Guia de Cunit

Roger Benito Julià

Guia de Cunit

Roger Benito Julià

Diputació Tarragona
RBIV RAMON BERENGUER

Guia de Cunit

Col·lecció Els Llibres de la Medusa
Núm. 10, 2017
1a edició

Correcció lingüística Jordi Gavaldà Batalla

Disseny i composició El Vallenc, SL

Impressió Indugraf

ISBN 978-84-15264-54-5

DL T-341-2017

Aaaaa

Introducció

La guia que teniu a les mans tracta tres aspectes del poble de Cunit: el medi natural, el medi humà i la història. A la primera part es tracta Cunit en el seu vessant natural i com el turisme ha afectat aquest medi. Al segon apartat hem analitzat les dades que fan referència als habitants de Cunit, els equipaments del poble i el seu folklore. L'última part és un estudi de l'evolució històrica de Cunit i els cunitencs. Les tres parts es poden llegir de forma independent.

Un dels motius per crear aquesta guia fou la manca d'una monografia històrica que tractés el poble i terme de Cunit. Per això, l'apartat d'història és el més extens. Al llarg de la història, Cunit visqué períodes d'esplendor i de vegades sembla que desapareix del mapa com a tal. La relació amb el municipi veí de Cubelles és molt significativa, a la vegada que amb Vilanova i la Geltrú, que va dependre molts anys de Cubelles. Tots aquests municipis tenen monografies històriques. Per a Vilanova i la Geltrú hi ha els llibres de José Antonio Garí Siumell[1] i Josep Coroleu i Inglada;[2] per a Cubelles, la *Història de Cubelles* del prevere Joan Avinyó Andreu.[3] Altres pobles veïns tenen estudis històrics amplis. Destaquem la *Història de Segur de Calafell*,[4] escrita per diversos autors. Els dos volums dedicats a Calafell foren escrits per Joan Santacana i Mestre.[5]

Ens hem trobat amb més d'un problema en redactar aquesta part dedicada a la història de Cunit. El principal és la manca de rigor històric. És una veritable llàstima que la majoria d'autors que parlen de la història de Cunit, indirectament, no citen les fonts d'on treuen la informació. Aquest fet ha esdevingut un maldecap per a intentar esbrinar l'origen d'una data o d'on provenia algun fet historiat.

Per al període de finals del segle XIX en endavant comptem amb una font importantíssima: els diaris. La generalització de la premsa fa que trobem nombroses notícies relacionades amb Cunit. Tot i això, Cunit no tingué una publicació periòdica pròpia.

Un altre fet important que tractarem en aquesta part de la guia és l'evolució demogràfica al llarg de la història de Cunit. Les primeres dades les tenim durant l'Edat Mitjana amb els fogatges. Posteriorment s'establiren els censos. D'aquestes dades destaquem que Cunit era un nucli de població molt petit. Fins a l'any 1990 Cunit no sobrepassa els mil habitants i actualment volta els dotze mil.

Hem incorporat fotografies, mapes i quadres per a complementar el text d'aquest apartat. Incorporem al relat històric dades generals i després centrem el tema en la zona de Cunit. Hem optat per seguir un ordre cronològic (tot i que de vegades la història fa anar endavant i endarrere al seu gust i conveniència) per a elaborar un discurs històric amb coherència.

Voldria donar les gràcies, en primer lloc, a la Diputació de Tarragona per oferir-me la realització d'aquesta guia, i també a diverses persones que m'han ajudat a redactar-la. Vull agrair les puntualitzacions de Jaume Casañas Mestre i el recull de fotografies que m'ha facilitat Carme Vera Bastides, tots dos membres del Grup d'Estudis Cunitencs Delmacio de Conito. Sheila García Sánchez m'ha ajudat moltíssim des de l'oficina de turisme de Cunit, facilitant-me fotografies. També vull agrair la informació i les fotografies facilitades per Dolors Sans. Per últim, vull agrair l'esforç enorme fet per Noelia Calduch Cobos en fer-me unes correccions molt útils i ben puntualitzades. A tots, gràcies!

Medi físic

El municipi, el terme i l'escut de Cunit

Cunit és un municipi del Baix Penedès, dins de la província de Tarragona, que compta amb una extensió de 9,7 km^2. La situació del terme fa que limiti a la vegada amb les comarques de l'Alt Penedès i del Garraf, de la província de Barcelona. El municipi de Cunit està inclòs a la tercera corona urbana de la regió de Barcelona. Els límits del terme són, al nord, amb el municipi de Castellet i la Gornal; a l'est, amb el municipi de Cubelles; a l'oest, amb el terme de Calafell, i al sud, amb la mar Mediterrània.

Escut de Cunit (www.ca.wikipedia.org)

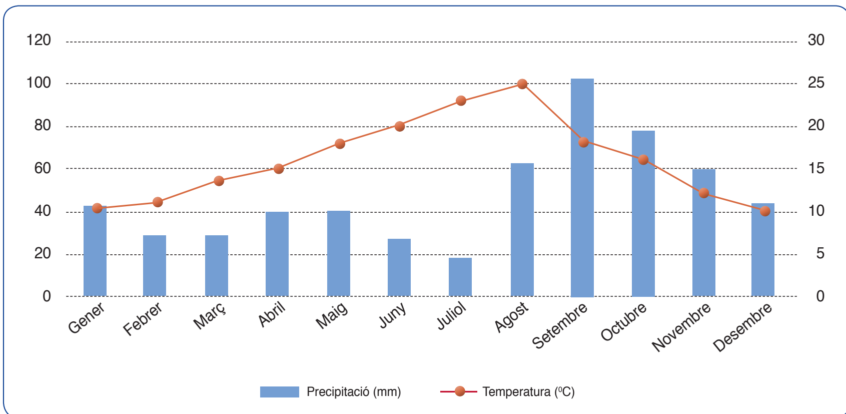
L'escut del poble de Cunit, aprovat el 7 de juny de 1987, té la següent configuració heràldica: escut caironat partit: 1r d'atzur, una palmera d'or; 2n d'or, quatre pals de gules. Per timbre, una corona mural de poble. La palmera és l'atribut de sant Cristòfol, patró de Cunit. Els quatre pals de Catalunya recorden la jurisdicció reial sobre la localitat.

El clima de Cunit

El clima de Cunit se situa dins del clima mediterrani litoral, que es caracteritza per l'efecte suavitzador del mar, amb una amplitud tèrmica escassa. Es caracteritza per estius càlids i hiverns frescos, i temperatures poc extremes. Les precipitacions són moderades, amb una clara presència d'una estació seca. Aquesta estació es caracteritza per una irregularitat molt notable i per un màxim clar durant la tardor, tal com s'observa al climograma de Cunit.

CLIMOGRAMA DE CUNIT

Dades extretes de www.cunit.cat

El climograma presenta totes les peculiaritats del clima mediterrani litoral, amb hiverns frescos, estius càlids, presència d'una estació seca al juny i juliol i un màxim clar de precipitació de tardor. No es reflecteix el màxim secundari de primavera, propi de gran part de les poblacions litorals catalanes. A continuació es detallen els trets més característics de cadascun dels elements del clima.

Temperatures

El règim tèrmic anual de Cunit és molt benigne, amb uns valors mitjans generalment agradables i suaus, allunyats dels valors més extrems de l'interior. Només uns pocs dies l'any presenten valors excepcionalment extrems per l'època, com a producte d'irrupcions d'aire tropical o polar, d'altra banda normals en un clima de latituds mitjanes.

La temperatura mitjana de Cunit se situa als 16,5 graus centígrads, una mitjana força suau i condicionada per la influència marítima de la Mediterrània.

Els valors mínims anuals se situen majoritàriament entre 0 i –2 graus, mentre que difícilment se superen els 33 graus de màxima a l'estiu. La temperatura mitjana mensual més baixa s'enregistra al gener, amb 9,7 graus, i la més alta a l'agost, amb 24,9 graus. Després del mínim de gener l'increment de temperatures és força gradual fins a arribar als màxims de l'estiu, mentre que la davallada de l'agost fins als mínims hivernals és més sobtada, sobretot entre octubre i desembre.

Precipitació: la irregularitat i la torrencialitat

La pluviometria mitjana de Cunit se situa en 570 mm; per tant, la podem considerar normal, moderada i, en conjunt, suficient. El tret principal que caracteritza el règim pluviomètric del municipi és la irregularitat, tant d'uns anys a altres com en la seva distribució en el decurs de l'any. En els últims anys de registres a Cunit, els valors anuals se situen entre els 934,1 mm enregistrats l'any 1996 i els 361,9 mm de l'any 1988, cosa que significa una amplitud molt elevada, de 572 mm.

A banda de la irregularitat, l'altra característica que marca la pluviometria de Cunit és la clara presència d'una estació seca als mesos de juny i juliol i un mínim secundari força marcat al febrer. Quant als valors mitjans mensuals, el mes que presenta una pluviometria més elevada és el setembre, amb 103,8 mm, mentre que el mes en què plou menys és el juliol, amb 14,5 mm. Les precipitacions poden ser molt intenses d'agost a novembre, amb quantitats molt destacables caigudes en poc temps.

Humitat

La humitat a Cunit és molt alta, amb una mitjana que se situa en el 72%, però amb un important gradient diari, que fa que la mitjana de la humitat màxima diària se situï en el 90% i que la mitjana de la mínima diària sigui del 58%. Aquest factor provoca que als mesos més calorosos la xafogor sigui molt intensa.

El vent

La situació geogràfica de Cunit, a la façana litoral, fa que els vents siguin un factor important en el clima del municipi. El contrast entre terra i mar genera per si mateix un moviment d'aire de component tèrmic que s'anomenen brises i que tenen un doble sentit. El terral va de terra cap a mar en horari nocturn i primeres hores del dia, i la marinada, que bufa de mar cap a terra, domina l'horari diürn. Per aquest motiu el vent és present al municipi la major part del temps, encara que sigui feble. Els vents generals, originats pel xoc d'anticiclons i depressions, només bufen a Cunit en situacions concretes i amb un notable gradient de pressió.

La velocitat mitjana del vent a Cunit és escassa, i se situa entorn dels 6 km/h. la direcció predominant és el nord, com a conseqüència del predomini del terral amb les brises nocturnes. El garbí també és molt freqüent, ja que és el vent predominant de les brises diürnes.

El vent que pot assolir una major intensitat a Cunit és el mestral, atès que pot superar els 90 km/h. Generalment va acompanyat d'una visibilitat excel·lent i una humitat molt baixa, inferior al 25%, i contribueix a augmentar molt el risc d'incendis al municipi. Els vents que provoquen una major alteració marítima a Cunit són el llevant i el llebeig.

El relleu

El municipi està situat a la façana costanera del Baix Penedès. La serralada Litoral encara es deixa notar dins del terme, fins a desaparèixer a la costa. L'altura màxima respecte al nivell del mar és de 10 m. L'orografia del municipi és complexa i abrupta, ja que no només ens podem fixar en les alçàries dels relleus cunitencs.

En l'àmbit geomorfològic el municipi de Cunit està format per dues grans unitats estructurals diferenciades: la plana Litoral i la serralada Litoral.

Al terme de Cunit (també al municipi veí de Calafell) la plana Litoral s'acosta a la línia de costa i fa que s'estrenyi als municipis precedents de Cubelles i Vilanova i la Geltrú. La plana Litoral ocupa una superfície aproximada d'1,4 km^2 i suposa el 14% del terme municipal de Cunit.

La plana Litoral es divideix a la façana litoral (o línia de costa), que inclou la zona de platja i les zones de rereplatja. Antigament el paisatge de la zona de rereplatja estava format per dunes, matolls i aiguamolls que feia de dic natural contra les tempestes de mar i en situacions de pluja intensa. Aquest mecanisme natural de defensa protegia les terres de conreu situades després del rereplatja.

Ateses les característiques geològiques, la plana i els terrenys de sedimentació en contacte amb les primeres elevacions són fèrtils, amb una notable profunditat de sòl, molt apte per als conreus. Actualment el rereplatja es troba gairebé totalment urbanitzat, fins a pocs metres de la línia de la costa, i ocupa la major part de la superfície compresa entre el mar i la carretera C-31. Un passeig marítim separa la platja de la superfície urbanitzada.

Aquesta zona té com a característica un pendent força minso, sobretot com més ens acostem a la zona de la costa. Això comporta que la costa d'un metre al límit amb Calafell se situï més enllà de 150 m de la línia de mar. Això explicaria l'existència, des de temps remots, d'aiguamolls en aquesta zona i com s'evacuen les aigües pluvials, sobretot ruixats i tempestes d'estiu i tardor. Actualment l'evacuació d'aquestes aigües s'efectua amb moltes dificultats atès l'escàs pendent existent.

La serralada Litoral és la unitat geomorfològica més important al municipi de Cunit. Ocupa el 86% del municipi. Té alçàries escasses que oscil·len entre els 50 i els 190 m, tot i que presenten una estructura força complexa.

La serralada Litoral, com en altres poblacions, no presenta una estructura lineal principal amb ramificacions a totes dues bandes, sinó que dibuixa un mosaic format per careners i fondos que ocupen la major part del terme.

La serralada Litoral Catalana s'estén paral·lela a la costa i, per tant, en direcció nord-est - sud-oest. Aquesta hauria de ser la distribució natural del relleu de Cunit, però la realitat és una altra. La distribució no és tan clara i visible perquè

no es configura com un sol braç muntanyós, sinó amb un seguit de careners d'orientació variada (tant nord-est - sud-oest com nord-sud).

L'altitud és un dels factors més importants de l'aspecte geomorfològic del terme de Cunit, tot i que no podem parlar d'unitats geogràfiques amb una alçària prominent. L'altura màxima al terme de Cunit és al puig de la Nina, amb 190 m, a la urbanització Costa Cunit, seguida del dipòsit d'aigua de la urbanització dels Jardins de Cunit (183 m), el puig de Cal Santó (170 m) i el puig de Tiula (165 m). Més al sud trobem altres zones amb alçàries importants: el turó de l'Avenc (125 m), el turó de la Garsa (110 m), la serra de Sant Antoni (87 m), el bosc de Cal Ros (70 m) i el puig Pelós (64 m).

Entre careners, fondos i pendents

El relleu d'aquesta zona es caracteritza per la presència de careners i fondos. Els primers es poden trobar a les zones altes i serveixen per partir les aigües. Els fondos solen ser a les parts baixes de les valls i sovint estan ocupats per rieres i torrents que coincideixen amb els eixos viaris interns del municipi.

Els careners

Dels careners que es troben al terme de Cunit podem distingir entre els principals i els secundaris. La direcció majoritària dels careners és nord-sud. Segons la seva altitud i extensió podem distingir quatre grups de careners:

- **Carener divisori entre Cunit i Castellet:** és el carener de més alçària del municipi i el més septentrional. Provè del sector de Trencarroques, a Castellet i la Gornal, i té una direcció nord-est - sud-oest. En aquest carener trobem el puig de la Nina. Posteriorment davalla abundantment fins a ser el pas natural de la riera dels Rosers (prop de la masia de Cal Barretasso) i es torna a enfilar

sobtadament a la zona dels Jardins (proper a la masia de Cal Xondas), on arriba als 183 m d'alçària. Després torna a baixar en direcció sud fins al dipòsit de Can Moles II (82 m). Molt a prop, al punt més alt, baixa un carener secundari en direcció nord-sud que dóna lloc al puig de Cal Santó (170 m) i al carener que baixa fins a la masia del mateix nom. Més cap a l'est apareix un altre carener que fa de divisió natural entre els Rosers i els Jardins.

Carener de la Serra de Puig de Tiula: és conegut també com el carener de les Crestes o la carrerada de Santa Coloma, ja que en bona part hi passa una via tradicional de transhumància. El carener presenta una orientació de nord a sud i s'inicia a la intersecció dels termes de Cunit, Cubelles i Castellet i la Gornal. Aquest carener fa de frontera natural entre els pobles de Cunit i Cubelles. Al mateix temps parteix les aigües entre la conca del Foix i la riera de Cunit, tant a la part alta com a la inferior entre la mateixa riera de Cunit i el torrent d'en Pedro. A la meitat nord separa el fondo de Puig de Tiula a Cunit amb els fondos del Cardús i del Salvi a Cubelles. Presenta un increment d'alçària des del seu inici fins al puig de Tiula (165 m), que a la vegada dóna nom a la serra. A partir d'aquí davalla fins a arribar al Mas Peirot, on fineix.

Carener del Turó de l'Avenc: és una ramificació del carener de la Serra de Puig de Tiula i segueix la direcció de la serralada nord-est - sud-oest. Té poca longitud i presenta una davallada d'alçària que finalitza amb un petit ressalt que constitueix el turó de l'Avenc (125 m). A partir d'aquest punt baixa de forma brusca fins al fondo de Sant Antoni. Aquest carener presenta els desnivells principals del terme, amb pendents que s'acosten i que puntualment superen el 45%.

La serra de Sant Antoni: és un carener que parteix la part inferior de la serra de Puig de Tiula. Parteix del turó de la Garsa i segueix paral·lelament en direcció nord-est - sud-oest. Davalla de manera notable fins als 64 m i arriba fins al coll de Sant Antoni. En aquest punt la carena s'altera pel pas de la car-

retera C-32, que en modificà la topografia original. A partir d'aquí augmenta la cota fins als 90 m. Aquest punt constitueix un mirador excepcional de la façana costanera i de les valls interiors. Després baixa de forma sobtada fins a morir a la riera de Cunit.

▮ **Altres careners secundaris:** en direcció nord-sud trobem el del Bosc de Cal Ros, d'escassa alçària, i més a l'oest el de Puig Pelós, amb direcció nord-est - sud-oest, separats pel torrent de la Creueta.

Els fondos

Els fondos són les zones més profundes que dibuixen les valls al relleu del terme de Cunit. Solen ser els llits de les rieres i dels torrents que drenen el municipi. Enumerem els més destacats:

▮ **Fondo de Sant Antoni:** és la vall que queda al nord de la serra de Sant Antoni, que remunta cap al nord i que coincideix amb un tram de la riera de Cunit.

▮ **Fondo Puig de Tiula:** és una ramificació del fondo de Sant Antoni en sentit cap a l'est en direcció a Costa Cunit. S'encasta entre el turó de l'Avenc i el de Cal Santó.

▮ **Fondo de Cal Santó:** és una ramificació de l'anterior en sentit nord que separa el serrat del turó de Cal Santó de les zones elevades de l'est dels Rosers.

▮ **Fondo dels Rosers (també anomenat d'en Blai):** es localitza a la part superior del curs de la riera de Cunit en direcció als Rosers. Connecta amb el terme municipal de Castellet i la Gornal.

▮ **Fondo del Cove:** es localitza al centre del municipi, separa el bosc de Cal Ros i el puig Pelós. Coincideix amb un tram del torrent de la Creueta.

Fondo de l'Arengada: és una vall estreta en direcció nord-sud que remunta des de cal Pla fins a la carena principal a l'est dels Jardins de Cunit.

Fondo del Roig: és el fondo més occidental del terme de Cunit. Aquest fondo connectava amb l'antiga Casa Vella de Segur. Té una orientació de sud-est a nord-oest. Aquest fondo dóna nom al jaciment ibèric localitzat en aquest sector per la construcció de la carretera C-32.

Els pendents o desnivells

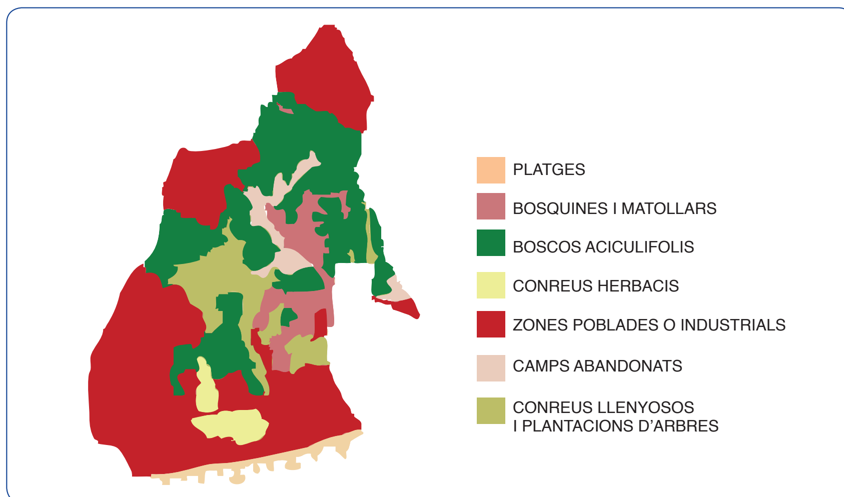
Els desnivells més considerables es concentren en una franja que va en direcció est-oest, que es pot equiparar al nucli principal de la serra Litoral a Cunit. Tot i que els pendents més elevats es concentren al turó de l'Avenc, a la serra de Puig de Tiula i al turó de Cal Santó, no es pot deixar de banda aquesta franja, que es concentra majoritàriament sobre l'autopista C-32, llevat del pendent de la serra de Sant Antoni i el turó de Puig Pelós, que es concentren a les zones més properes al mar.

Els hàbitats a Cunit

Un hàbitat és el lloc físic on viu un organisme, sovint caracteritzat per una forma vegetal o per una peculiaritat física dominant (un hàbitat de llacunes o un hàbitat de bosc). Pot referir-se a una àrea tan gran com un oceà o un desert, o a una de tan petita com una roca o un tronc caigut d'un arbre. De manera general, els hàbitats poden dividir-se en terrestres i aquàtics, i en cadascun d'ells es poden establir, al seu torn, multitud de subdivisions.

En els darrers anys el departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya ha dut a terme un treball exhaustiu per tal de cartografiar, a escala 1:50.000, els grans tipus de vegetació presents al territori. El fruit d'aquest treball és la

Hàbitats de Cunit (mapa creat per Roger Benito Julià)

Cartografia d'Hàbitats de Catalunya, disponible a la pàgina web del Departament.

A continuació presentem els diferents tipus d'hàbitats cartografiats a Cunit:

Ambients litorals i marins: es tracta de platges sorrenques nues i amb dunes. Poden presentar vegetació nitròfila de teròfits. Aquest hàbitat pràcticament ha desaparegut del terme de Cunit i només presenta alguns indicis de recuperació a l'època hivernal.

Vegetació arbustiva i herbàcia: aquest hàbitat presenta diverses espècies com les brolles de romaní i timonedes, amb foixarda, bufalaga i calcícoles de terra baixa. També destaquen les màquies i garrigues amb espècies com el margalló, el llentiscle i l'ullastre, típics de les zones mediterrànies càlides. Una altra formació de tipus arbustiu són els llistonars, amb prats secs de l'espècie anomenada llistó, i els prats terofítics calcícoles, de terra baixa. Aquest últim té una representació força residual al terme de Cunit.

Brolla de romaní (F. Aguilar ©)

Boscos aciculifolis: està format per boscos de pinedes de pi blanc amb sotabosc de brolles calcícoles, de les àrees mediterrànies. També es pot donar que al sotabosc de pi blanc hi hagi sotabosc de màquies o garrigues amb ullastre, margalló i altres espècies típiques de les contrades marítimes càlides.

Terres agrícoles: l'hàbitat està format per cultius herbacis de secà. Actualment ocupen una part molt petita del terme de Cunit i es redueixen a petites fileres d'oliveres i algun ametller. També hi ha zones de conreus abandonats.

Àrees antròpiques: són les zones on hi ha àrees industrials o on es concentra la població del terme de Cunit. És l'hàbitat més extens del terme.

Els ecosistemes o ambients naturals de Cunit

No hi ha zones humides contínues al municipi i només hi ha acumulacions puntuals d'aigua després d'èpoques plujoses, sobretot de setembre a novembre. A part de l'entorn urbà, a Cunit podem distingir quatre ecosistemes naturals:

Ambients litorals i marins: es tracta d'un hàbitat format per platges sorrenques nues o amb molt poca vegetació. Gairebé no queden dunes atès el poc pendent i l'escassa extensió de platges, ja que el rereplatja ha desaparegut a la major part del terme. Durant l'hivern prolifera vegetació de platja a tocar del passeig marítim, preferentment en el seu sector de llevant i puntualment a l'oest, a l'altura del carrer Juli Cèsar. Són petits fragments de vegetació de platja i duna, vegetació ruderal de platja i trams on es desenvolupen pradells d'anuals halòfiles. Cal tenir en compte l'especial fragilitat que presenta aquest grup de vegetació a causa de l'acció de la pressió antròpica que pateix per freqüentació, sobretot a l'estiu.

Muntanya baixa propera a la costa: constitueixen aquest àmbit els terrenys propers al nucli urbà de menor altura que són els primers estrets de la serralada Litoral, sempre per sota de l'autopista i en ambients amb una notable pressió antròpica i afectats per incendis forestals. Aquest entorn de muntanya baixa és constituït per relleus suaus amb altures inferiors als 90 m, sempre orientats a mar i per sota de l'autopista C-32, i es troba format per

Platja de Cunit (Ramon Cornadó)

un mosaic de conreus residuals, generalment amb vinyes, presseguers i oliveres, prats o erms procedents de terres de conreu abandonades i petites pinedes, sobretot a la zona del bosc de Cal Ros i vessant est del puig Pelós. En aquest ecosistema tan fràgil trobem brolles de romaní i timonedes amb altres espècies d'ambients calcaris de muntanya baixa, una màquia i garriga de margalló, sobretot al vessant meridional de la serra de Sant Antoni, i algun llistonar marginal molt local.

Zona muntanyosa de la meitat nord de Cunit: aquest hàbitat és el més extens del terreny no urbà del municipi i s'estén al quadrant nord-est del terme, per sobre de l'autopista C-32, amb altures compreses entre els 70 i els 190 m. En ser una zona d'orografia complexa, amb graus de desnivell molt variats, orientacions diferents i floracions calcàries, presenta un ampli ventall de vegetació. Està constituït per les pinedes més extenses del municipi, algunes amb sotabosc de brolla i altres de màquia i garriga calcícola. En aquest hàbitat

Alzina (F. Aguilar ©)

extens hi ha petits reductes obacs, en fons de valls orientats al nord, que presenten condicions favorables amb formacions d'alzinar i espècies associades com és el cas de l'arboç i el boix, espècies poc habituals a Cunit i inexistents fora d'aquest ambient més humit. A les zones més pendents el terreny es fa més pedregós, amb àrees calcàries, que originen vegetació arbustiva i herbàcia pròpia de roquissars mediterranis. Així mateix, en punts localitzats entorn del fons de la riera de Cunit s'observen petits reductes incipients que recorden la vegetació de ribera poc definida.

- **Terrenys agrícoles:** aquest hàbitat el constitueixen les terres de conreu situades al centre del municipi, que fan de frontissa entre la zona més muntanyosa del municipi i el nucli de població. Aquest hàbitat és el que té una major riquesa d'éssers vius, tant de vegetació com de fauna, i el que concentra la major part de la biodiversitat del municipi. Presenta un mosaic de terrenys plans amb terres de conreus, ja siguin actuals o abandonades, delimitades per petites masses forestals que a banda de donar un atractiu paisatgístic agroforestal, són un marc alimentari favorable per a una gran quantitat d'espècies, tant de mamífers com d'aus, que conviuen en aquest hàbitat.

La vegetació de Cunit

La vegetació al terme de Cunit és típicament de la zona mediterrània, ateses les condicions geogràfiques del municipi. Les condicions climàtiques que més influeixen en la vegetació són:

- Clima suau, amb poques gelades a l'hivern i calors moderades a l'estiu.
- Precipitacions molt irregulars i mal repartides en el decurs de l'any, amb una estació seca que sol durar des del mes de juny fins a mitjan mes d'agost.
- Notables ventades de mestral a les estacions equinoccials.
- Predomini del terreny calcari, rocallós, terreny poc profund i pendents considerables a la zona muntanyosa.

- Terrenys de sedimentació en sòls més profunds als fons de les valls i de la plana Litoral.

La vegetació característica de Cunit és la màquia, amb les seves dues variants: de garric i de margalló. També són abundants les brolles litorals i calcícoles, força nombroses al nucli urbà, amb espècies com el romaní i el bruc d'hivern amb esteperola.

Esteperola (F. Aguilar ©)

Aquesta comunitat de brolla és un grup de vegetació que deriva de la degradació de la màquia autòctona litoral que correspon a la resta del terme. Aquesta degradació és fruit dels incendis forestals soferts al municipi i de la pressió antròpica.

Hi ha poques espècies arbòries, amb un clar domini de les pinedes, amb exemplars aïllats d'alzines, oliveres, ullastres (oliveres en estat silvestre, anomenades també *rubolls*) i garrofers.

Les espècies arbustives són especialment riques, amb gran varietat d'espècies. Hi podem trobar plantes aromàtiques com el romaní, la farigola, l'espígol o

altres arbustos com el margalló (l'espècie més característica) i el llentiscle, una de les més abundoses al terme de Cunit. El substrat herbaci és molt abundant, amb gramínies i plantes estacionals, i destaquen com les més espectaculars algunes espècies d'orquídies.

Comunitats forestals

A l'apartat anterior hem tractat la vegetació de forma general dins del terme de Cunit. Ara l'analitzarem seguint les diferents comunitats de vegetació presents al terme.

La vegetació natural del terme de Cunit està formada fonamentalment per matollars mediterranis termòfils, en diferents estats d'evolució vers una màquia estructurada de garric i margalló.

En la majoria de casos, aquestes formacions arbustives es troben cobertes per un estrat arbori més o menys dens de pi blanc i, en un nivell molt inferior, també per ullastre o olivera silvestre. En menor mesura també trobem garrofers provinents d'antics conreus abandonats i que no van ser exterminats. En racons més humits o de sòl profund trobem arboços, mentre que en zones de careners i vessants rostos de muntanya no gaire alterats és comú el càdec. La savina, en general, és força estranya, ja que és molt sensible als incendis forestals.

Destaca pel seu caràcter gairebé testimonial la presència d'alzines i alzines carrasques en indrets localitzats, generalment en fondals ombrívols, però també en altres indrets a priori més desfavorables. En alguns llocs, com ara a la confluència de la riera de Cunit amb el fondo de Puig de Tiula, arriben a fer petits agrupaments en semigaleria de més de mitja dotzena d'exemplars. Pel que fa a l'estrat arbustiu que acompanya la petita zona d'alzinar, està format per la màquia d'arboç, alguns peus d'alzina i alzina carrasca, així com el marfull, l'aladern, el llentiscle, el matabou i el galzeran.

Hi ha una notable presència del margalló, l'única palmera de l'Europa continental actualment protegida per la normativa catalana i europea, així com del

Llentiscle (F. Aguilar ©)

llentiscle, el garric, l'aladern, l'aladern fals, l'arçot, l'arboç, la gatosa, l'esparreguera, el càrritx, la roja i l'arítjol, entre les espècies més freqüents o destacades. Podem distingir el conjunt de les formacions forestals, especialment des d'un punt de vista fisiognòmic, entre pinedes més o menys estructurades i matollars termòfils mediterranis. A la primera categoria podem distingir entre una pineda amb màquia, caracteritzada per la presència d'un sotabosc dens dominat pel llentiscle i altres arbustos, que marca ja una tímida transició entre la màquia i l'alzinar litoral.

Trobem aquesta primera formació a les parts altes del terme, però també a baixa altitud i propera al mar en alguns sectors de la meitat sud: muntanya del Clavera, vessant sud de la serra de Sant Antoni i també al bosc de Cal Ros.

A continuació trobem pinedes amb sotabosc degradat o brolla, generalment per estassades excessives o altres pertorbacions (com ara els incendis), que es presenten sobretot al sud de la C-32.

Pi blanc (Ramon Cornadó)

Finalment, tenim les pinedes de recolonització recent, que solen ocupar terrasses o feixes més o menys abruptes o pedregoses (generalment antics garroferars abandonats), en estret contacte amb una pineda madura que forneix la llavor per a la recolonització. Aquestes pinedes incipients es caracteritzen per tenir una elevadíssima densitat de pinetons (15.000 peus per hectàrea i més) d'escàs port, que suposen un elevat risc d'incendi, sobretot als indrets propers a vies de comunicació i urbanitzacions. Les pinedes més o menys estructurades del municipi corresponen al codi 9540 «Pinedes mediterrànies, naturals o antigues, de pi blanc i de pi pinyoner».

Les màquies menys densament arbrades i garrigues es troben als terrenys mínimament conservats sobre careners i vessants rostos i tenen, malgrat el menor valor forestal o productiu, un valor botànic i de conservació tant o més rellevant que moltes pinedes, pel fet que les condicions més estrictes de manca de sòl i humitat i la major penetració de la radiació solar causada per l'absència d'un estrat arbori determinen una composició florística més propera a la de la comunitat típica de màquia litoral de garric i margalló. En aquest cas trobem recobriments d'entorn del 10% de margalló, els quals es troben a la vegada força més desenvolupats, fet que justifica la seva protecció.

Aquesta màquia té un recobriment arbrat i es troba sobretot a la serra de Sant Antoni, més puntualment al bosc de Cal Ros i en zones d'aflorament rocós o tarteres exposades a l'oest del turó de la Garsa, al fondo de Cal Santó i al turó de l'Avenc. També trobem encara garrigues o màquies amb un grau de degradació més elevat, on abunda sobretot el garric o coscoll i l'arçot, i on el margalló se situa generalment entre el 5 i el 10% del recobriment. Podem destacar la presència de comunitats de colonització, dins la sèrie de la màquia, en zones generalment culminades amb un abundant terreny pedregós i una absència de sòl importantíssima, constituïdes quasi exclusivament per l'arítjol i el crespinell.

Als indrets més baixos i humits dominen les bardisses i el roldor, així com diversos peus de figueres i de lledoner.

Margalló (Ernest Gatell)

Crespinell (F. Aguilar ©)

Comunitats arbustives

Cal valorar les comunitats arbustives presents al territori cunitenc fonamentalment com a fases degradades de la màquia, a la qual tendeixen sempre que no es produeixin novament pertorbacions (sobretot incendis, però també moviments de terra i altres alteracions). Les brolles, pel seu caràcter oportunista, es troben en zones afectades per incendis o fortament estassades, de manera que cal veure-les com a comunitats temporals en l'espai i el temps.

Al territori de Cunit les brolles que trobem corresponen a les pròpies dels indrets calcaris mediterranis litorals, caracteritzades per la presència del romaní i el bruc d'hivern, així com una munió de petits arbustos, com ara la farigola.

Brolla de romaní (F. Aguilar ©)

Romaní (Roger Benito Julià)

En funció de l'altitud, exposició i desenvolupament del sòl trobem diverses variacions, com ara la brolla de romaní mascle amb albada, present al carener sud de la carrerada de Santa Coloma, o, molt més freqüent, la brolla amb gatosa. Als careners més elevats del nord del terme trobem també la bufalaga, per bé que no arriba a formar comunitats estructurades. Altres espècies presents en aquesta comunitat de brolla, però amb un recobriment menys important, són la foixarda, la farigola, la botja d'escombres i la gatosa.

Cal considerar que el margalló, espècie pròpia de la màquia litoral i present en abundància i bon estat de conservació en alguns indrets del terme municipal, és una espècie protegida per la legislació catalana (Ordre de 5 de novembre de 1984, sobre protecció de plantes de la flora autòctona amenaçada de Catalunya, DOGC 493, de 12/12/1984). Es tracta de l'única espècie de flora protegida del municipi.

Comunitats de praderies, ruderals i arvenses

Les praderies seques mediterrànies, tret de casos rars, són comunitats estacionals vers formacions més estructurades. A la zona de Cunit trobem retalls de prats secs de llistó en zones d'aflorament rocós i alterades pel foc, com a la serra de Sant Antoni i al bosc de Cal Ros. Més freqüents són els prats sabanoides d'albellatge, que poden atènyer alçàries superiors a 1,5 m, propis de sòls més humits, profunds i ben drenats, que proliferen sobretot en erms i zones incultes, amb un estrat herbaci baix més o menys ric segons l'indret i que és clarament indicador del caràcter arvense de l'indret.

A les zones amb terres riques i, a la vegada, alterades per moviments de terres o compactació predominen les formacions d'olivarda, pròpies dels erms de les zones planes i també de les zones degradades pel trepig, abocaments diversos, etc. prop de les vies de comunicació.

Comunitats de vegetació de ribera

Al terme de Cunit no arribem a trobar formacions vegetals riberenques ben estructurades, principalment per tres raons: per la transformació ancestral dels fondos per a l'agricultura, perquè les condicions edafoclimàtiques no ho faciliten i, finalment, perquè les condicions de degradació d'aquests ambients persisteixen encara en molts indrets.

La vegetació que trobem a les lleres gairebé sempre eixutes dels torrents cunitencs acostuma a ser similar a la que trobem a les àrees adjacents, per bé que generalment més florent.

Malgrat tot, a la riera de Cunit, i en trams molt localitzats d'altres cursos intermitents, podem trobar fragments de bardissa amb roldor, comunitat de ribera degradada, caracteritzada per la presència d'un arbust força resistent a l'eixut i també a la pertorbació humana com és el roldor i l'esbarzer, que sol ser l'espècie dominant.

Generalment prosperen també en aquesta comunitat diverses plantes enfiladisses, entre les quals podem arribar a trobar excepcionalment l'heura, de marcat caràcter submediterrani. En altres indrets degradats i alhora influïts per l'activitat agrària podem trobar petites àrees de canyar, espècie d'origen americà establerta per la pagesia per la seva utilitat agrícola.

És destacable, tot i que no es pot considerar com a formació de ribera, la presència de petites agrupacions d'alzines en alguns indrets propers a la riera de Cunit. Segurament aquesta presència és testimoni d'antigues formacions en galeria, que es donen típicament als espais on l'alzinar té un caràcter clarament azonal. Cal ressaltar la presència d'alguns peus de boix als indrets més ombrívols i humits dels petits fondos feudataris de curs baix del puig de Tiula, en orientació nord, en un espai en què només la intensa presència de feixes explica l'absència d'alzines.

Els conreus i els erms

Els conreus ocupaven, fins a la meitat del segle XX, la immensa majoria del terme. Cunit va créixer d'esquena al mar perquè no hi havia zona de platges sinó aiguamolls i maresmes. Aquest fet feia que la pesca fos una activitat residual. A Cunit estaven ben representats els tres tipus de conreus tradicionals mediterranis: els cereals, la vinya i els fruiters de secà. Els cereals ocupaven els sòls més planers, humits i profunds, mentre que els fruiters de secà (sobretot garrofer) ocupaven les terrasses més o menys estretes de muntanya, sovint amb sòl prim i força pedregós. La vinya es trobava en una situació intermèdia.

La urbanització desmesurada del municipi, a la segona meitat del segle XX, va anorrear una part dels sòls més fèrtils. D'altra banda, l'evolució socioeconòmica i la mecanització del camp van comportar progressivament l'abandó de les feixes estretes de muntanya que tant esforç havien comportat als seus creadors. Les comunitats agrícoles que es troben al municipi de Cunit es concentren en una zona central per sota de l'autopista C-32 (terres de la Baronia i voltants de

Garrofer (Roger Benito Julià)

la masia de Cal Pla), juntament amb extensions més limitades de conreu a la plana que voreja la riera de Cunit a llevant del bosc de Cal Ros i al marge est de la carretera de Clariana, al costat de la plana del Castell.

Actualment a Cunit resten fonamentalment camps de cereal (ordi i civada), vinya i alguns fruiters de fruita dolça (fonamentalment presseguers), amb exemplars aïllats de garrofers i ametllers. Destaquen algunes fileres d'oliveres prop dels marges, sobretot prop de la masia de Cal Pla, que confereixen, malgrat tot, una gran bellesa a l'entorn rural. De tota manera, la superfície conreada segueix davallant i augmenten els erms, alguns dels quals són pasturats d'una manera més o menys intensiva.

La major part de l'any les vinyes es troben llaurades i, per tant, la comunitat de vegetació que porten associada és molt minsa. Als marges dels límits de les parcel·les d'aquestes unitats de vinya es desenvolupa una comunitat arvense de secà representada per la comunitat de ravenissa blanca i lleterassa de camp,

Olivera (Roger Benito Julià)

on es poden observar altres espècies com la canyota, la corretjola, el boixac de camp, el lletsó o el gram.

Pel que fa als erms, podem distingir diversos grups:

- Feixes o terrasses recentment abandonades, generalment ocupades per brolla de romaní amb bruc d'hivern i abundant gatosa, amb una recolonització incipient de pi blanc, pròpies de zones rocalloses i de relleus abruptes, generalment ocupats per antics camps de garrofers.
- Zones també rocalloses de plana, on l'abandó dels conreus arboris ha dut a una formació de prats secs, amb escàs recobriment de pi blanc i una presència abundant de llistó i altres gramínies.
- Zones de plana de sòl relativament profund o superficialment poc pedregós, ocupades per prats sabanoides d'albellatge i altra vegetació arvense.
- Zones ermes nitròfiles o remogudes, ocupades per vegetació ruderal i nitròfila.

A les vores de les carreteres i, especialment, als talussos de l'autopista trobem superfícies sense gaire vegetació, si bé tenen una escassa representació sobre el territori.

A la línia costanera encara hi podem afegir la categoria de sorrals desproveïts de vegetació, atès que l'escassa amplada de la platja i, sobretot, l'ús intensiu que se'n fa és incompatible amb la implantació o manteniment de comunitats vegetals psammòfiles pròpies d'aquests indrets.

Els guarets són pràcticament inexistents, si bé podem identificar com a tals alguns conreus de cereals no sembrats, alguns dels quals són intensament pasturats. La vegetació que trobem en aquests espais és la típica arvense mediterrània, dominada per la ravenissa blanca.

La platja

La platja de Cunit es troba fortament condicionada per l'ús intensiu turístic que s'hi dóna, així com per la urbanització contínua de la zona de rereplatja. En aquestes condicions esdevé un espai lliure molt valuós des d'un punt de vista socioeconòmic, si bé ecològicament es pot considerar un indret pràcticament abiòtic. Els set espigons (Can Toni, les Sorres, Valparaíso, Cunit Centre, les Planes, Cunidor i Diagonal) han influït enormement en aquesta degradació biològica.

En indrets molt localitzats podem trobar encara algun vestigi de vegetació psammòfila especialment soferta, de tipus colonitzador, com ara l'esporobolus, o bé de tipus lleument nitròfil, com el rave de mar i el melgó. Arran d'aigua trobem únicament algunes algues verdes filamentoses, arrelades a les pedres d'escullera o de defensa de la platja.

Una de les espècies autòctones dels aiguamolls de Cunit eren els joncs. Tot i la pressió constructiva, encara queden joncs entre el mar i l'estació de tren, prop del pavelló municipal.

La fauna

Al terme de Cunit trobem una fauna típicament mediterrània, com correspon a un indret litoral i eixut, discreta pel que fa a la diversitat biològica i als efectius poblacionals. Aquest fet és molt comprensible si tenim present que les formacions forestals són modestes; els conreus, tradicionals; hi ha una marcada absència de punts d'aigua permanents i, sobretot, una pressió antròpica sobre el medi molt accentuada. Hem classificat les espècies animals en aus, mamífers, rèptils i amfibis:

Aus: trobem una diversitat apreciable entre les espècies més pròpies de les pinedes mediterrànies (com ara la mallerenga cuallarga, la mallerenga carbonera, el bruel, el gafarró i el mosquiter, entre els petits insectívors, als quals cal afegir la mallerenga emplomallada i la mallerenga blava, bastant menys freqüents), així com el raspinell, el colltort i el picot verd, entre les espècies grimpadores

Tord (F. Aguilar ©)

que s'adapten també als conreus arboris de secà. Als fondals i marges humits o ombrívols trobem la merla, el pit-roig i el bitxac. També entre les espècies a cavall dels llocs oberts i les pinedes tenim abundants tudons, tords i gafarrons. Als espais conreats, erms i espais periurbans abunden les garses, la cuereta blanca, la tórtora turca, la puput, el pardal comú, el pardal xarrec i el pinsà, i, més rares, la cadernera, la piula dels prats i la cotxa cua-roja. A les zones de matollars abunden molt els tallarols de casquet i la cotxa fumada, a més de trobar-hi bona part de les espècies anteriors. Pel que fa als rapinyaires, espècies que tenen uns requeriments de tranquil·litat i d'extensió d'hàbitat més grans, s'han localitzat dues espècies que podrien tenir a Cunit una part important de la seva àrea de campa: l'esparver, a les boscúries del fondo de Mas Santó, i el xoriguer, a les zones de matollars de la serra de Sant Antoni i límit entre Cunit i Cubelles (per sota la C-32). A més d'aquestes, s'han vist altres espècies sobrevolant el terme, per bé que d'una manera més ocasional; aquest és el cas de l'aligot, el falcó pelegrí i el falcó vesper.

Tudó (F. Aguilar ©)

Mamífers: entre els rosegadors i insectívors són força abundants l'esquirol i el ratolí boscà, a les zones forestals, mentre que el ratolí de camp i la musaranya comuna es localitzen a les zones conreades. L'eriçó clar està present a les àrees de transició entre espais oberts i bosquines o marges amb cert recobriment vegetal. El conill és molt freqüent a les zones de matollars i erms herbacis. Finalment, el talp comú el trobem en algunes terrasses d'origen sedimentari, de sòl tou i profund. Fins fa pocs anys era habitual que els esquirols i els eriçons entressin als jardins d'algunes urbanitzacions, tot i que darrerament cada vegada és menys habitual, ja que l'expansió urbanística tendeix a limitar i aïllar les bosses d'hàbitats del sud de Cunit en relació amb la resta del municipi. Pel que fa als grans mamífers (carnívors i omnívors) tenim la guineu, majoritàriament localitzada al sector nord de la C-32; el senglar, que té la mateixa pauta de distribució, encara que d'una manera més acusada; la mostela, i la fagina, molt més freqüents al sector nord però amb evidències de trànsit per sota del calaix de la riera de Cunit.

Mostela (F. Aguilar ©)

Senglar (www.cresa.cat)

Altres espècies possibles a Cunit són el teixó i la geneta. Val a dir que els grans mamífers més abundants de Cunit són els gossos domèstics, incloent-hi algun d'assilvestrat, els rastres dels quals es troben arreu, especialment al sud de la C-32 i també a les proximitats de les urbanitzacions dels sectors del nord del municipi.

Rèptils: els rèptils que s'han trobat a Cunit són els més comuns al Principat. Les espècies que hi estan presents són el dragó comú, la sargantana cuallarga, la sargantana comuna i el llangardaix comú, entre els sauris, als quals, amb certa probabilitat, caldria afegir el lludrió llistat i, amb menor probabilitat, el vidriol (de requeriments més higròfils) i el sargantaner petit (propi de platges amb vegetació i erms poc alterats amb baix recobriment arbustiu). Pel que fa als ofidis, és gairebé segura la presència de la serp llisa meridional o rosa, la serp verda, la serp de ferradura i la serp blanca.

Sargantana cuallarga (F. Aguilar ©)

Llargandaix (F. Aguilar ©)

Amfibis: està present la granota comuna, per bé que tant la riquesa d'espècies com el nombre d'efectius ha de ser limitat atès el migradíssim nombre de punts d'aigua a l'abast d'aquestes espècies. En aquest sentit, i per analogia amb indrets similars del litoral tarragoní, cal esperar la presència del gripau corredor (*Bufo calamita*) i del gripauet, espècies altament adaptades als ambients eixuts càrstics, que poden condicionar les seves postes a la presència puntual de petits tolls de poques setmanes de duració. Més dubtosa és la presència del tòtil i, sobretot, del gripau comú i la salamandra, espècies totes elles localitzades a les proximitats del terme i amb uns requeriments de volums o persistència de les masses d'aigua força més exigents.

La hidrografia al terme de Cunit

Pel terme de Cunit, tot i que no hi passa cap riu, trobem una sèrie de torrents o rierols que conformen el mapa hidrogràfic del terme. Presenten diferents longituds i diferents volums de cabal. Venint des de la província de Barcelona i anant cap a Tarragona trobem en primer lloc el torrent de Sant Antoni (també anomenat torrent del Mas d'en Pedro), que fa tant de límit provincial com comarcal i municipal amb el Garraf i Cubelles. Segurament té origen en els turons que hi ha darrere la masia Mas d'en Pedro, al terme de Cubelles.

Seguidament trobem el torrent de Cunit, que es pot considerar el més important de tots. Té uns 2 km de longitud i és el més llarg de tots els torrents de Cunit. Neix als fondos de la serra que limiten Clariana i Castellet, que formen diversos rierols que s'uneixen al Mas Santó. Aquests rierols fan una gran corba que va a parar a Can Pla, on també reben les aigües que baixen de Can Chondas. Quan passa sota l'original pont de maons a la carretera que mena cap a Can Pla, encara ja el seu tram final encaixonat per les terres dels camps veïns que també li aporten cabal, segueix per sota la carretera antiga C-246, discorre pel lateral del nucli antic i desguassa al mar després de creuar, també, el pont del ferrocarril.

Seguint en direcció a Tarragona trobem el torrent de la Creueta. Recull aigües que s'originen al fondo del Roig i al fondo del Cove. Els seus dos trams originals s'han vist alterats per la urbanització de la zona. Anteriorment era travessat per un petit pont que comunicava les dues ribes. El pont va ser destruït a causa de la urbanització de la zona.

A continuació, seguint cap a ponent, hi havia el torrent que recollia les aigües dels fondos de les masies de Can Rectoret i Can Nicolau. Avui en dia tota la zona està urbanitzada, malgrat que els dies de pluja el torrent torna a ressorgir.

De les masies de Can Cego i Can Toni baixava un altre torrent que feia de límit amb Segur de Calafell. Aquest torrent, desaparegut, recollia aigües que s'originaven a la masia de Can Torrents i correspon a l'actual avinguda del Mediterrani de Cunit.

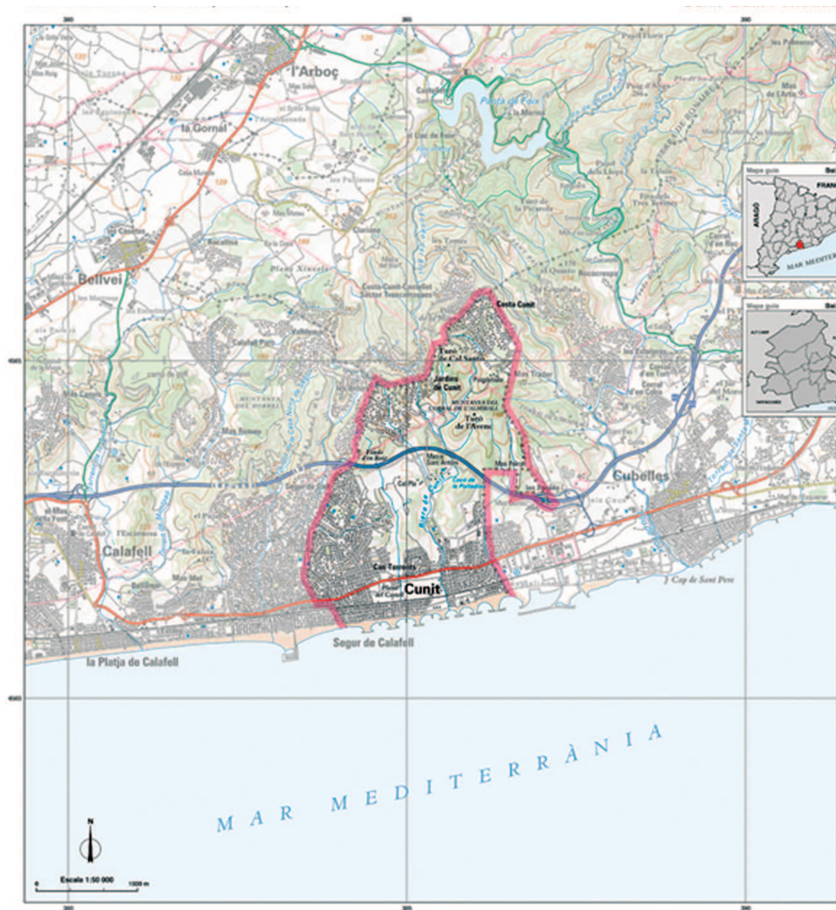
Exceptuant el torrent de Mas d'en Pedro i el torrent de Cunit, que desembocaven al mar, tots els altres morien als aiguamolls que arribaven fins al peu mateix de la carretera i que conformaven tota la façana marítima del terme de Cunit, de gairebé 1,9 km de llargada. En construir-se la via del ferrocarril, a finals del segle XIX, aquesta va actuar com a barrera artificial entre les terres i la carretera i la via. Les rierades, com que no tenien sortida, les inundaven fàcilment durant les tempestes de tardor i hivern.

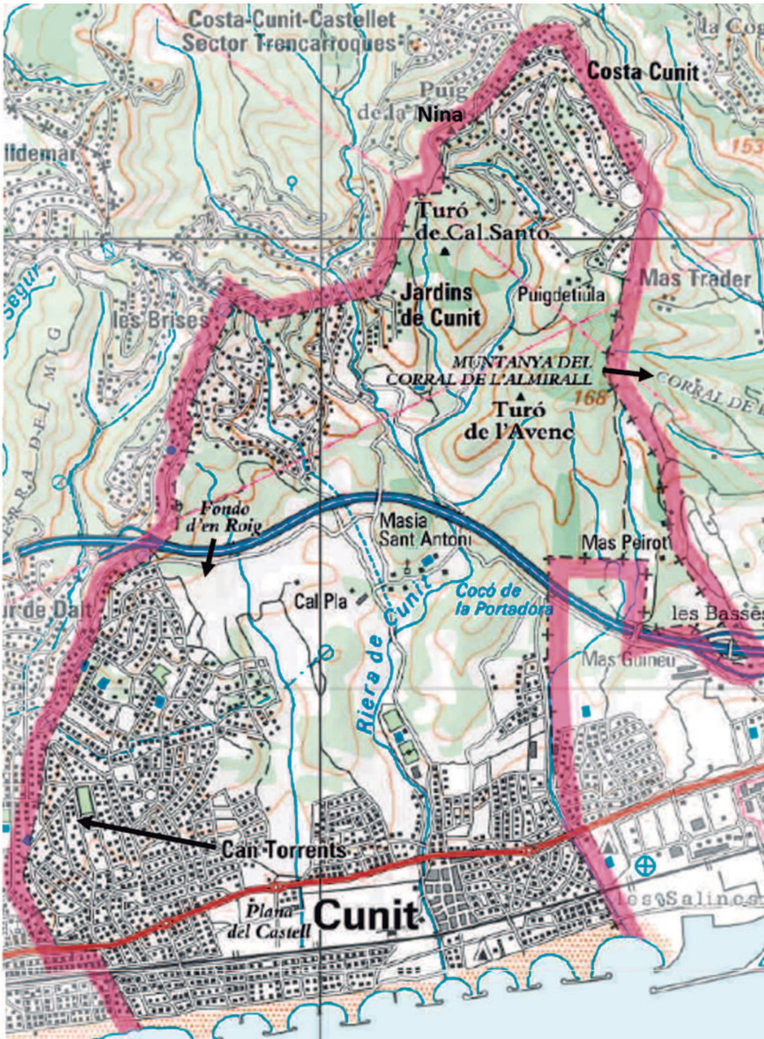
Masia El Castell (Ramon Cornadó)

Cartografia del terme de Cunit

Mapa 1: Mapa geogràfic de l'Institut Cartogràfic de Catalunya

Mapa 2: Ampliació del mapa físic de Cunit de l'Institut Cartogràfic de Catalunya

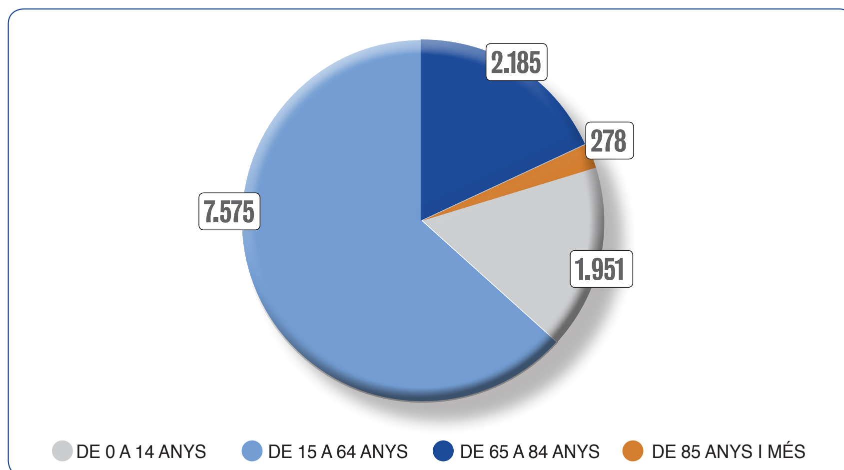
Medi humà

Anàlisi demogràfica de Cunit

Cunit compta, segons dades de 2014 de l'Institut d'Estadística de Catalunya, amb un total d'11.989 habitants. Componen aquesta dada 5.969 homes i 6.020 dones. A la comarca que pertany Cunit, el Baix Penedès, la població total és de 100.262 habitants. Cunit representa l'11,95% de la població total de la comarca. La composició demogràfica per grups d'edat és la següent:

POBLACIÓ DE CUNIT PER GRUPS D'EDAT (2014)	
De 0 a 14 anys	1.951
De 15 A 64 ANYS	7.575
De 65 A 84 ANYS	2.185
De 85 anys i més	278
Total	**11.989**

POBLACIÓ DE CUNIT PER GRUPS D'EDAT (2014)

FONT: IDESCAT

Les conclusions que podem treure d'aquestes dades és que la població està força envellida, ja que els grups de més edat, a partir de 65 anys, suposen un total del 20% de la població de Cunit.

Si apliquem el mateix criteri de grups d'edat dividits per sexe, trobem les dades següents:

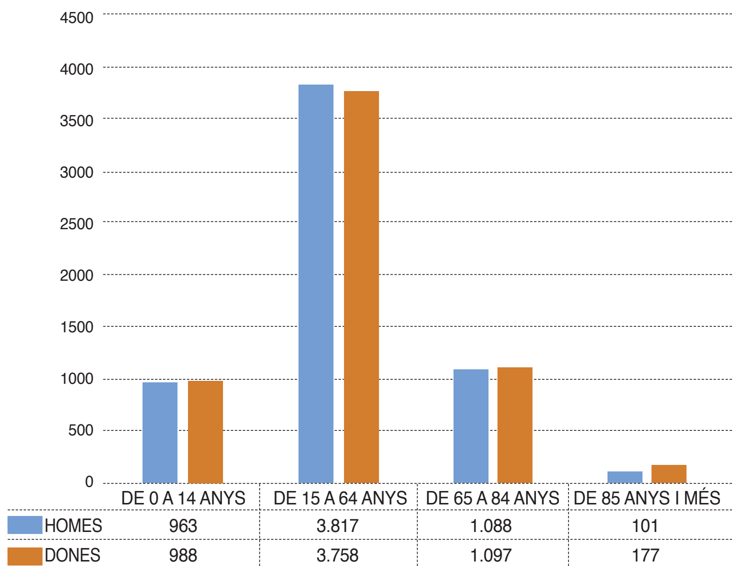
POBLACIÓ DE CUNIT PER GRUPS D'EDAT (HOMES 2014)	
De 0 a 14 anys	963
De 15 a 64 anys	3.817
De 65 a 84 anys	1.088
De 85 anys i més	101
Total	**5.969**

POBLACIÓ DE CUNIT PER GRUPS D'EDAT (DONES 2014)	
De 0 a 14 anys	988
De 15 a 64 anys	3.758
De 65 a 84 anys	1.097
De 85 anys i més	177
Total	**6.020**

FONT: IDESCAT

Creuant les dades en un gràfic veiem que les dones sobresurten en tots els grups menys en el de 15 a 64 anys:

POBLACIÓ DE CUNIT PER GRUPS D'EDAT (2014)

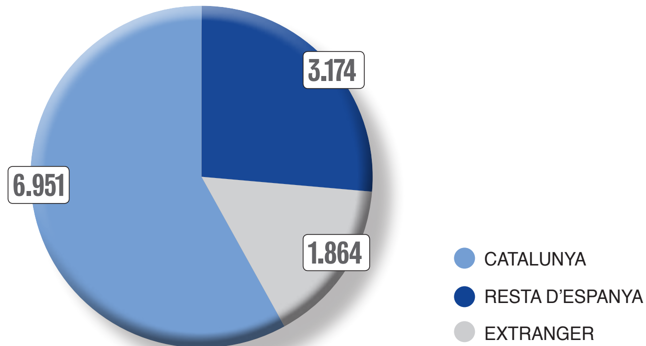
	DE 0 A 14 ANYS	DE 15 A 64 ANYS	DE 65 A 84 ANYS	DE 85 ANYS I MÉS
HOMES	963	3.817	1.088	101
DONES	988	3.758	1.097	177

FONT: IDESCAT

Aquestes dades es repeteixen a l'àmbit de la comarca del Baix Penedès, amb els mateixos patrons i accentuant la diferència entre sexes en el grup de 85 anys i més, que és més favorable a les dones.

Pel que fa al lloc de naixement dels cunitencs, no varia gaire de les dades del Baix Penedès. La majoria de població ha nascut a Catalunya, seguit de la resta d'Espanya i, per últim, els nascuts a l'estranger:

LLOC DE NAIXEMENT DELS CUNITENCS (2014)

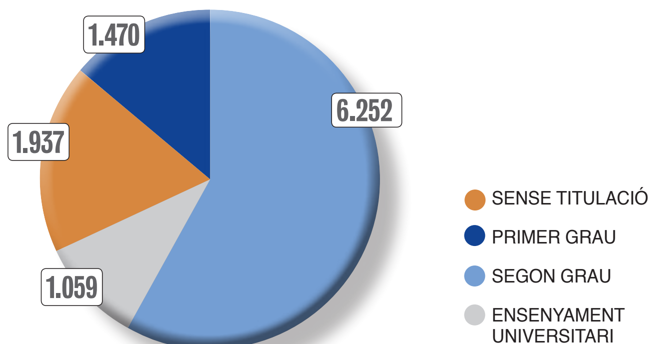

FONT: IDESCAT

La població de Cunit compta amb un 13,19% d'habitants estrangers inscrits al padró municipal. És un percentatge semblant a la del Baix Penedès (14,18%).

Dels 11.989 cunitencs, 10.052 tenen estudis finalitzats. Els estudis es divideixen en primer grau, segon grau i ensenyament universitari. Els cunitencs, igual que al Baix Penedès i a Catalunya, majoritàriament tenen estudis de segon grau. Destaca el fet que hi ha més persones sense estudis finalitzats que de primer grau:

NIVELL D'ESTUDIS DELS CUNITENCS

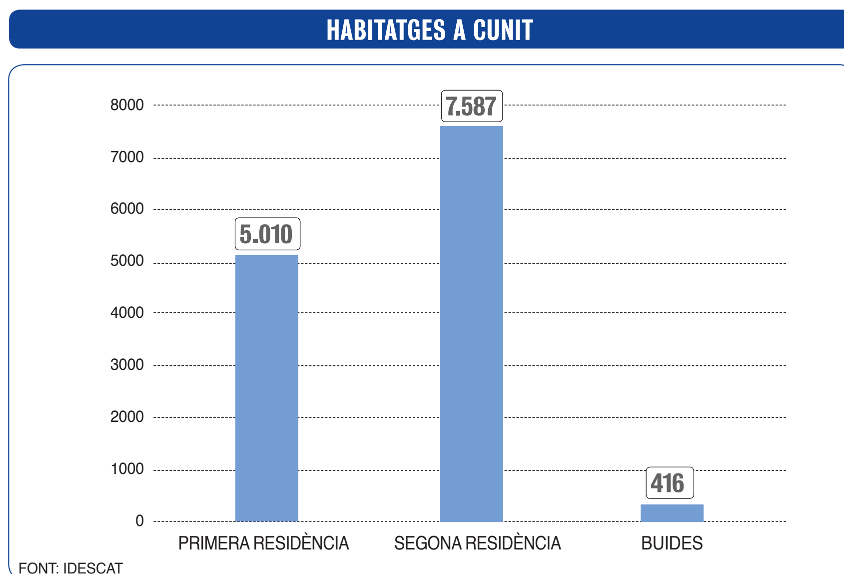
FONT: IDESCAT

L'any 2013 varen néixer a Cunit 49 nens i 47 nenes (en total, 96) i varen morir un total de 106 persones (62 homes i 44 dones). Hi va haver un total de 41 matrimonis.

La població de Cunit ha experimentat diverses migracions que es reflecteixen al saldo demogràfic de l'any 2013, quan varen abandonar Cunit un total de 144 persones. 62 varen anar a altres llocs de Catalunya i 82 a altres zones d'Espanya. Varen marxar a altres parts del món un total de 220 habitants, i varen venir a viure a Cunit 75 estrangers.

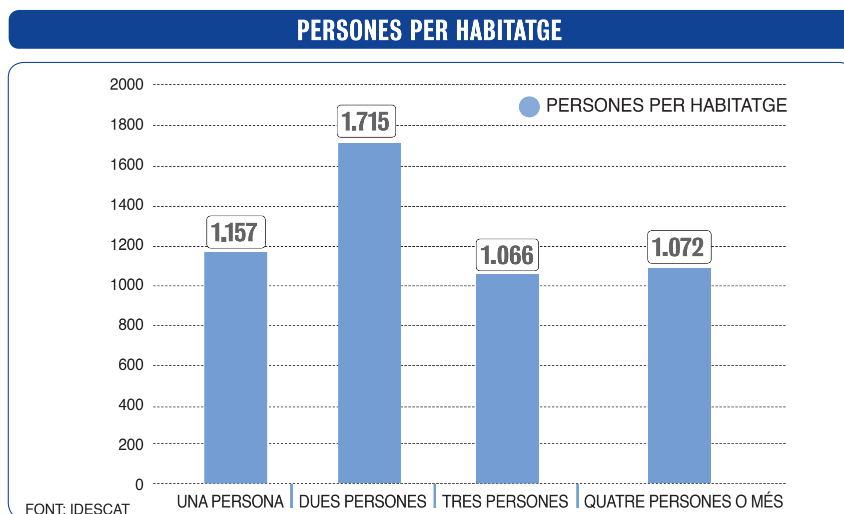
Habitatges

Cunit, en ser una població dedicada principalment al turisme, té un nombre de segones residències superior a les residències habituals. També compta amb 416 residències buides:

Aquestes dades difereixen de les recollides al Baix Penedès i a la resta de Catalunya, ja que la tendència es reverteix. Cal dir, però, que la diferència entre habitatges principals i segones residències és més gran a les dades de Catalunya i que són més semblants a les de la comarca del Baix Penedès. Per tant, Cunit compta amb una població flotant força important. Aquesta població pot arribar als 20.000 habitants els caps de setmana, i a prop dels 50.000 la Setmana Santa i els mesos d'estiu.

Les persones que viuen als habitatges principals es distribueixen així:

Les superfícies d'aquests habitatges es distribueixen d'aquesta manera:

SUPERFÍCIE ÚTIL DELS HABITATGES PRINCIPALS A CUNIT (2011)	
Fins a 60 m²	1.305
De 61 a 90 m²	2.046
De 91 a 120 m²	879
De més de 121 m²	780

Les dades s'assemblen molt tant a les del Baix Penedès com a les de Catalunya, on els habitatges de 61 a 90 m² són els majoritaris.

Macromagnituds i impostos

El PIB

El producte interior brut o producte intern brut (PIB) és la suma de tots els béns i serveis finals produïts en un espai econòmic durant un període de temps determinat, normalment un any, excloent-hi el consum intermedi utilitzat en la producció. Fins a la dècada de 1980 es preferia l'ús del producte nacional brut (PNB), un altre mesurament gairebé idèntic al PIB però que incorpora els béns i serveis produïts per factors propis a l'exterior. La variació d'aquesta magnitud macroeconòmica sol utilitzar-se per mesurar el creixement econòmic.

El PIB a Cunit de l'any 2010 marcat a l'IDESCAT és de 124 milions d'euros. Al Baix Penedès el PIB correspon a 1.776,2 milions d'euros. A Catalunya el PIB és de 205.314,5 milions d'euros. Respecte a la comarca del Baix Penedès el PIB de Cunit representa el 6,9%, i respecte a Catalunya representa el 0,06% del total.

Rendes familiars

Les rendes familiars a Cunit són un pèl més baixes respecte als indicatius comarcals i catalans. La renda familiar disponible bruta per habitant és de 15.300 euros. Al Baix Penedès puja fins als 16.400 euros. La mitjana catalana puja fins als 16.900 euros. El total de la renda familiar disponible a Cunit és de 186.307.000 euros. Respecte a la comarca representa l'11,5%, i respecte a les dades de Catalunya representa el 0,14%.

IRPF, IBI i impost de patrimoni

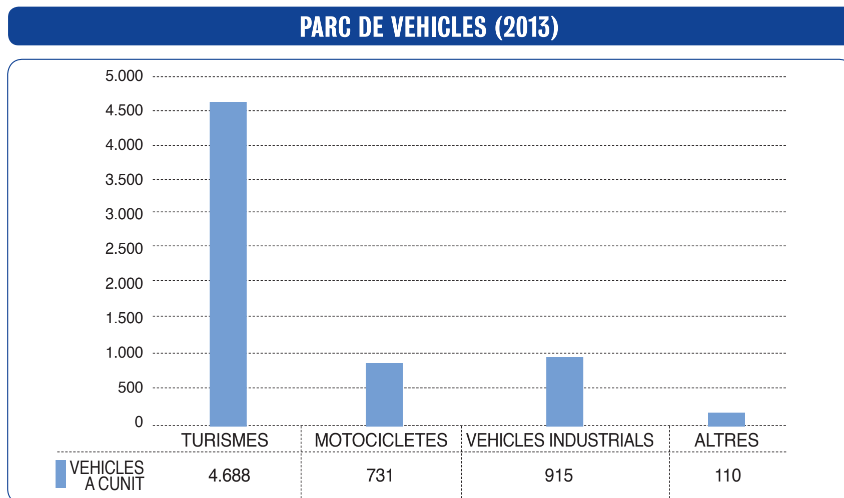
Les bases imposables de l'impost sobre la renda de les persones físiques (IRPF) dels cunitencs són de 17.966 euros. És una dada molt semblant a la de la comarca del Baix Penedès (17.946 euros) i que divergeix força de les dades de Catalunya (20.754 euros).

L'impost sobre els béns immobles (IBI) té un total de 18.906 rebuts a Cunit. La mitjana de quota és de 687,7 euros. Aquesta quota és força més elevada que no pas a la comarca del Baix Penedès (503,1 euros) i encara ho és més respecte a les dades de tot Catalunya (486,6 euros).

A la declaració de l'impost sobre el patrimoni de les persones físiques (IPPF) es declararen una mitjana de 331.937 euros per declarant. Per a fer els càlculs es divideixen en actius reals (46,5%) i actius financers (53,5%). Són dades força divergents respecte a la comarca del Baix Penedès (405.047 euros) i respecte a les dades de Catalunya (516.035 euros).

Parc de vehicles

Cunit compta amb un total de 6.444 vehicles distribuïts entre turismes, motocicletes, vehicles industrials i altres vehicles:

	TURISMES	MOTOCICLETES	VEHICLES INDUSTRIALS	ALTRES
VEHICLES A CUNIT	4.688	731	915	110

FONT: IDESCAT

Treball, atur, afiliacions i pensions

Totes les dades que presentem en aquest apartat corresponen a l'abril de 2015. Cunit compta amb 1.053 aturats, fet que representa un 27,10% de la població activa. S'entén per població activa les persones de 16 anys i més. Cunit compta amb una població activa de 4.939 habitants. Les dades comarcals són força semblants: la comarca del Baix Penedès té un 26,07% d'atur. Totes dues dades són força més altes que la corresponent a Catalunya: 19,10%. També cal destacar que l'atur afecta més les dones que els homes, tendència que també es dóna al Baix Penedès i a Catalunya. Entre els anys 2013 i 2014 es passà a Cunit de 453 treballadors autònoms a 479.

MITJANA D'ATURATS PER SECTORS (2015)

SECTOR	CUNIT	BAIX PENEDÈS	CATALUNYA
Agricultura	12,5	388,5	13.965,3
Indústria	91,7	1.202,1	83.450,6
Construcció	199,2	1.609,2	76.159,5
Serveis	754,8	7.137,3	387.279,1
Sense ocupació anterior	49,7	520,2	32.700,2
Total	**1107,9**	**10.857,3**	**593.554,7**

ATUR REGISTRAT PER SEXE (MITJANES ANUALS. 2014)

	CUNIT	BAIX PENEDÈS	CATALUNYA
Homes	539,4	5.368,3	293.573,6
Dones	568,4	5.489,0	299.981,1
Total	**1.107,8**	**10.857,3**	**593.554,7**

FONT: IDESCAT

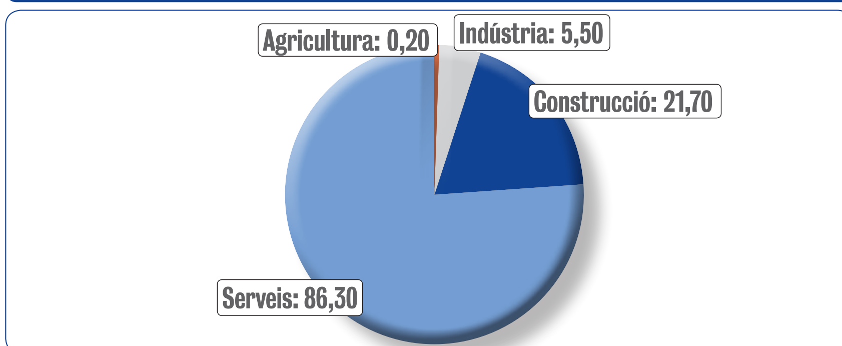
Les dades de les afiliacions a la Seguretat Social per sectors a Cunit són força semblants percentualment a les catalanes i a les del Baix Penedès.

AFILIACIONS AL RÈGIM GENERAL DE LA S.S. SEGONS UBICACIÓ DEL COMPTE DE COTITZACIÓ PER SECTORS (2014)			
SECTOR	**CUNIT**	**BAIX PENEDÈS**	**CATALUNYA**
Agricultura	0	64	7.903
Indústria	20	2.814	393.348
Construcció	57	724	96.901
Serveis	843	10.668	1.816.788
Total	**920**	**14.270**	**2.314.940**

AFILIACIONS AL RÈGIM D'AUTÒNOMS DE LA S.S. SEGONS UBICACIÓ DEL COMPTE DE COTITZACIÓ PER SECTORS (2014)			
SECTOR	**CUNIT**	**BAIX PENEDÈS**	**CATALUNYA**
Agricultura	1	204	24.550
Indústria	42	398	45.384
Construcció	121	1.129	65.106
Serveis	506	4.449	397.700
Total	**670**	**6.180**	**532.740**

El valor afegit brut per sectors econòmics es reparteix de la manera següent:

VALOR AFEGIT BRUT (EN MILIONS D'EUROS)

FONT: IDESCAT

Com veiem en el gràfic, l'agricultura no té gens de pes, la indústria té poc pes específic, mentre que la construcció i sobretot els serveis són els sectors dominants. Són dades força significatives i lògiques essent Cunit un poble dedicat al turisme.

Segons dades de 2009 les hectàrees treballades al terme de Cunit són 104, i les pastures permanents corresponen a 6 hectàrees. Encara hi ha 3 explotacions agrícoles amb terres però sense caps de bestiar.

A Cunit hi ha un total de 2.356 pensionistes amb una pensió mitjana de 901,61 euros. Aquesta dada és superior a la mitjana comarcal (887,02 euros) i inferior a la mitjana catalana (915,81 euros).

Situació del català a Cunit

Al cens de l'Institut Nacional d'Estadística de 2011 es recolliren dades sobre el coneixement del català. Les dades en percentatge de la comarca del Baix Penedès són força semblants a les de Catalunya:

POBLACIÓ DE 2 ANYS I MÉS PER CONEIXEMENT DEL CATALÀ (2011)

	CUNIT	BAIX PENEDÈS	CATALUNYA
L'entén	11.376	91.734	6.949.344
No l'entén	735	5.706	356.728
Total	**12.111**	**97.440**	**7.306.072**

POBLACIÓ DE 2 ANYS I MÉS QUE ENTENEN EL CATALÀ (DADES DESGLOSSADES-2011)

	CUNIT	BAIX PENEDÈS	CATALUNYA
El parla	7.883	68.163	5.345.484
El llegeix	9.049	74.789	5.750.348
L'escriu	5.506	51.568	4.069.219

FONT: IDESCAT

Ajuntament (Ramon Cornadó)

L'Ajuntament

L'organització actual de l'Ajuntament de Cunit es basa en diverses regidories i seccions:

- Obres
- Activitats
- Activitat econòmica
- Tributària
- Secretaria
- Intervenció
- Turisme
- Serveis urbans i medi ambient
- Tresoreria

Aquestes regidories són al carrer Major, 12. Cunit també compta amb altres serveis adreçats a la ciutadania, com ara anirem desgranant.

L'Oficina d'Atenció al Ciutadà (OAC)

L'OAC de l'Ajuntament de Cunit està situada al carrer Major, 12, a l'entrada de la Casa de la Vila. Aquesta oficina ofereix un servei d'atenció individual i personalitzada a tothom que hagi de fer consultes o algun dels tràmits següents:

- Registre d'instàncies
- Padró d'habitants
- Cens d'animals
- Gestió del cementiri
- Llicències d'obres menors

L'OAC atén el públic en diferents horaris, depenent de l'època de l'any:

Horari habitual

- De dilluns a divendres, de 9 a 14 h
- Dijous, de 17 a 19 h
- Dissabtes, de 9 a 11 h

Juny i setembre

- De dilluns a divendres, de 9 a 14 h
- Dijous, de 17 a 19 h

Juliol i agost

- De dilluns a divendres, de 9 a 14 h

Serveis socials

Estan situats al carrer Major, 6, i tenen un horari de 10 a 14 h de dilluns a divendres.

Els serveis socials són un dels instruments primordials per a afavorir l'autonomia de les persones, per a millorar-ne les condicions de vida, per a eliminar situacions d'injustícia social i afavorir la inclusió social.

Els serveis socials municipals són el punt d'accés immediat al primer nivell del sistema català de serveis socials, atès que ofereixen informació, orientació i atenció social individual, familiar o comunitària a tota la ciutadania que requereixi serveis o prestacions de la xarxa pública de serveis socials.

L'Ajuntament de Cunit, com a municipi de població inferior a 20.000 habitants, presta els serveis socials mitjançant un conveni interadministratiu amb el Consell Comarcal del Baix Penedès i desenvolupa diferents actuacions i programes dins del marc de les seves competències.

Horari habitual

- De dilluns a divendres, de 10 a 14 h.

Jutjat de pau

Està situat al carrer Conca de Barberà, 10. El jutge de pau de Cunit fa les funcions marcades a l'article 100 de la Llei orgànica 6/1985:

Article 100

1. Els jutjats de pau coneixen, en l'ordre civil, de la substanciació en primera instància, decisió i execució dels processos que la llei determini. Compleixen també funcions de registre civil i la resta que la llei els atribueixi.

2. En l'ordre penal, coneixen en primera instància dels processos per faltes que els atribueixi la llei. Igualment, poden intervenir en actuacions penals de prevenció, o per delegació, i en aquelles altres que disposin les lleis.

Horari habitual

- Dilluns i dimecres, de 9 a 13 h.

Oficina de Turisme

El 15 de juny de 2008 es va inaugurar l'Oficina de Turisme de Cunit al carrer Francesc Macià, 3; un espai necessari al poble atesa l'alta estacionalitat turística que hi ha a l'estiu per les seves platges. A més, el municipi registra un progressiu increment del turisme en temporada baixa any rere any.

L'oficina roman oberta tot l'any per a donar servei tant al ciutadà de Cunit com als turistes nacionals i internacionals que visiten el poble, amb una atenció personalitzada.

L'edifici consta de dues parts: a la planta baixa s'ubica l'Oficina de Turisme, i a la segona planta es troba la regidoria de Turisme i Promoció Turística. A part dels serveis d'informació turística, a l'oficina també s'organitzen esdeveniments, s'editen guies de restaurants i d'allotjament, es fan reserves de la primera nit d'allotjament, promoció del municipi, assessorament del sector privat o tallers amb diversitat de temes. D'aquesta manera, es tracta d'un servei global del turisme en tots els seus àmbits.

Serveis de l'Oficina de Turisme:

- Atenció personalitzada
- Informació local, comarcal, provincial i estatal en l'àmbit turístic (llocs d'interès, rutes, etc.)
- Informació cultural i lúdica (festes i esdeveniments)
- Zona de consulta amb Wi-Fi
- Servei de megafonia
- Bústia d'enquestes i suggeriments
- Activitats d'entreteniment
- Biblioplatja

Horari d'hivern (entre l'1 de setembre i el 22 de juny)

- De dilluns a dissabtes: de 10 a 14 h
- Divendres: de 10 a 18 h
- Diumenges: tancat

Horari d'estiu (entre el 23 de juny i el 31 d'agost)

- De dilluns a diumenges i festius: de 10 a 14 h i de 17 a 20 h

Equipaments de Cunit

Equipaments culturals, educatius i centres cívics

Cunit compta amb nombroses entitats culturals i educatives. Un dels espais més rellevants és la biblioteca municipal Marta Mata (carrer Creueta, 19), inaugurada l'any 2008. També compta amb el centre de formació d'adults Dolors Paul, situat al mateix edifici que la Biblioteca, on es fan cursos de formació per a adults. L'oferta formativa de l'escola s'adreça a persones majors de 16 anys que volen formar-se culturalment, acadèmicament o bé rebre una formació bàsica que els permeti fer front als reptes de la societat actual. El CFA Dolors Paul compta amb el reconeixement per part del departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya per tal d'impartir els ensenyaments inicials i la formació bàsica (formació instrumental i educació secundària obligatòria) definits des del departament d'Educació en relació amb la formació de persones adultes. També disposa de l'autorització per part de la Direcció General d'Ensenyaments Professionals, Artístics i Especialitzats per a desenvolupar els cursos de preparació per a l'accés a cicles formatius de grau mitjà i superior. El CFA Dolors Paul esdevé centre de suport de l'Institut Obert de Catalunya per al curs de graduat en educació secundària. D'aquesta manera, l'ensenyament a distància s'ha incorporat dins l'estructura del centre i ofereix, així, un suport de proximitat a l'alumnat que opta per cursar els seus estudis de manera no presencial. Poden accedir a l'Institut Obert de Catalunya totes les persones que volen estudiar de manera no presencial i tenen més de 18 anys. També hi poden estudiar les persones que tenen entre 16 i 18 anys i viuen a l'estranger o lluny d'un centre d'ensenyament, tenen una discapacitat, pertanyen a un col·lectiu especial (esportistes d'alt nivell, músics, etc.), o reuneixen altres circumstàncies a valorar per la direcció del centre o el departament d'Ensenyament. D'altra banda, el CFA Dolors Paul també esdevé centre col·laborador del projecte ACTIC. L'ACTIC és la certificació acreditativa dels coneixements, habilitats i actituds en l'àmbit de les tecnologies de la infor-

Centre Cívic Masia Cal Cego (Ramon Cornadó)

Biblioteca (Ramon Cornadó)

mació i la comunicació que les persones despleguen en situacions reals. Aquesta certificació permet a qualsevol persona de més de 16 anys demostrar les seves competències en TIC mitjançant una prova per ordinador. La prova és telemàtica, encara que s'ha de fer en un centre col·laborador autoritzat per la Generalitat, el qual garanteix que es fa en les condicions adequades. Per últim, el CFA Dolors Paul ofereix un servei d'orientació acadèmica i formativa a totes les persones interessades a reprendre o complementar la seva formació acadèmica.

Els espais d'educació reglada de Cunit engloben des de l'etapa preescolar, amb la llar d'infants municipal El Trenet (carrer les Sorres, 34), inaugurada l'any 2002. Cunit compta amb tres col·legis d'educació infantil i primària gestionats per la Generalitat de Catalunya. Es tracta dels col·legis Els Cossetans (avinguda Rocaplana, 28; inaugurada el 2009), Pompeu Fabra (avinguda Barcelona, 70; inaugurada el 2000) i Solcunit (carrer de la Selva, 36-38; inaugurada el 2005). El poble també compta amb l'institut d'ensenyament secundari Ernest Lluch, inaugurat el 2009 (avinguda del Castell, 8-12) i també gestionat per la Generalitat. Aquests centres estan sota la supervisió del Consell Escolar Municipal. Aquest és l'òrgan de consulta i participació de tots els membres de la comunitat educativa en l'àmbit municipal i en el marc no universitari. El seu funcionament i la seva composició es regeix pel seu reglament de règim intern. Té com a objectiu promoure la participació i l'estudi i tractar les possibles problemàtiques o divergències del municipi en l'àmbit educatiu. La composició del Consell Escolar Municipal garanteix la participació dels següents sectors: Ajuntament de Cunit, direcció dels centres educatius, equips docents, pares i mares, alumnat i personal d'administració i serveis. El Ple del Consell Escolar Municipal es reuneix tres vegades durant el curs escolar com a mínim i en sessió ordinària: a l'inici de curs, durant el segon trimestre i al final de cada curs escolar.

Un dels últims equipaments inaugurats (l'any 2011) fou l'Escola Municipal de Música (carrer Francesc Macià, 43, 2n). L'escola de música de Cunit és un servei municipal que presta els ensenyaments següents:

- Iniciació musical a partir dels 4 anys
- Formació bàsica a partir dels 8 anys

- Formació avançada
- Preparació per a l'accés al nivell professional
- Tallers de conjunts instrumentals: guitarra, corda, vent, percussió combo de jazz i música moderna, flamenc, música de cambra i improvisació
- Formació complementària: informàtica musical, història de la música, llenguatge musical, harmonia, cors i instrument individual

Pel que fa a centres cívics, destaquem en primer lloc l'Espai Associatiu (carrer Sant Joan, 4). Inaugurat el 4 de juliol de 2006, és un equipament sociocultural municipal destinat a ús públic de totes les entitats locals. Els usuaris són les associacions, els col·lectius, els grups i les entitats d'àmbit local, sense finalitat de lucre i que dirigeixen la seva activitat, preferentment, a la població en general.

Un altre centre cívic és el de la masia Cal Cego (carrer Ponent, 1). Es tracta d'un edifici històric i forma part del patrimoni del municipi. L'Ajuntament va recuperar-lo per a convertir-lo en un centre cívic. Un espai on veïns i veïnes comparteixen, aprenen i gaudeixen del seu oci i del seu temps lliure. L'Ajuntament va remodelar aquest equipament a través d'una escola taller. El centre cívic té un espai útil de 548,44 m^2 i està adaptat per a persones amb discapacitats físiques, ja que disposa d'un ascensor per a accedir a la planta superior.

El centre cívic Els Jardins (carrer dels Horts, 5) és un equipament municipal situat al barri del mateix nom. Es tracta del segon espai sociocultural que l'Ajuntament va crear per a acollir, estimular i potenciar les relacions socials i l'intercanvi d'idees i experiències. L'Ajuntament de Cunit va construir el centre cívic Els Jardins amb la participació de setze joves d'una escola taller de Cunit. Els Jardins és un espai obert a tota la ciutadania on es porten a terme activitats diverses adreçades al desenvolupament social i cultural i també a la participació social.

Equipaments esportius

Cunit té una Zona Esportiva Municipal Futbol (ZEM Futbol), annexa a la ZEM Tennis. Les instal·lacions del futbol són de titularitat pública, gestionades de manera directa.

Al municipi hi ha un camp de futbol del tipus CAM-2 que està dotat amb l'equipament següent:

- 2 porteries de futbol fixes
- 4 banderins de futbol
- 2 jocs de porteries de futbol 7 abatibles
- 2 banquetes per a jugadors suplents
- 1 marcador electrònic

Actualment a Cunit hi ha un pavelló poliesportiu municipal (carrer les Sorres, 17), també anomenat pavelló dels Joncs. Es tracta d'un pavelló del tipus PAV 2 i té un paviment sintètic. Acull activitats escolars, activitats extraescolars a la tarda i entitats que facin entrenaments de diferents disciplines esportives al vespre-nit. Té per espai esportiu complementari una sala multiusos de 130 m2 on es practica gimnàstica esportiva, gimjazz i karate.

A Cunit hi ha un total de sis instal·lacions de barri. Totes són de lliure accés i el seu manteniment el du a terme el departament de Parcs i Jardins de l'Ajuntament, encara que caldria més coordinació amb l'àrea d'esports i un manteniment més específic.

Districte 1 (Plademar i Sector nord)

- **Instal·lació de barri Els Jardins:** aquesta instal·lació es troba en un nucli urbà situat a 10 min en cotxe del centre de Cunit. Està dotada d'una pista poliesportiva i pistes de petanca i uns nous vestidors.

- **Instal·lació de barri Costa Cunit:** aquesta instal·lació es troba en un nucli urbà situat a 10 min en cotxe del centre de Cunit. Està dotada d'una estructura recreativa infantil i pistes de petanca.

- **Instal·lació de barri Els Rosers:** aquesta instal·lació es troba en un nucli urbà situat a 10 min en cotxe del centre de Cunit. Està dotada d'una pista poliesportiva que es troba al centre cívic.

- **Instal·lació de barri Plademar:** aquesta instal·lació es troba a prop del casal de la gent gran i del CEIP Solcunit. Està dotada d'un recorregut gimnàstic, parc de gimnàstica per a la tercera edat, pistes de petanca i pista poliesportiva de gespa artificial.

Districte 3 (Nucli urbà i Eixample)

- Instal·lació de barri Nucli urbà: en aquest districte totes les instal·lacions que hi ha consisteixen en pistes de petanca.

Districte 4 (Platja)

- Instal·lació de barri de Platja: la rambla del Prat compta amb una pista d'street basket i una pista poliesportiva de gespa artificial, on es poden practicar esports tan diversos com el bàsquet, el voleibol, el tennis i l'*street football*.

Districte 5 (Oest)

- Instal·lació de barri Cal Cego: té una pista d'street basket.
- Instal·lació de barri Can Torrents: té un circuit de bicicletes, circuit BMX i rocòdrom.
- Instal·lació de barri El Rectoret: té una pista poliesportiva i una estructura recreativa infantil.

A Cunit hi ha un complex esportiu dedicat als esports de raqueta situat a la ZEM Tennis que compta amb els equipaments següents:

- 5 pistes de tennis de ciment
- 2 pistes de terra batuda
- 3 pistes de pàdel de vidre
- 3 pistes de minitennis

Cunit disposa d'una piscina a l'aire lliure situada a la mateixa ZEM Tennis. Té tres vasos amb un total de 470 m^2. El poble també disposa d'una piscina coberta, AquaCunit, al complex esportiu. És del tipus PCO-2 i consta de les dimensions i serveis següents:

COMPLEX ESPORTIU CUNIT	
Activitats dirigides 1	214 m^2
Activitats dirigides 2	100 m^2
Fitnes	401 m^2
Vestidors abonats (2)	322 m^2
Vestidors grups (3)	66 m^2
Vestidors tècnics (2)	15 m^2
Piscina termal	39 m^2
Sauna	13 m^2
Bany vapor	13 m^2
Vas principal	75 m^2
Vas secundari	75 m^2
Solàrium	147 m^2
Total	**1.717 m^2**

FONT: IDESCAT

Equipaments mediambientals

Cunit compta amb diverses instal·lacions dedicades al medi ambient. El Parc Mediambiental de Cunit (carretera de Sant Antoni, s/n) és una instal·lació que permet fer la recollida selectiva de les escombraries per a les quals no hi ha contenidors específics al carrer o un sistema de recollida a domicili.

L'ús de la deixalleria permet augmentar la quantitat de residus municipals valoritzables, disminueix els residus municipals que van a parar a un tractament finalista (abocador o incineradora), evita l'abocament incontrolat de residus i permet gestionar correctament els residus perillosos.

Cunit compta amb una deixalleria on es poden portar tant residus no especials (paper i cartó, vidre, plàstics, ferralla i metalls, fustes, tèxtils, electrodomèstics que no contenen substàncies perilloses, pneumàtics, enderrocs d'obres menors

i reparació domiciliària, olis vegetals, voluminosos i residus verds) com residus especials (fluorescents i llums de vapor de mercuri, bateries, dissolvents, pintures, vernissos, piles i acumuladors, neveres i electrodomèstics que contenen substàncies perilloses i olis minerals usats).

Equipaments sanitaris i serveis de farmàcia

Cunit compta amb un Centre d'Atenció Primària (avinguda del Castell, 16) on s'ofereix atenció continuada de 9 a 20 h de dilluns a divendres. Els caps de setmana i festius ofereix atenció continuada de 12 a 14 h. Fora d'aquests horaris es recomana que es vagi al CAP de Cubelles.

Com que Cunit no acull cap hospital ni serveis d'urgències, els cunitencs tenen a la seva disposició l'hospital del Vendrell de la Xarxa Sanitària i Social de Santa Tecla. Aquest hospital compta amb 90 llits i diversos quiròfans per a atendre els habitants del Baix Penedès. Ofereix les especialitats mèdiques d'al·lèrgia, aparell digestiu, cardiologia, dermatologia, endocrinologia, hematologia i hemoteràpia, medicina interna, neurologia, oncologia, pediatria, pneumologia i reumatologia. Compta també amb les especialitats quirúrgiques de cirurgia general, cirurgia ortopèdica i traumatologia, cirurgia maxil·lofacial, cirurgia vascular, obstetrícia i ginecologia, oftalmologia, otorinolaringologia i urologia. Ofereix altres serveis com anàlisis clíniques, anatomia patològica, anestesiologia i reanimació, diagnòstic per la imatge, farmàcia, medicina de l'esport, rehabilitació i urgències.

A Cunit hi ha tres farmàcies a disposició dels ciutadans:

- Farmàcia Daniel Prat Ayguasanosa (avinguda de Tarragona, 4)
- Farmàcia Parc Central (avinguda de Barcelona, 73)
- Farmàcia María Teresa Franco Pàmies (avinguda de Barcelona, 207)

Altres equipaments i serveis

Protecció Civil i Policia Local de Cunit

La Protecció Civil és un servei públic del qual la màxima autoritat a escala municipal és l'alcalde. Es troba al carrer Conca de Barberà, 10. Aquest servei està orientat a determinar tot el sistema de preparació i respostes a les situacions de risc col·lectiu greu, calamitat pública o catàstrofe extraordinària, en les quals la seguretat i la vida de les persones puguin estar en situació de perill.

Els aspectes més significatius de la Protecció Civil són:

- Previsió, anàlisi de riscos i les seves causes i efectes.
- Prevenció, estudi i implantació de les mesures per a reduir les situacions de risc potencial.
- Planificació de les línies d'actuació davant d'aquestes situacions.
- Coordinació de les estructures, els mitjans i les actuacions per a fer front a l'emergència i per a propiciar el retorn a la normalitat o rehabilitació.

El servei de Protecció Civil comprèn un conjunt d'accions dirigides a «evitar, reduir o corregir els danys causats a persones i béns per tota classe de mitjans d'agressió i pels elements naturals o extraordinaris en temps de pau quan l'amplitud i la gravetat de llurs efectes els fa assolir el caràcter de calamitat pública» (definició del Tribunal Constitucional en la sentència 123/1984).

En la Protecció Civil, on participen les diferents administracions per mitjà de l'exercici de les seves respectives competències, també és important el paper de col·laboració voluntària dels ciutadans. La prevenció i la col·laboració voluntària són, així, dos conceptes sobre els quals ha de girar fonamentalment l'activitat del voluntariat de Protecció Civil.

D'altra banda, els plans municipals, concreció de la competència de planificació territorial reconeguda a la Llei 4/97 de la Generalitat de Catalunya als municipis, troben en el voluntariat un important element de suport, no solament pel que fa al seu paper dins dels plans municipals sinó també pel que fa al seu manteniment i operativitat. Dintre d'aquest àmbit és on actua l'Associació de Voluntaris de Protecció Civil de Cunit, que es configura com una entitat vinculada

a Protecció Civil i que intenta aportar a la societat l'esforç propi del voluntariat dut a terme desinteressadament en benefici de la nostra comunitat.

La Policia Local de Cunit es troba a la mateixa adreça que Protecció Civil (carrer Conca de Barberà, 10). Actualment compta amb 37 agents que s'encarreguen de la seguretat, trànsit local i vialitat dins del terme de Cunit. El novembre de 2011 la Policia Local va estrenar una nova caserna després d'haver estat des de l'any 2000 en mòduls provisionals.

Ràdio municipal

L'emissora municipal de Cunit (Ràdio Cunit al 107.0 de l'FM) va néixer el 24 de març de 2007 fruit de la voluntat de fomentar la cohesió social a Cunit, un municipi que ha crescut exponencialment en els darrers anys.

Podem llegir a la web de la ràdio quina és la seva finalitat: «La nostra missió és convertir-nos en el mitjà de comunicació de referència al municipi. Alhora que volem donar veu a totes aquelles persones i associacions que fins ara no la tenien, esdevenint, així, un eix vertebrador de la societat cunitenca que a poc a poc es va forjant.» (http://www.radiocunit.cat/php/emisora.php).

Servei de taxi

Cunit té diversos serveis de taxi, detallats a continuació:

SERVEIS DE TAXI A CUNIT	
Funes	607 33 49 57
Juan	606 16 46 65
Ruslan	607 58 13 72
Manel Pallarès	656 98 48 86
Guillen	600 51 64 97
Fco. Javier Pizarro Estudillo	670 30 62 46
Jaume Sánchez Escudero	647 75 27 71
Ràdio Taxi Cunit	977 10 90 67 / 667 706 306

Cementiri

Cunit compta amb un cementiri obert els dimecres, diumenges i festius de 10 a 13 h. Aquest equipament amplia els seus horaris per la festivitat de Tots Sants. Com que no compten amb cap empresa de serveis funeraris, els cunitencs s'han d'adreçar als serveis funeraris del Vendrell o d'altres poblacions veïnes.

Directori d'equipaments i serveis de Cunit

Ajuntament	977 67 40 80 (ajuntament@cunit.cat)
Aquacunit	977 15 92 66
Atenció a les persones	977 67 62 92
Biblioteca Marta Mata	977 67 48 84 (biblioteca@cunit.cat)
CAP Cunit	977 16 22 36 902 11 14 44 (PROGRAMACIÓ DE VISITES: 24 H)
Casal de la Gent Gran	977 67 49 15
Cementiri	608 23 61 48
Centre cívic Can Cego	977 67 32 81 (cancego@cunit.cat)
Centre cívic Els Jardins	977 67 56 24 (elsjardins@cunit.cat)
CFA Dolors Paul	977 67 46 01
Deixalleria municipal	977 67 49 79
Escola Els Cossetans	977 15 92 56
Escola Municipal de Música	977 67 62 18
Escola Pompeu Fabra	977 67 30 77
Escola Solcunit	977 67 61 04
Espai associatiu	977 67 59 78 (relacionsciutadanes@cunit.cat)
Farmàcia Daniel Prat	977 16 04 12
Farmàcia M. Teresa Franco Pàmies	977 67 56 98
Farmàcia Parc Central	977 67 52 43

INS Ernest Lluch	977 67 43 40
Jutjat de pau	977 67 56 94
Llar d'infants El Trenet	977 15 91 15 (eltrenet@cunit.cat)
Oficina d'Atenció al Ciutadà	977 67 40 80 (oac@cunit.cat)
Oficina de Turisme	977 67 47 77 (turisme@cunit.cat)
Parc mediambiental	977 67 49 79
Pavelló municipal Els Joncs	977 16 35 97 (pavelloelsjoncs@cunit.cat)
Policia Local de Cunit	977 67 50 48 (policia@cunit.cat)
Protecció Civil	977 67 50 48
Ràdio Cunit	977 67 49 18 / 977675005
Ràdio Taxi Cunit	977 10 90 67 / 667 706 306
Registre civil	977 67 51 56
Serveis urbans i medi ambient	977 67 51 56
Serveis socials	977 67 40 80 (serveissocials@cunit.cat)
ZEM Futbol	977 67 49 55 (zemfut@cunit.cat)
ZEM Tennis	977 67 61 03

Associacionisme a Cunit

Les diverses associacions de Cunit es troben dins del Registre Municipal d'Associacions de l'Ajuntament. L'objecte del Registre Municipal d'Associacions és permetre a l'Ajuntament de Cunit el coneixement de les entitats existents en el municipi, els seus objectius i la seva representativitat, als efectes d'aconseguir una correcta política municipal de foment a l'associacionisme ciutadà.

La intenció d'aquest registre és disposar d'una base de dades que faciliti el contacte amb les entitats, d'una banda, i la tramesa d'informació sobre temes tant de l'àmbit d'actuació de les entitats com d'interès per a qualsevol entitat d'iniciativa social amb projecció en el municipi, de l'altra.

Entitats registrades

Segons quins siguin els objectius definits als corresponents estatuts, les entitats municipals es classifiquen en quatre grups: culturals, esportives, veïnals i altres.

Culturals

Associació Colla Corre-cuita de Cunit	ivanf1522@hotmail.com
Associació Cultural Andalusia Cunit	casaandaluciacunit@hotmail.es
Associació Cultural Coral Arrels de Cunit	mibelvi@gmail.es
Associació Arabesk Practicant Simpatitzant Dansa Orient / Ventre	rosaliagalle@gmail.com
Associació Cultural Recreativa Valparaíso Muntanya	
ACAC Pedroches	acac.cpcbpc@gmail.com
AFCUNIT Associació Fotogràfica de Cunit	info@afcunit.org
Agrupació Sardanista de Cunit	agrupsardanistacunit@hotmail.com
Aires Nuevos Arte-Cultura-Deporte	estudillosanchez@hotmail.es
Alborada Grup de Teatre de Cunit	alboradateatrecunit@gmail.com
Asociación Cunit por la Feria de Abril de Andalucía	feriaabrildecunit@yahoo.es
Associació Cultural Somos Latinos	asocsomoslatinos09@hotmail.es
Associació de joves El Crit de Cunit	contacte@elcritcunit.org
Ateneu Cultural Alba de Cunit	ateneuculturalalbadecunit@gmail.com
Balls Populars de Cunit	
Casa de Andalucía del Baix Penedès	casandaluciabaixpenedes@hotmail.com
Cobla Jove de Cunit	
Comissió de Carnaval de Cunit	info@carnavalcunit.com
Drac de Cunit	
Grup d'Estudis Cunitencs Delmacio de Conito	delmaciodeconito@gmail.com

Joves Diables de Cunit	diables@jovesdiablesdecunit.org
Salut-i-Clowns	saluticlowns@gmail.com
Societat Esportiva i Cultural Ordago	

Esportives

Associació Bàsquet Cunit	estfercon@yahoo.es
Associació Esportiva El Pardillo Dorado	
Associació Shorin Ruy Karate-do/Kobudo B. Penedès	
Club Ciclista de Cunit	clubciclistacunit@gmail.com
Club de Futbol Cunit	info@cfcunit.cat
Club de Futbol Sala	
Club de Futbol Sporting Cunit	
Club de Petanca Platja Cunit	cpplatjacunit@hotmail.com
Club Futbol Àfrica Esports	
Club Futbol Cunit - Costa Dorada	
Club Petanca Cunit	jordiricart@telefonica.net
Club Sports Tennis Cunit	ctcunit@ctcunit.com
Club Volei Femení Cunit	fulgen8@hotmail.com
Dragons Cunit Club Futbol Sala	dragonscunit@gmail.com
Penya Blaugrana La Cova del Culé	
Penya Motera Paki Paya	servacon01@hotmail.com
Societat de Caçadors de Cunit	
Societat de Pesca Esportiva de Cunit	

Veïnals

APRV Urb. Cunit Diagonal	
APV Valparaíso Montaña	avalparaisomuntanya@hotmail.es
Associació de Propietaris Unitat Residencial Costa Cunit	

Associació Social Projardins de Cunit	svillamor@gmail.com
AVV El Rectoret	elrectoret@terra.es
AVV Can Moles 3 i Solcunit	jalvare1@xtec.cat
AVV Cunit Muntanya Els Rosers	a.v.c.m.rosales@hotmail.com
AVV de Cunit Oest	asocunit@hotmail.com
AVV de Cunit-Est	cunit-este@orangemail.es
AVV del Barri de Can Toni	antoniotrigueros@ono.com
AVV del Casc Antic	cascoantiguo@hotmail.com
AVV El Gladiol de Cunit	avelgladiol@hotmail.com
AVV i Propietaris Les Sorres Haug	josedelgado091@msn.com
Federació AVV de Cunit	fav@favcunit.net

Altres

Amics del Ferrocarril de Cunit	afeccunit@telefonica.net
AMPA CEIP Pompeu Fabra	ampaceippompeufabracunit@hotmail.com
AMPA CEIP Solcunit	ampasolcunit@gmail.com
AMPA SES Ernest Lluch	
Associació Casa Cultural Islàmica de Cunit	
Associació d'Artesans de Cunit	asscunit@gmail.com
Associació de Comerciants i Empresaris de Cunit	acec.cunit@gmail.com
Associació de Defensa Forestal de Cunit	info@adfcunit.org
Associació de Pares i Mares d'Alumnes CEIP Els Cossetans	cossetanscunit@gmail.com
Associació de Voluntaris de Protecció Civil de Cunit	protecciocivil@cunit.cat
Col·lectiu Afectats Fibromiàlgia de Cunit	fibromcunit@gmail.com
Eprona-Cunit	julian.mesa@adfcunit.org

Iglesia Cristiana Evangélica de Cunit	ice_cunit@yahoo.es
JAL-Ayuda solidaria a los leprosos	
La Sede Gastronómica de Cunit	
Peña Madridista de Cunit	
Penya Barcelonista de Cunit	
Societat d'Avis Sant Sebastià	sassebastia@gmail.com

Cunit, un poble agermanat

L'agermanament entre dues ciutats és l'establiment oficial de lligams de cooperació mútua. Les ciutats agermanades tenen alguna característica en comú i es comprometen a millorar la coneixença mútua i l'ajuda bilateral.

Històricament, els tipus d'agermanaments han anat evolucionant amb el context històric i pel tipus d'objectius i activitats:

- Agermanaments de reconciliació, després de la Segona Guerra Mundial, amb especial activitat entre ciutats franceses i alemanyes.
- Agermanaments de comprensió entre ciutats de l'Europa Occidental i de l'Europa Central i Oriental durant la Guerra Freda.
- Agermanaments europeistes entre ciutats de la Unió Europea i en el context del procés d'integració.
- Agermanaments de cooperació (Nord-Sud) amb un enfocament de solidaritat entre municipis de països industrialitzats i de països del Tercer Món.
- Agermanaments multilaterals, triangulars o en xarxa, que involucren diferents municipis de diversos països.

Els motius d'elecció dels agermanaments són múltiples. El Fons Català de Cooperació al Desenvolupament distingeix:

- Municipis amb la mateixa toponímia. Per exemple, Lleida i Lérida (Colòmbia).

- Municipis amb característiques demogràfiques similars. Per exemple, Reus i Bahía Blanca (Argentina).
- Municipis amb relacions ciutadanes prèvies. Per exemple, Manresa i Bambylor (Senegal) a partir de camps de treball organitzats per un grup de joves.
- Municipis amb vincles històrics. Per exemple, Terrassa i Tetuan (Marroc).
- Continuïtat al suport ofert en un determinat moment en una zona catastròfica o en conflicte. Per exemple, Igualada i Travnik (Bòsnia i Hercegovina).

Cunit es troba agermanat des de l'any 1997 amb Hammelbach, un petit municipi situat al sud-oest d'Alemanya, envoltat de paratges naturals de gran bellesa pertanyents al parc natural d'Odenwald. Amb aquest agermanament es consolida la llarga relació entre tots dos països, atesa la tradició d'estiueig del poble alemany a Cunit. La primera colònia de turistes germànics va arribar als anys seixanta.

Cada any es duen a terme, alternativament, viatges institucionals entre tots dos municipis per a fer créixer els lligams socials i culturals i, al mateix temps, gaudir de les festes majors respectives.

Les comunicacions al terme de Cunit

Les comunicacions terrestres al terme de Cunit són força bones. Existeixen dues vies principals que creuen el municipi d'est a oest. La C-32 o autopista Pau Casals, que ve del terme de Cubelles i va cap al terme de Calafell, i la C-31, que enllaça Barcelona i Tarragona. La primera d'aquestes vies és de pagament i la segona és gratuïta. També hi ha carreteres interiors que són prolongacions de carrers del terme. Així, l'anomenada carretera de Cunit a Clariana passa per la urbanització dels Rosers i va cap a Castellet i la Gornal. Des de la urbanització Costa Cunit es pot anar per una carretera interior cap a Cubelles.

Hi ha diversos busos de l'empresa Monbus que uneixen Cunit amb Barcelona, l'aeroport del Prat, Bellvitge, Calafell, Cubelles, Vilanova, el Vendrell,

l'hospital del Vendrell, Sant Pere de Ribes i Tarragona, entre altres poblacions.

Cunit compta amb una estació de Renfe des de l'any 1971. Les vies de ferrocarril segmentaren el poble a finals del segle XIX. Els cunitencs reclamaren un baixador però no va ser fins a finals del segle XX que es construí. L'estació de Cunit disposa de serveis de Rodalies (R2 Sud) i de serveis de mitjana distància amb els trens regionals que van cap a Tarragona i Lleida des de Barcelona. Està situada en el punt quilomètric 672 de la línia que uneix Madrid amb Barcelona. Disposa de dues vies principals (vies 1 i 2) i dues vies derivades (vies 3 i 4).

Festivitats cunitenques, balls tradicionals i bestiari

Cunit, com qualsevol altre poble, té les seves festes i tradicions. Algunes són heretades des d'antic, vinculades moltes vegades a actes religiosos, cicles agrícoles, etc. Altres són més modernes i han esdevingut per la voluntat popular dels cunitencs i per la vinguda del turisme al poble.

La Festa Major d'estiu

La Festa Major d'estiu se celebra el segon cap de setmana de juliol en honor de sant Cristòfol (10 de juliol).

La tradició catòlica descriu sant Cristòfol com un gegant cananeu que, abans de la seva conversió al cristianisme, ajudava els viatgers a travessar un perillós gual portant-los sobre els seus muscles; vivia sol al bosc de la vora i es deia Reprobus. Altres tradicions situen el lloc a Lícia. La llegenda afirma que en una ocasió va ajudar un petit a travessar el riu. Se sorprengué del pes de l'infant, ja que augmentava a cada pas que feia. El nen, que era Jesús, li va dir que el pes augmentava perquè portava sobre la seva esquena els pecats de tot el món.

Després de la revelació, Jesús va batejar el gegant i li va encomanar que prediqués la fe cristiana. El nom de Cristòfol (del grec *Χριστόφορος, Christóforos*, 'portador de Crist') li vindria d'aquest fet. La llegenda, considerada apòcrifa des d'antic, continua essent popular. Una altra tradició indica que Cristòfol va ser el fill únic d'un rei cananeu i que havia nascut a Tir o Sidó. Se'l coneixia com Relicte. Per a servir «el rei més gran a la Terra» es va allistar a l'exèrcit de l'emperador romà, que era Gordià III, a punt d'entrar en guerra amb els perses. Algunes fonts llatines i gregues més antigues registren un màrtir anomenat Cristòfol, originari d'una tribu nord-africana. Aquest fou capturat per les tropes romanes al començament del segle IV i obligat a allistar-se com a legionari. Fou traslladat a prestar servei en una guarnició romana prop d'Antioquia, on va ésser batejat pel bisbe Bàbiles d'Antioquia, i a conseqüència d'això, va ser perseguit i mort.

La Festa Major concentra diversos actes com espectacles, música, concerts i manifestacions populars durant quatre dies. Els carrers s'omplen de gent per a gaudir de la cercavila de balls populars i interactuar amb el bestiari local i el ball de diables amb el correfoc.

Sant Cristòfol és patró dels conductors, per això se celebra la benedicció de vehicles de qualsevol tipus després de la missa de diumenge.

La Festa Major d'hivern

La Festa Major d'hivern se celebra en honor del segon patró de Cunit, que és sant Sebastià (20 de gener). Aquest sant és venerat a Cunit, ja que se'l va invocar en una epidèmia al segle XIX.

Hi ha molt poques dades sobre la vida de sant Sebastià. Pràcticament, l'única font que en parla és el Depositio martyrum, llista de màrtirs continguda a la Cronografia del 354. Aquesta, tanmateix, només diu que va ser enterrat a la via Àpia. D'acord amb sant Ambròs de Milà (c. 340-397), Sebastià nasqué a Milà. Durant el moment àlgid de la persecució de l'emperador Dioclecià, va anar a Roma, on fou martiritzat. L'emperador va ordenar la seva execució, i va

manar que lliguessin el cristià en una post i que els arquers, d'origen maurità, li disparessin fletxes fins a la mort. Hi ha unes actes de màrtir referents a Sebastià; no obstant això, són escrits molt posteriors, redactats molt probablement a principis del segle v, i durant molt de temps atribuïts erròniament a Ambròs.

La Festa Major d'hivern es relaciona amb els cicles agrícoles d'hivern. Hem de pensar que Cunit, tradicionalment, havia estat una comunitat pagesa que vivia d'esquena al mar. Els actes són populars: ballades de sardanes, ball de tarda, actes infantils i missa solemne.

La Passió de Cunit

La Passió és la representació teatral de la vida, mort i resurrecció de Jesucrist, basada en els evangelis. Als Països Catalans, i sobretot al Principat de Catalunya, les primeres representacions de la Passió de Jesús es remunten al segle xv. Hi ha hagut una evolució cap a un llenguatge actual i modern, i d'aquesta manera en les diferents representacions es barreja avantguarda i tradició, aspecte que fa de les passions un muntatge teatral original, impactant i sorprenent. Les representacions de la Passió tendeixen a un format espectacular per a arribar a tot tipus de públic: religiós, turístic i teatral. Els textos s'han vestit i decorat per a atraure cada vegada més públic. Els actes sacramentals de Setmana Santa es van convertir en peces teatrals, i de les esglésies van passar a les places públiques, per acabar en espais teatrals. Avui, quan s'assisteix a una representació de la Passió no només s'hi va a veure un espectacle sumptuós, generós i d'impacte visual, sinó que es crea un ambient emotiu pel sentit dramàtic de l'acció.

Al Baix Penedès, la Passió es representa als pobles d'Albinyana i Cunit. Gràcies a l'Ateneu Cultural Alba, cada Divendres Sant es fa la representació de la Passió a Cunit. Fa gairebé vint anys diversos cunitencs van començar a fer realitat aquesta representació de la vida i mort de Jesucrist. A la Passió de Cunit hi participen més de cinquanta persones. La Passió té un caràcter

integrador, ja que hi participen cunitencs i forans tant en el seu muntatge com en la representació.

El Carnaval

Cal buscar l'origen de la festa del Carnaval a l'Edat Mitjana. El Carnestoltes se celebrava tres dies abans del Dimecres de Cendra, que marcava l'inici de la Quaresma. Durant el Carnestoltes s'aprofitava per poder fer tots els excessos que durant la Quaresma es prohibien, com menjar carn o fer xerinola.

Imatge de disfresses de cunitencs dels anys cinquanta (extret del llibre Cunit. Imatges i records)

Les dades més antigues de la celebració del Carnaval daten dels anys cinquanta del segle XX, quan ja se celebrava al poble. El Carnaval de Cunit es recuperà l'any 1988 quan un grup de cunitencs van impulsar la festa i van constituir la primera Comissió del Carnaval de Cunit. És el carnaval més antic del Baix Penedès i és considerat dels millors de Catalunya. Amb el temps s'ha impulsat a través de la nova Coordinadora del Carnaval de Cunit i s'ha consolidat com un acte d'oci i d'identitat del municipi.

Durant dues setmanes es duen a terme diversos actes lúdics i festius (balls de carnaval, carnaval infantil i l'enterrament de la sardina). L'acte central és la gran rua de carrosses i comparses el dissabte de carnaval. És un dels carnavals més participatius. Es calcula que hi participen una mitjana de 5.000 persones desfilant i 68 colles procedents de molts llocs de Catalunya. És la festa que més públic atrau, tant cunitencs com visitants de fora. El Carnaval de Cunit està declarat Festa d'Interès Turístic. Podeu visitar la web del Carnaval de Cunit per a més informació: http://www.cunitcarnaval.com

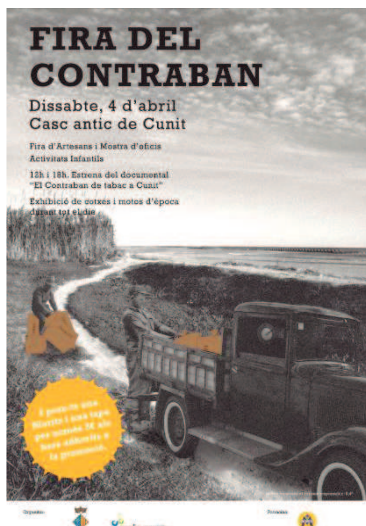

Carnaval de Cunit (Oficina de Turisme de Cunit)

La Fira del Contraban

Aquesta és una iniciativa de la regidoria de Turisme i Patrimoni, que continua amb la recuperació històrica de la memòria col·lectiva com a poble.

El nucli antic de Cunit s'ambientarà en l'època de la postguerra, en els anys cinquanta, quan Cunit era un punt important per als contrabandistes. Amb el pas dels anys, aquest fet ha donat als cunitencs i cunitenques un punt més de referència on ubicar la seva història i on descobrir una part important del seu passat. Es tracta d'un episodi històric de relleu, i des de la regidoria de Turisme es vol recuperar i explicar el paper que tenia en les famílies del moment. Se celebra durant el mes d'abril.

Cartell de la Fira del Contraban de 2014 (Oficina de Turisme de Cunit)

La Feria de Abril

La Feria de Abril de Cunit se celebra pels volts de l'1 de maig i és punt d'encontre entre dues cultures. Catalunya i Andalusia es donen la mà a través de la música, les actuacions i la gastronomia en una festa que se celebra a Cunit des de fa més de 15 anys. S'ha consolidat com la segona més important de Catalunya pel que fa a participació.

El Seguici Popular i la cercavila de balls populars

El Seguici Popular és l'element que defineix les diverses celebracions populars i tradicionals de Catalunya. Els seguicis més antics es documenten a l'Edat Mitjana i estaven formats per danses, bestiari, personatges bíblics, entremesos, balls parlats, músics, etc. Aquests elements canvien segons la població.

Cunit compta amb el seu propi seguici, que conforma la cercavila de balls populars. L'Agrupació de Balls Populars de Cunit fou creada l'any 1984 per un petit nombre de cunitencs per a mantenir, fer créixer l'interès pels balls populars i enriquir les manifestacions folklòriques tradicionals. A partir d'aquest any comencen les cercaviles a les festes majors de Cunit i també a altres festes majors d'arreu de Catalunya.

L'associació forma els més petits en els balls tradicionals catalans per a poder participar en els actes festius i culturals del poble. La cercavila està formada per diversos balls populars, que es veuran a continuació.

Ball de Cercolets

El Ball de Cercolets és un ball amb significació agrícola molt estès per diverses localitats del Penedès i Catalunya: Vilafranca del Penedès, Igualada, Tarragona, Reus, les Roquetes de Garraf, Vilanova i la Geltrú, Sitges, etc. Els balladors executen diverses coreografies portant uns cèrcols amb motius vegetals o florals.

Ball dels Cercolets (Oficina de Turisme de Cunit)

Ball de Bastons

El Ball de Bastons és una antiga dansa col·lectiva que es balla en molts indrets del món i que compta amb una extensíssima tradició a Catalunya. Malgrat que la seva procedència i origen són incerts, aquest ball podria ser la romanalla d'antigues danses rituals dedicades a l'entrenament guerrer i a la fertilitat de la terra.

És un ball força estès a l'Alt Penedès (11 colles), al Baix Penedès (6 colles) i al Garraf (6 colles). El Ball de Bastons de Cunit es compon de vuit, dotze o setze persones dividides en dues fileres. Amb els bastons colpegen de forma rítmica els uns contra els altres i també a terra, sempre seguint una coreografia preestablerta, amb música de grallers i tabal.

Ball de Bastons de Cunit (Oficina de Turisme de Cunit)

Ball de Panderos

Aquest ball és molt popular a moltes festes majors del Penedès. Possiblement el seu origen es troba al País Valencià.

Inicialment a Cunit estava format per dotze persones, tot homes. Actualment, a Cunit, només hi ballen dones. Les balladores executen les coreografies picant amb una pandereta o pandero i fent sonar picarols al ritme de timbals i gralles.

Ball de Panderos (Oficina de Turisme de Cunit)

Ball de Pastorets

És conegut també com Ball de Pal Llarg. El Ball de Pastorets té reminiscències amb l'ofici de pastor, ja que en temps antics la ramaderia exercia un paper molt important en el dia a dia. És un ball força estès per diverses poblacions de Catalunya: Igualada, Reus, Tarragona, Valls, Torredembarra, la Riera de Gaià i també a les comarques del Penedès i Garraf: l'Arboç, el Vendrell, Vilafranca del Penedès, Vilanova i la Geltrú, Cubelles, Sant Pere de Ribes i Sitges, entre d'altres.

Ball de Pastorets (Oficina de Turisme de Cunit)

Tradicionalment a Cunit ha estat representat pels dansaires més petits i a poc a poc s'hi van incorporant els més joves.

Ball de Cintes

És un ball molt estès per tot Europa i Catalunya, on també se l'anomena Ball de Gitanes o de Gitanos. Té el seu origen en festivitats agrícoles. Forma part del conjunt de danses de l'Arbre de maig al voltant del qual les noies dansen per a induir-lo a florir i agrair, així, les bones collites.

A Cunit l'arbre és un noi, i per a festejar-lo les noies el volten amb cintes de colors.

Ball de Cintes (Oficina de Turisme de Cunit)

El Patatuf i els Capgrossos

El Patatuf és una dansa que encara es balla al Baix Llobregat i a la ciutat de Tarragona. El seu nom deriva del picament de mans que fan els dansaires, que normalment són infants.

A Cunit, en aquesta dansa hi ballen els Capgrossos, que sortiren a la Festa Major per primer cop el 1990. Foren creats per l'artesà Toni Mujal, de Cardona, que es va inspirar en diversos personatges del poble. Hi ha cinc capgrossos, dels quals dos són homes i representen alcaldes del poble de diferents etapes: Jaume Mestre Jané (alcalde durant la Segona República, conegut popularment com «l'avi Moles») i Joan Martí Ricart (alcalde durant l'etapa franquista). D'altra banda, hi ha tres dones sense inspiració històrica: la negreta, la jove i la vella.

Capgrossos de Cunit (Oficina de Turisme de Cunit)

La Gegantona i el Gegantó

Cunit té una gegantona dins del seu bestiari popular, de nom Aigua, i un gegantó, de nom Foc. Tots dos foren dissenyats per l'artista Dolors Sans, de Vilafranca del Penedès.

Els gegantons de Cunit (Dolors Sans)

La gegantona Aigua (Dolors Sans)

La gegantona representa una noia jove amb elements relacionats amb l'aigua que entronquen amb temes de fecunditat i naixement. Al cap hi porta glaç cristal·litzat en forma d'estels. A la cara, maquillatge, amb una clara referència als rius. Al vestit, elements i formes diferents que adopta l'aigua. A la mà dreta, un gripau com a símbol de vida. A la mà esquerra, un trident, símbol del déu de l'aigua clàssic, Neptú. Del vestit pengen unes ampolles plenes d'aigua que s'aguanten amb xarxes de pesca.

El gegantó és un noi jove. Al cap hi porta un cercle de foc, en referència al sol. La cara és semblant a la d'un diable, com a símbol de l'infern i del foc que crema. Al mateix temps s'entronca amb els balls de foc, com els diables. El cos és ple de flames, al pit hi té roques volcàniques. A la mà dreta hi porta un martell de ferrer com el déu clàssic del foc, Vulcà. El martell simbolitza el domini del foc en l'art de la forja que tenen els humans. A la mà esquerra hi porta una flama que neix de la mateixa mà com a símbol que els humans poden «crear» el foc o controlar-lo. Del cos li penja un cinturó de coets i petards, que s'enllaça de nou amb els balls de foc.

El Ball de Diables i els Joves Diables de Cunit

El Ball de Diables és una tradició d'origen medieval. Apareix documentada en el seguici de Corpus de la ciutat de Barcelona de l'any 1424. És una representació al·legòrica de lluita entre el bé, representat per l'arcàngel sant Miquel, i el mal, representat pels diables, Llucifer i les diablesses.

A Cunit, en un primer moment va néixer el ball de diables infantil com una secció dins de l'Agrupació de Balls Populars de Cunit. Els vestits eren molt característics i foren dissenyats per Dolors Casañas: de color blanc i pintats a mà amb motius de foc i dimonis. Primerament es volia dur a terme un ball de diables parlat. Atesa la manca de tradició que hi havia al poble, aquest aspecte no es va materialitzar.

El ball estava estructurat amb el Llucifer, la Diablessa (amb els seus ceptres respectius), els diables (amb una maça cadascun) i un petit arcàngel amb vestit blanc i blau, ales, corona i espasa.

Després de la desaparició de la colla infantil, antics membres varen formar-ne una de nova l'any 2000, Els Joves Diables de Cunit, que va començar amb 15 persones i que actualment té una cinquantena de membres.

Dins de l'espectacle de foc, la peculiaritat dels Joves Diables de Cunit és «escopir l'aigua de foc», i les actuacions més destacades són per la Diada Nacional de Catalunya i per la Festa Major.

La colla ha participat en nombroses sortides a Olot, Ripollet, Gràcia, Monistrol de Montserrat, Vila-seca i la Kerwe de Hammelbach, festa del municipi agermanat amb Cunit.

Avui en dia hi ha dues colles de diables, la dels grans i la dels més petits, creada l'any 2013. S'ha pres aquesta decisió per a animar els més joves a participar i nodrir en un futur la colla dels grans.

Ball de Diables de Cunit (Oficina de Turisme de Cunit)

El Drac de Cunit

L’any 1985 es van reunir un grup de cunitencs (joves i no tan joves) i van fer diverses reunions per tal d’organitzar una colla del Drac dins de l’Agrupació de Balls Populars de Cunit. Es va fer una rifa per a sufragar la construcció del Drac. Gràcies a la intervenció de Lluís Rodríguez, mestre de l’escola Pompeu Fabra, es va contactar amb l’artesà David Ventura, de Navata, que va construir el Drac de Cunit. El Drac va actuar per primer cop a la Festa Major de l’any 1985 i va ser apadrinat pel Drac de la Geltrú.

El Drac de Cunit és tricèfal (té tres caps). Pesa 82 kg, fa 2,37 m d’alçària i 3,20 m de llargària. Només pot ser carregat per una persona. Disposa de nou punts de foc. En un principi era de cartó pedra i posteriorment s’han restaurat els elements més malmesos substituint-los per fibra de vidre.

El Drac surt per la Festa Major d’estiu, per la Diada Nacional de Catalunya i ha viatjat al municipi de Hammelbach.

Drac de Cunit (Oficina de Turisme de Cunit)

La Draga de Cunit

La Draga de Cunit fou construïda el 2008 per l'artista Dolors Sans. Es va presentar per primer cop a la Festa Major de Cunit del mateix any. El bateig de foc va ser a la primera trobada de bestiari de foc el setembre del mateix any.

La Draga és una bèstia marina. Al seu cos té elements que recorden ambients marins: algues, escates de peixos, etc. La forma del cos és allargada i té una cua espectacular. Té vuit potes amb els corresponents dits i urpes. Les seves ales tenen un disseny que recorda un vitrall de colors.

La seva llargària és de 4 m, una alçària de 2,30 m, una amplària de 2 m i pesa 70 kg. Fou fabricada amb fibra de vidre. Té catorze punts de foc. Només la porta una persona. Ha actuat a Cunit, tant a la Festa Major com a la trobada de bestiari, i a altres indrets de Catalunya.

Draga de Cunit (Dolors Sans)

Història de Cunit

Els primers pobladors de Cunit a la Prehistòria

S'entén per època prehistòrica la que engloba els segles anteriors a l'aparició de l'escriptura. Es divideix en dos períodes, el Paleolític (del 2000000 aC al 6000 aC) i el Neolític (del 6000 aC al 3000 aC). L'art d'escriure es desenvoluparà al Pròxim Orient cap al 3300 aC. Tot el que sabem d'aquesta època és gràcies a les troballes i excavacions arqueològiques. L'estudi de les restes òssies i materials per part dels arqueòlegs ens donen una idea de com es vivia a la Prehistòria.

Els vestigis més antics a la zona de Cunit són d'aquesta època. Concretament existeixen dos jaciments prehistòrics: el Terra Blanc (a l'antic camí Reial), prop del torrent de la Creueta, i l'Avenc de Sant Antoni.[6]

Al primer jaciment es va localitzar un fons de cabana circular i fragments de ceràmica. Aquest jaciment pertany al període del Neolític i el podem datar entre el 5500 aC i el 4500 aC. Actualment aquest jaciment ha desaparegut, ja que s'hi va edificar a sobre.

Un quilòmetre al nord es troba l'avenc de Sant Antoni. L'avenc, o cova, segons per on s'accedeixi, està catalogat dins del patrimoni arqueològic català. Es tracta d'una cova natural a la qual es van donar diversos usos al llarg d'aquesta època. La cova té una extensió de 82 m amb forts desnivells i una amplada màxima de 6,5 m en alguns llocs. En el decurs de les diverses intervencions arqueològiques al llarg del segle XX s'hi va poder recuperar molta ceràmica, encara que fragmentada, així com una considerable quantitat d'urnes i restes òssies humanes. Tot això ha permès datar diverses ocupacions al llarg de la Prehistòria, amb tres períodes ben diferenciats.

En primer lloc hi hauria un període corresponent al Neolític Postcardial (3900-3500 aC). Seguidament, un altre període que es pot datar entre el Bronze final o el primer Ferro (600-300 aC). Finalment, es documenta una ocupació en època ibèrica (250-200 aC). L'anàlisi de les restes òssies ha pogut confirmar que corresponen a nou individus, que cal associar a les ceràmiques més antigues i que porten a pensar que eren ofrenes que es dipositaven al costat dels cossos dels morts.

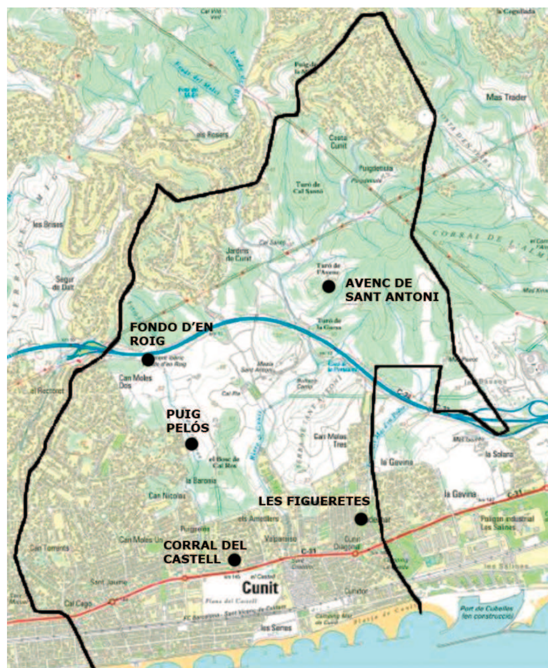
Amb posterioritat va ser utilitzada com a cultiu de xampinyons, i avui dia es troba en un lamentable estat de conservació; tot i que la seva entrada horitzontal està protegida per una porta de ferro, el vandalisme ha fet seva aquesta cova en forma de pintades, brossa, etc. Entre el desembre de 2013 i el gener de 2014 el SERP (Seminari d'Estudis i Recerques Prehistòriques de la Universitat de Barcelona) va fer les últimes excavacions a l'interior de la cova.

Cunit en l'època ibèrica: els cossetans

Passada la Prehistòria vingueren l'Edat del Bronze i posteriorment, l'Edat del Ferro. Aquestes èpoques reben aquests noms perquè l'ésser humà aconseguí treballar aquests metalls fent armes, eines, etc. Durant l'època de l'Edat del Ferro, al vessant mediterrani de la península Ibèrica localitzem una sèrie de tribus conegudes amb el nom genèric d'ibers. Aquestes tribus s'anomenen preromanes perquè habitaven el territori abans de l'arribada dels romans. A la Península hi havia altres pobles preromans, com els celtes o els vascons.

Els noms de les tribus ibèriques els donaren els historiadors romans. Gràcies als contactes amb grecs i fenicis, els ibers desenvoluparen un sistema d'escriptura pròpia. També fruit d'aquests contactes s'introduïren a la península Ibèrica conreus com la vinya o l'olivera. Grecs i fenicis intercanviaven productes manufacturats (ceràmica, teles, joies de pasta vítria, etc.) per productes bàsics que els mancaven, com cereals o mineral de ferro. La cultura ibèrica s'estengué entre els segles VI aC i I aC, quan els ibers seran conquerits pels romans.

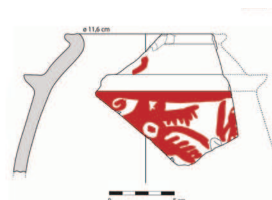
Al Baix Penedès, i també a Cunit, hi habitava la tribu ibèrica dels cossetans. Segurament aquests rebien el seu nom de la seva capital (Kesse), que es creu que seria a l'actual Tarragona. Els cossetans s'estenien des del coll de Balaguer fins a l'actual comarca del Garraf.

Mapa dels jaciments ibèrics de Cunit (Roger Benito Julià)

Ceràmica provinent del jaciment del Corral del Castell i possible reconstrucció (Foto i dibuix: Dani López Reyes)

Jaciment del Fondo del Roig a Cunit (Roger Benito Julià)

Existeixen cinc jaciments d'època ibèrica dins del terme de Cunit:

- El Corral del Castell
- El Puig Pelós
- Les Figueretes
- El Fondo del Roig
- L'avenc de Sant Antoni

En aquesta època les zones de costa estaven formades per aiguamolls que, posteriorment, serien dessecats. La frontera entre els aiguamolls i la terra ferma seria el traçat de la carretera C-31. És obvi, doncs, que els jaciments els localitzem per sobre d'aquesta via.

Tots aquests jaciments estarien connectats entre si, ja que disten entre 500 i 800 m l'un de l'altre. Segurament, a causa de la seva extensió, el més important de la zona seria el del Corral del Castell. Aquests assentaments eren de tipus rural i a la vegada depenien de l'assentament militar més proper, que era la ciutadella de Calafell.[7]

El jaciment del Corral del Castell

El Corral del Castell està situat a uns 500 m de la platja i a uns 15 m d'altura, a tocar de la carretera C-32. Per la gran dispersió dels materials localitzats, pensem que l'assentament ocuparia una gran superfície i, per tant, seria el nucli principal i predominant sobre tots els altres assentaments, ja més allunyats cap a cotes més superiors, però sempre dintre de les distàncies abans esmentades.

El jaciment va ser descobert l'estiu de 1982 i un any després va ser arrasat per la inoperància de les autoritats municipals del moment. Avui ja no en queda res. Tot el turó va patir una brutal degradació per l'extracció de terres i rebaixat posterior que va portar la construcció desmesurada de blocs d'habitatges.

La seva ràpida destrucció no va permetre fer-hi cap mena d'excavació.

Tot el coneixement que se'n té és gràcies a la gran quantitat de ceràmica recuperada pel cunitenc Jaume Casañas Mestre, alhora que les màquines excavadores hi anaven fent la seva feina.

Al jaciment no hi van aparèixer estructures; l'única troballa confirmada va ser un camp de sitges, a la part més alta del turó. Les sitges eren utilitzades per a emmagatzemar-hi el gra. Consistien en un forat practicat a la terra o a la roca, on s'abocava el gra i se segellava amb una llosa de forma més o menys hermètica. Aquest sistema serà utilitzat fins a principis del segle XX. A les sitges del jaciment es trobà tota mena de materials: cendra, ossos, pedres i molta ceràmica fragmentada i petxines.

La ceràmica recuperada arran de l'actuació de les màquines excavadores és abundant, i pel seu detall ens permet relacionar-la a continuació: ibèrica a mà, de tradició hallstàttica; ibèrica comuna; ibèrica pintada com *kalathos, oinoches*, gerres globulars amb nansa de cistella, gerres de doble perfil, una d'elles amb la imatge d'un carnisser, exemplar únic en terres catalanes, a més de la típica àmfora ibèrica de boca plana i fusaioles.

També en el fons d'una sitja es va recuperar una sèrie de ploms de xarxa de pescar, així com una gran quantitat de closques de tellines, abundants a tots els jaciments. Un vestigi que ens demostra la incidència d'aquest petit mol·lusc (de fàcil recol·lecció) en l'alimentació d'aquella època.

És el jaciment localitzat més proper a l'actual nucli urbà de Cunit. Per aquest fet s'ha sotmès a una intensa activitat agrícola, plantacions d'ametllers i oliveres que probablement ja van fer desaparèixer les estructures originals de l'assentament. No obstant això, a la dècada dels cinquanta encara hi quedaven unes parets molt antigues, aprofitades com a corrals per a tancar ramats d'ovelles, que pel fet de trobar-se dintre de les terres propietat del castell es coneixien com Corral del Castell.

El jaciment del Puig Pelós

El jaciment està situat a 1.200 m de la platja i a uns 35 m d'altura respecte al nivell del mar. Fou descobert l'any 1984. Es troba a uns 800 m al nord-oest del Corral del Castell, enllaçat al peu d'un turó del qual rep el nom. Podem datar el jaciment entre finals del segle II aC i l'I aC. És una zona boscosa, si bé situada al capdamunt d'una plana de conreu delimitada al costat de llevant per un petit torrent, avui sec, conegut amb el nom de torrent de la Creueta. Al jaciment no s'ha practicat cap excavació, únicament recollida superficial de ceràmica. S'han recollit diverses peces i fragments d'àmfora punicoebusitana PE-16, àmfora grecoitàlica, àmfora itàlica, ibèrica de boca plana, ibèrica comuna, fragments de campaniana i poc més. No s'hi observen estructures, encara que sí uns marges molt gruixuts.

El jaciment de les Figueretes

El jaciment està situat a l'est del terme de Cunit, a 800 m de la platja i a 6 m d'altura respecte al nivell del mar. Es troba al capdamunt d'un excel·lent pla de cultiu, al costat del torrent de Sant Antoni, que segurament feia la funció de fita de terme, ja que també la fa de fita provincial. Va ser descobert a la dècada dels vuitanta del segle XX gràcies a les troballes superficials de ceràmica ibèrica en uns terrenys de vinya. A la primavera de 1988 se li va practicar una excavació d'urgència, a causa de la imminent urbanització de la zona. Al llarg d'aquesta intervenció arqueològica es van documentar diverses sitges, una de gran volum, reomplertes sobretot de ceràmica sigil·lata, entre altres materials. El propietari de les terres, Alejandro Avinyó, ens va comentar que anys enrere, en rebaixar un marge, li van aparèixer dues gerres enormes que van ser destruïdes per la màquina excavadora. Recuperats diversos fragments, es va poder constatar que es tractava de dues dolies.

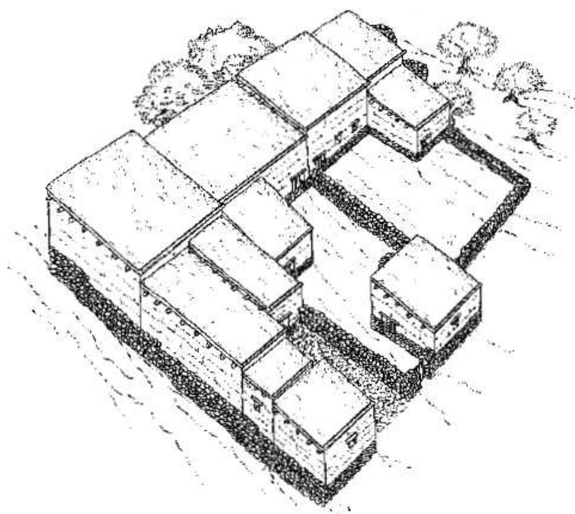
Es va trobar una mola de molí rotatori per casualitat en llaurar la terra abans esmentada amb el tractor. Entre el material superficial trobem ceràmica campani-

ana, àmfora itàlica, àmfora Pascual, àmfora Dresserl 2-4 i 7-1 1, vasets de parets fines i gran quantitat de sigil·lata, ceràmica ibèrica comuna, fragments de vidre i tègules, àmfora ibèrica de boca plana i tan sols un fragment d'ibèrica pintada.

La seva situació immillorable i els materials trobats ens fa pensar en una explotació agrícola força important d'època ibèrica. Més endavant es convertí en una vil·la romana de la qual parlarem més endavant.

El Fondo d'en Roig

El jaciment està situat a uns 80 m d'altura i a uns 2.200 m de la platja. Fou descobert a finals del mes de novembre de 1995 per casualitat durant unes obres corresponents a l'autopista A-16 entre Sitges i el Vendrell. Es va fer una excavació arqueològica i es van documentar estructures en perfecte estat de conservació.

Reconstrucció hipotètica del jaciment del Fondo d'en Roig (dibuix: Rosa Palau)

En algunes zones els murs són d'alçària considerable: entre 1,50 i 1,80 m. L'existència de graons de pedra fa pensar en hàbitats amb pisos superiors. Sembla que es tracta d'un establiment de caràcter rural dedicat segurament a l'agricultura, amb tota probabilitat de cereals. L'estructura general de l'assentament consta de diverses habitacions rectangulars al voltant d'un gran pati, segurament a cel obert. Tant a dins dels recintes com a l'exterior es troben diverses sitges i dues o tres grans estructures circulars, que es creu que podrien interpretar-se com a bases de premses de molí. S'han trobat ben poques restes ceràmiques i tot fa pensar en un abandonament del lloc de forma pacífica, ja que no s'hi aprecien senyals de destrucció ni tampoc nivells ni traces d'incendi. La poca ceràmica trobada pertany a àmfora punicoebusitana, precampaniana, àmfora ibèrica de boca plana, ibèrica comuna i poc més. Caldria situar-la cronològicament en una fase similar a l'establiment anterior de Puig Pelós, és a dir, del segle III aC al II-I aC.

La Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat va decidir, ateses les seves característiques, incoar la declaració com a Bé Cultural d'Interès Nacional i fer conservar les restes, per la qual cosa es va procedir a la seva protecció i cobriment i a la construcció d'un pont per a poder adequar posteriorment el jaciment per a les visites. Actualment, doncs, l'assentament del Fondo d'en Roig es troba cobert, en part sota l'autopista i en part a fora, esperant que la museïtzació corresponent es dugui a terme.

L'avenc de Sant Antoni

Com hem comentat, en aquest jaciment prehistòric també hi hagué restes d'època ibèrica. El material ceràmic (urnes) i altres restes van permetre deduir que la cova havia estat lloc d'enterrament durant l'època del Neolític. No obstant això, devia ser coneguda i visitada o, potser, esporàdicament habitada en època ibèrica, ja que s'hi va trobar ceràmica ibèrica comuna, així com fragments d'àmfora ibèrica de boca plana.

Podem concloure que els jaciments cunitencs eren bàsicament centres de producció agrícola especialitzats en cereals (a causa de les sitges localitzades). No són els únics que es troben a la costa, com ho demostra un altre jaciment agrícola anomenat el Corral d'en Guardiola, de Vilanova i la Geltrú, o el Mas d'en Gual, al Vendrell. A la zona trobem altres jaciments especialitzats en altres aspectes de la cultura ibèrica, com el jaciment dedicat a la metal·lúrgia de les Guàrdies, del Vendrell. Creiem que el jaciment cunitenc del Corral del Castell podria acollir certa indústria ramadera gràcies als materials localitzats (sobretot les fusaioles). Atesa la localització dels jaciments, creiem que eren controlats des de la ciutadella ibèrica de Calafell que, a la vegada, rendia tribut a la capital cossetana, Kesse.

L'arribada dels romans

Els ibers es veieren immersos en la Segona Guerra Púnica, que enfrontava les dues potències mediterrànies més importants: els romans i els cartaginesos. Els cartaginesos varen atacar Sagunt (ciutat aliada dels romans) i per aquest fet l'any 218 aC van desembarcar els romans a Empúries. Els ibers es llogaren com a mercenaris dels cartaginesos, però la derrota d'aquests féu que els romans conquerissin o bé annexionessin els diferents territoris de la zona ibèrica. En un parell d'anys els romans ja havien conquerit el territori fins a l'antiga capital dels cossetans, que ara es transformaria en Tarragona. La romanització comportà la desaparició de la llengua i la cultura ibèrica a la Península. Cunit, en aquesta època, formà part de la província Tarraconense, amb capital a Tàrraco.

Els vestigis romans que queden dins del terme municipal de Cunit són en dos jaciments dels quals ja hem parlat: les Figueretes i el Corral del Castell. Era freqüent que després de la rendició els romans ocupessin les zones de producció i les reconvertissin en explotacions agràries anomenades vil·les.[8]

Gràcies als materials ceràmics trobats (àmfores, dolies i moles de molins rotatoris) podem afirmar que la producció se centrava en el vi, l'oli i els cereals. Segurament primer per a l'autoconsum i després per a vendre els excedents a altres zones de l'Imperi Romà.

Uns segles d'obscuritat: entre els visigots i els àrabs

Després de la caiguda de l'Imperi Romà (476 dC) s'establiren a la península Ibèrica els visigots. Els visigots i altres pobles germànics ocuparen la part occidental de l'Imperi. Aquest fet tan transcendental féu que les ciutats romanes caiguessin en decadència i que el comerç s'estanqués.

Existeixen nombrosos testimonis de la presència visigoda a les comarques del Penedès: Olèrdola, Banyeres, Santa Oliva, el Vendrell i Sant Jaume dels Domenys, entre altres.[9] No s'han localitzat vestigis visigots al terme de Cunit, però al terme veí de Cubelles s'ha documentat una gran explotació agrícola anomenada la Solana, prop del Mas Guineu.[10] Les excavacions fetes l'any 1996 arran de la construcció de l'autopista es van fer a corre-cuita i el jaciment va ser arrasat posteriorment. El jaciment arqueològic està situat a la costa central catalana i respon plenament al qualificatiu d'assentament rural d'aquell moment. És un assentament extens, a la plana, gairebé davant del mar. L'excavació, molt dificultosa pel tipus de material i pel nivell d'esfondrament sofert a causa dels conreus moderns, va mostrar un poblat de cabanes molt pobre des del punt de vista de l'arquitectura domèstica; el que més sobresortia era la gran quantitat de sitges per a emmagatzemar cereal (més de noranta), gratades al subsòl almenys en tres etapes diferents entre el segle v, coincidint amb la instal·lació dels visigots a la Tarraconense, i un moment indeterminat del segle vii, a la vigília de les invasions islàmiques. Els productes que es conreaven en aquest centre eren els mateixos que en èpoques anteriors.

Les lluites internes entre els reis visigots van fer que aquests demanessin ajuda a les tribus àrabs del nord d'Àfrica com a mercenaris. Els àrabs van desembarcar l'any 711 i arribaren a terres catalanes cap al 714.

Els àrabs no deixaren empremta a la zona de Cunit. Els estudis realitzats per la Dra. Dolors Bramon sobre la toponímia en textos d'historiadors àrabs són força clars. El topònim Cunit no apareix esmentat en aquests textos. Així mateix, tampoc s'ha localitzat cap vestigi arqueològic d'aquesta època.[11]

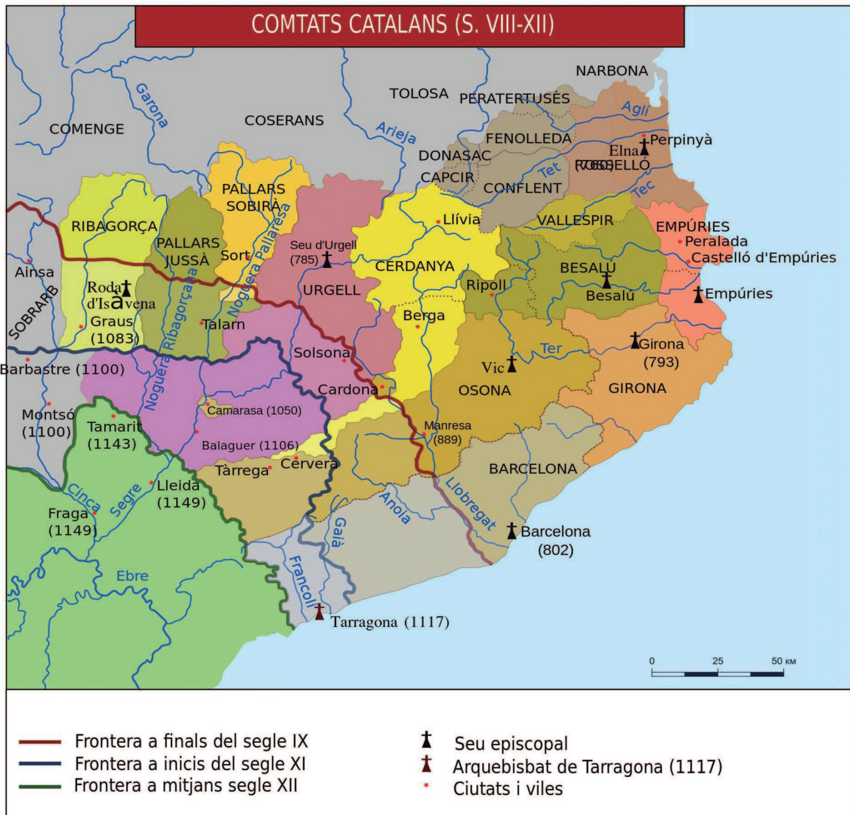
Cunit, terra de frontera

L'any 714 els exèrcits musulmans ocuparen Tàrraco, la capital de l'antiga Tarraconense. Els àrabs arribaren fins als dominis francs, on foren aturats per Carles Martell a Poitiers l'any 732. L'any 759 ocuparen Narbona. La reacció franca a l'avanç musulmà no es féu esperar. Els nobles i reis francs ajudaren els pobladors de la zona nord de Catalunya a lluitar contra els sarraïns. De mica en mica s'anà recuperant el territori perdut. El Baix Penedès, amb el terme de Cunit inclòs, esdevingueren una zona frontera entre l'anomenada Catalunya Vella (ocupada per tropes francocristianes) i la Catalunya Nova (ocupada per tropes musulmanes).

L'any 801 els francs ocuparen la ciutat de Barcelona i aturaren el seu avanç a la riba del riu Llobregat. Aquest territori esdevingué la Marca Hispànica, una zona de seguretat controlada per funcionaris nomenats pels francs (els comtes) i dividits en comtats. El feudalisme s'instal·là en aquesta zona ràpidament. Aquest era un sistema polític, social i econòmic basat en les relacions socials que s'establí a l'Occident europeu entre els segles x i xv. Es caracteritza per l'atomització dels latifundis agraris, on s'estableix una relació jerarquitzada entre els grans propietaris i els pagesos que treballaven la terra. A la vegada s'estableixen relacions de vassallatge entre diferents senyors i altres propietaris que van configurant una xarxa de serveis i relacions militars. Els senyors feudals

podien ser militars (cavallers), eclesiàstics (monestirs) o dependre del poder reial. Aquesta estructura era la representació de la societat estamental medieval.

La crisi del poder carolingi va ser el catalitzador del feudalisme a la Catalunya Vella. Un dels personatges més importants d'aquesta època fou Guifré el Pilós, que aconseguí la desvinculació de *facto* dels comtats catalans. Gràcies a un buit de poder en el regne franc pogué instituir el principi d'hereditat i nomenà successors dels territoris que controlava els seus tres fills a la seva mort (897).

Mapa extret del llibre Atles d'història de Catalunya. (Barcelona: Edicions 62, 1999, pàg 60)

A partir del segle x comptem amb una altra font per a l'estudi de la història d'aquesta època lligada directament amb Cunit: les fonts documentals. A finals del segle x ja podrem documentar el topònim *Cunit*, posteriorment el castell i finalment el llinatge dels Cunit.

Com ja hem comentat, els territoris de la Catalunya Vella (situada al nord dels rius Llobregat i Gaià) estaven fragmentats en diversos comtats (Barcelona, Urgell, Cerdanya, Besalú, etc.). Les terres entre els rius Llobregat i Gaià esdevingueren terra de frontera (o de ningú, segons com es miri) entre els sarraïns i els catalans. Les incursions dels dos bàndols eren força freqüents i no podem determinar una frontera estrictament marcada. A tall d'exemple documentem l'atac que sofrí Barcelona per part de les tropes sarraïnes comandades per Al-Mansur, el mes de juliol de l'any 985. Caigueren les places fortes de la zona del Penedès i Garraf: Olèrdola, Castellví de Rosanes, Subirats, la Granada, Rocacrespa (Cubelles), Miralpeix, la Geltrú, Sitges, Calafell, etc. Fins a l'any 992 Olèrdola no es tornà a refer de la seva destrucció.

Gràcies a un document del *Liber Antiquitatum* de l'Arxiu de la Catedral de Barcelona coneixem que la primera menció de Cunit com a topònim és de l'any 991. [12] En aquest document es fa esment del terme del castell d'Olèrdola, i Cunit era terra de frontera i d'aiguamolls. Transcrivim la traducció del document feta per Albert Virella i Bloda:

«[...] passa pel puig de Montanyans, passant pel mig del puig fins a l'alzina que hi hagué, segueix cap a la fageda, va a la moleta i a les porcelleres i tot seguit va vers l'aigua de Chunido i per arreu va a la mar. I això és veritat».[13] Posteriorment el territori de Cunit passà a mans del senyor del castell de Cubelles (999), que, a la vegada, formava part del terme del castell d'Olèrdola. Coneixem aquest fet gràcies a un document de venda recollit al *Liber Antiquitatum* que ja hem citat anteriorment. Llegim que l'osonenc Gombau de Besora comprà el castell al comte Ramon Borrell I i a la seva muller, Ermessenda de Carcassona. Tot i aquesta venda, la jurisdicció encara era en mans dels senyors d'Olèrdola. Gombau de Besora dominà aquesta zona durant uns quaranta anys. El terme de l'actual Cunit era zona de maresmes i feia de frontera natural per la defensa del castell.

De fet, al llarg de la història Cunit anirà molt lligada a la història del municipi veí de Cubelles. Dins del terme de Cubelles hi havia diverses «quadres» o territoris d'un mateix senyor, entre altres la quadra de Cunit:

TERRITORIS O QUADRES DEL TERME DE CUBELLES [14]	
Rocacrespa	Creixell
Gallifa	Vilanova de Cubelles
Adarró	Cunit
Enveja	

L'any 1025 es començà la repoblació de la zona del Penedès i del Garraf, ja que els comtes atorgaren franqueses i privilegis als habitants d'Olèrdola i de poblacions veïnes. Les terres de frontera del Penedès pertanyien al comte de Barcelona, però el domini real pertanyia als castlans i altres senyors que controlaven el territori directament en nom del comte.

Atesa la manca d'un poder central fort, hi hagué revoltes contra els comtes. Un dels aixecaments més coneguts és el de Mir Geribert, que es proclamà príncep d'Olèrdola amb el suport sarraí. Mir Geribert s'independitzà (l'any 1041) de facto del seu senyor feudal, el comte de Barcelona (Ramon Berenguer I). La revolta no va prosperar. El comte Ramon Berenguer I va formar un gran exèrcit i el va menar contra les terres penedesenques. La revolta va ser sufocada i gràcies a aquesta victòria el comte de Barcelona es va erigir com a líder hegemònic dels altres comtats catalans. Mir Geribert fou expulsat de les terres d'Olèrdola i morí a Tortosa durant l'atac al castell de Móra (1060). Dins del terme independitzat i després reincorporat hi havia la zona de l'actual terme de Cunit.

Al segle XI apareixen els primers cavallers amb el cognom Cunit: Bernat Berenguer de Cunit, Bernat Adalbert de Cunit i Adalart de Cunit. Aquests cavallers feren costat als membres d'altres famílies nobles (Claramunt, Castellet, Tamarit) en una ràtzia cristiana contra els musulmans del camp de Tarragona duta a terme l'any 1089.[15]

El Penedès i el Garraf, al llarg dels segles x i xi, s'anaren poblant de castells per la seva condició de terra de frontera. Documentem castells a Castellví de la Marca (901), Subirats (917), Olèrdola (929), Santa Oliva (938), Banyeres (938), la Granada (950), Lavit (956), Gelida (963), Sant Pere Molanta (965), Avinyonet (973), Cubelles (973), el Montmell (974), Castellet (976), Mediona (977), Font-rubí (983), Sant Martí Sarroca (986), Albinyana (986), Cantallops (991), Canyelles (992), Calafell (999), Sant Vicenç de Calders (1011), Marmellar (1023) i l'Arboç (1136).[16] A recer d'aquests castells, i gràcies a la protecció que oferien, aquestes zones s'anaren repoblant sota el control dels seus senyors, que cobraven rendes, impostos i tributs. Aquests castells gaudien d'una posició privilegiada i estaven situats en zones altes per a una millor defensa. Altres zones també foren repoblades gràcies al patrocini d'institucions religioses com el monestir de Sant Cugat.

La primera menció documental del castell de Cunit és de l'any 1031. No coneixem el senyor o castlà d'aquesta època. La seva situació no s'ha de confondre amb la masia anomenada el Castell, ja que és una edificació posterior. Gràcies a un document de 1118 sabem que el castell de Cunit tenia muralles o, si més no, que era un clos on s'assentaven els cunitencs d'aquella època. En aquest document els esposos Berenguer Bernat i Ermessenda i Pere Bernat i Ermengarda donen a Dalmau Hug, a la seva muller Ermessenda i al seu fill Pelegrí unes cases que foren d'en Ricard i que tenien a la muralla del castell.[17]

Posteriorment a aquesta menció documental de les muralles de Cunit, coneixem el primer senyor del castell. Es tracta de Dalmau de Cunit. Aquest personatge és cabdal per a la història de Cunit.[18] Segons un pergamí de l'arxiu del marquès d'Alfarràs datat l'any 1425, on es copia el pergamí original de 1157, el comte Ramon Berenguer iv li vengué el castell de Cunit. Segurament Dalmau esdevingué el primer senyor de Cunit pròpiament dit. El comte de Barcelona rebé el castell a canvi de cent monedes d'or. No és estrany l'ús d'aquestes monedes d'or, ja que el comte Ramon Berenguer va fer diverses expedicions de saqueig

Façana de la Masia del Castell (Ramon Cornadó)

contra els sarraïns per a obtenir-ne riqueses. Alguns regnes àrabs pagaven tributs amb aquestes monedes d'or per a evitar l'atac. Possiblement Dalmau havia participat en alguna d'aquestes ràtzies contra els sarraïns. Alguns dels regnes sarraïns, per a garantir-se la seguretat, pagaven amb aquesta moneda d'or als comtes catalans.

Al pergamí apareixen el comte Ramon Berenguer IV; la seva esposa, Peronella d'Aragó; el castlà de Cubelles, Deodat; Dalmau de Cunit i el seu fill Guillem. Com a testimonis apareixen diversos nobles importants de l'època: Bernat de Bell-lloc (senyor de Bell-lloc), Arnau de Llers (senyor de Llers, Cervià i Vilafreser, a l'Empordà), Ramon de Vilademuls (magnat de la cort comtal) i Guillem de Castellvell (noble amb possessions a Castellvell de Rosanes, Pontons, Far, Llavaneres, etc.), entre d'altres.

Al document s'esmenten dues fortificacions: la torre del Farell i la torre o castell de Cunit, amb les afrontacions corresponents. Segurament la torre de Cunit era a prop de l'església de Sant Cristòfol, mentre que la torre del Farell (derivat de *far*) devia ser una torre amb l'alçària necessària per a vigilar les vies marítimes.

La situació del castell ens és totalment desconeguda. Segurament alguns dels carreus van ser utilitzats per a bastir la masia abans esmentada i que actualment es coneix com el Castell. A principis del segle XX l'actual carrer de Sant Antoni tenia el nom del Torrellat, fet que ens fa pensar que el castell no devia ser gaire lluny.[19]

La situació de la torre del Farell ens és desconeguda. S'especula amb diverses hipòtesis. Podria ser la torre de Segur de Calafell. L'escriptor Carles Barral comenta a la seva obra *Catalunya des del mar* que quan els pescadors de Calafell travessaven el mar al llarg de Cunit s'orientaven gràcies a unes runes on veien unes parets de color vermell, que estaven en un turó prop del castell de Cunit. Creiem que devien ser les restes del jaciment del Corral del Castell. Possiblement en aquesta zona hi havia la torre de guaita del Farell.

Com ja hem dit, el document dóna les afrontacions que tenen tant el Farell com Cunit. En aquella època, per a delimitar les fites i els termes s'utilitzaven

accidents geogràfics i elements naturals (torrents, rierols, coves, estanys, etc.). Dels topònims de les afrontacions no n'ha sobreviscut gairebé cap. Per la part de llevant delimita amb el puig d'Olier, que es documenta al segle XV i també al segle XIX. Per la banda de migdia el terme delimitava amb el mar. Per ponent fa esment de l'estany de Salou (topònim desconegut), possiblement al prat de la Serra. Finalment, a tramuntana s'esmenta el coll de Bargalló, un topònim que es repeteix en un cadastre de 1767 i que també afronta amb el límit del castell de Castellet. Al document també s'esmenten dos estanys; segurament es fa referència a la línia d'aiguamolls que cobrien la costa cunitenca. Aquests límits no coincideixen amb els del terme actual de Cunit.

Segurament la família de Dalmau provenia de la comarca de l'Anoia i devien estar emparentats amb els Claramunt. Es creu que Dalmau ja residia a Cunit abans de la venda de 1157 i va prendre el topònim com a cognom per a identificar-s'hi, ell i els seus descendents.[20]

L'any 1251 Jaume I va incorporar el terme i el castell de Cubelles, i, per tant, la quadra de Cunit, al patrimoni reial. Que el rei eximís aquestes terres dels serveis reials segurament complia amb la mateixa voluntat que la del privilegi que el monarca va concedir el 1274, una voluntat de no voler augmentar la pressió sobre la població d'un territori molt poc poblat. Va voler afavorir que fos un territori atractiu per a la gent que volgués instal·lar-s'hi sense pagar tants impostos. El privilegi de l'any 1274 no fa res més que confirmar aquesta situació, ja que el rei en Jaume va concedir carta de franquesa o de poblament a qui volgués repoblar aquelles terres:

«Sia cosa coneguda de tothom que nos, Jaume, per la gràcia de Déu, Rei d'Aragó, de Mallorca i de València, compte de Barcelona i d'Urgell i senyor de Montpeller, per nos i els nostres donem i concedim a tots i cadascun dels homes que vagin a poblar la població de Vila Nova en el terme de Cubelles prop de la Geltrú, o l'altre població que existeixi a la vora de la mar en el terme de Cubelles en el lloc dit Ça Llacuna, o que allí ja habiten, que per les cases que hi edifiquin i pels béns mobles que hi portin no estiguin mai obligats a prestar exèrcit ni cavalcada a nos ni els nostres, ni tributar peita, quèstia, cena ni cap altre exacció

reial, ans al contrari en siguin lliures i perpètuament exempts, com millor pugui esser dit i entès, segons son bon i sincer enteniment. però pels honors que allí tinguin, exceptuades les cases, i també pels honors que comprin de reialenc, o posseeixin d'alguna altra manera, deuran servir perpètuament a nos i als nostres. També els afranquim; i a tots els seus béns, de tota lleuda i peatge pel temps de deu anys a comptar des d'avui, o sigui que durant aquest temps no estiguin obligats a donar a nos ni als nostres peatge ni lleuda per aquelles coses i mercaderies que posseeixin en qualsevol lloc dels nostres dominis ans bé ens siguin francs, alliberats i absolts.

Rebem aquests homes i tots els seus béns sota la nostra protecció, custòdia, comanda i guiatge especial per anar, estar i tornar per tots els llocs de la nostra dominació i jurisdicció. Així, doncs, que ningú que confiï en la nostra gràcia s'atreveixi a envair, prendre, retenir, marcar, gravar o hipotecar aquests béns en cap lloc del nostre territori o dominació per culpa, crim o deute aliè, a no ser que fossin deutors principals o fiadors constituïts per altres, i ni en aquests casos, si no hi hagués hagut abans declaració de mancament al dret. Manem als veguers, batlles, curies i altres oficials i súbdits nostres, presents i futurs, que aquest nostre guiatge guardin i observin i el facin observar, no l'infringeixin ni permetin que ningú ho faci per cap motiu, ans al contrari mantinguin i defensin dits homes i els seus béns en tot lloc i facin justícia als que la reclamin. si algú s'atrevís a temptar contra aquest nostre guiatge, sàpiga que incorrerà en la nostra ira e indignació i en la pena de cent morabatins, una vegada indemnitzat íntegrament i plena el dany causat.

Donada a Barcelona a sis de les kalendas d'agost (XXVII de juliol) de l'any del Senyor MCCLXXIV.

Signe de Jaume per la gràcia de Déu Rei d'Aragó, de Mallorca i de València, comte de Barcelona i d'Urgell i senyor de Montpeller.»[21]

Els Cunit després de Dalmau de Cunit

La nissaga dels Cunit continuà i hem localitzat diverses notícies sobre aquest llinatge. L'any 1259 documentem un altre Dalmau de Cunit que enfranquí Francesc de Savassona del Mas Balcells. L'enfranquiment fou transitori, ja que Savassona i els seus descendents es tornaren a posar sota protecció de Dalmau.[22] Dalmau de Cunit, juntament amb el cavaller de la quadra de Segur, es comprometé amb el rei Alfons II a prestar homes i armes en cas de guerra.[23] El mateix Dalmau de Cunit prestà homenatge al rei Jaume II (1291) a Barcelona juntament amb altres nobles del Principat.[24]

El 1289 documentem el cavaller Ramon de Cunit, casat amb Berenguerona en segones núpcies. Aquests controlaven els escorxadors de la ciutat de Barcelona i en cobraven les rendes que se'n derivaven.[25]

A principis del segle XIV localitzem Bernat de Cunit, que tingué tractes amb el cavaller Bertran de Canyelles. Bertran havia deixat a Bernat de Pujades, a Bernat de Fonollar (senyor de Sitges) i al mateix Bernat de Cunit 10.000 sous en préstec per a poder comprar la quadra de la Bisbal segons un document de 1322.[26]

A mitjan segle XIV el senyor de Cunit era el donzell Eimeric de Cunit. En coneixem força dades gràcies al recull documental titulat *Llibre de la Baronia d'Eramprunyà*.[27] Eimeric, a més, posseïa la casa de la Sentiu, situada dins de les possessions del senyor d'Eramprunyà Jaume Marc.

Jaume Marc (~1300-1375) fou un dels senyors feudals més importants del segle XIV a Catalunya. Tenia bones relacions amb la corona catalana: primer exercí càrrecs dins les cavallerisses reials (1320), i posteriorment Jaume II li atorgà els drets de les escrivanies de Vilafranca del Penedès (1326). Quan morí, el seu germà Pere s'apropià de les possessions del seu nebot (que era sordmut).[28]

El 10 d'octubre de 1351 Jaume Marc requerí a Eimeric de Cunit que li prestés homenatge per la casa de la Sentiu, que estava dins de les possessions del primer. Eimeric li prestà homenatge el 12 de novembre de 1352. Tenim una imatge del jurament d'homenatge d'Eimeric de Cunit a Jaume Marc dibuixat al

Llibre de la Baronia d'Eramaprunyà (foli 63v). Aquesta imatge és l'única que tenim d'un membre del llinatge medieval dels Cunit.

Segueix se la carta co lo dit Aymarich de Cunyt feu per la dita casa de la Sentiu homanatge e fealtat al dit honrat en Jac. March

Eimeric de Cunit, senyor de la casa de la Sentiu realitza homenatge al senyor de la baronia d'Eramprunyà Jaume March (Llibre de la Baronia d'Eramprunyà, fol. 63v.)

Eimeric de Cunit, senyor de la casa de la Sentiu, presta homenatge al senyor de la baronia d'Eramprunyà, Jaume March (Llibre de la Baronia d'Eramprunyà, foli 63v)

Dos dies després, Jaume Marc, segurament veient la posició de feblesa d'Eimeric de Cunit, li demanà que li lliurés la potestat de la casa de la Sentiu abans de deu dies. A la carta enviada per Jaume Marc podem llegir:

«A l'honrat n'Eymeric de Conit, de mi, en Jacme March, senyor del castel de Alaprunyà. Saluts e honor. Com yo, per regonexença de senyoria vulla haver la poztat de la casa de la Sentiu, per tal, ab la present letra, vos requir que, dins x dies aprés de la present letra vos serà presentada, me liurets ho façats liurar la poztat de la dita casa de ça Sentiu entegrament, segons que devets. E com la present letra a vós deya ésser presentada per en Johan Deuslofou, saig meu en lo dit castel, per tal jo estaré a la relació per lo dit saig a mi faedora, comptant la ora que presentada vos serà per lo dit saig tro al deèn dia de ora a ora.

Data en la villa de Sent Climent, dimecres, XIIII dies del mes de noembre de l'any M CCC LII.»[29]

El saig de Marc portà la carta i el rebé Bernat Argent, procurador d'Eimeric de Cunit. Al document podem llegir que Jaume Marc en prengué possessió ràpidament:

«Jaume March entrà dins la casa de ça Sentiu e feu posar Iª senyera ab senyals seus de March alt en I quantó de la casa, cridant altes veus III vegades: "Poztat per l'onrat senyor en Jaume March". Axí que per les baranes de la casa lensaren amenles e avayllanes a aquells qui hi eren presents e açò a perpetual memòria.»[30]Marc deixà a la casa de la Sentiu un destacament de deu homes a les ordres de Folquet Miquel:

«La qual casa fo comanada a·n Ffolquet Miquel, qui ab X hòmens la guardà per x dies e pagà la messió en Cunit, com li fo restituyhida al cap de x dies.»[31]Jaume Marc fou rebut amb aquestes paraules:

«Viva viva l'onrat en jacme March, March, March, per mar e per terra, March! E ara oyats tuit que l'onrat en Jacme March, senyor del castel de Alaprunyà, pren poztat en la casa de ça Sentiu.» [32]

Detall del homenatge d'Eimeric de Cunit a Jaume March (Llibre de la Baronia d'Eramprunyà, fol. 63v.)

El cavaller Berenguer de Cunit fou senyor del castell de Cunit i successor de l'esmentat Eimeric de Cunit a mitjan segle XIV. L'any 1354 el rei Pere el Cerimoniós el requerí, juntament amb altres nobles catalans, per a formar urgentment una armada contra la revolta a l'illa de Sardenya. Sembla que Berenguer necessitava el consell d'un tal Pujades, que, ves per on, era de viatge i no tornaria fins al cap de vuit dies. En aquests vuit dies l'armada ja hauria partit cap a Sardenya:

«Berenguer de Cunit lo qual ha respòs que no'm podia retra respost de present e que vulla acort d'en Pujades, lo qual no podia haver dins VIII dies.»[33]

L'any 1355 localitzem Berenguer casat amb Constança Isern (filla del cavaller de Barcelona Bernat Isern), vídua de Bartomeu ses Ollies. El patrimoni de Constança era força abundant. Per aquest fet nomenà procuradora la seva mare perquè administrés béns, censos, lloguers i altres diners que se li devien amb l'aprovació del seu segon marit, Berenguer de Cunit.[34]

Berenguer de Cunit també tingué relacions amb Jaume Marc, senyor del castell d'Eramprunyà. El 24 de febrer de 1373 Marc li requerí, novament, la potestat de la casa de la Sentiu.

L'església de Sant Cristòfol de Cunit

Un dels edificis patrimonials més importants que encara resten al terme de Cunit és l'església de Sant Cristòfol.[35] L'edifici, tot i que ha estat restaurat nombroses vegades, és d'arrel romànica. L'església de Sant Cristòfol de Cunit és un dels escassos exemples de romànic incipient tan proper a la costa. L'església fou reconstruïda al segle XVIII sobre les restes del temple romànic, del qual encara es conserven els absis semicirculars, trilobulats, convertits en sagristia. Al temple hi ha el que sembla una ara romana reaprofitada. L'antiguitat del castell i de l'església fa pensar que tant l'un com l'altra van ser coetanis i van ajudar a cohesionar i mantenir de forma estable un mínim de població al seu voltant.

Fins a l'any 1363 Cunit tingué església pròpia. En aquest any passà a dependre directament de la parròquia de Cubelles, fet que no canviarà fins a principis del segle XIX. Mossèn Avinyó[36], a la seva obra *Història de Cubelles*, esmenta un document del segle XVI on es fa palès aquest fet:

«Sufragània de Conit, unida a la parròchia de Sta. Maria de Cobelles quant se féu la divisió de les parròchies de Cobelles ab la sufragània de St. Antoni de Vilanova del Castell de Cobelles, y fonch l'any 1363, dich mil tres cens sexanta y tres, en lo mes de abril de dit any. I perquè levaren de la present parròchia aquell membre, fonch axí la voluntat del Sor. Bisbe ajuntar aquella capella de la

Església de Sant Cristòfol (Ramon Cornadó)

quadra de Conit perquè estave trenquada de sagrament ab la present parròchia de Cobelles; y assò consta amb acte, any y dia susdit. És, lo present acte, en la rectoria de Cobelles, ab pergamí.»

En aquell moment Cunit deixà de tenir parròquia i rector i hagué d'oficiar els serveis eclesiàstics a Cubelles.

Les visites pastorals a Cunit al segle XIV

Les visites pastorals eren inspeccions periòdiques que feien els bisbes a les diverses parròquies del seu bisbat. Normalment es cridava un grup de veïns i se'ls interrogava per si hi havia algun fet delictiu a ulls de l'Església.

Dos bisbes, Ponç de Gualba i Ferrer d'Abella, fan diverses visites a Sant Cristòfol de Cunit en diversos anys del segle XIV:

VISITES PASTORALS A LA PARRÒQUIA DE CUNIT AL SEGLE XIV	
ANY	**BISBE**
1303	Ponç de Gualba
1305	Ponç de Gualba
1310	Ponç de Gualba
1313	Ponç de Gualba
1341	Ferrer d'Abella
1344	Ferrer d'Abella

Durant les visites de 1303, 1305 i 1310 s'esmenta que tot era correcte («omnia recte»), mentre que a les tres següents tot es troba correcte excepte el servei de l'església. L'any 1344 s'esmenten diversos objectes que formen part de la parròquia: un calze d'argent («calçcer qui est argentus»), un conopeu que custodia el cos de Crist i diferents parts del mobiliari que està força deteriorat, entre altres un pal·li. Al text es llegeix que el calze i el conopeu han desaparegut. Aquest mateix any es diu que el rector no apareix per la parròquia i no assisteix els feligresos. Per aquestes deficiències es condemna el rector a 7 mesos de pena si no es recupera el material robat. No era el primer rector de qui no se sabia res, ja que l'any 1341 ja havia passat un cas semblant: el rector marxava a Sitges a celebrar l'ofici i descuidava la seva parròquia.

A la mateixa visita de 1344 es fa referència a una usurera que viu a la parròquia, de nom Andreua («est usuraria et magna baratatrix»), que ja apareix l'any 1341. La usura es considerava un pecat molt greu a l'Edat Mitjana i només es permetia que la practiquessin els jueus.

Les visites d'aquests anys ens donen informació diversa. Per exemple, l'any 1303 se'ns informa que la parròquia té diverses cases llogades als veïns de Cunit. En aquell moment l'església de Sant Cristòfol devia tenir cert poder econòmic. El 1313 es denuncien diversos errors en la consueta de la parròquia. La consueta era el llibre on constaven les cerimònies celebrades en una església.

El fet és que Cunit era una parròquia petita i poc conflictiva, si comparem les visites pastorals d'altres zones del Baix Penedès amb aquestes. En altres parròquies trobem fills de rectors, bruixes, bruixots, endevinadors, prostitutes, alcavots i adúlters, entre un gran ventall de pecats.[37]

Evolució demogràfica de Cunit entre els segles XIV i XVI a través dels fogatges

A mitjan segle XIV tenim la primera dada demogràfica de Cunit en forma de fogatge. Un fogatge era un recompte de cases (anomenades «focs») que es feia per a recaptar impostos. El problema de treballar amb els fogatges és que no podem dir amb exactitud quin nombre de persones vivien a Cunit perquè no comptaven el nombre de persones. Quin valor absolut tenen aquests focs pel que fa a persones? Els historiadors apliquen un barem d'entre 4 i 5 persones per foc. Nosaltres, en aquest apartat, aplicarem el primer. Als fogatges s'indica de quin tipus són els focs de cada zona, en funció de qui és el receptor de les rendes i els impostos. Així, trobem afocats reials (que paguen al rei), eclesiàstics (paguen a una autoritat eclesiàstica, monestir o parròquia), nobles (pagats directament a un noble, cavaller o donzell) i aloers (que estaven lliures de càrregues fiscals, ja que l'aloer tenia la terra en plena possessió). El primer fogatge on apareix Cunit és de l'any 1358. Podem llegir que Pere de Palau, procurador de Berenguer de Cunit, senyor de Cunit, pagà 11 lliures i 10 sous al rei per 23 focs (92 habitants aproximadament): «Berengarius de Cunit pro XXIII fuis quos habet in loco suo de Conit. Assecuravit pro eo P. de Palatio eius procurator: XI lbr. X sol.»[38]

L'any següent trobem un altre fogatge on apareix Cunit,[39] unit a les quadres de Segur (de Calafell) i de Vilaseca. Podem llegir: «Castell de Conit qui és den Berenguer de Conit e la Quadra de Segur qui és den Jacme Miralpeix e la quadra de Vilasecha: 25 focs.»[40]

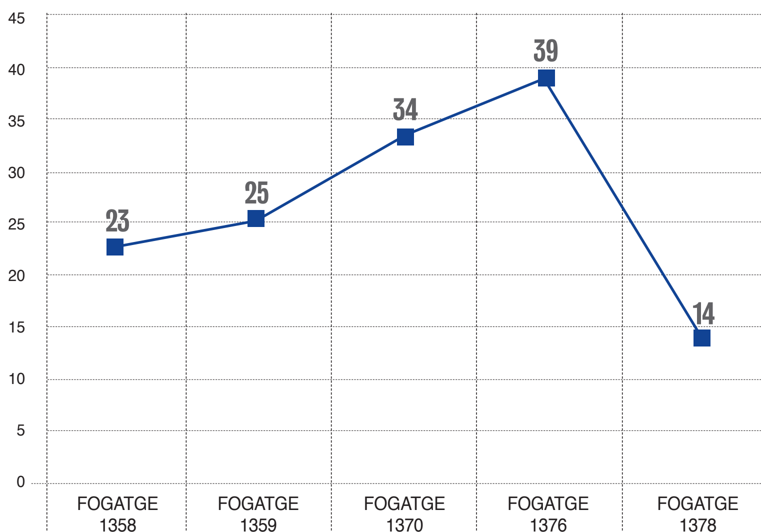
El castell de Cunit i les dues quadres devien tenir uns 100 habitants. Berenguer de Cunit també posseïa, com hem vist, la quadra de la Sentiu, amb uns

56 habitants: «Quadra de la Sentiu: den Berenguer de Conit donzell: 14 focs.»[41]

Entre 1365 i 1370 es féu un altre fogatge al Principat. Hi torna a aparèixer Berenguer de Cunit, ara com a senyor de les quadres de Vilaseca i Segur amb 136 habitants (34 focs): «Castell de Conit qui es den Berenguer de Conit en lo nombre del qual va Segur e Vila Secha.»[42]

A l'últim fogatge del segle XIV (atribuït a l'any 1376) Cunit té 39 focs (156 habitants).[43] Al fogatge de 1378 es comptabilitzen 13 focs nobles (de Berenguer de Cunit) i un foc reial (corresponent a Romeu Roig). Al llarg del segle XIV Cunit, doncs, anà guanyant població, però a finals de segle ja es començà a notar que la tendència canviava radicalment, tal com podem veure en aquest gràfic:

EVOLUCIÓ DELS FOCS AL SEGLE XIV A CUNIT

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

No és fins a finals del segle XV que es torna a dur a terme un fogatge al Principat. Al fogatge de 1497 no apareix cap referència a Cunit directament, ja que la població fou agregada a Bellvei. Sí que apareixen, però, les quadres de Segur i Vilaseca amb 3 focs respectivament. Aquesta minva de població, pèrdua d'autonomia i reunificació parroquial amb l'església de Cubelles vingueren donades per la guerra civil de la segona meitat del segle XV i per les crisis de subsistència que afectaren el Principat entre els segles XIV i XV.

Cunit reapareix com a entitat municipal al fogatge de 1515. En aquest fogatge Cunit ha perdut molta població, ja que té únicament 5 focs (20 habitants). Al fogatge posterior, de 1553, torna a aparèixer amb les mateixes dades. Finalment, ja entrat el segle XVII, Cunit desapareix al fogatge de 1626.[44]

El castell i la quadra de Cunit després del llinatge dels Cunit

El primer senyor del castell de Cunit (Dalmau) sembla que no retingué gaire la jurisdicció pròpia i independent del castell. Al segle XIII el castell torna a aparèixer dins de la jurisdicció del castell de Cubelles.

L'any 1260 el rei Jaume I comprà el castell de Cubelles i, com hem dit, l'any 1278 Dalmau de Cunit i el cavaller de Segur estaven obligats a servir el rei amb armes i homes com els altres feudataris del castell de Cubelles.

A finals del segle XIV Pere el Cerimoniós donà en franc alou i lliure els llocs i castells de Cubelles, Vilanova i Font-rubí amb les quadres de Gallifa, Vilaseca, Segur, Cunit, Sant Pere i Adarró al seu cunyat Bernat de Fortià (germà de l'última esposa del rei Pere, Sibil·la de Fortià). Aquesta donació fou confirmada, en un primer moment, el 1380 pel rei Joan I. Posteriorment, però, el rei Joan i la seva esposa, Violant, feren front comú contra aquestes donacions. L'any 1387 es confiscaren els béns de Bernat de Fortià. La reina Violant manà restaurar els murs i valls del castell de Cubelles, però els homes de Cunit, Gallifa i altres s'excusaren de prestar aquest servei.[45]

El 1461 el senyor de Cunit era Andreu Bisbal. Bisbal fou l'encarregat de defensar les muralles de Lleida durant la guerra civil del segle XV.[46] Sembla que Bisbal no féu bé la seva tasca, ja que l'any següent fou declarat «enemich de la cosa pública».[47]

L'any 1530 el senyor del castell és mossèn Miquel Ferrer, procurador d'una de les cases més poderoses de Cunit: els Bargalló. A finals del segle XVI el senyor del castell esdevé Vicenç Mollet, i hi té com a procurador el seu germà Miquel Mollet.[48] Aquest, segons la *Història de Cubelles* de mossèn Avinyó, establí a Jaume Dalmau un corral davant del castell de Cunit. Aquest corral afrontava al sud amb la vall del castell, a l'est amb el torrent, a l'oest amb la peralada del castell i al nord amb el pati de Bartomeu Guimet. Jaume Dalmau pagava quatre gallines i dos pollastres per Nadal a Vicenç Mollet.[49] Segons mossèn Avinyó, aquestes afrontacions correspondrien a l'actual casa pairal del Castell.

Cunit entre els segles XVI i XVII: senyors, demografia, forasters, pirateria i pesca

En el context històric general cal destacar diversos fets. En primer lloc, la unió dinàstica amb el regne de Castella amb el matrimoni de Ferran d'Aragó amb Isabel de Castella. El 1492 es descobrí Amèrica, però Catalunya no hi podia comerciar, fet que va estancar l'economia catalana. A més, Catalunya encara patia els efectes devastadors de la guerra civil del segle XV, les crisis de subsistència i epidèmies regulars.

En aquesta època el destí del poble de Cunit continuà molt lligat al de la vila de Cubelles. A finals del segle XVI el senyor del castell de Cubelles, Lluís d'Icart, ho és també de la quadra de Cunit. Esmenta Avinyó:

«Sit notum com vull a 28 d'octubre de 1570 lo senyor mossèn Bernat Ferrer, cavaller i domiciliat en la vegueria de Vilafranca del Penedès, bisbat de Barcelona, com a procurador del noble senyor d'Icart, possehint la quadra de Cunit per los títols, en lo terme de Cubelles [...]».[50]

Per aquestes dates es devia construir, a més, l'hostal de Cunit, ja que, segons un inventari de béns fet el 1571 per un pagès de Cunit que assisteix a un Consell General, apareix anomenat: «Junt a sa casa: una peça de terra de quinze o setze jornals. Al lloc anomenat "Caltura", afrontant a solixent, amb terres de l'hostal, migdia, amb Barthomeu Robert; ponent i tramuntana, amb en Bargalló.»[51] D'aquest hostal, situat al costat del camí ral de Barcelona a Tarragona, on el pas de les diligències era freqüent, també existeix el contracte de la seva construcció, que, tot i que no té data, devia ser edificat durant aquells anys. Aquest contracte de construcció diu a la seva part introductòria: «Capítols i acte firmat sobre la obra faedora del ostal [sic] de Cunit entre mestre Salvador Castillo, ostaler del ostal de Cunit, i mestre Guiller Sult, abitant en Villafrancha, i dites parts se són acordades en la forma següent.»[52]

Lluís d'Icart, en traspassar, deixà els seus béns (entre altres, el castell de Cubelles i la quadra de Cunit) a la seva muller, Dionísia d'Icart.

A finals del segle XVII Cunit passà a mans de la família Llupià. Aquest era carlà major del castell de Cubelles i senyor de diverses quadres, com les de Rocacrespa, Gallifa i Segur.[53]

La població de Cunit era minsa en aquest segle. Lluís d'Icart, tenint en compte les paraules del rector de Cubelles, Martí Balagueró, facilità l'establiment l'any 1575 de noves cases al terme de Cunit, prop de l'església de Sant Cristòfol, ja que seria «molt útil per augmenta la sufragània de Cunit amb molts parroquians, ja que al present està despoblada, fer-hi noves cases».[54] Quinze anys després, a Cunit consten les cases següents:

«1. Joan Vidal, sa muller, son fill i sa filla.
Joan Roig i sa muller.
Jaume Miró i sa muller.
Jaume Dalmau, son fill i sa filla.
Joan Godai, sa muller, son fill i sa nora.
Pere Bargallo i sa muller.
Antoni Suau i sa muller.
Barthomeu Guimet, sa muller, son fill i sa nora.
Montserrat Mir de Vilasequa.

Lo mas d'en Pinsana, Montserrat Pinsana, Miquel Plana, sa muller, la filla de Pinsana i lo pubill d'en Pinsana.»[55]

Coneixem també la presència de forasters a Cunit, sobretot de gascons. Aquests foren perseguits a França per la seva condició de protestants luterans i molts emigraren cap al Principat de Catalunya. Entre el 1637 i el 1674 documentem els següents forasters al poble de Cunit:

POBLACIÓ FRANCESA ESTABLERTA A CUNIT (1637-1674) [56]			
NOM	**PROCEDÈNCIA**	**RESIDÈNCIA**	**ANY ESMENTAT**
Bartomeu Pujol	Comenge	Cunit	1637
Bernat Brunet	Comenge	Cunit	1637
Guillem Ros	Comenge	Cunit	1637
Guillem Serra	Comenge	Cunit	1637
Joan Jaume Soler	Auch	Cunit	1637
Joan Miquel	Sense determinar	Cunit	1640
Joan Pons	Comenge	Cunit	1674

Coneixem algunes dades d'aquests immigrants francesos gràcies al recompte fet l'any 1637.

Bartomeu Pujol era bover a la casa de na Llanusa del terme de Cunit. Era natural del lloc d'Erbàs, bisbat de Comenge, i tenia quinze anys. Feia deu anys que havia vingut de França i tenia el pare «per aquesta terra» però sense saber on vivia. Bartomeu era fadrí, no tenia cap possessió, únicament la roba que portava.

Bernat Brunet procedia de Montsur d'Arandorda, bisbat de Comenge. Tenia 46 anys i era pagès a Cunit. Feia 38 anys que arribà a Catalunya, habitant de Vilafranca del Penedès. Només tenia la roba que portava a sobre. Tenia dos germans, «un a Sant Quintí, que's diu Bertran i altre a Barcelona, que's diu Bartomeu i alguns nebots, fills dels seus germans. No tinc altres béns, ni parents i visc del meu treball».[57]

Guillem Serra era pagès i procedia de Pegullan, al bisbat de Comenge. Tenia 40 anys, en feia 20 que vivia al Principat i 15 a Cunit. Estava casat amb Àngela

Vallès, natural de Cunit, i tenien un fill de 10 anys. Tenia cinc jornals de terra i vivia del seu treball. No tenia parents ni cap altra possessió.

Joan Jaume Soler tenia 60 anys i en feia 55 que havia vingut a Cunit. Era natural de la vila de Bolan, a la diòcesi d'Auch. Vivia al castell de Cunit, estava casat amb Teresa Clariana, tenia tres fills i dues filles. No posseïa cap propietat, treballava 8 o 10 quarteres de blat de terres de la senyora Vila de Barcelona i 20 quarteres de civada i ordi a les mateixes terres, sembrades a mitges amb un parell de bous i una mula. A més, declarà que «no tinc res mes, ni parents en aquesta terra».

A causa de l'expansió territorial de l'Imperi Otomà, s'inicià el saqueig sistemàtic de les poblacions costaneres catalanes. Moltes poblacions de la costa edificaren muralles, fortificacions, torres de defensa i de guaita. Aquestes incursions terroritzaven la població i s'esdevenien segrestos, morts i crema de collites.

Els pobles de Vilanova i Sitges també van fortificar-se. A Cubelles, el 1585 el rector anotava en el llibre d'òbits que «Bartomeu Squerrer, major de dies y del Bartomeu Squerrer son fill, de la present Parròquia de Cubelles, los qual són morts sense fer testament perquè los moros los mataren en la casa de la torre del Prat, de dits esquerrers, a 3 d'agost de 1585. Déu los do la gloria».[58]

El 1626 documentem que unes naus genoveses havien trobat naus «de moros» davant de les costes de Cunit.[59]

El 1677, al Vendrell, pirates algerians van capturar un noi de Creixell a la platja de Sant Salvador mitjançant un atac. En aquest cas, la presència de vaixells anglesos va permetre l'alliberament del noi. La situació, doncs, era de perill generalitzat a tots els municipis de la costa del Baix Penedès.

S'iniciaren les obres per a fortificar l'església de Sant Cristòfol de Cunit a causa de les incursions de pirates turcs i nord-africans a les costes de Catalunya. Els habitants de Cunit, l'any 1581, es van reunir per a acordar que sobre la collita d'aquell any i el següent es pagués una primícia per tal «de obrar i reconstruir la església de Sant Cristòfol, per defenció de dita sglésia, per ont se puguen defensar los particulars i parrochians de les quadres de Conit i Vilaseca».

El 29 de gener de 1585 Montserrat Torrents, Geroni Torrents, Joan Balasch,

Pere Bargalló, Jaume Dalmau i Joan Pons es reuniren per a intentar pagar una campana per a l'església de Sant Cristòfol de Cunit.[60] La campana era un element per a poder donar l'alarma en cas de perill, com ara un atac pirata. Es féu gràcies a la compra d'una reprimícia (donació de fruits primerencs) amb la conformitat del batlle de Cubelles, Joan Escardó, el 12 de febrer de 1585.

L'església de Sant Cristòfol era el lloc de refugi davant les incursions per «si venien els moros».[61] El 30 de maig de 1593, amb el consentiment del batlle de Cubelles i Vilanova (Pere Gassó), es tornaren a reunir els prohoms de Cunit. L'obrer de l'església, Montserrat Mir, de la masia de Vilaseca, demanà una nova reprimícia sobre tot el que es collís a la quadra de Cunit. Es pagà una primícia al rector «per adobar dita sglesia» i, així, tenir un lloc de refugi en cas d'atac dels pirates otomans.[62]

L'església, però, amb els anys s'anà quedant petita. Al llarg del segle XVII s'anaren obrant reformes i es restaurà la imatgeria del temple, sobretot gràcies a les donacions particulars i a les deixes testamentàries. Entre els anys 1626 i 1627 s'amplià: «És ver com nosaltres, la universitat de Conit i quadres, en presència del Sor. Batlle de Vilanova i de dita quadra, determinaren i són contents de posar una reprimícia per temps de tres anys fer un chor en la església per la gran necessitat que ya per no poder estar dins de dita església tota la gent, en particular en dia que si troba gent forastera. Los qui firmen són els Següents: Joan Ferrer, Pere Bargalló, Joan Soler, Guillem Serra, Joan Jaume Soler, Antoni Ivern, Joan Parés, Rafel Miró, Joan Jaume Rodoló, Pere Suau, Miquel Mestre, Francesch Llanuça, Joan Mir, Pere Serra, Mateu Vidal, Joan Miquel, Joan Molins, per tota la quadra i terra-tinents.»[63]

A finals del segle XVII l'església de Cunit passà per dificultats econòmiques. Els obrers vengueren parcel·les de camps que pertanyien a l'església per a edificar-hi cases. Es pot resseguir les vendes gràcies a les escriptures recollides per mossèn Avinyó. L'any 1669 es féu una escriptura a favor de Josep Rivalta i una altra a favor de Jacint Malivern. L'any 1670 es feren diverses escriptures a favor de Joan Borges. La rectoria, però, no es vengué l'alou que posseïa.[64] Anteriorment s'havien pres mesures per a augmentar les rendes del temple.

L'any 1658 l'església cobrava les rendes de l'hostal de Cunit i de la taverna. També posseïa una sínia i edificà un trull, segurament per a poder cobrar pel seu ús als pagesos de Cunit.

Cunit continuava sent una comunitat rural dedicada principalment a l'agricultura (amb cultius de cereals i vinya) i a la ramaderia. En aquest moment es documenta una nova activitat econòmica: la pesca. Tradicionalment el poble vivia d'esquena al mar i la pesca no era una activitat important. Aquesta activitat esdevingué un dels mitjans per a pagar les obres d'ampliació del temple de Sant Cristòfol i els seus elements ornamentals. S'adquiriren noves imatges i es repintaren els retaules de l'església mitjançant el cànon que pagaven els pescadors cunitencs per a poder sortir a la mar els diumenges i dies festius, després d'haver assistit a missa. Vegem un exemple del 18 de gener de 1638:

«Lo Rnt. Antoni Cros, visitador general, ha concedit llicència pera poder entrar en mar los dias de diumenge y festes de precepte després de aver oït missa, donant emperò la cantitat acostumada, vui a XVIII de janer MDCXXXVIII.»[65]

Als pobles veïns de Segur i Calafell la pesca era una activitat més important. Els pescadors vivien en unes barraques (anomenades també botigues) prop del mar. Al segle XVI (1575) ja es documenten els barracons de pesca a Cunit: «dexarem fermat lo rossí en lo garrofer darrera l'hostal qui es a un tret de pedra del camí ral… anant-nos-ne del camí nos posarem a dormir als barracons, prop d'una barca [...]»[66]

Documentem aquestes barraques per segona vegada a la platja de Cunit l'any 1670: «De temps inmemorials y de consuetud antiquíssima que los pescadors de la platja de Conit, per la llicència de poder entrar a pescar los dies de diumenge y festas manadas a la tarde, pagan y sempre han pagat la dècima de peix.»[67]

A principis del segle XVIII encara es parla de les botigues de mar de Cunit. Al llibre de la cort del batlle Joan Torrents de 1705 s'esmenta un camp de blat «prop de les botigues de mar» propietat del pagès cunitenc Joan Ivern.[68]

Per què a Cunit no arrelà la pesca com a activitat econòmica? Primerament, Cunit no disposava d'un port natural i la costa era zona de maresmes i aiguamolls. A més, si ho comparem amb les situacions a altres pobles del voltant, potser ho

entendrem. A Calafell, els pescadors no estaven subjectes a tributació com a Cunit, raó per la qual potser l'economia de la pesca va poder arrelar a la zona de Calafell i, en canvi, a Cunit pràcticament va desaparèixer.

Cunit entre guerres: la guerra dels Segadors i la guerra de Successió

La guerra dels Segadors (1640-1652) enfrontà dues de les monarquies europees més importants per a l'hegemonia al continent: els Àustries i els Borbons. Els primers eren hereus dels Trastàmares i la Casa d'Aragó i controlaven les possessions de l'Imperi Hispànic. Els segons representaven la monarquia francesa. La guerra es desenvolupà al Principat, sobretot a la zona de la frontera amb França. S'exigí als territoris catalans impostos per a sufragar els costos de la guerra i, a més, s'obligava la població catalana a allotjar les tropes castellanes. Els excessos dels soldats sobre la població féu despertar un sentiment d'animadversió vers aquestes tropes. Si hi sumem les males condicions de vida dels pagesos, el malestar institucional de les autoritats catalanes amb la monarquia, representada pel *valido* comte-duc d'Olivares, i l'allotjament de les tropes és força comprensible que Catalunya s'aixequés contra aquests fets. El 7 de juny de 1640, per la festivitat de Corpus, segadors i camperols armats entraren a Barcelona. Les tropes castellanes començaren a sufocar la revolta des del sud del Principat. Davant la revolta i els abusos de les autoritats castellanes, les institucions catalanes van prendre la decisió d'aliar-se amb França. Primer es creà una República catalana i després es jurà fidelitat al rei francès, Lluís XIII. El Penedès, en aquest moment, patí les hostilitats entre els revoltats i les tropes castellanes, ja que era zona de pas de les tropes. El 1640 es convocaren els sometents (tropes formades per habitants armats) a diversos pobles catalans i també de la costa penedesenca, segurament també a Cunit. L'exèrcit castellà, dirigit pel marquès dels Vélez, patí una derrota a Montjuïc el febrer de 1641 i es retirà a Tarragona. L'any següent es reprengueren els atacs sobre el Ven-

drell (que fou saquejat) i s'arribà a l'Arboç i a Vilafranca del Penedès. El front s'estancà en aquesta zona. El Vendrell tornà a sofrir un altre atac l'any 1646. Un any després, Cubelles fou atacat per les tropes castellanes. L'any 1649 es destruïren les muralles del Vendrell i del castell de Calafell. Les incursions al Penedès foren continuades. La devastació de la guerra va afectar enormement la zona.[69] Tot i que no en tenim testimonis directes, segurament Cunit també patí aquest fet bèl·lic.

L'any 1652, amb la conquesta de la ciutat de Barcelona per les tropes del rei castellà Felip IV, Catalunya va reincorporar-se a la corona dels Àustries. Les hostilitats cessaren amb la firma del tractat dels Pirineus (1659) entre la monarquia hispànica i la francesa. Arran d'aquest tractat, els territoris del Rosselló i part de la Cerdanya passaren a mans franceses.

El Penedès quedà assolat per la guerra i les males collites comportaren la misèria de la població. S'hi sumaren altres infortunis. El 3 d'abril de 1650 es declarà un brot de pesta a Calafell. El 1651 es detectà un altre brot de pesta al Vendrell i aparegueren els primers brots a Vilanova i la Geltrú. A Vilafranca, l'any 1653, hi hagué una mortaldat:

«El dotze del mes d'abril de l'any MDCLIII [...] moriran de contagi entre xichs i grans passades de mil y sis centes persones per ser tan cruel y fort dit contagi en dita vila.»[70]

També podem sumar a aquestes malvestats la plaga de llagostes de 1687, que assolà Vilafranca del Penedès. Alguns pagesos es revoltaren contra les seves condicions de vida. Després de les malvestats hi hagué un període de creixement econòmic a tot el Principat.

Aquest creixement es veié truncat per un altre conflicte bèl·lic que afectà tot Europa: la guerra de Successió de la corona hispànica. L'any 1700 morí sense descendència Carles II, l'últim rei de la casa d'Àustria que governà els regnes hispànics. La ingerència de França per a controlar els territoris de la monarquia hispànica féu que esclatés aquest conflicte a tot el continent europeu.

Aquesta guerra enfrontà les principals potències europees entre els anys 1702 i 1714. Carles II cedí els seus drets successoris als Borbons, en concret a

Felip d'Anjou, nét del rei francès, Lluís XIV. Les altres potències europees (Anglaterra, Holanda, Àustria) temien la unió de les corones francesa i espanyola. Per aquest fet s'iniciaren les hostilitats. Aquests països reclamaren els drets d'un altre pretendent al tron hispànic: l'arxiduc Carles d'Àustria. En un primer moment Catalunya acceptà el pretendent francès. Però la malfiança de les autoritats catalanes féu que Catalunya s'alineés amb els partidaris de l'arxiduc Carles d'Àustria. Aquest entrà el 1706 a Barcelona i fou reconegut com el rei Carles III. Aquest suport al pretendent austríac comportà l'enfrontament amb les tropes francoespanyoles. L'abril de 1707 començà l'ocupació de terres de la Corona d'Aragó amb la batalla d'Almansa (País Valencià). La guerra europea finalitzà el 1713 amb el Tractat d'Utrecht i de Rastatt (l'any 1714). L'11 de setembre de 1714 Barcelona capitulà i quedà sota domini borbònic.

Cunit participà en el conflicte bèl·lic armant un vaixell de guerra a Vilanova i la Geltrú. Es distribuí el pagament en les 48 cases que conformaven el poble. A la fi de la guerra hi havia un total de 33 habitatges.

Les conseqüències polítiques foren especialment dures amb Catalunya. El nou rei, Felip V, a través del decret de Nova Planta, suprimí les institucions pròpies de Catalunya i es reprimí i exilià els qui havien donat suport als austriacistes. Se centralitzà l'ensenyament superior a la Universitat de Cervera, població que havia donat suport al bàndol borbònic, i se suprimiren les altres universitats catalanes. A més, se suprimí l'ús públic del català.

El decret de Nova Planta també va canviar les estructures administratives, polítiques i territorials del país. Un dels canvis més substancials fou la desaparició de la vegueria de Vilafranca, on havia estat adscrit el poble de Cunit. La vegueria de Vilafranca havia estat instituïda a principis del segle XIV. Les vegueries se substituïren pels corregiments, de tall administratiu castellà, i els veguers, pels corregidors, representants de la nova autoritat reial borbònica. Cunit, com la resta de la costa del Baix Penedès, amb Calafell, Cubelles o Vilanova i la Geltrú, van passar al corregiment de Tarragona, però la resta de la comarca es va adscriure al corregiment de Vilafranca. La decisió d'incorporar els pobles costaners a Tarragona residia a voler posar la costa fins a Barcelona en mans i sota el control

d'una única autoritat civil i militar, la de Tarragona.[71] Aquesta autoritat militar obligava 100 habitants de Catalunya a formar una armada permanent. Cada poble hi contribuïa segons el nombre d'habitants. Cunit hi aportà un mariner.[72] La nova administració reial trencava la tradició segons la qual el terme de Cunit s'incloïa al terme de Cubelles. Aquest antic terme s'anà desmembrant per altres bandes, com ara Vilanova, que se separà de Cubelles el 1718 i obtingué batlle propi. Cunit continuava tenint batlle en comú amb Cubelles, però obtingué el privilegi de tenir regidors propis i separats dins de la batllia, juntament amb Segur. Els regidors designats l'any 1718 [73] foren els següents:

Llista de regidors nomenats segons el decret de nova planta (ANY 1718)		
CUBELLES (4)	CUNIT I SEGUR (3)	ROCACRESPA I GALLIFA (2)
Isidre Rovira	Antoni Torrents	Jaume Rovira
Pere Almirall	Francesc Gener	Pau Fontanals
Joan Cona	Pere Màrtir Miró	
Pere Gassó		

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

Aquest era un pas cap a la plena independència del poble de Cunit, que s'esdevindria amb la reorganització provincial del segle XIX.

L'església de Sant Cristòfol al segle XVIII

Com ja hem vist, ja s'havien fet reformes a l'església de Sant Cristòfol al llarg del segle XVII. Al segle XVIII l'església s'havia tornat a quedar petita atès, com veurem després, el creixement demogràfic que experimentà Cunit en aquest segle. En una visita pastoral de l'any 1736 podem llegir: «Com hajam observat que la Iglésia Sufragànea de Sant Christòful de Cunit és petita y reduïda, de manera que en ella no poden cabre les persones del Poble de dita Sufragania;

y hajam també trobat, que dita Iglésia té alguns havers per a poder allargar dita Iglésia: Perçò ordenam y manam als Obrers de aquella, que fassen allargar la dita Iglésia [...]»[74]

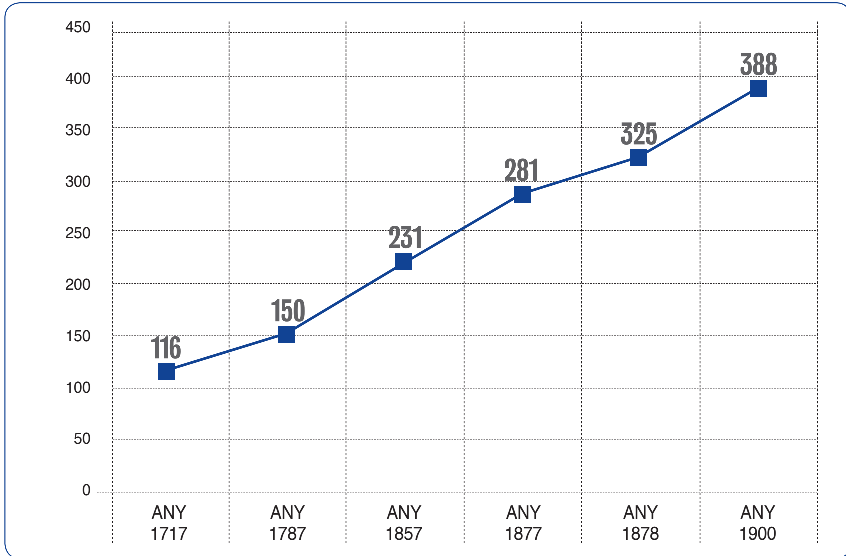
Les obres van començar l'any 1755 i es van allargar fins al 1761. Sembla que sobre aquestes obres reposen les restes romàniques que encara quedaven de l'església primitiva, sobretot a l'absis. L'església anà prenent força fins que un grup de feligresos cunitencs varen demanar que hi hagués un capellà de forma continuada a l'església de Cunit. El rector de Cubelles, Bonaventura de Dalmases, s'hi oposà. El 15 de març de 1805, un cop superades les reticències de Dalmases, a Cunit hi hagué un vicari. Silvestre Cantà fou el primer vicari que residia de forma continuada a Cunit. El vicari, però, encara depenia del rector de Cubelles. Fins ben entrat el segle XIX Cunit no tornarà a tenir parròquia pròpia.[75]

La demografia a Cunit entre els segles XVIII i XIX

Els antics fogatges es reemplaçarien pels censos. Aquests compten de manera absoluta el total d'habitants d'una població i s'hi afegeixen diverses dades socioeconòmiques.

Cunit tingué entre els anys 1717 i 1718 uns 116 habitants segons el cens de Campoflorido. Al cens de 1787, dut a terme pel comte de Floridablanca, veiem un augment considerable de la població, amb 150 habitants.[76] Fins al 1857 no es féu un altre cens, en el qual Cunit comptava amb 231 habitants.[77] Al cens de 1877 Cunit tenia registrats 281 habitants. Deu anys després hi havia 325 habitants. A principis de 1900 el municipi comptava amb 388 habitants. Veiem, doncs, que el nombre d'habitants de Cunit havia anat creixent enormement (un 334,48%) entre els anys 1718 i 1900. Vegem l'evolució al gràfic:

NOMBRE D'HABITANTS A CUNIT (1717-1900)

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

Aquest creixement de la població vingué acompanyat d'una bonança econòmica que es mantindrà al llarg del segle XIX. Aquest desenvolupament econòmic va molt lligat al conreu de la vinya.

A principis del segle XVIII el cereal era el conreu principal al Penedès. A la zona del Vendrell el 76,2% dels conreus eren de cereals i a Vilafranca, el 82,8%.[78] A finals de segle el panorama ja havia canviat i el cep passaria a ser el conreu principal a la zona del Penedès. A aquest fet cal sumar-hi la baixada de les exportacions d'aiguardent, afectades sobretot pel conflicte de la Revolució Francesa i l'Imperi de Napoleó.[79] Segurament aquest canvi en el sector agrícola afavorí l'aparició de cases pairals dedicades a aquest cultiu. Per exemple, a Cunit trobem el mas Trenca-Roques, el mas Sant Antoni o el mas de Vilaseca, entre d'altres.

Aquesta expansió vitivinícola es veurà afectada més endavant amb l'entrada de la fil·loxera.

La guerra del Francès, la Constitució de Cadis i les pugnes entre liberals i carlins

El pas del segle XVIII al segle XIX fou un període històric de canvis profunds. La Revolució Francesa (1789-1799) i l'Imperi de Napoleó (1804-1815) van fer tremolar els fonaments de les idees absolutistes i introduïren les idees liberals a la majoria d'estats europeus. L'absolutisme era una forma de govern en la qual el rei (amb un poder d'origen diví) comptava amb tots els poders aglutinats en la seva persona i governava sense tenir en compte el poble. Les idees dels liberals (sobretot per sectors burgesos) propugnaven la llibertat de comerç, la divisió de poders (legislatiu, executiu i judicial) i la participació dels ciutadans més rics en l'elecció dels governs dels estats (sufragi censatari). La base per a aplicar les idees liberals eren les anomenades Constitucions, on es definien aquests aspectes. Aquestes idees desembocarien, entre finals del segle XIX i principis del segle XX, en la idea actual que tenim de democràcia.

A Espanya, les idees liberals van irrompre amb l'entrada de les tropes napoleòniques. Napoleó demanà al rei Carles IV d'Espanya, a través del tractat de Fontainebleau (1807), poder passar pel seu regne per a envair Portugal. El rei espanyol va permetre l'entrada de les tropes franceses. Les ciutats foren ocupades sense oposició. Napoleó començà la conquesta del territori espanyol incomplint el tractat signat el 1807. L'ocupació va comportar un llarg període de guerra contra els francesos (1808-1814) conegut com la guerra del Francès. Aquesta guerra formava part dels diferents fronts bèl·lics oberts per Napoleó a tot Europa.

Aquest enfrontament bèl·lic no va ser entre els dos exèrcits sinó que s'optà per la guerra de guerrilles, ja que a Espanya l'exèrcit estava desmembrat. Mentre els francesos controlaven les ciutats més importants, els resistents controlaven les zones rurals. Per a organitzar-se millor, a diverses ciutats catalanes es van formar governs provisionals (les Juntes Revolucionàries de Govern) per a fer front al buit de poder i poder lluitar contra els francesos. A Catalunya aquestes Juntes van desembocar en la creació d'una Junta Superior, que organitzà impostos i lleves de soldats.

També hi va haver insurreccions populars contra la invasió, com les del Baix Penedès. Les tropes franceses s'allotjaven a les cases dels habitants de la zona de Cubelles i Cunit. Els habitants de Cunit i d'altres quadres de la zona donaren xai a les tropes franceses, però aquestes no volgueren expedir cap document perquè els paguessin el que s'havien emportat.[80]

El mes de novembre de 1808 l'exèrcit napoleònic entrà al Penedès i ocupà Vilafranca i la resta de poblacions fins a arribar a la costa del Vendrell. Tarragona serà ocupada el 1811 i alliberada l'agost de 1813. Els efectes de la guerra al Baix Penedès foren força devastadors. A tall d'exemple: la nit del 9 al 10 de juny de 1808 es cremà el poble de l'Arboç. A molts pobles es formaren partides de sometents per a defensar-se.[81] La guerra frenà en sec l'expansió econòmica que havia experimentat el Penedès després de la guerra de Successió.

Les idees liberals que havien penetrat al regne espanyol es materialitzaren en la formació d'unes Corts Extraordinàries i Constituents el 1809, que es reuniren primer a l'illa de San Fernando i després a Cadis. La convocatòria de Corts només podia ser feta pel rei. Davant del buit de poder i la imposició del rei Josep I Bonaparte per part del seu germà Napoleó, la Junta Suprema Central, que aglutinava les Juntes Superiors dels altres territoris, va convocar-les. En aquestes Corts estaven representats els tres braços o estaments socials del moment: nobles, clergues i burgesia. Finalment, les Corts de Cadis van elaborar la primera Constitució espanyola (proclamada el 19 de març de 1812) de caràcter liberal i inspirada en les idees de la Revolució Francesa.

Aquesta Constitució establia que la sobirania residia en la Nació, la forma de govern era la monarquia moderada hereditària i que la religió catòlica era l'única permesa a tot l'estat. S'aplicava per primer cop la divisió de poders: l'executiu estava en mans del rei; el judicial, en mans dels tribunals, i el legislatiu corresponia a les Corts. El rei posseïa dret de vetar les lleis i el Consell d'estat (l'antic Consell reial) passava a tenir caràcter consultiu.

L'any 1814 les tropes franceses eren derrotades i Ferran VII (fill de Carles IV) va ser coronat rei. El nou rei no va acceptar les reformes ni la Constitució promulgada a Cadis i va restaurar l'absolutisme. S'encetava un període

d'enfrontaments entre els partidaris de les reformes liberals i els partidaris de mantenir l'absolutisme.

El primer dia de gener de 1820, el pronunciament del general Riego obria un període de tres anys de govern liberal que imposà a Ferran VII l'acceptació de la Constitució de Cadis. Durant aquests tres anys (anomenats el Trienni Liberal) es van fonamentar les bases del nou sistema amb mesures econòmiques liberalitzadores: es reformà la hisenda pública (suprimint censos i delmes d'origen estamental) i es reduïren els arrendaments comunals municipals o eclesiàstics. Es volia crear un sistema d'ensenyament bàsic de caràcter públic i un exèrcit amb el sistema de quintes. Les mesures van topar amb aixecaments antiliberals, sobretot de sectors eclesiàstics, oligàrquics i certa pagesia que veien perillar la seva posició social privilegiada. Durant el breu trienni de govern liberal, entre 1820 i 1823, al Baix Penedès es van produir constants aixecaments reialistes, partidaris del rei absolutista, i enfrontaments amb les tropes liberals.[82]

El govern liberal fou derrocat per la intervenció dels anomenats Cent Mil Fills de Sant Lluís, tropes enviades pels monarques absoluts europeus. Entrem en una dècada (1823-1833) de restauració del govern absolut per part de Ferran VII. A la seva mort, el rei Ferran nomenà hereva la seva filla Isabel. Això féu aixecar els partidaris del germà del rei, Carles Maria Isidre, fervents absolutistes i defensors de la llei sàlica (derogada per Ferran VII), que impedia que una dona pogués regnar. Els partidaris de Carles, els carlins, es van revoltar contra la nova reina recolzada pels sectors liberals. S'inicià així la Primera Guerra Carlina.

Al Penedès els carlins atacaren diversos nuclis de població com el Vendrell, Vilanova i la Geltrú i Vilafranca del Penedès. L'Arboç patí un saqueig i fou cremada l'any 1836 pels carlins. A les zones més agràries es donava suport als carlins: Bonastre, Albinyana, Banyeres i Santa Oliva, però també a zones costaneres com Cunit o Calafell.[83] A Cunit un escamot carlí va segrestar el vicari de l'església de Sant Cristòfol, Nicolau Lluch, el febrer de 1836: «Con motivo de haberse los de la montaña al anochecer el día 3 del actual llevándose al reverendo Nicolás Lluch. Pbro. Vicario de Cunit, sufragánea de la Parroquia de Cubellas, distante tres cuartos de hora de esta matriz.»[84]

El rector de la parròquia de Cubelles, Jaume Roig, va refugiar-se a Vilanova per por dels carlins. També es donà algun cas d'eclesiàstics col·laboradors dels carlins, com l'encarregat de la parròquia de Santa Margarida del Penedès del poble de Santa Margarida i els Monjos.[85]

Durant la Segona Guerra Carlina (1846-1849), a la comarca del Baix Penedès es va comptar amb la presència, com a mínim, d'un combatent cunitenc a les files dels carlins.[86]

Els liberals substituïren el 1833 els antics corregiments per les províncies. El Penedès quedà dividit entre les províncies de Tarragona i Barcelona. Cunit passà a formar part de la província de Tarragona i se'l vinculà al partit judicial del Vendrell. Tot i això, la parròquia continuarà adscrita al bisbat de Barcelona. Cunit, en aquest moment, esdevindrà un municipi independent i comptarà amb ajuntament propi.

Cunit entre els anys 1805 i 1858: un poble amb vicari propi i ajuntament

Tenim dues fonts importantíssimes per a l'estudi de la població de Cunit de principis del segle XIX: el llibre de batejos i el llibre de defuncions (o òbits) de la parròquia de Sant Cristòfol de Cunit entre els anys 1805 i 1858.[87] A banda dels noms dels naixements i de les defuncions a Cunit, aquests llibres ens donen dades històriques i microhistòriques referents al poble de Cunit i als seus habitants. El llibre de batejos compta amb 432 partides de bateig, a més de 4 documents referents a les visites pastorals a la parròquia. Al llibre d'òbits recull 436 partides de defunció i incorpora altres documents diversos sobre morts ocorregudes al terme de Cunit. Els dos llibres estan escrits en català, excepte alguns documents inserts que no són propis dels llibres. En tots dos, depenent del vicari responsable, se segueix la foliació tradicional, amb recte i vers, o bé la foliació moderna, és a dir, tots els folis de forma correlativa.

Coneixem dades dels primers vicaris de l'església de Cunit. El primer fou Silvestre Cantà, que estigué com a vicari de Cunit des de l'any 1805 fins al 1824. El primer bateig el féu el 8 d'agost de 1805.[88] Aquest provenia de la parròquia d'Alella, on també fou vicari. Després de deixar Cunit anà a Vallbona i Cabrera d'Anoia.[89] El vicari vivia amb una neboda, Francesca Cantà, que morí i fou enterrada a Cunit el 13 de gener de 1812, i amb un altre nebot, Silvestre Cantà, que patí la mateixa sort que Francesca i morí l'agost de 1813.

A Silvestre Cantà el succeí Simó Pich, que era prevere (clergue que podia oficiar misses). Aquest estigué a la parròquia de Sant Cristòfol des del desembre de 1824 fins al maig de 1826. Fou enterrat al cementiri de Cunit el desembre de 1826. Segons el certificat de defunció morí de malaltia després de rebre els sagraments. Era natural de Barcelona i tenia uns 33 anys.[90]

Jaume Roig succeí Pich i deixà escrit que aquest es veia obligat a signar algunes partides de naixement i de mort que no havia pogut signar l'anterior prevere. Roig apareix a les partides com a prevere i rector, i exercí a Sant Cristòfol entre el juny de 1826 i el febrer de 1827.

Felip Rovira substituí Roig el febrer de 1827 i ocupà la rectoria fins al juliol de 1828. Rovira apareix com a vicari.

El mes de setembre de 1828 documentem Valentí Alavedra com a vicari de Sant Cristòfol de Cunit. Aquest ocupà el càrrec fins al juny de 1831. El juliol d'aquell any ocupà el càrrec de vicari el prevere Jaume Domènech, fins al febrer de 1832.

El febrer de 1832 entrà com a vicari de Sant Cristòfol de Cunit Llucià Quer, que durà en el càrrec fins a l'abril de 1835.

El mes de setembre de 1835 entrà un vicari a qui ja hem documentat anteriorment: Nicolau Lluch. Aquest també era prevere i exercí, a partir del mes d'octubre de 1841, d'ecònom (rector que ocupa una vacant) de la parròquia de Sant Cristòfol de Cunit. Aquest vicari fou força conflictiu, ja que el 1830 havia estat objecte d'un procés quan era prevere a Vilanova i la Geltrú «por su mala conducta escandalosa».[91] Lluch havia declarat sobre un robatori succeït a l'església parroquial de la Geltrú. Pel que sembla, Lluch estava al corrent dels

fets i coneixia els lladres. Les seves declaracions van ser contradictòries, però no s'obriren diligències contra ell. Se l'avisà que «tenga presente el sagrado caracter de que esta revestido, y sea mas formal, prudente, ecsacto y veraz en sus dichos».[92] Aquest vicari també tingué problemes a la rectoria de Cunit amb els pagaments; a més, anava a passejar amb la seva jove majordoma sota un para-sol i els dissabtes no era mai a la vicaria: «Pero con mucho descontento del Sor. Vicario de Cunit [es refereix a Nicolau Lluch] que se podrá quejar de que no se le dan las pagas adelantadas y convenientes si no quiere ayudarme, ni cumplir con su obligación; le mandé, o pedí de que se sirviese ayudarme, y no compareció. Pero para atravesar los caminos más de las semanas y desempeñar la vicaría no le ocurre ninguna novedad, y lo peor con su joven Majordona, debajo el Pararrayo, como un Miquelete que pasa estos caminos hasta Villanueva, con escándalo y murmuración de los feligreses. Y hasta a los sábados no comparecen en la Vicaria.»[93]

El vicari Lluch, a qui els parroquians «le llaman "lo renegat" o Miquelet», fou denunciat pels habitants de Cunit l'any 1845 a la rectoria de Cubelles, de la qual depenien. Els veïns volien fer fora Nicolau Lluch, ja que: «Hace algunos días que presentaron a esta Casa Rectoral el Ayuntamiento y obreros de la Sufragania de Cunit perteneciente a esta Parroquia, y después de muchas quejas que produjeron contra el Sr. Vicario de dicha Sufragania D. Nicolás Lluch, concluyeron que absolutamente no lo querían, ni convenía que dicho Sr. Vicario regentara dicha Sufragania por el poco o ningún cumplimiento de las obligaciones que como Párroco esta obligado, y por el mal comportamiento que causa con su comportamiento.»[94]

En un altre document de 1845 podem veure que la conducta del vicari Lluch no és la correcta pel càrrec que representa. Escriu el rector de Cubelles sobre aquest cas i la seva posició: «Lo que observo por parte de dicho cura párroco D. Nicolás Lluch que algunos días a esta parte que va muy fuera y corriendo de una parte a otra y también corren voces que pasa a Castellet y Regente. Lo que desearía por mi parte no salir contaminado este enredo, porque conozco que el párroco Lluch es muy intrépido y no repara con nada mientras pueda

salir con la suya, según veo que opera con otros enredos que tiene entre manos no tomé apunte de las muchas quejas que se produjeron el Ayuntamiento y Obrero por creer no ser necesario.»[95]

Posteriorment a Nicolau Lluch, el mes de desembre de 1850 entrà a la vicaria Miquel Busquets, natural de Sant Andreu del Palomar, com a rector vacant o ecònom, fins al gener de 1856. Aquest tingué problemes amb l'Ajuntament de Cunit. Des de la Hisenda Pública de la província de Tarragona se li reclamaven 370 rals d'un préstec contret anteriorment. Un cop acabat el termini de pagament, l'alcalde de Cunit, Francesc Font, el cità el 4 de desembre de 1855 a l'Ajuntament. L'alcalde l'advertí que si no pagava, se li embargarien els béns pel valor del deute. A l'expedient que recull aquestes informacions s'explica que, de sobte, Busquets sortí pels carrers del poble cridant que l'alcalde era un lladre i que li volia robar. També s'hi recull que ell no havia d'obeir el govern, que a ell no el manava ningú, només el seu superior. Les ofenses, «cuyas expresiones con los mismos gritos desaforados repitió hasta el infinito»,[96] les varen sentir la majoria d'habitants del poble. El batlle Font, un regidor i el guarda del poble van atrapar Busquets i l'obligaren a presenciar l'embargament. Aquest va ser denunciat al governador civil, que passà el cas al jutjat d'instrucció del Vendrell. Busquets va al·legar que el seu suposat deute s'havia de pagar amb recursos eclesiàstics i que, per tant, eren els tribunals eclesiàstics del bisbat de Barcelona els que havien de jutjar el cas. No sabem com acabà, però és un bon exemple de com estaven les relacions entre la parròquia de Cunit i l'Ajuntament liberal. A tot això cal sumar-hi que, posteriorment, es desamortitzarien els béns de la parròquia de Sant Cristòfol de Cunit.

Finalment, als llibres de batejos i d'òbits documentem Francesc Solà, que ocupà la vicaria a principis de l'any 1856 fins a finals de 1858.

El llibre de batejos ens dóna diverses dades interessants. En primer lloc la data del bateig, els tres noms del batejat, noms i cognoms del pare i de la mare, si es coneixen, i de vegades l'ofici del pare. Així, s'informa si els pares són naturals de Cunit o si són forasters. També s'enumeren els padrins i alguns cops, el parentiu amb el batejat. En algunes partides, sobretot les del final del llibre, se'ns informa de la identitat dels avis paterns i materns.

Al llibre d'òbits podem obtenir diverses dades interessants: nom del mort (alguns cops l'ofici o condició social) i dels pares (i el poble o lloc de procedència del pare i la mare), si morí de mort natural o no, els sagraments que rebé el difunt, els oficis o funerals que s'oficiaren al mort (de vegades es diu quin preu es pagà per l'ofici), si és la mort d'un albat, etc.

De totes maneres, sembla que cada vicari o rector feia una mica el que volia en els registres, ja que no hi ha una numeració continuada dels folis, no hi ha una unificació en l'estructura de les partides i a voltes les partides no estan signades. D'aquests fets se n'ocupaven els bisbes quan venien a Cunit i revisaven els llibres d'òbits i de batejos. Els bisbes hi anoten: «Habiendo visto el presente libro de óbitos de San Cristobal de Cunit, sufraganea de Cubellas observo que algunas partidas solamente tienen la firma sin ser [las] autorizadas del párroco o del curado; que las fechas se ponen sin letras solo con guarismos; que algunas addiciones que se observan están puestas después de la firma […]»[97]

Els vicaris tenien cert poder de persuasió sobre la població local. Durant el vicariat de Silvestre Cantà molts dels batejats porten el nom de Silvestre en tercer lloc.

De vegades els vicaris exercien com a notaris. Alguns cunitencs confiaren en el vicari perquè els custodiés el testament a l'arxiu parroquial. A les partides de defunció trobem l'anotació «testament en poder de la vicaria», o bé «feu testament, està en lo archiu [sic] parroquial». Alguns habitants de Cunit tenien el testament custodiat per un notari civil. És com ho féu Joan Mir, que «feu testament en poder de Don Mariano Ferret notari de Vilanova».[98]

Coneixem els oficis d'alguns dels morts i dels pares dels batejats. Aquesta dada és força interessant perquè podem veure l'estructura social del poble. La majoria dels que hi apareixen són pagesos, però també trobem pagesos que són masovers, com Pere Mestre, pagès i masover del mas Pla; Pau Mestre, del mas Pedró; Joan Hivern, pagès i habitant de la masia de Vilaseca, o Francesc Font, que apareix com a pagès i masover de la casa Pla de Baix.[99] Altres oficis que documentem:

OFICIS ALS LLIBRES D'ÒBITS I DEFUNCIONS DE CUNIT (1805–1858)	
NOM	**OFICI**
Joan Ricart	Pescador
Antoni Prats	Pastor
Francesc Busi	Militar (sergent segon del batalló de reialistes)
Miquel Pich	Daurador
Anton Giménez	Viatjant
Vicenç Castellà	Pagès i secretari de l'Ajuntament
Vicent Salom	Carabiner
Josep Pedró	Bracer
Francesc Cortés	Mestre de cases
Cristòfol Icart	Vigilant
Maria Josepa Almirall	Minyona
Gertrudis Soler	Minyona

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

En algunes partides també s'informa de situacions personals. Apareixen vidus i vídues, fadrins, solters, donzelles, casats i casades, etc. Per exemple, a la partida de Joan Badell llegim: «Al quinze de juñ [sic] del any mil buit cents trenta quatre, despues de haber rebut los sagraments de penitència, viàtic i extremaunció morí de mort natural Juan Badell pagès viudo domiciliat desde mols añs en esta sufragánea; y a son cadàver fou donada sepultura eclesiástica lo disset del mateix mes en lo cementeri de San Cristofol de Cunit, sufraganea de Cubellas.»[100]

Sabem els preus que es cobraven a la parròquia de Cunit pels enterraments i els diferents oficis religiosos que s'oferien. Els preus estan en el sistema monetari carolingi (lliures, sous i diners), ja que la pesseta no havia esdevingut moneda oficial.[101] Depenent del seu estament social, els familiars del difunt pagaven una quantitat o una altra. També es pagaven altres serveis, com la confecció de testament, l'obra, el dret d'extremunció (diferent si era de dia o de nit), el dret d'enterrament a l'església, etc.

PREUS ENTERRAMENTS I ALTRES DRETS (1805)	
Braç major	6 lliures i 14 sous
Braç mitjà	5 lliures, 11 sous i 6 diners
Braç menut	4 lliures, 2 sous i 6 diners
Dret d'extremunció (de dia)	5 sous
Dret d'extremunció (de nit)	10 sous
Dret d'enterrament a l'església (pel vicari)	1 lliura
Obra	3 lliures
Quatre manuals i obrer	2 lliures
Dret de dalmàtica	18 sous
Testament	12 sous
Publicació	12 sous

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

Depenent del vicari, es detalla el preu de l'enterrament i dels oficis o misses que rebia cada difunt. Un exemple és l'enterrament de Francesc Ferrer de Castellet, oficiat el 28 de març de 1816, on assistiren 5 sacerdots.[102] A la partida de defunció s'esmenten les despeses detallades:

DESPESES ENTERRAMENT DE JOSEP FERRER (28/3/1816), NATURAL DE CASTELLET	
Drets	5 lliures, 11 sous i 6 diners
Propines	5 lliures i 5 sous
Refecció	3 lliures i 15 sous
Obra i obrer	1 lliura
Dret d'extremunció	5 sous
Candeles i absoltes	1 lliura
Total	**16 lliures, 16 sous i 6 diners**

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

Els preus dels enterraments oscil·laven entre les 15 i les 75 lliures; tot depenia del braç i de les despeses en sacerdots, misses, aniversaris, etc. Algunes famílies de Cunit no podien pagar els enterraments. Aleshores s'especifica a la

partida de defunció que era «gratis et amore Dei». Al llibre de batejos no hi ha cap llista de preus com l'esmentada anteriorment. Segurament no es pagava per aquest servei.

A les partides de defunció s'especifica la causa de la mort. La majoria són per causes naturals (com a la partida de Joan Badell, vista anteriorment). En altres partides de defunció es registren algunes morts accidentals:

«Al diset de setembre de lany [sic] de mil vuit cents deu morí de mort de una caiguda al cup Magí Coll, marit de Rosa Coll, fills de Vilanova.»[103]

«Al vint y quatre de febrer de 1817 morí de resultat de haverseli reventat la escopeta Joseph Malibern, marit de Maria Marce, natural de Cunit.»[104]

En algunes partides s'especifica que el difunt morí per una malaltia concreta:

«Dia set de maitg [sic] de mil vuit cents quaranta y sinch, en la parroquial de Sant Christofol de Cunit, bisbat de Barcelona, despres de haver rebut la absolució ab condició per no poder parlar mori de feridura Pere Busquets, viudo de Maria Rosa Ferrer.»[105]

«Dia vint i un de juliol del any mil vuitcents cincuanta y set en lo fossar de la parroquial Iglesia de San Cristofol de Cunit, bisbat de Barcelona, provincia de Tarragona, se dona sepultura al cadaver de Tecla Buxens natual del Vendrell, edat vint y vuit anys, muller de Anton Serra, filla llegitima i natural de Pau i Rosa Papiol, conjuges, morí de resultas de part sens poder rebrer los Sants Sagraments.»[106]

Alguns dels cunitencs morien nadant al mar, com és el cas de Gaietà Almirall, que «morí aufegat al mar nadan»[107], o Joan Mestre, que morí «anegat a la platja de davant la parròquia de Sant Cristòfol de Cunit»[108]. D'altres, com Marianna Prats, morí «de repent sens rebre negun sagrament»[109]. En el llibre d'òbits també es registren morts més violentes:

«Al catorse de febrer de l'any 1814 morí de resultas de averlo cremat los lladres Pere Mir, marit de Rosa Brunet y Avinyó, natural de Cunit, bisbat de Barcelona, fill de Pere Mir i de Matdalena Urgellés, conjuges.»[110]

El tres d'abril de 1836 es trobaren tres cadàvers a la platja de Cunit. El vicari, sota ordre del jutge del jutjat de primera instància del Vendrell, procedí al seu enterrament. El jutge, Ramon Guardiola, demanà les partides de defunció

al vicari de Cunit per a donar-les a les vídues. Dos dels cadàvers pertanyien a dos mariners: Josep Foix i Llorenç Coral. Els mariners moriren per un atac carlí. Aquests documents foren inserits al llibre d'òbits: «De los tres muertos que se encontraron en las inmediación de la Casa Torrens el dia tres de abril, se asegura que dos de ellos eran marineros de esta matricula de marina. Uno llamado Jose Foix y el otro Lorenzo Coral, y como se les dio sepultura eclesiàstica en ese cementerio por mi orden; espero que con ese el reverendo cura y parroco [...] la facilitaran en papel del sello a las interesadas viudes de los [...] difuntos muertos por los facciosos. Así consta en las diligencias practicades de que tiene usted.»[111] A la partida de defunció d'aquests dos mariners llegim que eren de Cunit, del bàndol cristí, partidaris de la reina regent, mare de la futura reina Isabel II: «Dia tres de abril de mil vuit cents trenta y sis en lo terme dela present parroquia de San Christofol de Cunit [...] foren mots dos cristinos, als cadavers dels cuals despres de practicar las diligencias penales per lo tienent alcalde, regent la vila de est, segons offici del jutje de primera instancia de la ila del Vendrell [...] los quals cristinos morts per los facciosos segons ofici de son comandante de armas de la referida vila. Don Ramon Guardiola [...] se asegura que eran marineros dela matricula de dita villa anomenats lo un Josep Foix y lo altre Llorens Coralt, foren enterrats en lo cementiri de dita parroquia gratis et amore Dei. Ita est Nicholau Lluch, vicarius.»[112]

El tercer cadàver era d'un carlí al qual no s'identificà, però se li donà sepultura a Cunit sense pagar cap dret d'enterrament: «Dia tres de abril de mil vuit cents trenta sis en el cementiri de la present parròquia de Sant Chistofol de Cunit fou enterrat un cadàver encontrat en lo terme de la dita parròquia. Se asegura que era un facciós. Gratis et amore Dei. Ita est Nicholau Lluch, vicarius.»[113]

El llibre d'òbits també recull fenòmens naturals que comportaren algun difunt. Llegim que el dia 24 de juliol de 1834, «en una repentina inundacció del torrent d'est poble de Cunit arruinà una part de la casa en que habitaba Juan Farré pagès del mateix poble y sen portà una criatura filla de aquest d'edat de dos mesos i mitg anomenada Rosalia sens que hagi aparegut ni lo cadaver ni lo llit en que estava dita criatura».[114]

Algunes partides de defunció ens indiquen la zona de la mort del difunt. Serafina Busquets, per exemple, «morí a la pallissa del Castell»,[115] i Isabel Planas «morí a la pallissa de Vilaseca».[116]

Comparant les dades entre anys podem saber el creixement vegetatiu a Cunit entre 1805 i 1858. Les dades ens donen entre aquests anys un saldo negatiu de 2 persones. En aquestes dades no es comptabilitzen els possibles augments de població per l'arribada de nouvinguts.

Si observem les dades, podem veure anys amb un gran creixement demogràfic i anys amb grans descensos de població. Entre 1809 i 1813, segurament per la guerra contra Napoleó i els seus efectes i una epidèmia de pesta bubònica, es donaren el nombre de morts més gran a Cunit en aquest període. L'any 1842 s'arriba a un saldo de -10. Els anys de més creixement vegetatiu al poble foren 1807 i 1817 (9), 1849 (10) i 1852 (11).

No tots els habitants de la parròquia de Cunit eren nascuts al mateix terme. Cunit era una zona de pas entre Tarragona, el Vendrell, Cubelles i Vilanova a causa de la presència del camí ral. Cunit tenia habitants de molts pobles veïns que o bé s'establien com a matrimoni o bé es casaven amb algun cunitenc. La majoria eren pobladors vinguts de nuclis propers com Cubelles, el Vendrell, Castellet, Canyelles, Olivella, Sant Pere de Ribes, Calafell, Vilanova i la Geltrú, Vilafranca del Penedès, la Gornal, les Cabanyes, Sitges, Santa Oliva, Bellvei, Castellví de la Marca, Sant Jaume dels Domenys, Lavern, l'Arboç, Sant Marçal, etc.

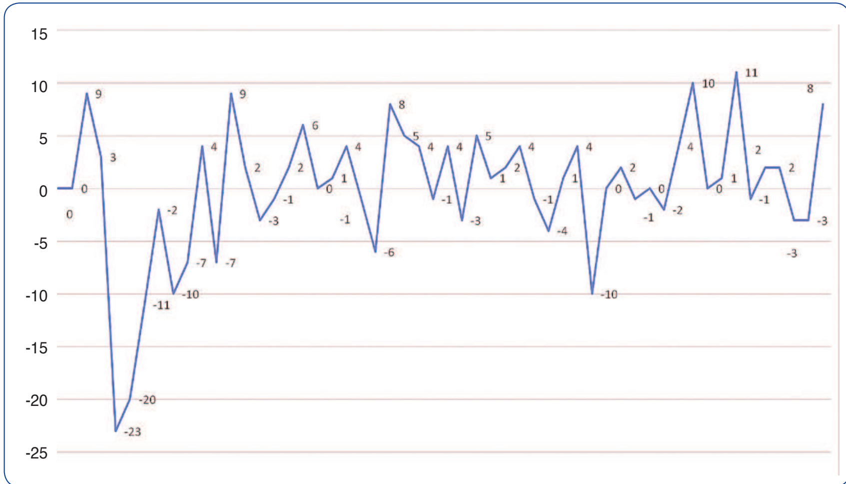
Hi havia alguns forasters vinguts de zones força llunyanes, com Josepa Fontdevila, que vivia a Mèxic i fou padrina de Beatriu Serra, batejada el 7 de març de 1845.[117] Un altre exemple és el de la padrina de Josep Miró, Amàlia Sluterant, natural dels Estats Units.[118]

CREIXEMENT VEGETATIU A CUNIT (1805-1858)

ANY	POBLACIÓ	ANY	POBLACIÓ	ANY	POBLACIÓ
1805	0	1823	0	1841	4
1806	0	1824	1	1842	-10
1807	9	1825	4	1843	0
1808	3	1826	-1	1844	2
1809	-23	1827	-6	1845	-1
1810	-20	1828	8	1846	0
1811	-11	1829	5	1847	-2
1812	-2	1830	4	1848	4
1813	-10	1831	-1	1849	10
1814	-7	1832	4	1850	0
1815	4	1833	-3	1851	1
1816	-7	1834	5	1852	11
1817	9	1835	1	1853	-1
1818	2	1836	2	1854	2
1819	-3	1837	4	1855	2
1820	-1	1838	-1	1856	-3
1821	2	1839	-4	1857	-3
1822	6	1840	1	1858	8
				TOTAL	**-2**

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

CREIXEMENT VEGETATIU A CUNIT 1805–1858

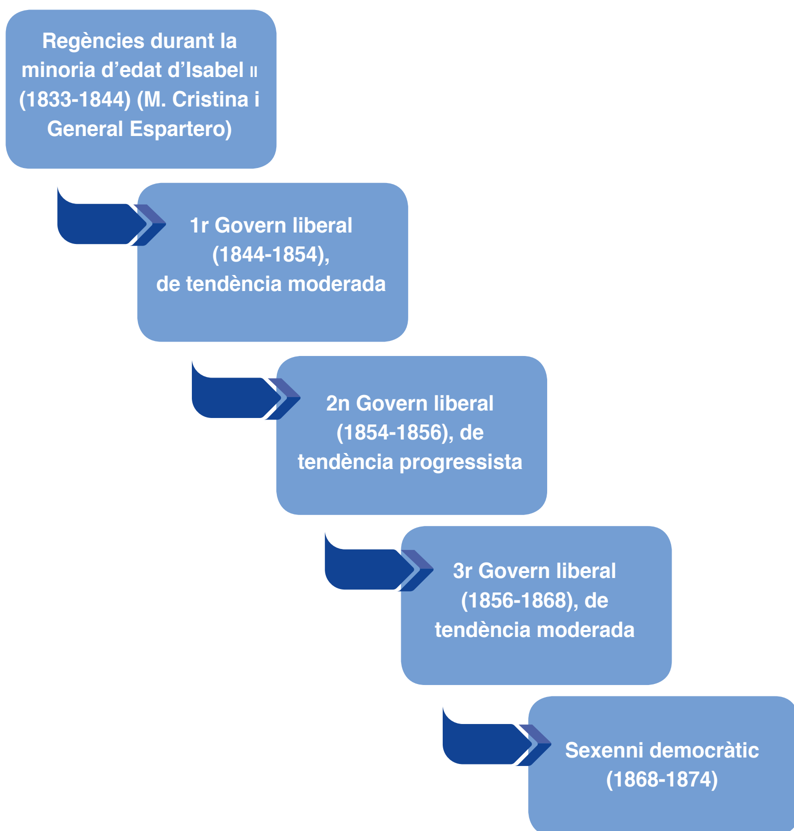
ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

Pati de l'escola de Cunit situat darrere de l'Ajuntament als anys trenta del segle passat. Al fons es pot veure l'edifici de la Cooperativa Agrícola avui desaparegut (Foto: Oficina de Turisme de Cunit)

La desamortització de Madoz i el municipi de Cunit

A mitjan segle XIX el sistema i idees liberals s'havien implantat a tot l'Estat espanyol i també a Cunit. Dels grups liberals s'escindiren dues tendències, una de moderada i l'altra de més progressista. Aquestes s'anaren succeint al govern, tal com veiem en el gràfic, fins a arribar el 1868 el primer govern democràtic a Espanya:

Una de les mesures que prengueren els governs liberals fou desamortitzar les terres improductives de l'Església i ordes religiosos per tal de vendre-les i treure'n un rendiment econòmic. Es volia liquidar el sistema econòmic antic lligat a l'absolutisme i assentar les bases d'una economia liberal i burgesa sense la influència eclesiàstica. Al llarg del segle XIX tenim diverses desamortitzacions: la del ministre Juan Álvarez Mendizábal (1836-1837), la del general Espartero (1841) i la portada a terme pel ministre d'Hisenda, Pascual Madoz (1855). Ens centrarem en aquesta última i veurem com afectà Cunit.

Segons la Ley General de Desamortización del 1 de Mayo de 1855, els béns que quedaven afectats eren: «Se declaran en estado de venta, con arreglo a las prescripciones de la presente ley, y sin perjuicio de cargas y servidumbres a que legítimamente estén sujetos, todos los predios rústicos y urbanos, censos y foros pertenecientes: al Estado, al clero, a las órdenes militares de Santiago, Alcántara, Montesa y San Juan de Jerusalén, a cofradías, obras pías y santuarios, al secuestro del exinfante Don Carlos, a los propios y comunes de los pueblos, a la beneficencia, a la instrucción pública. Y cualesquiera otros pertenecientes a manos muertas, ya estén o no mandados vender por leyes anteriores.»[119]

Es desamortitzaren els edificis ocupats directament per les institucions eclesiàstiques: ordes militars, confraries, obres pies o edificis on residia el clergat. La desamortització afectà també una part dels boscos de l'Estat, les mines d'Almadén, algunes salines i els terrenys dels pobles que fossin objecte d'aprofitament en comú, per bé que, a l'hora de la veritat, resultaria força difícil fer aquesta distinció entre «propis» (béns que s'administren per a treure'n recursos amb els quals finançar les despeses municipals) i «comuns» (terrenys de propietat col·lectiva del poble, utilitzats pels camperols en benefici personal).

La desamortització de Madoz tingué molta incidència a Cunit i al Vendrell. En altres municipis, com l'Arboç, no es dugué a terme, ja que quan es volgué implementar ja s'havia derogat la llei de desamortització. A Cunit, entre el febrer i el març de 1856 es vengueren un total de nou propietats de l'església de Sant Cristòfol. Set de les finques eren rústiques i dues eren urbanes. Aquest patrimoni de la parròquia s'havia anat adquirint al llarg dels anys i creiem que en

una comunitat petita com la de Cunit era força important. Aquí tenim la relació de propietats desamortitzades: [120]

FINQUES DE CUNIT DESAMORTITZADES PER LA DESAMORTITZACIÓ DE MADOZ (1855)					
NOM O LOCALITZACIÓ	TIPUS DE FINCA	EXTENSIÓ	CARACTERÍSTIQUES O CULTIUS	DINERS PAGATS	COMPRADOR
Mas d'en Borges a la partida del Pont de Caba	Rústica	346,78 àrees	Vinya i garriga	45.000 rals	Josep Calaf (El Vendrell)
Heretat Mutrons	Rústica	182,52 àrees	Vinya, garrofers i garriga	No dis-ponible	Josep Calaf (El Vendrell)
Mas d'en Borges a la partida del Pont de Caba	Rústica	182,52 àrees	Vinya, garrofers i garriga	No dis-ponible	Josep Ferrer i Riba (Sitges)
Mas d'en Borges a la partida del Pont de Caba	Rústica	161,83 àrees	Vinya i campa (terra sense arbres dedicada al conreu de cereals)	No dis-ponible	Josep Ferrer i Riba (Sitges)
Mas d'en Borges a la partida del Pont de Caba	Rústica	121,68 àrees	Vinya, garrofers i garriga	26.650 rals	Josep Ferrer i Riba (Sitges)
Heretat Mutrons	Rústica	139,93 àrees	Vinya i campa	No dis-ponible	Jaume Manyà (El Vendrell)
Mas d'en Borges a la partida del Pont de Caba	Rústica	98,56 àrees	Vinya i campa	7.000 rals	Josep Ferrer i Riba (Sitges)
Plaça de l'Església	Urbana	ND	Casa enrunada	No dis-ponible	Josep Ferrer i Riba (Sitges)
Carrer de Torrellat	Urbana	ND	Casa petita	9.461 rals	Josep Ferrer i Riba (Sitges)

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

La pèrdua del patrimoni per a l'església de Sant Cristòfol fou important. Veiem a les dades del quadre que cap cunitenc no comprà cap propietat. Els tres compradors (Josep Ferrer i Riba, Josep Calaf i Jaume Manyà) eren de Sitges i el Vendrell.

Gràcies a les dades que ens dóna la desamortització veiem que la vinya era el principal conreu de les finques rústiques, combinada amb els cereals i els garrofers. Posteriorment s'alinearen altres finques a Cunit, a les terres d'en Borges (1.035,49 àrees) i a la partida del Rectoret (2.248,22 àrees). Totes dues propietats havien estat de la parròquia de Sant Cristòfol i se les quedaren dos propietaris de Calafell: Rafael Gibert i Tous i Josep Urgell i Soler.[121]

El municipi de Cunit a la segona meitat del segle XIX

Durant la segona meitat del segle XIX ja s'havia institucionalitzat l'Ajuntament de Cunit, que, com ja hem comentat, passà a formar part de la província de Tarragona l'any 1833.

En aquesta època Catalunya s'estava industrialitzant i es concentrava un gruix de població molt important al voltant de Barcelona. La industrialització féu que aparegués una nova classe social, el proletariat, que reivindicava millores laborals i socials. També es donà una expansió demogràfica, un creixement econòmic i l'arribada del ferrocarril, que enllaçà el Baix Penedès amb les altres comarques catalanes. Paral·lelament s'iniciarà una recuperació dels valors culturals i la llengua catalana amb el moviment de la Renaixença. Tot i aquest creixement i canvis, tant Cunit com el Baix Penedès continuaven sent eminentment rurals. Pascual Madoz, a més de dur a terme la desamortització, va elaborar un diccionari (finalitzat l'any 1850) geogràfic i estadístic. A l'entrada de Cunit trobem les dades següents pel que fa a l'agricultura, la ramaderia i la cacera:

«Contiene plantaciones de olivar, viñedo y algarrobos. [...] Produce: vino, aceite, algarrobas, higos y almendras; cria ganado vacuno y caza de perdices i conejos.»[122]

Les comunicacions de Cunit, segons aquest diccionari, es basaven en el camí que anava cap a Vilanova i Tarragona, «que se hallan en mediano estado». També ens informa que hi ha «fiebres intermitentes», sens dubte per les maresmes a la platja del poble.

La població augmentà a la segona meitat del segle XIX, sobretot pel conreu de la vinya. Com ja hem vist, Cunit passà de 150 a 325 habitants. Tot i aquest augment demogràfic els recursos de l'Ajuntament eren minsos. Normalment l'Ajuntament no podia tancar els balanços amb beneficis. Per això es decidí eixugar el deute mitjançant la repartició de la contribució que afectava els immobles.[123]

Es començà, amb grans esforços, l'organització de l'Arxiu Municipal de Cunit per a conservar la documentació generada per l'Ajuntament. La causa era que «encontrándose en la Sala Capitular sin archivo municipal a lo que se han de tenir todos los documentos en el suelo y en un rincón».[124] El 2 de febrer de 1863 s'acordà que es farien les obres necessàries per a crear l'Arxiu Municipal perquè eren «muy convenientes y urgentes».[125]

Dos anys després, amb la presència d'Antoni Arrufat, alcalde de Cunit, es volgué solucionar el fet que *«el local destinado para las sesiones de la Corporación se halla desprovisto totalmente de lo indispensable a fin [...] del objeto que se halla destinado de manera que todas las sesiones deben celebrarse de pie por no haber asientos, sin mesa ni tintero, por lo que cree digno de que se discuta el medio menos gravoso para sus administrados a fin de cubrir dichas necesidades»*.[126] Aquesta manca de seients, taules i tinter es va resoldre aprovant un pressupost per a moblar la Sala Capitular i la Secretaria.

L'estructura municipal de Cunit es dividia en una sèrie de juntes sectorials que tractaven diverses assumptes d'àmbit municipal. Aquesta estructura era típica dels ajuntaments liberals. L'any 1865 es constituïren a Cunit aquestes juntes:

JUNTES SECTORIALS I CÀRRECS DE L'AJUNTAMENT DE CUNIT (1865) [127]

NOM DE LA JUNTA O CÀRREC	MEMBRES
Ajuntament	Antonio Arrufat / José Badía / José Soler / Pablo Soler
Jutjat de Pau	Juan Mestre / Salvador Almirall / Antonio Arrufat
Instrucció pública	Antonio Arrufat / José Verdaguer / José Badía / Juan Mestre / Pedro Vidal
Consum	Juan Mestre / Pedro Vidal / Juan Andreu / Francisco Serra
Junta pericial	Luís Vidal / Magín Mariné / José Ballestí / Pedro Ferré
Sanitat	Antonio Arrufat / José Verdaguer / José Badía / Francisco Vadell / Francisco Serra / Salvador Marcé
Beneficència	Antonio Arrufat / José Verdaguer / Pablo Soler / Juan Hauguet / Juan Mestre
Ramaderia	Juan Mestre / Salvador Almirall / Juan Hauguet / Francisco Vadell / Pedro Vidal / Pau Ricart
Camins veïnals	Sense assignació
Algutzir	Julian Ferrer
Guarda municipal	Ramon Reventós
Secretari	Pablo Arnabat i Jané

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

Al llarg de la segona meitat del segle XIX l'Ajuntament de Cunit prengué diverses decisions de caràcter variat. El 1856, per augmentar els ingressos, muntà un punt de venda d'aiguardent. El 1864 es féu un cens de propietaris de ruscos i dels jornalers que hi treballaven. El 1865 es revisaren els permisos de caça, ja que molts caçadors no tenien llicència. El mateix any, segons les indicacions de la junta de Sanitat, s'obligà a netejar els pèlags de purins, formats pels porcs que pasturaven pels carrers del poble.[128] Josep Badia, alcalde de Cunit l'any 1866, manà que tothom recollís fustes grosses, muntatges de sínia, llenya, mobles o altres peces arrossegades pel riu Foix i retornar-les a la porta de l'església parroquial.[129]

Cunit, tot i ser un poble petit, no vivia al marge dels fets polítics. A partir de 1860 hi hagué un desencís general amb el regnat d'Isabel II. Els estaments populars, militars i polítics iniciaren una sèrie de protestes cada vegada més importants. Prengueren força els sectors republicans, progressistes, proletaris i demòcrates. Cap d'ells no volien una reforma política sinó que buscaven derrocar la reina. A tot aquest clima de descontentament es va sumar una crisi econòmica. Tot plegat va esdevenir en un pronunciament a Cadis (el setembre de 1868) que va donar lloc a sis anys de democràcia. Aquesta etapa es coneix com el Sexenni Democràtic. El 1866 i 1867 es produïren diversos aixecaments a tot Catalunya. El capità general de Catalunya es dirigí a l'alcalde de Cunit per a informar-lo (el 16 de gener de 1866) que s'havia declarat l'estat de guerra a tot el Principat i li ordenà, sota pena d'un consell de guerra, que tothom que tingués armes a casa les entregués. També se li aplicaria la mateixa pena a qui alterés l'ordre o bé provoqués una revolta.[130]

L'any següent, l'alcalde Badia emetia un ban seguint les ordres del governador civil, segons el qual tots els habitants de Cunit havien de concórrer al costat de les autoritats, si sentien el toc de sometent, amb les seves armes. Si ho incomplien, serien declarats còmplices dels revolucionaris: «Provengo a todos los vecinos de mi jurisdicción que al toque de somaten están todos sin distincion alguna, en la obligación de concurrir al lado de la Autoridad sin demora, provistos de sus armas los que las tengan, para salir en persecucion de los criminales que hayan invadido este término [...] en la inteligencia de que los que dejaren de concurrir, seran considerados como cómplices de los revolucionarios, y puestos a disposición de la Superioridad.»[131]

Ignorem si es va produir el toc de sometent, però sí que coneixem la influència que el procés democratitzador del Sexenni Democràtic va tenir al municipi de Cunit.

El padró de 1863

A l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès[132] hem localitzat una font inèdita per a l'estudi del poble de Cunit: el padró d'habitants de 1863. Aquest padró ens ofereix dades semblants als llibres d'òbits i de batejos analitzats anteriorment, però centrats en l'any 1863. El padró està classificat per carrers i masies del terme i per les diferents unitats familiars que hi vivien. Hem de tenir en compte que si el comparem amb les dades del cens, hi ha una lleugera variació. Al cens de 1860 es comptabilitzen 217 habitants, mentre que al padró de 1863 n'hi ha 179. Aquesta variació és deguda que al cens també es comptabilitzen els habitants que estan de pas al municipi, i al padró només els que hi tenen residència fixa. L'estructura urbana de Cunit és la següent:

ESTRUCTURA URBANA, FAMÍLIES I HABITANTS DE CUNIT I DE LES MASIES DEL TERME SEGONS EL PADRÓ DE 1863

NOM DEL CARRER / MASIA	UNITATS FAMILIARS	HABITANTS TOTALS DEL CARRER / MASIA	MITJANA DE MEMBRES PER UNITAT FAMILIAR
Torrent	6	32	5,3
de Mar	5	23	4,6
Torrellat	5	21	4,2
Major	4	18	4,5
de l'Església	2	13	6,5
de la Carretera	9	30	3,3
Mas Payrot	1	4	4
Vilaseca (masia)	1	8	8
Puig de Tiula (masia)	2	7	3,5
Mas Carol	1	5	5
Pla de Dalt (masia)	1	6	6
Pla de Baix (masia)	1	8	8
Casa Torrents	1	4	4
Total	**38**	**179**	**5,15**

Plaça Major (Ramon Cornadó)

Placa de carrer (Ramon Cornadó)

Veiem, doncs, que Cunit comptava amb dos nuclis. D'una banda, l'urbà, amb els carrers del Torrent, de Mar, Torrellat, Major, de l'Església i de la Carretera, i de l'altra, les masies del terme. A les masies hi treballaven els pagesos com a masovers, o de vegades hi convivien els propietaris i els masovers, com a Puig de Tiula, on vivien els Arrufat (propietaris) i els Soler (llauradors).

El padró també ens dóna una relació dels oficis d'aquests cunitencs. Al document veiem que quan el cap de família és classificat com a «labrador» la seva esposa i els fills també són classificats amb el mateix ofici. Així, veiem pagesos que tenen un any perquè el seu pare també és pagès.

Torre de la masia Cal Pla (Ramon Cornadó)

OFICIS DELS CUNITENCS SEGONS EL PADRÓ DE 1863	
Pagès («labrador»)	144
Propietari	15
Serventes i criats	20
Total	**179**

Al padró s'especifica l'estat civil i l'edat dels cunitencs registrats. Amb aquestes dades també coneixem com es componien les famílies. Per exemple, al carrer del Torrent vivien Miquel Casañas (de 60 anys), vidu que vivia amb el seu fill Pau Casañas Ràfols (de 32 anys), la seva nora Catalina (de 30 anys) i el seu nét Miquel (de 8 anys). En aquest cas l'home més vell (Miquel Casañas) era el cap de família. Al mateix carrer vivien Salvador Almirall i Romagosa (vidu de 42 anys) amb la seva mare, Maria (de 65 anys), tres néts (Joan, de 16 anys; Jaume, de 13, i Salvador, de 10) i tres servents: Maria Palau (vídua de 50 anys), Joan Augué (solter de 28 anys que ajudava al camp) i Pere Giró (solter de 10 anys que ajudava al camp). En aquest cas el cap de família era el fill de Maria Romagosa, ja que, segurament, Salvador havia estat hereu dels béns del seu pare i Maria havia passat a un segon pla. Un altre exemple no gaire freqüent és el de Llúcia Serra Papiol, de 30 anys, que vivia sola al carrer de la Carretera i era soltera.

Cunit durant el Sexenni Democràtic: la monarquia d'Amadeu de Savoia i la Primera República (1868-1874)

Com ja hem dit, el Sexenni Democràtic fou un període de sis anys (des del setembre de 1868 fins al desembre de 1874) en el qual s'implantà per primer cop a Espanya una democràcia. Aquesta etapa començà amb el pronunciament dels generals Joan Prim i l'almirall Juan Bautista Topete a Cadis (1868), on iniciaren una revolució, anomenada «La Gloriosa», per tal d'enderrocar la reina Isabel II. La

revolta s'estengué i es formaren Juntes Revolucionàries que assumiren el poder als pobles i províncies. El govern va dimitir i la reina Isabel es veié obligada a exiliar-se a França. Es constituí un govern provisional, que dissolgué les Juntes, i prengué el poder. El govern provisional va convocar eleccions amb sufragi universal masculí i inicià una sèrie de reformes: supressió del reclutament forçós, eliminació d'impostos i la promesa de crear una nova Constitució.

Es formà un nou govern de majoria monàrquica. Les forces republicanes, tot i haver guanyat força pes, no havien aconseguit una majoria suficient per governar. La majoria monàrquica obligà a cercar un nou rei. Després de sospesar diverses opcions i d'un llarg període sense rei, s'optà per coronar el noble italià Amadeu de Savoia, que fou proclamat rei d'Espanya com a Amadeu I el gener de 1872. La mort del general Prim i la inestabilitat social i política van obligar Amadeu a abdicar un any després de la seva proclamació. Aquest fet comportà que l'11 de febrer de 1873 les Corts proclamessin la Primera República espanyola. La minoria parlamentària dels republicans a les Corts féu que el nou govern fos molt feble i sense gaire marge de decisió. El govern republicà s'hagué d'enfrontar a un aixecament carlí, la guerra de Cuba, l'oposició dels estaments eclesiàstics i militars i la manca d'efectiu per fer front als pagaments immediats. Tampoc ajudà la divisió interna dels republicans entre unitaris i federalistes. Els primers eren partidaris d'un poder central fort, i els segons volien descentralitzar el poder i implantar un model federal. Aquestes desavinences dins dels republicans provocà que en menys d'un any hi hagués quatre presidents diferents:

- Estanislau Figueres (12 de febrer de 1873 - 11 de juny de 1873, de tendència federal).
- Francesc Pi i Margall (11 de juny de 1873 - 18 de juliol de 1873, de tendència federal).
- Nicolás Salmerón (18 de juliol de 1873 - 7 de setembre de 1873, de tendència unitària).
- Emilio Castelar (7 de setembre de 1873 - 3 de gener de 1874, de tendència unitària i conservadora).

El mes de gener de 1874 hi hagué un nou pronunciament militar del ge-

neral Arsenio Martínez Campos, que restaurà la monarquia borbònica en el fill d'Isabel II: Alfons XII.

Com afectaren aquests fets el municipi de Cunit? S'afegí amb entusiasme a la nova etapa política oberta amb «La Gloriosa». Durant la creació de les Juntes Revolucionàries, igual que en altres municipis de la comarca del Baix Penedès, es creà una Junta Revolucionària de govern municipal. La Junta, presidida per Lluís Vidal, va proclamar una sèrie de mesures per a guanyar-se el suport de la població. [133] Es va abolir l'impost de consums, es va reduir a la meitat el preu de la sal, es dissolgué la guàrdia rural i es nomenà un nou guardabosc. L'impost de consums gravava productes bàsics com el sabó, el vi, els cereals, la carn fresca, etc. Les Juntes varen ser desarticulades amb la constitució del govern provisional que convocà les eleccions constituents. El Consistori de Cunit jurà la nova Constitució el 27 de juny de 1869 i s'adaptà a la nova situació política. El 10 de juliol de 1871 acceptà el sistema mètric decimal, adoptat també pel govern central. El 16 de febrer de 1873 l'Ajuntament cunitenc donà suport a la Primera República: «Reunido el Ayuntamiento en la casa capitular del mismo bajo la Presidencia del Sr. Alcalde D. Salvador Almirall se dio cuenta por dicho señor que se había proclamado la República el Ayuntamiento acuerda por unanimidad adherirse a la forma de gobierno constituido prestando su cooperación y apoyo.»[134]

Cunit durant la Restauració Borbònica: el caciquisme

Amb la caiguda de la Primera República s'obria un període de constitucionalisme parlamentari. Un període fonamentat en l'alternança de poder entre liberals i conservadors i erigit sobre la base del frau electoral a través del caciquisme i les tupinades.

Els cacics locals tenien cert poder econòmic, intel·lectual o moral sobre la població. Per damunt dels cacics hi solia haver els diputats dels districtes. Els governadors civils exigien als cacics que pressionessin la població perquè

votessin el partit de torn. Els cacics rurals que eren propietaris influïen sobre els vots dels seus jornalers i treballadors a canvi d'algun favor. Els resultats de les eleccions s'adulteraven amb les tupinades. Les tàctiques per a guanyar les eleccions eren variades. Es compraven els vots, es privava certs individus que anessin a votar, es podia anul·lar la votació si interessava, s'eliminaven paperetes de vots o, fins i tot, es feia votar els difunts. Es donaven casos en què es comptaven més vots que censats hi havia als pobles.

El creador del sistema de torns fou Antonio Cánovas del Castillo, líder del Partit Conservador, juntament amb Práxedes Mateo Sagasta, líder del Partit Liberal. Tots dos s'anaven intercanviant la presidència en el govern a través del frau electoral. Aquest sistema de frau electoral es perllongarà fins a l'arribada de la Segona República, l'any 1931.

Coneixem un cas de frau electoral ocorregut a Cunit a finals del segle XIX que fou recollit pel setmanari *El Vendrellense*. El 5 d'abril de 1896 se celebraren eleccions generals. S'havien de renovar els diputats per dos anys. Per al districte del Vendrell es presentà l'advocat Xavier Tort i Martorell, representant del Partit Conservador. Aquest candidat ja s'havia presentat per la circumscripció de Lleida l'any 1884. Tort no va aconseguir els vots suficients per a ser diputat. Tot i això, se'l va proclamar com a tal. Des del setmanari *El Vendrellense* es dubtava que les actes que s'entregaren al governador civil fossin autèntiques. Es comprovaren els resultats i es veié que «por lo que a nosotros respecta podemos asegurar que de algunas de ellas [les actes de les eleccions] como por ejemplo las de Cunit, Santa Oliva y Llorens nos consta de una manera indiscutible su falsedad».[135] Els mètodes de Tort per a aconseguir els vots eren els habituals: «votos [que] se pagaban públicament a duro».[136] El diari amplià la notícia pocs dies després. Cap de les dades de les actes electorals presentades al governador civil coincidien amb les dades presentades per a la Junta Provincial.[137] El fet continuà essent investigat i a l'edició d'*El Vendrellense* del 10 de maig de 1896 podem veure que l'afer afectà el secretari del Consistori de Cunit, Jaume Magre. Aquest fou destituït i multat amb 500 pessetes per «desacato e inobediencia a órdenes superiores», fet que s'havia repetit amb el secretari de

l'Ajuntament de l'Arboç. Marge, avançant-se als fets, ja havia presentat la seva dimissió dos dies abans de ser destituït. El setmanari ho deixà força clar: «Inútil es decir que ambos funcionarios, fueron contrarios a la liliputiense candidatura del Sr. Tort i Martorell.»[138]

Entre aiguamolls i vies de ferrocarril

Ja hem vist que segons el diccionari de Pascual Madoz, les febres eren freqüents a Cunit. El paisatge cunitenc fins ben entrat el segle XX estava format per aiguamolls i zones inundables a la platja. D'aquests aiguamolls es recollien joncs i es caçaven aus que hi niaven.

A mitjan segle XIX localitzem nombrosa documentació municipal sobre els aiguamolls o prats de Cunit. S'intentarà reglamentar les activitats relacionades amb les llacunes, ja que s'hi entrava sense cap mena de permís. El 15 de juliol de 1865, la junta de Sanitat va establir que només s'hi pogués entrar a tallar joncs, sempre que no plogués, hi hagués fang o estigués inundat. També es prohibí l'entrada de bestiar per tal d'evitar la propagació de malalties.[139] Tres anys després, la Junta Revolucionària de Cunit tornà a prohibir l'entrada de ramats a les zones dels aiguamolls.[140]

El 6 d'abril de 1892 es prohibia l'accés a persones i animals als prats sense permís governatiu, ja que eren font de malalties i estaven en un estat força deplorable: «[...] al poco cuidado de unos cuantos que por el misero hacer introducen dentro de los estanques o prats a pacer sus ganados, putrificando asi sus encharcadas aguas que despiden fétidos olores llenos de miasmas [...] Algunos de vosotros recordareis las fatales consecuencias que a los habitantes de Cunit producian años atras las citadas fiebres, no viendose entre ellos mas que palidos rostros, defallidas sus fuerzas y privados del trabajo, cuyas consecuencias fatales eran la miseria y la muerte».[141]

Camp de blat davant de l'estació del ferrocarril (Ramon Cornadó)

Un dels factors que accelerà la desaparició de les parts inundables serà la construcció de la via del ferrocarril. El pas del ferrocarril arran de mar va suposar que una part dels aiguamolls quedés com una zona assecada, on la via fèrria feia de clos artificial. Tot i això, Cunit no tenia estació i no s'hi aturaven els trens.

L'any 1880, l'Ajuntament de Cunit havia adreçat una carta a la Junta de Gobierno del Ferro-carril de Valls, Vilanueva y Barcelona on exposava els motius pels quals s'havia de fer un baixador al poble. S'afirmava que hi vivien 300 persones, que el tren permetia exportar productes agrícoles que es cultivaven a la població i que hi havia una quarantena de propietaris del municipi que residien a Vilanova i una trentena a Cubelles. El mateix any (1880) s'havien expropiat els terrenys per al pas de la via a Rossend Raldiris, a favor de la Junta que hem esmentat anteriorment, perquè hi passés la via.[142] La Junta era propietat

de Francesc Gumà i Ferran, indiano que havia fet fortuna a Cuba. A l'edició de *La Vanguardia* del 13 de setembre de 1881 llegim: «Parece que dentro de breves días se empezarán las obras para la estación del ferrocarril común a las poblaciones de Cubellas y Cunit.»[143] L'any 1882 s'inaugurà la línia i el terme de Cunit quedà dividit per la via del tren. No serà fins gairebé cent anys després, el 1971, que s'inauguraria el baixador de Cunit.[144] Alguns habitants es queixaren a l'Ajuntament del fum de les locomotores. En resposta, l'alcalde de Cunit publicà un ban el 1885: «Hago saber: Que habiendo llegado a conocimiento de esta Alcaldia que al pasar el tren por este término ha sido alguna vez insultado. Prevengo a todos los habitantes de este término y en especial a los padres de família, encargados y amos que seran entregados a los tribunales de Justicia para su correspondiente castigo todos los infractores que insultasen el tren [...] Esta Alcaldia no perdonarà medio alguno para que sean respetados los intereses de la Compañia.»[145]

El tren apareixia contínuament a la crònica de successos. Els suïcidis s'hi anaven succeint i eren explicats de forma escabrosa per la premsa de l'època. Llegim a *La Vanguardia* del 8 d'octubre de 1887: «En la mañana del martes fue hallado en la vía férrea, cerca del pueblo de Cunit, el cadáver de un sujeto vecino del mismo, con la cabeza separada del tronco y a algunos pasos de distancia una de sus manos y un pie. Personados en el sitio indicado el juez municipal de Cunit, primero, y el de primera instancia dé Vendrell, después, mandase practicar la autopsia al cadáver, resultando de ella y de las averiguaciones adquiridas por dichos funcionarios, que dicho sujeto se arrojó a la vía en los precisos momentos de pasar el tren.» [146]

També hi hagué una mort d'un fabricant de Terrassa, que el dia abans havia sortit de Barcelona. Llegim a *La Vanguardia*: «Decíase ayer que un guarda vías había visto al empezar el servicio entre las estaciones de Cubellas y Calafell, y en término de Cunit, a un hombre tendido al lado de la línea con algunas heridas. Avisadas las autoridades fue trasladado a la última de dichas poblaciones donde recibió los sacramentos, hallándose en estado muy grave. Según una versión que se daba del hecho, el referido individuo es un fabricante de Tarrasa

que anteayer había salido de Barcelona, en el tren exprés de Valencia y que fue robado, herido y arrojado a la vía por otros individuos que ocupaban el mismo departamento. Según otra, que es la que creamos tiene más fundamento, el expresado individuo abrió la ventanilla y después de dispararse dos tiros de revólver se arrojó a la vía.» [147]

La via fèrria suposava, tot i no tenir estació a Cunit, la connexió amb la resta de la comarca. Va permetre la mobilitat de la població i el trànsit de productes. Va vertebrar un nou paisatge urbà, dividit per la via, i faria que Cunit entrés en la modernitat.

L'aixecament carlí a Cunit

El frau electoral basat en el caciquisme i les tupinades comportava una certa estabilitat al govern. Aquesta estabilitat es veia trencada per fets puntuals. Un d'aquests fets fou un nou aixecament dels carlins entre els anys 1872 i 1876. El pretendent carlí, Carles VII, inicià la revolta i aquesta tingué força seguidors a Catalunya, País Basc i Navarra. A Catalunya es formaren escamots, comandats per Rafael Tristany, que foren molt actius a les zones rurals de Lleida i Tarragona. A partir de l'any 1874 foren comandades per Francesc de Savalls. Després de nombroses derrotes, Savalls s'exilià i el moviment carlí perdé la poca força que li quedava.

La rebel·lió, que desembocà en la Tercera Guerra Carlina, tingué repercussió al Baix Penedès. L'any 1873 l'alcalde del Vendrell fou segrestat per una partida de dos-cents carlins a Coma-ruga. Es va pagar una part del rescat. Els carlins tallaren les comunicacions del municipi amb Vilanova i la Geltrú i Vilafranca del Penedès. Finalment, l'any 1874, els escamots carlins, comandats per Tristany i el general Moore, assaltaren el Vendrell.[148] El gener de 1874 es presentaren a l'Ajuntament de Cunit un grup d'entre vint-i-cinc i trenta carlins. Demanaren que es personés el batlle, però aquest no hi era. Aquest fet féu que segrestessin el

seu fill. Després de demanar que els entreguessin totes les armes i d'assaltar tres o quatre cases marxaren del poble. Alguns d'aquests carlins portaven una boina vermella que els identificava.[149] El sotrac carlí al Baix Penedès farà reaccionar els alts càrrecs, com els governadors civils i militars de la província de Tarragona. Aquests enviaren missives als diferents ajuntaments perquè fessin front als carlins. El 10 de juliol de 1874 arribava a Cunit aquesta ordre des de la Comandància Militar de Torredembarra, on es demanava que es pagués una subscripció per poder reparar els danys «causados por los Carlistas al mando Mora [es tracta del general Moore] y otros cabecillas, incendiando casas, asesinando varios liberales y saqueando la población han reducido a un estado el mas lamentable a una infinidad de familias, que se ven privadas de lo mas necesario para su subsistència».[150]

El mes de setembre del mateix any, l'alcalde de Cubelles envià una nota al de Cunit per a avisar-lo que el comandant militar de Vilanova l'havia informat de la presència d'homes armats. A la missiva s'explicava que cinc homes armats s'havien reunit en una vinya entre el camí de Cubelles i Cunit. Aquests n'esperaven d'altres. Portaven «gorro colorado y tocaron un silbato para reunirse». Es temia que poguessin assaltar cases o masies i es demanava que es reunissin veïns de confiança armats per a extremar la vigilància. També es demanava que avisessin les masies perquè estiguessin a l'aguait.[151] Es cridaren a sometent els habitants dels pobles penedesencs per tal de fer front a l'amenaça carlina. A Cunit es formaren dues seccions de sometents: una de solters de 18 a 35 anys i una altra de solters o casats de 35 a 50 anys. S'excloïen els càrrecs municipals, metges, cirurgians, farmacèutics, pobres i pidolaires.

Formalitzades les llistes de les dues seccions, les autoritats s'adonaren que es feien tripijocs per tal de no formar part de la primera, que, segurament, estaria a primera línia de foc. A la primera secció s'inscrigueren sis persones i a la segona, vint-i-cinc.[152]

S'intentà, amb indults i mesures de gràcia, que els soldats carlins desertessin i entreguessin les armes (per cada una es pagaven 25 pessetes). L'alcaldia de Cunit va rebre ordres directes del general carlí Francesc de

Savalls a través d'un ban per a aconseguir armes per als seus homes:

«Art. 1: En el termino de ocho días todos los paisanos que tengan fusiles o qualesquiera otras armes, de las que usa el Ejército, las presentaran en la intendència militar, o bien a los Comandantes militares o de armas.

[...] Art. 3: Los que no diesen cumplimiento al articulo primero, además de pagar 1000 reales vellón por cada una de las armas que se supiese obrara en su poder, serà juzgado en consejo de guerra como enemigo armado contra S. M. [Su Majestad].»[153]

No sabem si la població acatà l'ordre, però si ho feia l'Ajuntament, podria ser acusat de traïdoria davant del govern liberal.

Amb la derrota dels carlins començà una etapa de certa estabilitat institucional que es traduí en una expansió econòmica molt lligada al conreu de la vinya.

El conreu de la vinya, la fil·loxera i els rabassaires

Mentre que el paisatge urbà cunitenc es veia condicionat per la via fèrria, el paisatge agrari es va concentrar en el conreu de la vinya. Aquest conreu és un dels factors determinants per a entendre el creixement demogràfic que s'experimentarà al poble a finals del segle XIX i principis del segle XX. El conreu no estigué exempt de contratemps. Entre els anys 1857 i 1860 es varen redactar expedients per valorar els danys causats per l'oïdi, malaltia apareguda per les tempestes que afectaren els conreus. A l'expedient de 1857 podem llegir la valoració que en fan dos agrònoms en relació amb les pèrdues ocasionades: «resulta ser verdadera la enfermedad conocida por oídium tutresis y calcula se han perdido, según los conocimientos que tiene en la labranza, sobre las 4/5 partes de la cosecha de uva».[154] La solució contra aquest fong era aplicar sofre per evitar-ne la proliferació. A més de l'oïdi cal sumar una pedregada que afectà enormement el conreu de Cunit. L'alcalde de Cunit envià una carta al governador civil per explicar-li la situació: «Como comprenderá perfectamente toda la riqueza de este pueblo

Camp de vinya (Ramon Cornadó)

consiste en la recolección de la uva, que fue mermada por mas calamidad por el pedrisco que cayó el día tal de agosto último [...] Esta población ha quedado por tal suceso en una miseria tal que sus vecinos si no tienen de emigrar por ganarse la subsistencia mas precisa, la mayor parte de ella tendrá que ir mendigando con objeto de buscar un pedazo de pan para sus hijos [...] Y a fin de evitar las consecuencias que resultan y con el objeto de enjuagar las lágrimas y miseria de este pueblo se sirva imponer su poderosa influencia [...] se rebaje mas de la mitad de la contribución [...]».[155]

Una nova plaga, de larves, afectà les vinyes de Cunit l'any 1884. Llegim al diari *La Verdad* del 5 de juliol: «Por personas llegadas de Cunit el domingo último, sabemos han aparecido en varios puntos de aquel termino municipal unos gusanos de regulares dimensiones, los cuales atacan notablemente los viñedos, comiéndose las pampas y las uvas. Supónese que la aparicion de estos gusanos es debida á la abundancia de mariposas que estos dias han pasado por aquel pueblo.»[156]

L'any 1885 els ceps de Cunit es veieren afectats per un altre fong: el míldiu. Per a combatre'l s'havien de tractar els ceps amb sulfat de coure i calç apagada. Llegim a *La Vanguardia* del 2 de setembre d'aquell any: «En algunos viñedos del término de Cunit (Tarragona) el mildeto no ha dejado viva ni una sola cepa.»[157]

La pitjor plaga de totes les que afectaren el conreu de la vinya a Catalunya fou la fil·loxera. Aquesta arribà a Europa en un vaixell que transportava ceps americans. La fil·loxera és un petit insecte que mata els ceps xuclant-ne la saba de les arrels. S'estengué ràpidament a França i el 1879 arribà a l'Alt Empordà. El 1887 arribà al Penedès i el 1900 ja havia afectat la totalitat dels ceps catalans. La solució que es va trobar va ser arrancar els ceps i plantar-ne amb empelt de cep americà (resistent a la fil·loxera). Les vinyes infectades es van cremar per a evitar l'extensió de l'insecte. Molts pagesos es varen trobar sense feina i això comportà un flux migratori cap a les zones industrials.

L'Ajuntament de Cunit es va voler avançar a la proliferació de la plaga i el 1883 va emetre una circular perquè es prenguessin les mesures necessàries per contrarestar la fil·loxera.[158] En el moment en què es van tenir les primeres notícies de l'arribada de la plaga, el Consistori de Cunit va formar una junta de defensa contra la fil·loxera, basada en un reial decret on es demanava la creació d'aquests organismes. El batlle de Cunit va reunir la junta formada per pagesos, practicants i regidors i «personas inteligentes a la agricultura» el 23 d'octubre de 1887. Els temors eren «en razón de que esta provincia se encuentra en el peligroso caso de hallarse invadida de aquella enfermedad». La funció principal de la junta era «vigilar los terrenos en caso de que se presente en algun punto de este término la enfermedad de la fil·loxera y dar conocimiento al Muy Ilustre Gobernador de la provincia en caso que se presentase en este término».[159] Es prohibí plantar cap tipus de cep sense permís de l'alcalde o de la junta. Caldria presentar una certificació on es garantís la procedència del cep i que aquest no vingués de cap país infectat.[160]

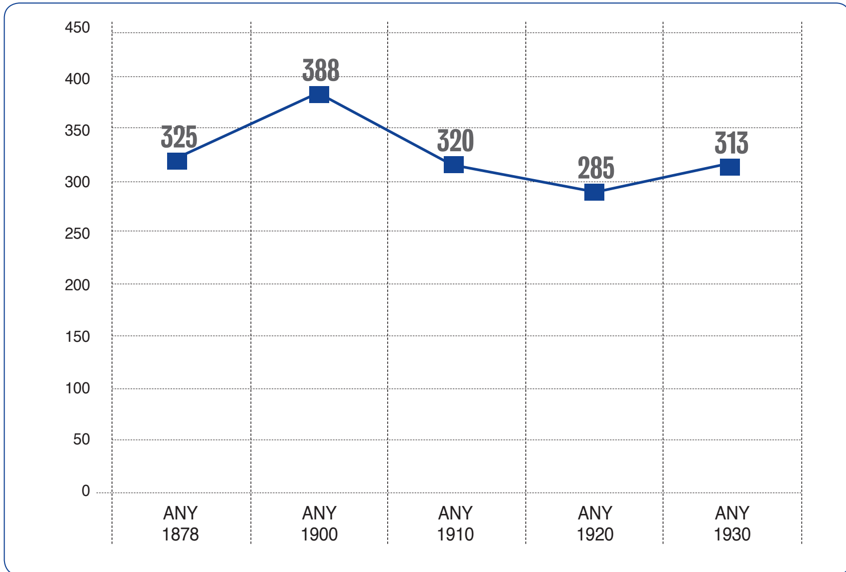
Malgrat els esforços de la junta, la plaga s'expandí també pel terme de Cunit. L'any 1892 es registren els primers casos al Vendrell i Cunit: «A más del foco filoxérico extinguido en nuestra villa [el Vendrell], se han presentado otros anteriormente en los términos municipales de San Pedro de Ribas y Cunit.»[161] El 1896 la majoria de vinyes havien mort.

Es provaren, sense èxit, diversos mètodes per a eliminar la fil·loxera. Un propietari barceloní, desobeint les ordres del governador civil, va empeltar les seves vinyes de Cunit amb cep americà, resistent a la plaga. Aquesta actuació li va suposar una multa de cent pessetes.[162]

L'afectació de la plaga va ser desastrosa a Cunit i a altres municipis veïns com Cubelles. Els batlles d'aquestes dues poblacions demanaren poder plantar tabac perquè «la plaga filoxérica està pròxima a exterminar los viñedos de los referidos términos».[163] La proposta, però, no prosperà.

La fil·loxera comportà l'empobriment generalitzat del poble de Cunit i de la comarca. Molts pagesos varen perdre les terres que treballaven. Els contractes d'arrendament d'aquests pagesos eren els anomenats de «rabassa morta». Aquests contractes estipulaven que els pagesos tenien dret a treballar la terra per un període de 50 anys o bé fins a la mort de dues terceres parts dels ceps. Els fruits i les despeses de la vinya arrendada es repartien entre el pagès i l'amo de la terra. La mort dels ceps a causa de la fil·loxera anul·lava de cop el contracte d'arrendament i molts pagesos es varen veure sense terra per treballar. Els pagesos, anomenats rabassaires, provocaren enfrontaments amb els propietaris. Hi varen haver aixecaments al Vendrell, a Banyeres del Penedès i a les Peces. Es varen crear associacions i federacions d'obrers agrícoles que en alguns casos portaren a terme accions violentes contra els propietaris.

Com ja hem dit, molts d'aquests pagesos emigraren a les zones industrials, cosa que provocà la pèrdua de població a molts pobles, entre altres a Cunit.[164] Com veiem en el gràfic següent, el nombre d'habitants no remuntà fins a l'any 1930.

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

L'escola de Cunit

Una de les conseqüències de l'arribada dels liberals al segle XIX va ser la universalització de l'ensenyament primari. Tot i aquest intent de dotar tota la població d'una educació bàsica, els recursos que s'hi destinaven eren minsos.

A mitjan segle XIX ja es té notícia d'una escola permanent a Cunit. Es creà una Junta Local d'Instrucció Pública, que s'ocupava dels assumptes de l'escola infantil. L'antiga escola mixta de Cunit va ser substituïda l'any 1892 per un nou espai dedicat exclusivament a l'ensenyament.[165] Un any abans es féu un informe-inventari[166] de l'estat de l'escola:

INFORME-INVENTARI DELS BÉNS DE L'ESCOLA DE CUNIT (1891)

Escuela Pública de ambos sexos de Cunit a cargo de la maestra Da. Amalia Camí.
Inventario de los enseres y demás objetos de enseñanza que posee esta escuela en el dia de la fecha [9 julio de 1891] expresando el estado en que se hallan

OBJETO	ESTADO
Un crucifijo con su dosel	Malo
Tres bancos mesas para escritura	Regular
Tres perchas para colgar carteles	Regular
Una silla	Regular
Una mesa con su tarima	Regular
Una pizarra grande	Regular
Dos pizarras medianas	Bueno
Dos perchas para gorras	Regular
Un libro de matrícula y clasificación	Regular
Un libro de asistencia diario	Regular
Cuatro mapas geográficos	Malo
Un mapa de pesos y medidas	Malo
Dos bancos pequeños	Regular
Una colección de carteles	Regular
Cuatro punteros	Regular
Un cuadro de máximas morales	Regular

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

Les escoles eren inspeccionades per funcionaris estatals. A la inspecció de 1921 podem llegir que hi havia 37 alumnes matriculats i que la mestra treballava molt bé tot i les condicions del local: «La escuela funciona con una matrícula de treinta y siete alumnos una asistencia media de veinticinco, y veinticuatro en el momento de la visita; observándose muy buenos resultados en la marcha general de la escuela, debidos al celo, aptitud y competencia de la profesora Doña Carmen Queral Domingo, a quien se felicita por ello. El local en medianas condiciones, siendo necesario derribar totalmente o al menos una parte el tabique que divide la classe.»[167]

Un cunitenc a la guerra de Cuba

L'any 1898 Espanya perdia els territoris de Cuba, Puerto Rico i Filipines. A l'illa de Cuba ja s'havien esdevingut diverses revoltes i enfrontaments armats entre les tropes espanyoles i els nadius. Un cunitenc, Asensio Andreu i Riambau, més conegut com «Celso», participà en algunes de les batalles que tingueren lloc a l'illa caribenya. El sistema de quintes havia deixat Andreu lliure de prestar el servei militar, però comprà la plaça a un altre cunitenc que havia d'anar a lluitar a Cuba.

L'any 1896 va participar en la batalla de Fuerte Cascorro, on les tropes espanyoles, encerclades, varen repel·lir les tropes guerrilleres de Cuba, que lluitaven per la independència amb la col·laboració dels Estats Units.

L'any 1898, durant la fase final de la guerra d'independència de Cuba, va participar en les batalles de Las Lomas de San Juan i El Caney. Aquestes dues batalles varen decidir la victòria final dels cubans, però l'heroisme dels soldats espanyols va quedar en els relats històrics de l'època. A la primera de les batalles, per part dels americans va participar un tinent que, posteriorment, es convertiria en president dels Estats Units, Theodore Roosevelt, encapçalant el famós destacament de cavalleria dels Rough Riders. El mateix Roosevelt va deixar per la posteritat el següent comentari sobre la batalla: «En aquest dia, han demostrat ser uns enemics excel·lents, dignes d'honor per la seva valentia.»

Molt relacionada amb Las Lomas de San Juan, la batalla d'El Caney també va representar una fita històrica per a les tropes espanyoles. En aquest cas, es tractava d'una petita guarnició que protegia la ciutat de Santiago de Cuba. Els generals americans varen creure oportú prendre'n possessió. Segons la testimoniança del capità Wester, agregat militar de Suècia i Noruega a Washington, testimoni ocular de la batalla, «i aquesta lluita d'El Caney, no apareixerà sempre davant de tot el món com un dels exemples més bonics de valor humà i d'abnegació militar?»

Després de quasi una quarantena d'anys va tornar a Cunit, on només els més vells el coneixien. Els joves desconeixien les aventures que havia viscut el

seu conciutadà, però aquest es va encarregar de divulgar l'esperit aventurer i fantàstic que el va dur a participar en les vicissituds cubanes.

Celso va demanar insistentment una pensió i que se li reconeguessin els seus mèrits militars. Molts catalans van anar a Cuba i van tornar-ne rics, molt rics; ell en va tornar pobre, però ric i ben ric d'històries, fantàstiques i d'aventures, per a explicar als altres cunitencs que no havien sortit del poble, però sobretot històries per als més petits, que, sense televisió, escoltaven després de sopar les històries del Celso. Va morir pobre, i el van enterrar a terra i no al nínxol com marcava la tradició, perquè no tenia diners. La paradoxa és que ell, abans de partir cap a Cuba, va anar a veure el mossèn per a pagar, per avançat, la cerimònia del seu enterrament, per si moria durant la guerra a Cuba, però en va tornar.

Als anys quaranta del segle XX se li concedí una pensió de 6.000 pessetes anuals i el títol de «Teniente honorario del Ejercito Español».[168]

Cunit, de principis del segle XX fins als anys trenta

A mitjan segle XIX Catalunya havia començat un procés d'industrialització que encara continuava al segle XX. La ciutat de Barcelona i les poblacions del voltant es convertiren en centres industrials i pols d'atracció de pagesos sense terra. Al Penedès, segurament per la seva situació geogràfica, la indústria trigaria a consolidar-se, exceptuant-ne alguns casos. Cunit era en aquell moment un petit poble agrícola on la vinya havia substituït altres conreus, i tot i la plaga de la fil·loxera, havia subsistit. Segons l'estadística agrària de 1920 es produïen uns 4.000 hectolitres anuals de vi (dels quals se'n consumien 500). La producció d'oli era de 4 hectolitres i la de garrofes, de 600 quintars mètrics, molt per sobre del cultiu d'ametlles. Es conreaven cereals com el blat i l'ordi, lleguminoses com mongetes i cigrons i altres conreus com les patates. El sector ramader a Cunit es repartia entre ramats porcins (130 caps anuals) i animals productors de llana

(50 caps anuals). L'estadística també ens ofereix el còmput dels obrers agrícoles: 80 homes i 50 dones amb un jornal diari que anava des de les 6 pessetes fins a les 3,5, respectivament.[169] Aquesta diversificació de productes es féu per a fer front a la fil·loxera i a la crema de les vinyes.

Normalment els grans propietaris controlaven les finques i les terres conreables, a més d'algun dels edificis més importants del poble. Un d'aquests fou Joan Braquer i Roger, alcalde de Vilanova i la Geltrú, conegut popularment com «el baró de Cunit». Braquer va comprar i reconvertir en casa pairal la masia del Castell per a usar-la com a segona residència.

Masia Cal Pla (Grup d'Estudis Cunitencs Delmacio de Conito)

L'any 1922 el seu representant, Lluís Pujol i Soler, es va dirigir a l'Ajuntament de Cunit per a queixar-se de la brutícia que s'acumulava en un trull de la seva propietat. El representant va formular «*la más rotunda queja respecto el desagüe del lavadero público*», ja que s'hi entollava l'aigua bruta, i exigia que

el Consistori actués.[170] No sabem si les queixes del representant de Braquer tingueren cap efecte.

Per a intentar promocionar el cultiu de regadiu i recuperar l'economia de la zona, l'any 1909 s'aprovà la construcció del pantà de Foix, que començà l'any 1910. La construcció durà divuit anys a causa dels problemes tècnics, la manca de recursos econòmics i els obstacles orogràfics. Es varen construir dos canals, un dels quals (l'anomenat «el de la dreta») anava cap a Cunit i Cubelles. L'altre anava cap a Vilanova i la Geltrú. Els canals es varen començar a construir el 1924 i es finalitzaren el 1936. L'aprofitament de les canalitzacions no comportà, però, la creació d'agricultura a Cunit.

La presència massiva de pagesos a Cunit conduí a la creació d'una cooperativa agrícola per a defensar els interessos comuns. La Sociedad Cooperativa Agrícola de Cunit es fundà l'any 1921. Els socis, que no pagaven cap mena de quota, hi treballaven de franc. Els serveis que s'oferien eren diversos. S'hi venien adobs i maquinària als pagesos. Aquests podien vendre els seus productes a través de la botiga de la cooperativa. A més, es disposava d'un cafè i d'una sala de ball. La cooperativa també organitzava actes festius; per exemple, per la festa de Sant Cristòfol (la primera setmana de juliol), la cooperativa organitzava un ball i pagava els músics. La cooperativa també organitzava actes per la Festa Major de Cunit. Al programa de 1922 llegim:

«Diumenge i dilluns prop-passats va tenir lloc la celebració de la Festa Major de la nostra vila, organitzada per la Societat Cooperativa Agrícola. La Festa va transcorrer dintre el més escaient programa, siguent amenitzada per la notable orquestra-cobla "La Principal del Camp de Valls" la qual executà admirablement les funcions religioses, els ballables, concerts i sardanes, siguent els festejos per aquest ordre:

Dia 9, diumenge: La Casa de la Vila tenia alsades les banderes Catalana i espanyola; varen reunir-se en el Saló Consistori a les 10 del matí, l'Ajuntament i demés autoritats locals per assistir a la típica processó en honor de nostre Patró Sant Cristófol, celebrant-se tot seguit la solemne Missa Major i sermó a càrrec del Pare Doménec Josep Ma Coll. La Cobla interpretà, després de sortir

de l'església, els "Cants de la terra" que's rebé amb entusiastes aplaudiments pel nombrós públic congregat a la plaça de Sant Cristófol. Després del concert de la tarda va comensar el ball que's vegé concorregut de forasters dominanthi les damiseles, totes elles bellament xamoses i habillades. A la nit tingué lloc la serenada a la Casa de la Vila i el ball de nit que va ésser lluidíssim.

▮ **Dia 10, dilluns:** Al matí es ballaren sardanes al nou local de la Societat Cooperativa. A la tarda una volior de gentils i formoses nenes armades de clavelis i demés flors estiuenques romanien a l'entorn del Saló de ball que s'omplia amb una persistència encisadora. Va comensar el ball de tarda que's vegé concorregudíssim. Un cop terminat el ball es dispararen focs d'artifici i s'aixecaren globos aerostàtics. A la nit va donar-se el concert dintre el local de la Cooperativa, celebrant-se finalment el ball de nit, que com els anteriors es vegé animat i concorregut.»[171]

L'any 1939, amb l'arribada de la dictadura franquista, la cooperativa es convertí en el Sindicat de Pagesos, encastat al sindicat falangista. Des del sindicat es duia a terme el racionament del menjar.[172]

El problema del contraban

Els productes de contraban escapaven del control estatal i del pagament d'impostos. Cunit, com que no tenia port ni gaire activitat pesquera i, en canvi, tenia una zona d'aiguamolls, era ideal per als desembarcaments dels contrabandistes. Les mercaderies es desembarcaven directament a la platja i anaven cap a l'interior. El contraban era una activitat molt lucrativa i un complement a l'economia agrària del poble. Cal sumar a tot això la crisi econòmica que afectava Catalunya i que feia que el contraban fos atractiu econòmicament.

Els contrabandistes que eren enxampats a Cunit eren molt nombrosos des de principis del segle XX. Un dels productes amb els quals es feia més contraban era el tabac, sobretot provinent de Cuba. A Cunit hi havia una

parella fixa de carabiners encarregats, principalment, de controlar el tràfic de mercaderies de contraban marítim. Els carabiners de Cunit de vegades havien d'actuar contra els contrabandistes. Llegim al diari *Baix Panadés* de l'1 de setembre de 1906: «Segons noticies que tením fidedignes, la nit del divendres al dissapte de la setmana passada, la parella de carrabiners que presta servey á la platja de Cunit, impedí ab la seva presencia que una barca, que se suposa portava contrabando, desembarqués el carregament, obligantla á fer rumbo mar endins. Pero després se toparen ab una partida de deu ó dotze homes, que's creu esperaríen la barca, escopetejant-se ab ells durant una estona.»[173]

El 6 de setembre de 1912, llegim al mateix diari: «Els carrabiners han fet entrega a la Arrandataria, á Tarragona, de set caixes de tabac habano, pres la nit del dissapte passat á la platja de Cunit per la parella de punt, que observá que una petita embarcació se apropava á la platja y descarregava bultos. La embarcació s'allunyá y la parella seguí amagada, esperant que fessin un nou desembarc; pero la barca no torná, y'ls carrabiners decidiren apoderarse de lo depositat á la platja, que eran las set caixas de tabac habano.»[174]

Els contrabandistes intentaven entrar amb els seus productes fos com fos. A voltes intentaven subornar els carabiners de la costa de Cunit. A *La Vanguardia* del 26 d'octubre de 1921 llegim: «Por el cabo jefe del puesto de Cunit fueron detenidos dos contrabandistas que le ofrecieron 50.000 pesetas por dejar introducir 600 bultos de tabaco de contrabando.»

A partir del gener de 1922[175] la pressió contra els contrabandistes fou més alta. Suposem que una bona part del poble hi estava implicat d'alguna manera: «Un dia al vespre hi vaig veure un seguit de coses que em cridaren l'atenció... Unes barques molt a prop de l'arena, uns homenets que amb rapidesa portaven a terra uns farcells molt grans (devien pesar poc). Abans recordo haver sentit tocar insistentment les campanes de l'església. Aquests homenets tan carregats desapareixien com per art d'encantament. Pocs minuts després venia un pastor amb el seu ramat d'ovelles i tots plegats passejaven per la platja i s'esborraven les petjades dels homenets.»[176]

Durant el franquisme continuà el contraban. Molts pagesos del poble hi estaven implicats i es reunien a l'església de Sant Cristòfol per a «assajar amb el cor» i poder organitzar-se. Molts dels diners que obtindrien aquests pagesos serien la base del creixement constructiu amb l'arribada del turisme a la segona meitat del segle XX.[177]

La dictadura de Primo de Rivera (1923-1931)

El 13 de setembre de 1923 el general Miguel Primo de Rivera va efectuar un cop d'estat. El govern dimití i el poder passà a mans militars. La dictadura durà set anys, fins a la instauració de la Segona República l'any 1931. La crisi econòmica, la decadència del sistema polític de la Restauració i el sistema de torns de poder afavoriren el cop d'estat de Primo de Rivera. El rei del moment, Alfons XIII, donà suport a l'aixecament militar. La situació social estava descontrolada i les matances entre obrers i patrons de les fàbriques va fer que la burgesia catalana donés suport al cop.

Des de l'any 1923 fins al 1926 s'instaurà un Directori Militar per a restablir l'ordre públic. Es reprimiren els moviments socials i les protestes obreres. Se suprimiren els partits polítics, els sindicats i els moviments nacionalistes com el català o el basc. Es prohibí l'ús públic de la llengua catalana, i el 20 de març de 1925 se suprimí la Mancomunitat de Catalunya. Es creà un partit únic, la Unión Patriótica, on se sustentava el nou sistema (a imatge del govern feixista italià). A partir de l'any 1926 s'instaurà un Directori Civil. La greu crisi econòmica (provocada pel crac de la borsa dels Estats Units el 1929) i la pressió de les forces polítiques catalanistes, republicanes i obreres van provocar la dimissió de Primo de Rivera el 28 de gener de 1930. Fou substituït pel general Berenguer, que va intentar aguantar el règim fins a la proclamació de la Segona República (14 d'abril de 1931).

Les autoritats militars del nou règim dictatorial van prendre el control dels governs municipals i hi situaren gent de confiança o propietaris de perfil conser-

vador. Primo de Rivera passà per Cunit acompanyat per diferents personalitats, com els marquesos de Vilanova i la Geltrú o la baronessa de Segur. Segons informa *La Vanguardia* del 17 d'abril de 1924: «Después de detenerse en Villanueva, Cunit, Vendrell, Torredembarra y Altafulla ha llegado el presidente del Directorio, a quien acompañaban los marqueses de Villanueva y Geltrú y Alella y la baronesa de Segú. El general Alcaina le esperaba en el confín de la provincia, y el alcalde en el término municipal. Frente al Gobierno militar le esperaban el cardenal y comisiones de todos los centros oficiales, civiles, militares y eclesiásticos. El general Primo de Rivera ha sido recibido y despedido con aplausos y vivas al salvador de España.»[178]

Un mes després visità Cunit el rei Alfons XIII, que passà amb el seu seguici per diversos pobles del Baix Penedès. A Cunit «se hallaban formados los niños de las escuelas, llevando banderitas de los colores nacionales».[179]

La Segona República a Cunit

Passaren dos dies des de les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931, en les quals guanyaren majoritàriament els partits republicans, quan Francesc Macià (líder d'Esquerra Republicana de Catalunya) proclamà la República catalana. Ho féu abans que les noves autoritats del govern central proclamessin la Segona República espanyola i que el rei Alfons XIII hagués de marxar exiliat del país. S'obria un nou període democràtic que durà fins al cop d'estat del general Francisco Franco, que instauraria una dictadura feixista de gairebé quaranta anys (1939-1975).

En els anys de govern republicà (1931-1939) es va aprovar una nova Constitució, es va establir un règim presidencial i un sistema unicameral. Se separà definitivament l'Església de l'Estat. Es va atorgar l'autonomia política a diferents comunitats autònomes. Catalunya aprovà l'Estatut d'Autonomia el 9 de setembre de 1932, no sense força dificultats, i recuperà la Generalitat. Es van iniciar certes

mesures progressistes: millores laborals, reforma de l'exèrcit, la llei del divorci, la construcció d'escoles, la reforma agrària, etc. Els opositors a la República eren força actius. L'agost de 1932 va haver-hi un intent de cop d'estat per part del general Sanjurjo.

L'any 1934 guanyaren les eleccions una coalició de partits de dretes encapçalada per Alejandro Lerroux (Partido Republicano Radical) i la CEDA (Confederación Española de Derechas Autónomas) de José María Gil-Robles que frenaren les reformes. La Generalitat es revoltà contra el govern de dretes i l'Estat suprimí l'Estatut de Catalunya i empresonà el president de la Generalitat, Lluís Companys. El 16 de febrer de 1936 guanyaren les eleccions el Front d'Esquerres a Catalunya i el Front Popular a Espanya. Aquest fet, sumat al descontentament de les classes més poderoses, desencadenà l'aixecament militar del general Francisco Franco (el 18 de juliol de 1936). La República es veié immersa en una guerra civil. L'1 d'abril de 1939 la República es rendí i s'entrà en un nou període dictatorial a tot Espanya.

Les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 van tenir força repercussió a Cunit. Es va convocar un ple dos dies després de la proclamació de la República en el qual es constituí l'Ajuntament republicà de Cunit: «Cumpliendo órdenes dadas por el Gobierno Provisional de la República, se constituyó el Ayuntamiento Republicano de esta población.» Es va formar una alcaldia interina que recaigué en el regidor de més edat, Francesc Ferré i Almirall. Entre altres regidors cal destacar Jaume Mestre Farré, que seria alcalde després de la dimissió de Francesc Ferré el 1932. Es mantingué el mateix secretari, que era compartit amb el municipi de Cubelles, fet que ja provenia de l'any 1928. El nou Ajuntament «por unanimidad se acordo adherirse esta Corporación a la República y que se comunique dicho acuerdo de adhesión al Honorable Señor Presidente de la Generalitat de Catalunya y al Governador civil de la Província». [180] Al ple següent es crearen noves comissions: Hisenda, Governació, Foment i Primera Ensenyança.

Un dels primers temes que es tractà fou l'arribada de l'electricitat al municipi de Cunit. La idea va sorgir arran d'una visita a Canyelles, on havien creat una central elèctrica finançada pels veïns en forma de cooperativa. L'alcalde volgué

fer una operació semblant mitjançant la Cooperativa Agrícola de Cunit «de forma que el pueblo de Cunit pueda tener alumbrado eléctrico».[181]

La separació de l'Església de l'Estat fou un tret distintiu de la Segona República. A Cunit s'intentà secularitzar el cementiri. El rector no hi estigué del tot d'acord i ho va voler consultar amb el bisbe de Barcelona, bisbat del qual depenia Cunit. Finalment el cementiri fou confiscat per l'Ajuntament el 12 de maig de 1933. Al mateix ple es declarà el 14 d'abril (el dia de proclamació de la República) dia de festa.[182]

Jaume Mestre i Jané, l'alcalde cunitenc de la República

En aquell moment (1932) encapçalà l'alcaldia Jaume Mestre i Jané, vinculat a Esquerra Republicana de Catalunya, a causa de la dimissió de Francesc Ferré i Almirall per motius personals. Jaume Mestre i Jané, anomenat «Moles», va ser un dels alcaldes més influents durant el període republicà a Cunit.[183] La seva obra anà més enllà de les sigles polítiques d'ERC i del sindicat anarquista de la Confederació Nacional del Treball (CNT), amb el qual col·laborà. Mestre lluità per la catalanització de l'administració local. A partir de l'11 de setembre de 1932 les actes són escrites en català. Es volia «fer constar en acta la satisfacció de aquest Ajuntament per la aprovació definitiva de l'Estatut de Catalunya y reiterar amb aquest motiu al Molt Honorable Sr. President del Govern de Catalunya, la seva adhesió més cordial y i [sic] entusiasta».[184] El president Francesc Macià contestà: «Honorable Senyor. Vaig rebre oportunament la felicitació que l'Ajuntament de la vostra presidència va voler adreçar-me amb motiu de l'aprovació de l'Estatut i em plau fer-vos present, la meva reconeixença per les vostres paraules d'adhesió. Visqueu molts anys. Barcelona 26 de setembre de 1932.»[185]

L'alcalde Mestre donà l'impuls definitiu a fer arribar l'electricitat a les cases i carrers de Cunit. Gràcies a les coneixences que tenia, va poder fer arribar una línia elèctrica amb la companyia Riegos y Fuerzas del Ebro, S. A.[186] La instal-

lació dels pals va topar amb el rebuig d'un propietari que es negà que posessin pals a la seva finca del centre de Cunit. Tot i això, s'aconseguí que l'electricitat arribés a Cunit.

Mestre fou depurat pel règim franquista i es recuperà la seva figura durant la democràcia. El 1991 se'l declarà fill il·lustre de Cunit, any en què morí.

Conflictes durant la República a Cunit

Les tensions socials i polítiques es feien paleses en la població civil. Les posicions es radicalitzaven per la inestabilitat de la República. El moviment obrer s'estava radicalitzant i hi hagué diversos intents d'enderrocar la República per grups d'extrema dreta.

A Cunit s'esdevingueren diversos episodis de violència. El 27 de novembre de 1933, Joan Alba Just, cunitenc de 24 anys i jornaler rabassaire del mas d'en Pedro, al terme de Cubelles, va assassinar el fill del propietari, Jaume Marcé Soler, de 21 anys, a causa d'una forta discussió. En l'agressió, sembla que a causa de la llenya de la poda d'uns ametllers, també va resultar ferit el pare del noi mort, el propietari del mas, dels trets de pistola del rabassaire, que també va acabar lesionat. Finalment, la Guàrdia Civil va detenir el jove.[187] La premsa de l'època va exagerar els fets dient que era una lluita entre pagesos i propietaris.

El tema dels contractes de conreu de la terra, amb una nova llei de contractes aprovada per la Generalitat, va ser un dels detonants de la revolta del 6 d'octubre de 1934. Veient la conflictivitat social al camp, el govern de la Generalitat de Lluís Companys redactà una llei per protegir els camperols de ser expulsats així com per dotar-los de terres pròpies. Amb aquest objectiu, per exemple, s'establí que la durada mínima dels arrendaments havia de ser de sis anys, i que el treballador de les terres tenia el dret d'adquirir-les mitjançant l'abonament del seu valor al propietari. La gota que va fer vessar el got fou quan el president de la Generalitat de Catalunya va proclamar l'Estat català. De fons hi havia el malestar per la paralització de la

llei de contractes de conreus a Madrid, però també per la involució conservadora d'un govern espanyol controlat des de 1933 pels partits de dretes. Es van produir alguns alçaments aïllats a diferents pobles i ciutats del país, com al Vendrell, però la intervenció de l'exèrcit va provocar la rendició de la Generalitat un dia després. Posteriorment, s'ha considerat els Fets d'Octubre de 1934 com un dels preludis de l'alçament militar que duria a la guerra. Les conseqüències foren la suspensió de l'autonomia catalana i l'empresonament del govern de Catalunya en ple. Els municipis que havien donat suport a la revolta foren dissolts. Al seu davant s'hi posaren homes de confiança dels governadors civils que no havien participat en els fets. L'Ajuntament de Cunit, per ordres de la Comandància Militar de Tarragona, es va dissoldre i es formà una comissió gestora presidida per un delegat especial de la Comandància, Francesc Coll i Solé, «quedando destituidos todos los demàs concejales». Una de les preocupacions que s'intentaria resoldre immediatament amb la nova comissió gestora va ser la dels contractes de conreu, un dels motius que van portar a la revolta, com es diu explícitament en el cas de Cunit: «En todas las relaciones entre propietarios y aparceros en asuntos del campo, han de regir los contratos acualmente convenidos, en la inteligencia de que por cualquier denuncia que reciba por incumplimiento de esta advertencia, aplicaré por desobediencia las sanciones del Bando de declaración del Estado de Guerra.»[188]

La Guerra Civil a Cunit (1936-1939)

Les eleccions del febrer de 1936 convocaven una societat, tant espanyola com catalana, molt dividida i polititzada, ja que s'hi van presentar dos blocs electorals. A Catalunya, els partits d'esquerres es mantenien sota el paraigua del Front d'Esquerres. Les formacions de dretes s'aixoplugaven sota el Front Català d'Ordre. A Espanya va guanyar la coalició dels partits d'esquerres (Front Popular) per un petit marge respecte als partits de dretes.

Aquesta victòria va permetre el retorn al govern de Lluís Companys, empresonat pels Fets d'Octubre de 1934. Als ajuntaments van tornar els homes apartats durant la mateixa revolta. Tanmateix, la profunda divisió a la societat, que s'havia dirimit a les urnes, no va poder mantenir l'estabilitat necessària per a establir un nou govern democràtic.

Pocs mesos després, el 18 de juliol de 1936, amb un intent, fallit en part, del general Francisco Franco d'enderrocar la República amb un cop d'estat, la divisió política, social i ideològica es portaria al camp de batalla en una cruenta guerra civil. El fracàs en algunes zones de l'Estat de l'aixecament militar que pretenia enderrocar la Segona República, en especial a Catalunya, va suposar el començament d'una guerra civil que enfrontaria els militars rebels i els partidaris de la legalitat republicana.

La Guerra Civil espanyola s'inicià el 18 de juliol de 1936. Seria el desencadenant de l'inici de la dictadura del general Franco. Va ser la guerra civil més cruenta de la història contemporània d'Espanya. El que havia de ser un cop d'estat militar per enderrocar el govern de la República de forma ràpida es va convertir en una guerra oberta que va dividir l'Estat en dues meitats. Després d'uns primers mesos d'estabilitat al front, la superioritat militar de l'exèrcit franquista va resultar decisiva, especialment pel suport rebut del govern feixista d'Itàlia i del nacionalsocialista d'Alemanya. El govern republicà rebé el suport de l'URSS, però la gran distància entre els dos països feia arribar l'ajuda amb dificultats.

El 1938 va tenir lloc la batalla de l'Ebre (del 24 de juliol al 26 de novembre), que significà el començament de l'ocupació de Catalunya i el principi de la fi de la guerra. Així, el 23 de desembre de 1938 cedia el front del Segre, el 15 de gener de 1939 queia Tarragona, el 26 de gener Barcelona va ser ocupada per les tropes del general Yagüe, i Girona ho va ser el 4 de febrer. El dia 10, les tropes franquistes arribaven a la frontera francesa. L'acabament de la guerra es proclamava l'1 d'abril, quan bona part del territori espanyol estava ocupat per les tropes franquistes. La derrota republicana comportà que moltes persones travessessin la frontera francesa per evitar les represàlies, però allà es van trobar amb l'inici d'una nova guerra mundial, i molts d'aquests refugiats van

acabar en camps de concentració. Catalunya, durant la Guerra Civil, amb el govern autònom de la Generalitat al capdavant, va romandre fidel a la República. Com a territori de rereguarda, va patir bombardejos per part de l'aviació italiana, cosa que va fer necessària la construcció de refugis antiaeris. També cal destacar l'arribada de refugiats d'altres indrets de l'Estat que escapaven de la presència dels nacionals. Amb la victòria del general Franco es va acabar el règim republicà i l'autogovern a Catalunya. S'havia abolit l'Estatut d'Autonomia de 1932 poc després d'entrar les tropes franquistes en terres catalanes (abril de 1938). Finalment, la Generalitat i tota la seva obra també va ser abolida i es va instaurar una dictadura que es mantindria fins a l'any 1975.

A Catalunya, la derrota de les forces franquistes va venir acompanyada d'una situació revolucionària impulsada pels partits i sindicats d'extrema esquerra, especialment els anarquistes, que havien lluitat al costat de les forces d'assalt de la Generalitat en la derrota dels militars. Aquesta situació revolucionària va suposar la creació d'un Comitè Central de Milícies Antifeixistes al costat de la Generalitat. Així, també es van formar les primeres columnes de voluntaris que marxaven al front d'Aragó. A cada un dels municipis del país, la manca de control de la Generalitat i la situació revolucionària van fer que també es formessin comitès revolucionaris antifeixistes a escala local. Aquesta provisionalitat i la manca de control governatiu, juntament amb la situació de guerra i de suposada revolució, van provocar una onada de repressió revolucionària incontrolada. Aquesta repressió repercutí contra elements eclesiàstics, gent de dretes, falangistes de primera hora, partidaris dels militars, propietaris, industrials i «homes d'ordre».

La violència es va estendre pel Baix Penedès. Des dels primers mesos de guerra fins a finals de 1936 es varen produir nombrosos assassinats de clergues i eclesiàstics. Gairebé el 40% dels assassinats varen ser homes vinculats a l'Església al Baix Penedès. Al Vendrell es va assassinar els germans del Sanatori Marítim de Sant Joan de Déu, prop de Calafell, el 30 de juliol de 1936.[189] Hi hagué assassinats a Calafell, a l'Arboç, a la Bisbal del Penedès i a Banyeres del Penedès, entre altres llocs. Hom comptabilitza un total de 69 assassinats.[190] Cunit no va escapar de la violència. Es varen assassinar quatre membres de la

família Marcé, resident a Vilanova i la Geltrú. També va ser mort Lluís Pujol, antic guarda de la masia del Castell, i en aquell moment resident a Subirats. També s'assassinà el militar monàrquic retirat José Gil Sanz.[191] S'intentaren cremar les figures religioses i l'altar de l'església de Sant Cristòfol. La intervenció de l'alcalde Jaume Mestre ho va impedir, tot i que l'altar va patir alguns desperfectes.[192]

Veient una estadística de l'any 1940 podem llegir l'esborrany d'una anotació que s'havia d'enviar al governador civil, ja en època franquista. En aquesta anotació hi posa que «los nombres de las calles de esta población no fueron cambiados durante el periodo de la República, limitandose a romper las placas de las calles designadas con nombre de santos, cosa que hicieron algunos mozalbetes [...] ocurriendo esto a los pocos dias de haberse iniciado el Glorioso Movimento Nacional».[193]

Després dels brots de violència, la Generalitat va promulgar un decret (11 d'octubre de 1936) pel qual es restablia l'activitat municipal. Alguns ajuntaments aconseguiren estabilitat política però, sospitosament, amb una composició política idèntica a la que manava a la Generalitat. En el cas de Cunit, la Guerra Civil no comportà grans canvis al Consistori, ja que l'alcaldia la continuà exercint Jaume Mestre i Jané, que apareixia com a militant d'ERC i adscrit a la CNT. Els altres partits polítics que formaven l'Ajuntament cunitenc el 20 d'octubre de 1936 eren Acció Catalana, la Unió de Rabassaires, el Partit Obrer Unificat Marxista (POUM) i el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC).

El nou Ajuntament va atendre les demandes de la Generalitat republicana, com va ser la demanda de fons per a les víctimes del 19 de juliol de 1936 a la ciutat de Barcelona. A Cunit es reuniren 173 pessetes. Una altra mesura que es prengué fou garantir serveis bàsics a la població i evitar els abusos. Per exemple, amb la llenya recol·lectada es volia «procedir amb la màxima energia per tal de reprimir els actes abusius que posen en perill l'esmentada riquesa [forestal]».[194] Però l'escassetat de béns i d'aprovisionament obligava al bàndol republicà a fer un gran esforç. El 19 de febrer de 1937 van arribar a Cunit, a través de la delegació de proveïments de la comarca, les mercaderies següents: 200 kg de sucre, 200 kg de mongetes, 200 kg de cigrons i una caixa de pots de llet.[195]

Una de les primeres manifestacions que la població de Cunit va tenir de la guerra va ser l'arribada de refugiats que fugien de les zones ocupades pels exèrcits de Franco, que avançaven, sobretot a partir del setembre-octubre de 1937. En aquest sentit, des de l'alcaldia s'enviaven els diferents subsidis a la delegació del Comissari d'Assistència als Refugiats per tal que es fessin els pagaments de les despeses ocasionades per la presència de refugiats al poble. Tanmateix, la situació econòmica de l'Ajuntament era desesperant, per la quantitat de circulars que arribaven reclamant-li diferents pagaments.

Un altre episodi que va significar la presència directa del front de guerra a la zona foren les destrosses, les morts i els desastres ocasionats pels bombardejos de l'aviació, sobretot italiana i alemanya, al Vendrell a partir de 1938. El 10 de desembre de 1937 un avió franquista, probablement provinent d'Itàlia, va sobrevolar les costes del Garraf i, perseguit per dos caces republicans, va arribar fins a les platges de Cunit i s'allunyà mar endins des d'aquesta població davant la proximitat dels dos avions republicans.[196] Cal sumar-hi les successives lleves de soldats, de joves del poble, que havien de marxar al camp de batalla i que portaven la guerra dins mateix de les famílies de Cunit.

La situació era cada vegada més complicada. Els recursos escassejaven i les necessitats de l'exèrcit s'emportaven bona part de les mercaderies. Es va demanar, també, una recollida de draps i roba vella per a poder fabricar mantes per als soldats. La propaganda cada vegada era més ineficaç per a una població a la qual s'intentava incentivar sense gaire èxit: «En virtud [sic] de la situació cada dia més crítica que en matèria de Proveïments ha creat la guerra, és indispensable prendre les mesures més adients per tal de trobar sinó una solució definitiva, quan menys una formula que armonitzi [sic] els interessos de la reraguarda antifeixista.»[197]

Davant el panorama, i amb por per la possible presència de vaixells de guerra franquistes, hi va haver algun intent de fortificar la costa de Cunit, i l'alcalde va promoure la participació de la població en aquestes tasques. A pesar de l'arribada d'enginyers tècnics per a dur a terme la fortificació, es desconeix si aquests treballs foren els de construcció dels búnquers a prop de Cubelles.

Tot i així, les perspectives d'una victòria republicana s'anaven esvaint a mesura que la guerra avançava.

A mitjan 1938 s'inicià l'ofensiva republicana per a estabilitzar el front. Aquesta ofensiva donà lloc a la batalla de l'Ebre, una de les més cruentes de tota la Guerra Civil. S'iniciaren diversos casos de deserció entre els joves cridats al front. També se'n donaren alguns casos a Cunit. Arribaren documents informatius a l'Ajuntament de Cunit dels cunitencs morts al front. Documentem les missives del comandament de la 84a brigada mixta, de la 60a divisió, del 18è cos d'exèrcit, que lamentaven i informaven de la mort del soldat cunitenc Joan Carreras Quatrecases, ocorreguda poc abans de la derrota a l'Ebre. En total, segons les últimes fonts publicades, van morir a la Guerra Civil, víctimes de l'enfrontament bèl·lic, tres habitants de Cunit als diferents fronts. L'esmentat Joan Carreras Quatrecasas, Feliu Pujol i Menció Soler i Fontanals. En una població de 309 habitants, els tres morts representen pràcticament l'1% dels habitants.[198]

Mentrestant, la situació de la població i dels refugiats davant la manca de proveïments era desesperada. I els migrats recursos de l'Ajuntament donaven per a ben poca cosa. La derrota de les tropes republicanes a la batalla de l'Ebre va donar pas a l'inici de l'ocupació de Catalunya. L'exèrcit republicà, exhaust, s'hagué de retirar en desbandada cap a la frontera francesa. L'ocupació de Catalunya es va convertir pràcticament en una simple desfilada militar de l'exèrcit franquista fins a la frontera francesa.

Després de l'ocupació de Tarragona el 15 de gener de 1939, el cos d'exèrcit comandat pel general Yagüe va rebre l'ordre d'avançar ràpidament en dos fronts per Catalunya. Un per la costa i l'altre per l'interior. Malgrat els intents desesperats de les restes de l'exèrcit republicà de barrar el pas a les tropes franquistes, el 20 de gener de 1939, sense trobar resistència, van ocupar el Vendrell. Poques hores després del mateix dia 20, i com a la resta de les poblacions de la comarca, les tropes franquistes entraven a Cunit. Un cop ocupat, van seguir cap a Barcelona, on entrarien el 26 de gener. La guerra acabaria finalment l'1 d'abril de 1939.

L'ocupació de Cunit per les tropes franquistes i l'inici de la dictadura va suposar la fi de la duresa de la guerra, fet que molta gent va celebrar. Tot i així,

no s'acabarien les restriccions i els racionaments. A més, també s'iniciava un període de repressió i de depuració immediata i una dictadura que duraria pràcticament quaranta anys. Precisament, una de les conseqüències que va tenir voler evitar la repressió sobre les persones amb responsabilitats polítiques durant la República i la guerra fou la destrucció de la documentació municipal que podia implicar persones. Així, poc abans de l'entrada de les tropes de Franco al poble, es va destruir bona part de l'arxiu i la documentació municipal de Cunit que feia referència als anys 1931-1939.[199]

La postguerra

La gent que havia patit els estralls de la Guerra Civil rebé els militars franquistes amb entusiasme i alleujament perquè veien la fi de la guerra. Tot i la fi de la guerra, les penúries econòmiques perdurarien encara uns anys. Fins als anys cinquanta encara es distribuïren productes bàsics a través dels cupons de racionament.

A la fi de la Guerra Civil entrà un govern provisional que es faria càrrec del Consistori de Cunit. Juraren el càrrec amb aquesta fórmula: «Juran por su honor desempeñar fielmente sus respectivas funciones con celo, austeridad y energía, inspirándose en las normas de la España Nacional y del Generalísimo Franco, nuestro glorioso Caudillo.» Al capdavant de l'autoritat militar d'ocupació hi havia Eusebio Sans Coll, oficial tercer honorífic del Cuerpo Jurídico Militar del cos marroquí. El 22 de gener de 1939 aquest oficial va formalitzar la nova comissió municipal, formada per Juan Farré Almirall (alcalde), Juan Farré Solé i Juan Rull Creus.[200] Juan Farré Almirall esdevindria l'home de confiança del règim a Cunit. Seria designat cap local de l'únic partit permès durant la dictadura, la Falange Española. En el discurs de Falange Española es barrejaven idees feixistes, ultranacionalistes espanyoles, militaristes, catòliques i conservadores. Aquestes eren les idees que definiren la ideologia de la dictadura.

La nova comissió gestora no va prescindir del secretari compartit amb el poble de Cubelles, Juan Pedro Ramírez, tot i que se'l va depurar i se li aplicaren càrrecs per la seva participació durant la República. Es començà a redactar un nou llibre d'actes on es passaren comptes amb els vençuts.[201] Un dia després de la formació del nou Ajuntament franquista s'inspeccionà l'estat de comptes. La sorpresa vingué quan no es trobà ni un ral a la caixa. Les autoritats s'havien endut els pocs diners que quedaven. Això minvà les possibilitats econòmiques del nou Ajuntament. Tot i aquesta manca de recursos econòmics, es feren alguns canvis de caràcter ideològic, mentre la gent no podia gairebé menjar. Per exemple, es va ordenar que «se coloque el retrato del Generalisimo Franco, nuestro glorioso salvador, en la sala de sesiones de este Ayuntamiento». La magra situació econòmica de l'Ajuntament féu que es demanés un crèdit, el dia 5 de març, al Banco de Crédito Local de España. Les següents decisions que es prengueren tingueren caràcter ideològic: canviar els noms dels carrers i reparar l'altar major de l'església de Sant Cristòfol a càrrec de l'Ajuntament.

Entre els dies 19 i 26 de febrer, davant la manca absoluta de queviures, s'acordà demanar urgentment a Tarragona «víveres y harina para la población». El 12 de març arribaren articles de consum, que foren repartits entre els habitants de Cunit. El govern franquista controlava la producció i la distribució d'aliments a través de les cartilles de racionament. A Cunit s'elaborà un cens dels habitants «con derecho a racionamiento». Segurament els cunitencs que tingueren relació directa amb la República no tenien dret a aquests aliments bàsics. Al cens de 1939 llegim que hi tenien dret 292 habitants d'un total aproximat d'uns 300. Aquesta manca d'aliments feia que l'estraperlo i el contraban estiguessin a l'ordre del dia.[202]

El 9 de febrer de 1939 s'aprovà la Ley de Responsabilidades Políticas, que afectava tothom que hagués col·laborat amb la República des de l'any 1934. Aquesta llei era el corpus jurídic per a la repressió durant el franquisme. S'inicià un procés de repressió i d'expedients de depuració personal des de Falange Española i les autoritats militars i franquistes a molts municipis. S'havia de reprimir els republicans vençuts. S'establí una xarxa de delators i denunciants que afectà

moltes persones pel seu passat polític o republicà. De vegades les delacions es donaven per simple enemistat entre veïns o per raons més trivials. D'acord amb la nova llei s'empresonà l'exalcalde republicà Jaume Mestre Jané. Altres cunitencs afectats per aquesta llei foren:

CUNITENCS REPRESALIATS PER "LA LEY DE RESPONSABILIDADES POLÍTICAS DE 1939"

NOM I COGNOMS	LLOC DE NAIXEMENT	PROFESSIÓ (ESTAT CIVIL)	INGRÉS A LA PRESÓ	EDAT D'ENTRADA A LA PRESÓ	DATA DEL CONSELL DE GUERRA	CONDEMNA	DEFUNCIÓ (CAUSA DE LA MORT)
Josep Ferrando Pagès	Carrer del Carme, 6 (Cunit)	Pagès (casat amb 4 fills)	09/05/1939	50	20/05/1939	Pena de mort	08/08/1939 (afusellat)
Joan Farré Serra	Pl. Sant Josep, 4 (Cunit)	Pagès (solter)	09/05/1939	39	20/05/1939	Pena de mort	08/08/1939 (afusellat)
Josep Serra Albert	Carrer Unió, 3 (Cunit)	Pagès (casat amb 5 fills)	09/05/1939	38	20/05/1939	Pena de mort	08/08/1939 (afusellat)
Benet Marimon Batet	Querol (Alt Camp)	Pagès (casat amb 2 fills)	13/06/1939 (presó del Vendrell). El 30/08/1939 se'l traslladà a la presó de Tarragona	31	01/09/1939	20 anys de presó. Obtingué la llibertat condicional el 13 de març de 1942	
Jaume Mestre Jané	Carrer Major, 8 (Cunit)	Pagès (casat amb 2 fills)	15/07/1939 (presó de Tarragona)	39	25/09/1939	12 anys i un dia (llibertat definitiva el 22/08/1952)	

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

Entre els anys 1939 i 1940 arribaren constantment demandes d'informes dels antecedents polítics i socials de diversos cunitencs. Un dels informes demanats feia referència a un resident de Cunit implicat, presumptament, en l'assassinat

de la família Marcé (1936). L'informe havia de ser exhaustiu «determinando especialmente la participación que este sujeto pudo haber tenido en la batida que se organizó y en la que resultaron asesinados los hermanos Marce».[204] També es varen demanar informes sobre els carabiners que controlaven la platja, del jutge municipal i altres veïns del poble.

Al Consistori també es va aplicar expedient de depuració[205] sobre alguns funcionaris vinculats al govern republicà. Es depuraren el secretari (Juan Pedro Ramírez), l'algutzir (Joan Martí Mestre) i l'encarregat del rellotge públic (Josep Ricart Dalmau). Al secretari se'l readmeté i declarà: «Entorpecí en lo que pude la administración municipal, ayudé en cuanto me fue posible a las personas de derecha, como a una de ellas a la viuda de Don José Gil Sanz, militar que fue asesinado por los rojos, y a la viuda de José Marcé Mestre, también asesinado por las hordas rojas.» La vídua del militar mort el 1936, José Gil Sanz, també va testimoniar a favor del secretari en una carta manuscrita, on assegura el seu caràcter espanyol i antimarxista. L'informe de l'alcalde Juan Farré Almirall (i també cap de la Falange) va ser favorable i se'l va readmetre. D'altra banda, a l'algutzir Joan Martí Mestre també se'l va reincorporar, tot i que havia pertanyut a ERC i a Unió de Rabassaires. L'encarregat del rellotge de Cunit no fou readmès, ja que era «afecto a Esquerra y su política».

El franquisme continuà amb la seva consolidació en el poder creant unes Corts nomenades directament pel dictador. Aquestes Corts, el 1945, redactaren una espècie de Constitució anomenada Fuero de los Españoles on es plasmaven els drets i deures dels espanyols. Al Fuero es traçaven les línies mestres del règim: la religió catòlica gaudia de protecció oficial, militarització de l'Estat i lleialtat a la pàtria:

«[Art. 2] Los españoles deben servicio fiel a la Patria, lealtad al Jefe del Estado y obediencia a las Leyes.

[Art. 6] La profesión y práctica de la Religión Católica, que es la del Estado Español, gozará de la protección oficial.

[Art. 7] Constituye título de honor para los españoles el servir a la Patria con las armas.»

El poble de Cunit havia patit els estralls de la Guerra Civil i de la repressió franquista. L'any 1945 la població havia minvat fins als 267 habitants. En aquest moment el sector econòmic principal era el primari, basat en l'agricultura i en els conreus de la vinya, els garrofers, els cereals, l'olivera i els ametllers. L'agricultura continuava desenvolupant-se de forma tradicional i sense modernitzar ni mecanitzar. El sector secundari era inexistent al poble. El sistema autàrquic, que limitava i restringia tot contacte econòmic amb l'exterior, adoptat per la dictadura, no ajudava a aixecar l'economia. El 1950 encara es repartien cartilles de racionament de productes de primera necessitat i d'energia entre la població. Una activitat que complementava l'agricultura era el contraban, sobretot de tabac. Aquesta activitat comportava ingressos extra a qui es volgués arriscar. Tot plegat feia que molts habitants de Cunit marxessin a treballar a les comarques barcelonines, on hi havia més indústria. A partir dels anys cinquanta del segle xx s'inicià una recuperació demogràfica i l'any 1965 s'arribà als 400 habitants. Aquest augment demogràfic cal cercar-lo en la immigració i en l'inici del model turístic a Cunit.

Cap al model turístic

L'any 1959 es va produir un gir en l'economia del règim franquista. Es deixà de banda el model autàrquic i s'optà per obrir l'economia i aplicar un sistema capitalista. Aquestes mesures es van dur a terme amb l'ajuda dels Estats Units i es varen plasmar al Plan Nacional de Estabilización Económica i als posteriors Planes de Desarrollo dels anys seixanta. Espanya exercia un paper força important en la Guerra Freda, que enfrontava els països comunistes amb els capitalistes. La posició estratègica de la península Ibèrica i el marcat anticomunisme de la dictadura féu que els Estats Units ajudessin la malmesa economia franquista. Els Estats Units instal·laren diverses bases militars a canvi de pagaments a l'Estat franquista. Aquests diners i l'obertura del turisme exterior permeté l'entrada de

divises i que l'economia franquista es recuperés. Els Planes de Desarrollo permeteren modernitzar les explotacions agrícoles, la creació de noves indústries i, en definitiva, la circulació de capitals i la dinamització del mercat espanyol. Fruit d'aquesta dinamització es creà la Sociedad Española de Automóviles de Turismo (SEAT) i altres indústries al voltant de la ciutat de Barcelona.

Molts immigrants del sud d'Espanya vingueren a la rodalia de Barcelona per a poder treballar en aquesta indústria. Catalunya va experimentar un creixement del 44% de la seva població a causa d'aquesta vinguda d'immigrants. Amb aquest auge econòmic la Falange i els seus seguidors perderen pes dins de la dictadura franquista. Entraren gestors i economistes especialitzats que contribuïren a la continuïtat del règim, sobretot l'aparell econòmic. En conclusió, la dictadura havia eliminat o depurat els possibles detractors i s'havia consolidat econòmicament, fet que va propiciar un creixement econòmic enorme entre els anys seixanta i setanta. A partir dels anys seixanta els opositors al règim s'anaren organitzant en cercles polítics, sindicals i universitaris.

L'auge econòmic d'aquests anys es deixà veure també a Cunit. En aquests anys es passà d'un model agrari a un model turístic que implicava desenvolupar el sector de la construcció i dels serveis. Els turistes eren una notable font d'ingressos per a l'Ajuntament. S'urbanitzà de forma brutal i sense control una gran part del municipi. Sembla que alguns dels capitals que permeteren la construcció d'hotels, apartaments i altres serveis vingueren dels mateixos cunitencs mitjançant tasques amb el contraban. El règim afavoria la vinguda de turistes promocionant-se a l'estranger. Podem llegir al diari *Vendrell* de 1962 com el model turístic afectava la costa cunitenca:

«CUNIT, turístico.

Es indudable que la afluencia turística que experimenta nuestro litoral, va transformando, casi radicalmente, la fisonomía y particularidades de los municipios afectados por la misma, ya sea en el orden urbanístico y comercial, ya sea en el económico. Cunit, primer municipio tarraconense, lindante con la provincia de Barcelona, no podía quedar ajeno a dicha transformación y si bien hasta muy recientemente quedaba eclipsado por su proximidad al complejo urbanístico de

Segur de Calafell, hoy va adquiriendo una personalidad propia que le hace ya destacar turísticamente.

El primer paso lo dio la urbanización "Mas Torrents", cuando todo el término municipal era virgen urbanísticamente; hoy es la denominada "Haug" la que esta iniciando sus actividades y próximamente serán las de "Urbanizadora Playas de Cunit S.A." y "Cal Toni", entre las más importantes de las que se están preparando, con lo que la casi totalidad del litoral municipal estará afectado por proyectos de urbanización.»[206]

La vinguda de turistes comportava enfrontaments amb les autoritats del règim més lligades a l'Església catòlica. El turisme podia ser un desafiament a la moral i costums catòlics imposats pel règim. Llegim a *Vendrell* del juny de 1962:

«Económicamente pues, viva el Turismo [...] Y que por algo será, aún a parte de lo que Dios quiera, que se nos revuelve la sangre al pensar que nuestra esposa, o nuestras hijas, o nuestras hermanas podrían ir por ahí en la forma que se comportan nuestras extranjeras [...] En conclusión: desde el punto de vista moral el turismo presenta el gran inconveniente de traer a nuestra vista unas costumbres, un comportamiento que gracias a Dios no son los nuestros habituales. El peligro está en que la juventud se deje arrastrar por ese proceder, creyendo que porque es extranjero, es mejor, cosa absolutamente falsa.»[207]

El turisme obria moltes expectatives econòmiques per a les autoritats locals: construcció d'hotels, càmpings i urbanitzacions, però, normalment, sense tenir en compte la degradació del paisatge. L'alcalde de Cunit, Alejandro Aviñó de Dios, que havia substituït Juan Farré Almirall, exposà l'estat de les infraestructures cunitenques l'any 1966: 2 hotels de tercera categoria, 95 apartaments en explotació, 130 apartaments en construcció, una residència, 3 restaurants i 8 bars. Exposa que «el incremento del turismo ha transformado radicalmente la fisonomía del municipio, debido al gran incremento que ha adquirido la urbanización de terrenos».[208] Els propietaris dels xalets eren estrangers: alemanys, anglesos i francesos. El municipi de Cunit hagué d'enfrontar-se al creixement demogràfic estacionari, a la construcció indiscriminada de blocs de pisos i urbanitzacions. Entre els anys 1961 i 1991 la construcció de residències turístiques es

va multiplicar per 11, i passà de 769 a 8.398. [209] La construcció d'urbanitzacions es va emparar en la Ley del Suelo y Ordenación Urbana de 1956.[210] Normalment ocupaven una gran extensió de terreny i tenien poca qualitat urbanística i arquitectònica. A més, cal sumar-hi la manca de serveis bàsics. Les primeres urbanitzacions es construïren sense cap pla general per al conjunt del municipi. Només s'aprovaven plans parcials per a cada urbanització. El primer pla general s'aprovà el 1968, anys després de les primeres edificacions.

PLANS PARCIALS I GENERALS EXECUTATS AL TERME DE CUNIT (1960-1994) [211]

NOM DEL PLA	ANY	HECTÀREES
Masia Torrents	1960	30,05
Les Sorres-Haug	1962	4,50
Can Toni	1963	17,87
Can Segú i Can Diego	1963	Sense dades
Casc Antic i Eixample	1963	Sense dades
Can Nicolau	1965	Sense dades
Baronia de Cunit	1965	42,51
Valparaíso	1965	19,20
Puigpelós	1966	4,34
Can Xondas o Jardins de Cunit	1966	41,90
Finca Los Almendros	1968	4,17
Valldemar i Los Rosales	1968	76,55
La Plana	1969	Sense dades
Can Molas I	1969	4,50
Can Molas II	1972	5,73
Finca Eduard Marqués. Eixample de Cunit	1972	2,19
Sector Costa de Cunit	1972	85,82
Mon-Cunit	1972	1,53

Cunit Diagonal	1972	12,66
Ampliació Puigpelós	1973	7,19
Can Molas III	1973	5,20
Cunidor	1975	5,09
El Rectoret	1975	Sense dades
Plademar	1981	Sense dades
Masies de Cunit	1983	Sense dades
Cunidor II Sector 3	1985	Sense dades
Procunit SA	1989	Sense dades
Sector S2 del Pla General d'Ordenació	1993	4,92
Sol Cunit	1993	10,25
Sector 7 Prat de Cunit	1994	9,86

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

A més, es feren altres obres de millora a diferents carrers del poble. Es pavimentaren els carrers Major i General Mola (actualment Francesc Macià) l'any 1962. L'any següent s'asfaltaren carrers cèntrics com el de Sant Joan, Sant Isidre i Sant Antoni, i l'any 1965, la plaça de Sant Cristòfol. Es construí el nou cementiri (1966) i se li donà el nou emplaçament.[212]

A partir de les primeres edificacions Cunit anà perdent el caràcter rural del qual havia gaudit durant segles per convertir-se en un destí turístic de sol i platja. Aquesta continua essent l'activitat principal avui en dia. L'evolució sectorial al Baix Penedès és força significativa:

EVOLUCIÓ SECTORIAL AL BAIX PENEDÈS (1970-1988) [213]		
ANY	**SECTOR PRIMARI**	**SECTOR TERCIARI**
1970	23,1	32,6
1975	14,8	30,8
1986	9,4	44,2
1988	8,3	44,5

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

Platja de Cunit (Ramon Cornadó)

A partir dels anys setanta el règim franquista començà a entrar en decadència a mesura que Franco patia també el seu deteriorament físic. Es va fer notar la pressió dels moviments antifranquistes, que demanaven la instauració de la llibertat i la democràcia, uns moviments especialment potents a Catalunya, on, a més, reivindicaven la reinstauració de les institucions del país.

Aquells anys del tardofranquisme van suposar per a Cunit, i per a tota la gent del voltant i turistes que volien gaudir de la platja, la culminació d'una antiga reivindicació: l'estació de ferrocarril. Per fi, l'any 1971 s'inaugurava el baixador de Cunit a la línia de tren que travessava el poble. Fou inaugurat amb tota pompositat per les autoritats municipals i amb la presència del governador civil: «El Consistorio por aclamación hace constar su gran satisfacción por la

trascendental jornada que hoy vive esta población con motivo [...] a la ansiada inauguración del “apeadero” en la línea de ferrocarril.»[214] La premsa també es va fer ressò d’aquella històrica jornada: «Primeramente se efectuó a bendición de las nuevas instalaciones y seguidamente el gobernador civil procedió a su inauguración. A continuación el alcalde de la villa pronunció un breve parlamento en el que puso de manifiesto su agradecimiento por la colaboración del vecindario para la realización de la referida obra. Finalmente el gobernador civil en su discurso felicitó el Municipio y animó a todos los habitantes de Cunit a proseguir en esta línea de realizaciones. Asimismo fue inaugurado el enlace de la calle Calvo Sotelo con la CC 246.»[215]

De la transició cap a la democràcia

La pressió del moviment opositor antifranquista no va poder enderrocar el dictador. El 20 de novembre de 1975 Francisco Franco moria i es posava fi a gairebé quaranta anys de dictadura. La seva mort va permetre iniciar tota una sèrie de canvis democratitzadors arreu de l’Estat. L’efervescència política i social era màxima a l’hora de demanar canvis. La transició democràtica que es va obrir a partir de l’any 1975 atorgava de nou la representació estatal a la monarquia, i permetia, no sense entrebancs, la lliure concurrència de la majoria de partits polítics. S’atorgava una certa autonomia política i administrativa a les noves comunitats autònomes i els municipis podrien escollir lliurement els seus representants. Es pot considerar, en el cas de Catalunya, que aquest període de transició va anar des de la mort del dictador el 20 de novembre de 1975 fins a les primeres eleccions autonòmiques al Parlament de Catalunya el 20 de març de 1980. Dos dies després de la mort de Franco, Joan Carles I va esdevenir rei d’Espanya i cap de l’Estat. El primer govern postfranquista elaborà i portà a referèndum la Llei de reforma política, que havia de permetre la transició d’un règim a un altre. L’èxit de la seva aprovació en referèndum el 15 de desembre

va determinar l'abandonament de les posicions més rupturistes de l'oposició antifranquista. Tot seguit calia convocar eleccions generals, que es van celebrar el 15 de juny de 1977. Foren les primeres eleccions democràtiques des del febrer de 1936.

Mentrestant, a Catalunya, bona part dels partits i entitats convergien en el fet que calia un retorn de les institucions catalanes i un Estatut d'Autonomia. Es va redactar una nova Constitució que s'aprovà en referèndum el 6 de desembre de 1978, que consolidava el nou règim com un Estat de dret, social i democràtic. Paral·lelament, i d'acord amb l'articulat de la nova Constitució, es van posar les bases de l'anomenat Estat de les autonomies per tal de legitimar la realitat plural de l'Estat espanyol.

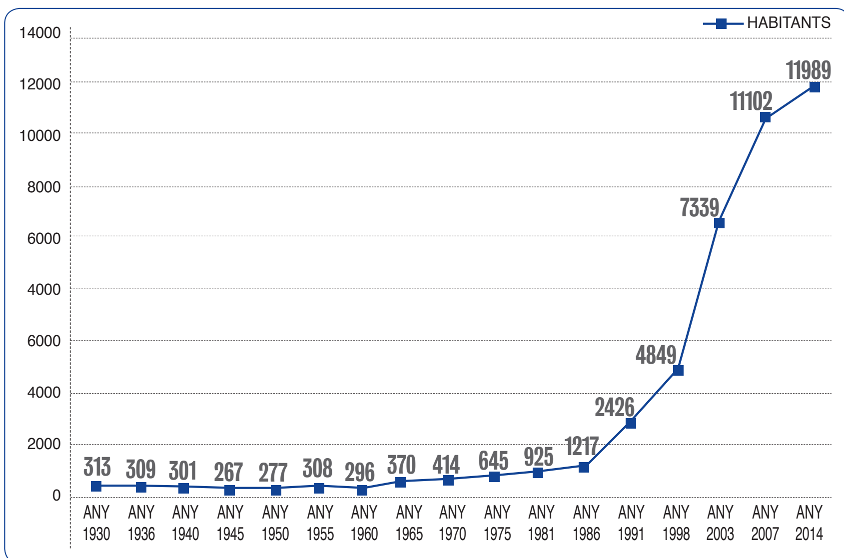
A Catalunya, el suport massiu als organismes unitaris com l'Assemblea de Catalunya, creada el 1971, o la demanda de la societat civil a les massives manifestacions de les diades de l'11 de setembre de 1976 i 1977 afavoriren el retorn del president de la Generalitat a l'exili, Josep Tarradellas. Poc després, fou redactat un projecte d'Estatut d'Autonomia des de la Generalitat provisional, que va ser confirmat en referèndum l'octubre de 1979. L'Estatut d'Autonomia aprovat presentava fortes retallades respecte al projecte consensuat per les forces polítiques catalanes. Tot i així, la victòria nacionalista de Convergència i Unió a les primeres eleccions autonòmiques del març de 1980 va portar Jordi Pujol a la presidència de la Generalitat de Catalunya i va donar pas a un període de govern autonòmic.

A escala municipal, calia afavorir l'entrada de les forces democràtiques als ajuntaments. Així, es van celebrar eleccions municipals l'abril de 1979, que en el cas de les grans ciutats de Catalunya van ser dominades pels partits d'esquerra. Molts dels regidors que van entrar als nous ajuntaments provenien dels moviments opositors del franquisme, però amb poca experiència de govern i de gestió.

La realitat de Cunit just després de la recuperació de la democràcia era la d'un poble turístic que s'havia preocupat més de les infraestructures i els serveis disposats per als turistes que no pas de solucionar les necessitats del municipi i dels habitants que hi vivien. Hi havia unes mancances en equipaments i en

serveis per a una població que havia crescut molt en els darrers anys. El nou Consistori sorgit de les primeres eleccions democràtiques de l'abril de 1979 va haver de fer front al gran desajust que suposava un fort augment de la població que no s'havia acompanyat de les mesures en equipaments i infraestructures de tota mena necessaris per a acollir-la. De fet, la qüestió urbanística es va convertir en una de les problemàtiques a afrontar per la nova corporació durant la transició i la primera legislatura, no només pel dèficit estructural d'infraestructures urbanes i municipals, sinó perquè durant el boom turístic les autoritats franquistes de l'Ajuntament havien afavorit un creixement descontrolat, poc planificat i de cara a les promocions immobiliàries turístiques.[216] Com es pot veure al gràfic següent, durant el període democràtic la població de Cunit ha crescut de forma espectacular, fruit també de la immigració de població catalana, espanyola i estrangera que s'ha instal·lat al municipi.

EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA A CUNIT (1930–2014)

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

El resultat de les primeres eleccions municipals democràtiques de Cunit van donar la victòria a un partit polític independent anomenat Cunit Unidos o Cunit Unit, grup desvinculat de qualsevol altra opció política. Era una formació que aprofitava la manca d'implantació dels partits d'àmbit nacional o estatal i que oferia un model de gestió estrictament municipal. Va treure quatre regidors i va aconseguir l'alcaldia de la mà de Jaume Vidal i Almirall. Els altres partits que es van presentar a aquestes primeres eleccions locals foren Centristes de Catalunya-UCD, la branca catalana del president Adolfo Suárez; un altre grup independent amb dos regidors, i el PSUC, de tendència comunista, amb un regidor. Jaume Vidal i Almirall, com a alcalde, va intentar trobar solució a la desaparició de les platges de Cunit, degradades, fruit del tancament del cabal pel pantà de Foix. Això feia que el cabal del riu es reduís i no arribessin prou sediments a la platja.

Les aigües naturals es van veure ofegades per la construcció del port de Segur i per la central tèrmica de Cubelles, avui en procés de desmantellament.[217] El

Platja de Cunit des del Passeig (Ramon Cornadó)

1979 es van començar a construir els tres primers espigons. Posteriorment se'n construirien quatre més. La platja va recuperar la sorra però perdé valor paisatgístic.

Durant la legislatura següent Jaume Vidal i Almirall va repetir com a alcalde però la seva plataforma electoral es va integrar dins de Convergència i Unió.

En aquests anys s'ha apostat per recuperar la societat civil, veïnal i associativa. Es crearen diverses associacions de veïns, com la de Sant Cristòfol, l'any 1977. Anteriorment, el 1967, s'havia constituït el Futbol Club Cunit, que inicialment jugava els partits a la platja. L'any 1984 es crearen l'Agrupació de Balls Populars de Cunit i el Club Ciclista Cunit. Altres associacions que es crearen foren el Club de Botxes, la Societat de Caçadors o la Societat d'Avis Sant Sebastià, entre altres. L'any 1980 l'Ajuntament assumeix els drets sobre l'edifici de la Cooperativa Agrícola i el 1988 l'inaugura com a Casal Municipal. El manté com un espai de trobada i participació social i veïnal amb un gimnàs, una cafeteria, una biblioteca i diferents espais polivalents.[218]

En aquesta època també es va abordar una qüestió que, tot i que és simbòlica, permetia al municipi vincular-se al seu espai territorial històricament natural. Per unanimitat de tots els grups del consistori, i «atès que el nostre Municipi, tant en els aspectes social i històric com en els aspectes estructural i funcional, s'integra plenament a la comarca del Baix Penedès», es va decidir la integració del municipi a la comarca del Baix Penedès. L'acord municipal es va prendre el 3 d'agost de 1987, en el moment de la reestructuració comarcal de Catalunya que va fer la Generalitat.[219]

A les eleccions de 1995 va haver-hi una legislatura força controvertida. L'alcaldia anà, de nou, a mans de Convergència i Unió, ja que recaigué en Daniel Coll i Olivé. Però un any després es presentà una moció de censura que la donà a la candidata del partit Independents per Cunit, Maria Dolors Carreras i Casany, que havia estat fins al moment soci de Convergència i Unió. L'any 1998 l'alcaldia tornà, via moció de censura, a mans de CiU. Les següents eleccions (1999) les guanyà Maria Dolors Carreras, que es presentà pel Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC), i obtingué l'alcaldia. L'alcaldia restà en mans del PSC fins a l'any 2011, quan Carreras hagué de deixar l'alcaldia a Judith Alberich Cano per la inhabilitació

judicial per a ocupar càrrecs públics. A les eleccions de 2011 CiU guanyà l'alcaldia i l'alcaldessa esdevingué Montserrat Carreras Garcia, que ha repetit càrrec a les eleccions de 2015, tot i els resultats més fragmentats d'aquestes eleccions.

Cunit cap al segle XXI: el Penedès Marítim

Un dels últims projectes desenvolupats per l'Ajuntament de Cunit ha estat la unió per a estrènyer els llaços de col·laboració dels pobles de Cunit i Cubelles a través de la denominació «Penedès Marítim». Aquests dos municipis, com hem vist al llarg de la història, han tingut lligams molt estrets. Es vol promocionar el turisme des de la franja litoral trencant els límits geogràfics comarcals i provincials que marquen els mapes.

El projecte, lluny de tancar-se a altres poblacions, vol obrir-se a tots els municipis que ho vulguin per tal de promocionar el turisme seguint el model turístic del Penedès interior.

Passeig Marítim (Ramon Cornadó)

Itineraris

Itineraris per a visitar Cunit

Cunit té dues cares paisatgístiques. A més de les seves característiques platges de sorra fina protegides per espigons, compta amb una zona muntanyosa i forestal de gran valor natural i que val la pena descobrir.

Per a poder gaudir d'aquest patrimoni natural i cultural al ritme, horari i gust de cadascú, vam creure pertinent posar a l'abast aquests itineraris dins de la guia. Es tracta de diverses rutes que us conduiran fins a un jaciment iber, unes masies d'usos ben diferents, una cova o uns paratges naturals de gran bellesa.

Totes les rutes comencen a la plaça de Catalunya i es basen en les rutes del Penedès Marítim. Estan senyalitzades amb un color que les identifica i que anireu trobant en el decurs del camí. Es recomana portar calçat esportiu i aigua i evitar fer els recorreguts en les hores i èpoques de més calor.

A les fitxes tècniques de les rutes s'han inclòs els tracks. Per a visualitzar-los cal el programa Google Earth, que es pot descarregar des d'aquest enllaç:

http://www.google.es/earth/download/ge/agree.html

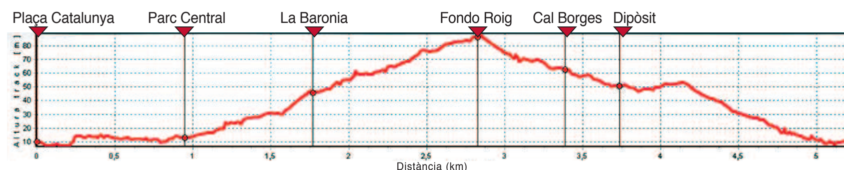

Jaciment Ibèric Fondo d'en Roig (Ramon Cornadó)

El Fondo del Roig (poblat ibèric de Cunit)

FITXA TÈCNICA	
	100%
	100%
SORTIDA	Plaça de Catalunya
LONGITUD	5,2 km
TEMPS EN MOVIMENT	1 h i 15 min
TEMPS TOTAL	2 h
ALTURA MÀXIMA	90 m
ALTURA MÍNIMA	7 m
DESNIVELL	±70 m
PENDENT MITJÀ	2,7%
DIFICULTAT	Molt fàcil
PUJADA MÀXIMA	7%
BAIXADA MÀXIMA	9%
TRACK	http://www.turismecunit.cat/track/poblat_iber.KMZ
GPX	http://www.turismecunit.cat/track/poblat_iber.GPX

Perfil de l'itinerari

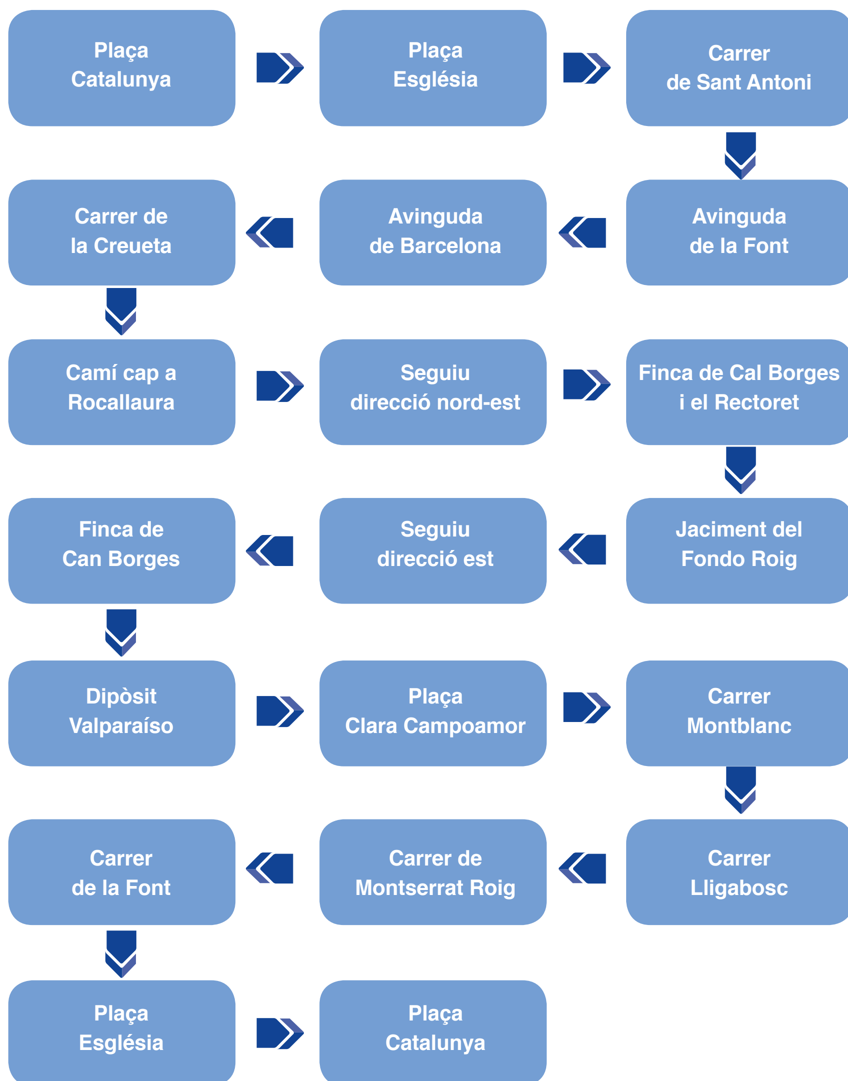
ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

Mapa de la ruta

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ SOBRE UN MAPA DE GOOGLE MAPS

Esquema de la ruta

Característiques

Itinerari molt curt, senzill i pla que ens porta al jaciment ibèric del Fondo del Roig. Travessa primer una massa forestal de protecció local ben conservada i després la zona més agrícola de Cunit, amb terres planes i fèrtils dominades per vinyes, garrofers, fruiters i algun camp de cereals. El poblat ibèric, descobert durant les obres de construcció de l'autopista C-32, és un establiment rural actiu entre els segles IV i III aC.

Descripció

Sortim de la plaça de l'Església, baixant pel carrer de Sant Antoni i l'avinguda de la Font, i agafem l'avinguda de Barcelona fins al carrer de la Creueta per la zona de Valparaíso Muntanya. Aquí agafem el camí que ens portarà a la Baronia, que travessarem pel carrer Rocallaura. Seguirem en direcció nord-oest per una zona boscosa on hi ha nombrosos camins i deixarem la finca de Cal Borges a la dreta i el Rectoret a l'esquerra. Passarem per una zona boscosa i agradable que ens portarà a la Travessa dels Ibers, just davant del jaciment iber del Fondo del Roig. Continuarem el camí de tornada agafant el petit corriol que va paral·lel a la carretera en direcció est fins al davant del pont de l'autopista. Allí, girant a la dreta, un caminet ens portarà a la finca de Cal Borges. Just a l'entrada de la finca, també a la dreta, surt un petit corriol que, al costat d'un camp de cirerers, porta fins al dipòsit de Valparaíso Muntanya. Seguirem aquesta ampla pista forestal que ens tornarà a Cunit, on arribarem a la plaça Clara Campoamor per continuar pel carrer Montblanc, primer, i Lligabosc, després, de baixada. Enllaçarem amb el carrer Montserrat Roig i l'avinguda de la Font i retornarem al punt de sortida.

Notes

Cal evitar fer el recorregut a les hores centrals del dia durant els mesos de més calor. Resulta agradable fer-lo a mig matí a l'hivern o a mitja tarda i vespre durant l'estiu. Apta per a majors de 4 o 5 anys. Cal portar aigua, sobretot de cara a l'estiu. Recorregut ciclable en BTT al 100%

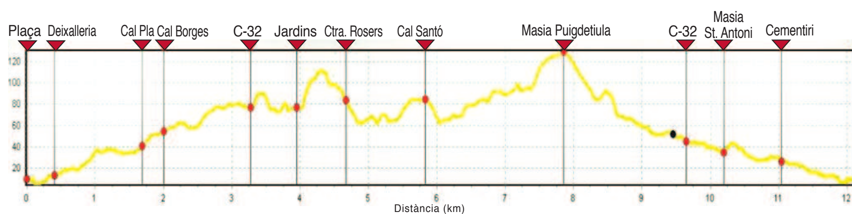
Ho sabies?

- Els ibers eren els pobladors de la península Ibèrica abans de l'arribada dels romans.

- Els seus poblats s’ubicaven en llocs alts per a defensar-se millor i controlar el territori.
- Els ibers s’organitzaven en diverses tribus. A Cunit hi vivien els cossetans.
- Els pobles ibèrics sabien treballar el ferro. Feien eines agrícoles i armes amb aquest metall.
- El llenguatge ibèric encara no s’ha pogut desxifrar.
- Grecs i fenicis comerciaven amb els ibers. Els ibers intercanviaven cereals i metalls per ceràmica fina i joies.
- Amb l’arribada dels romans els ibers van ser conquerits i assimilats. Només queden vestigis arqueològics de la seva cultura.
- A Cunit hi havia altres jaciments ibèrics que foren destruïts pel boom constructiu: les Figueretes, Puig Pelós i el Corral del Castell.
- Al Baix Penedès hi ha un jaciment ibèric reconstruït: La ciutadella ibèrica de Calafell.

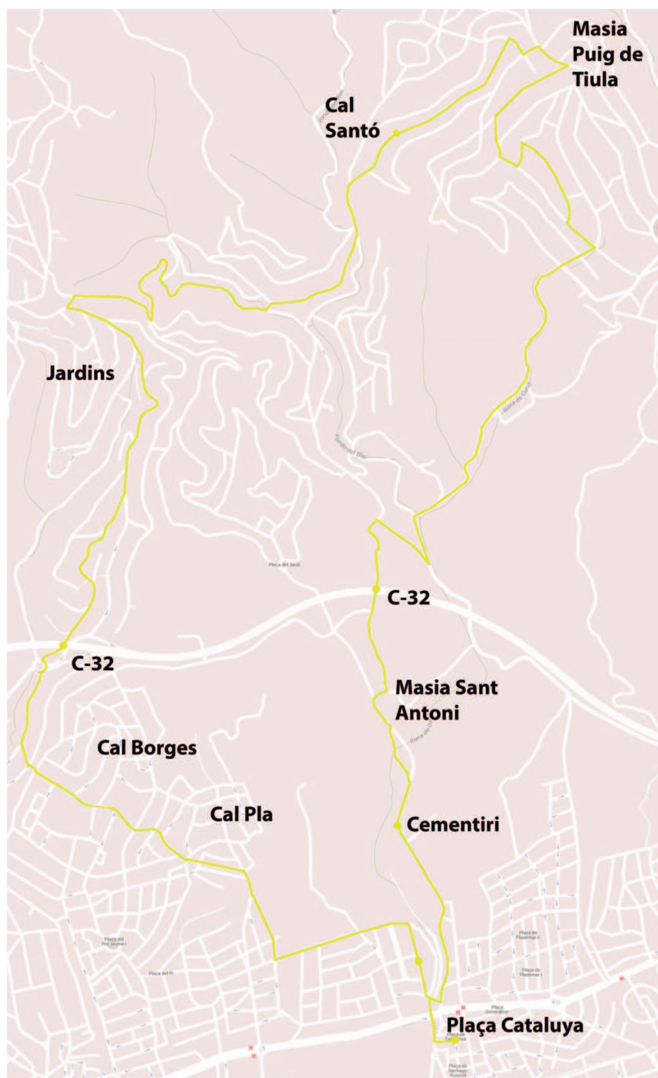
FITXA TÈCNICA	
	100%
	95%
SORTIDA	Plaça de Catalunya
LONGITUD	12,1 km
TEMPS EN MOVIMENT	2 h i 50 min
TEMPS TOTAL	3 h i 30 min
ALTURA MÀXIMA	130 m
ALTURA MÍNIMA	6 m
DESNIVELL	±175 m
PENDENT MITJÀ	2,8%
DIFICULTAT	Baixa
PUJADA MÀXIMA	14%
BAIXADA MÀXIMA	13%
TRACK	http://www.turismecunit.cat/track/masies_cunit.KMZ
GPX	http://www.turismecunit.cat/track/masies_cunit.GPX

Perfil de l'itinerari

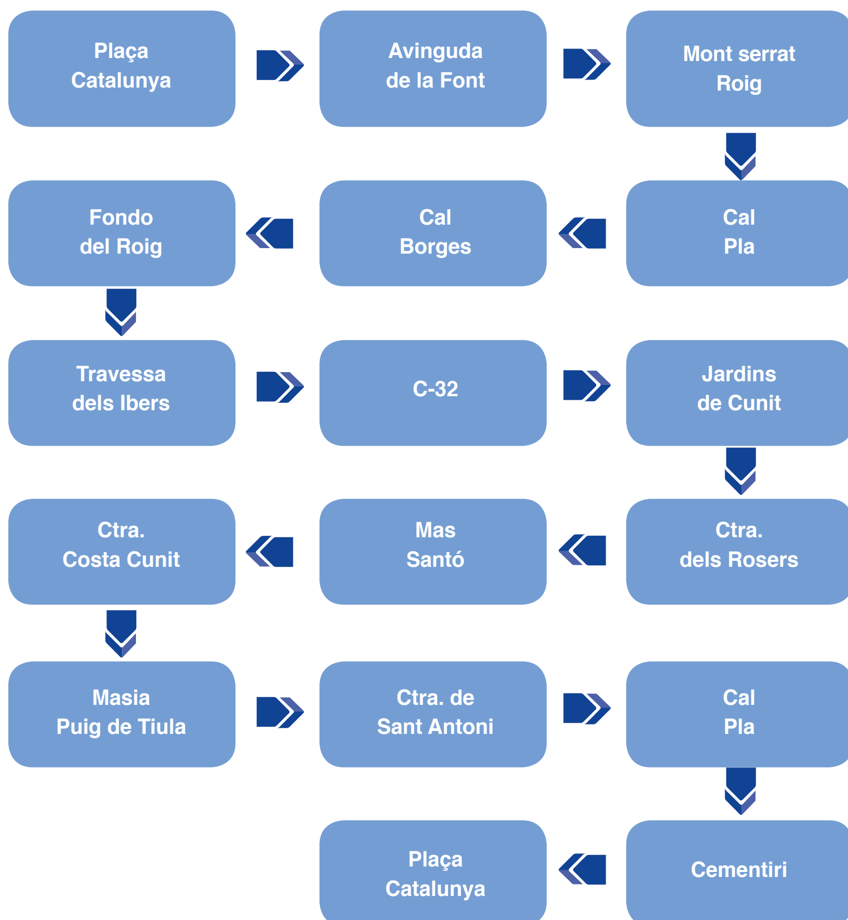
ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

Mapa de la ruta

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ SOBRE UN MAPA DE GOOGLE MAPS

Esquema de la ruta

Característiques

Recorregut variat i complet que ens porta a fer un extens volt per Cunit, resseguint les principals masies que se situen a la zona més agrícola i forestal de Cunit, passant per camps de conreu i zones forestals, alternant corriols, pistes i alguns trams de carretera i urbanització.

Descripció

Sortim de Cunit per l'avinguda de la Font i Montserrat Roig, vorejant la riera de Cunit fins a Cal Pla. Seguim cap a Cal Borges i d'allà anem al Fondo del Roig, deixant a la dreta el jaciment iber. En arribar a la Travessa dels Ibers, travessem la C-32 per sota i després agafem un corriol que voreja la tanca de l'autopista i que ens portarà als Jardins. Agafem un corriol que puja a la dreta de la urbanització, vorejant-la per darrere, on es gaudeix de bones vistes cap

Masia Cal Pla (Ramon Cornadó)

a la costa. Seguim el camí que baixa a la carretera dels Rosers, la travessem i sortim a la Travessa dels Ibers. A l'altra banda surt un camí, pel gasoducte, que ens porta a la carretera del fondo de Sant Antoni. La seguim a l'esquerra fins a l'encreuament, on agafem la pista de terra que porta a Mas Santó. D'allí, baixem a la dreta a la carretera de Costa Cunit. Seguim a l'esquerra fins a trobar un trencall a l'esquerra després d'una barraca que ens portarà per un corriol boscós gairebé a l'entrada de Costa Cunit. Travessem la carretera i pugem per un corriol per darrere de la urbanització que ens portarà a la masia de Puig de Tiula. Baixem per una pista pedregosa, girem a l'esquerra per a vorejar els terrenys del circ i resseguim el fondal que ens portarà a la carretera de Sant Antoni. La travessem, passem per sota la C-32, deixem a la dreta la masia de Sant Antoni i sortim a l'entrada de Cal Pla. Seguim la carretera que ens portarà a Cunit pel cementiri.

Notes

Cal evitar les hores centrals del dia durant l'estiu. Ruta ideal per a fer-la al matí a l'hivern o a partir de mitja tarda o al vespre durant l'estiu. Cal portar aigua i calçat esportiu o de muntanya, ja que hi ha trams pedregosos. Apta per a majors de 7 anys. Practicable en BTT en més d'un 95%.

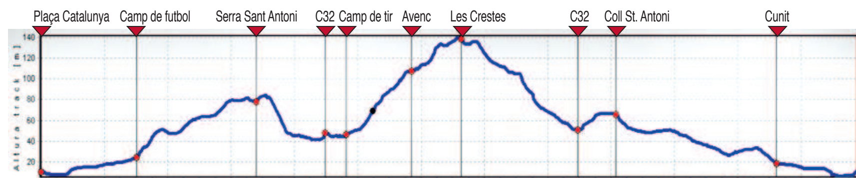
Ho sabies?

- La masia o el mas és una construcció que ve de l'Edat Mitjana. És un edifici típic de les terres catalanes.
- La majoria de masies són explotacions agrícoles. Algunes eren autosuficients.
- Les masies de Cunit se centraren en el conreu de la vinya a principis del segle XIX. Abans havien conreat cereals, ametlles, olives i garrofes.
- Les masies de Cunit patiren els efectes de la fil·loxera.
- Durant la Guerra Civil hi hagué conflictes entre els rabassaires i els propietaris de les masies.

L'avenc de Sant Antoni

FITXA TÈCNICA	
	100%
	85-95%
SORTIDA	Plaça de Catalunya
LONGITUD	6,4 km
TEMPS EN MOVIMENT	1 h i 40 min
TEMPS TOTAL	2 h i 30 min
ALTURA MÀXIMA	141 m
ALTURA MÍNIMA	6 m
DESNIVELL	±170 m
PENDENT MITJÀ	5,3%
DIFICULTAT	Moderada
PUJADA MÀXIMA	16%
BAIXADA MÀXIMA	19%
TRACK	http://www.turismecunit.cat/track/avenc_santantoni.KMZ
GPX	http://www.turismecunit.cat/track/avenc_santantoni.GPX

Perfil de l'itinerari

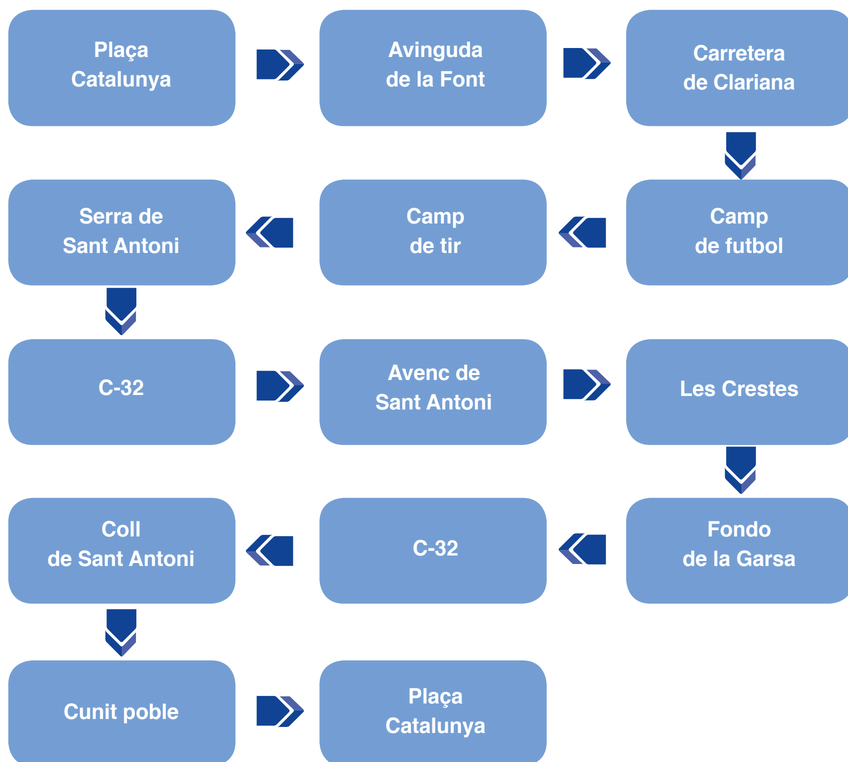
ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

Mapa de la ruta

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ SOBRE UN MAPA DE GOOGLE MAPS

Esquema de la ruta

Característiques

Itinerari curt, molt variat i atractiu que ens porta a la serra de Sant Antoni i al turó de l'Avenc. Transcorre per la zona més muntanyosa de Cunit, amb bones vistes del municipi. Destaca la visita a l'avenc de Sant Antoni, una petita cova d'uns 40 m de longitud repartits en dues galeries.

Descripció

Sortim de la plaça Catalunya per l'avinguda de la Font i seguim per la carretera de Clariana fins al davant del camp de futbol. Agafem a la dreta un bonic corriol

que voreja l'antiga pedrera i s'enfila a la serra de Sant Antoni, on tenim bones vistes de la zona litoral de Cunit. Després de passar pel costat d'un dipòsit, aviat girem a l'esquerra, travessem la carena i baixem per un terreny pedregós cap a la carretera de Sant Antoni, que seguim fins a travessar l'autopista. Després, girem a la dreta en una esplanada. Seguim primer per un camí ample i després agafem a l'esquerra el corriol que ens portarà a l'avenc de Sant Antoni. És una petita cova d'uns 40 m amb dues galeries on es poden observar restes d'estalactites, estalagmites i alguna columna calcària. Veiem la claror que ve de la que era l'obertura natural de la cavitat. Sortim a l'esquerra i pugem per una bonica carena secundària que ens portarà a la principal, que separa els termes de Cunit i Cubelles. Seguim el camí carener, baixant a la dreta, fins a trobar el trencall que ens porta al fondo de la Garsa, on travessem l'autopista i sortim a la carretera que puja al coll de Sant Antoni. Aquí girem a la dreta per una pista de terra que ens porta de nou a Cunit.

Notes

Cal evitar les hores centrals durant l'estiu. Resulta agradable fer la ruta a mig matí a l'hivern i a partir de mitja tarda o al vespre durant l'estiu. Cal portar aigua i calçat esportiu o preferentment de muntanya, ja que hi ha trams costeruts i pedregosos. Malgrat el desnivell, com que el recorregut és curt, és apta per a majors de 6 o 7 anys. Recorregut practicable per a fer en BTT entre el 85 i el 95%, segons el nivell de cadascú.

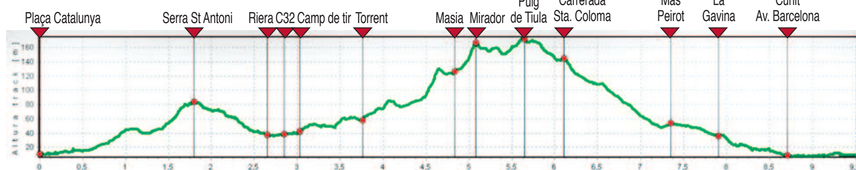
Ho sabies?

- Els primers pobladors de Cunit visqueren a la cova de l'Avenc de Sant Antoni.
- La cova està datada en el període Neolític postcardial (3900-3500 aC).
- La cova també va ser utilitzada pels ibers, segurament com a lloc de culte i per a fer-hi rituals.
- A les excavacions fetes al llarg del segle XX es va recuperar nombrosa ceràmica i ossos d'humans.
- Hi ha un altre jaciment prehistòric a Cunit: el del Terra Blanc.

Cunit de sud a nord

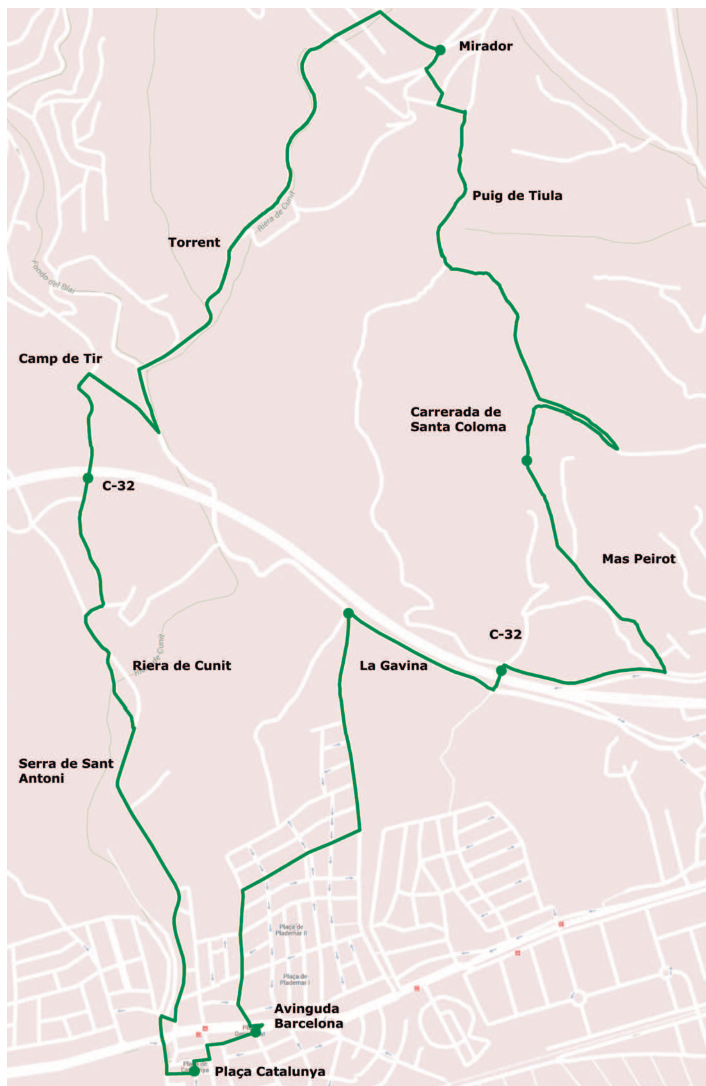
FITXA TÈCNICA	
	100%
	95%
SORTIDA	Plaça de Catalunya
LONGITUD	9,5 km
TEMPS EN MOVIMENT	2 h i 15 min
TEMPS TOTAL	3 h
ALTURA MÀXIMA	175 m
ALTURA MÍNIMA	7 m
DESNIVELL	±210 m
PENDENT MITJÀ	2,8%
DIFICULTAT	Fàcil
PUJADA MÀXIMA	22%
BAIXADA MÀXIMA	13%
TRACK	http://www.turismecunit.cat/track/cunit_sudanord.KMZ
GPX	http://www.turismecunit.cat/track/cunit_sudanord.GPX

Perfil de l'itinerari

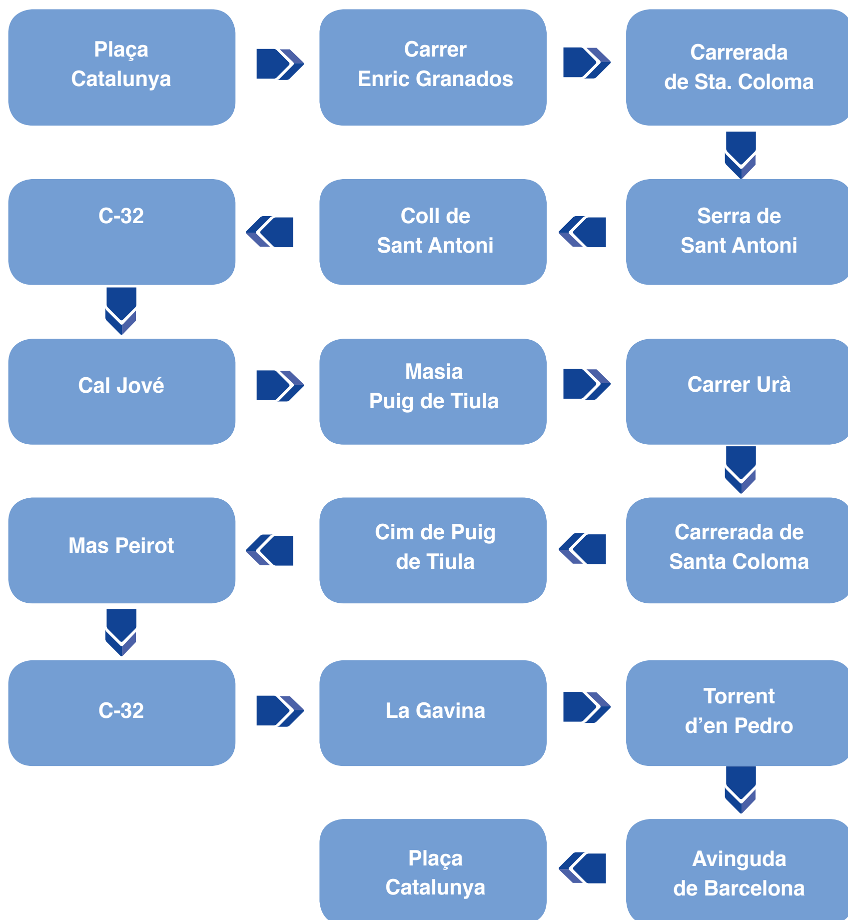
ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ

Mapa de la ruta

ELABORACIÓ: ROGER BENITO JULIÀ SOBRE UN MAPA DE GOOGLE MAPS

Esquema de la ruta

Característiques

Aquest itinerari segueix un recorregut atractiu i complet que ens porta a travessar el terme de Cunit de baix a dalt, fins a Costa Cunit, pels indrets més muntanyosos i forestals del nostre terme municipal, recuperant antics corriols i entrant de baixada al terme de Cubelles pels voltants de Mas Peirot. Es recorre la serra de Sant Antoni, la carrerada de Santa Coloma i es puja al turó de Puig de Tiula.

Descripció

Sortim de Cunit pel carrer Enric Granados i la carrerada de Santa Coloma i agafem un corriol que ens porta a unes terres de conreu. S'enfila per la carena a la serra de Sant Antoni, amb bones vistes cap a la costa. Baixem al coll de Sant Antoni, seguim uns metres per la carretera i entrarem a les terres de la masia de Sant Antoni per la tanca. Girem a la dreta per anar a buscar el més llarg dels tres túnels que travessen la C-32. Travessem la carretera de Sant Antoni en direcció a l'avenc però agafant el llarg i boscós corriol que ens portarà a passar per darrere de Cal Jové i a la masia de Puig de Tiula. Pugem pel Carrer Urà de la urbanització Costa Cunit i just a dalt, girem a la dreta per la carrerada de Santa Coloma, que ens portarà al cim de Puig de Tiula. Allà cal agafar el camí de la dreta en direcció a Cunit, que ens durà a Mas Peirot. Just davant de l'entrada a la finca travessem la C-32 i seguim pel terme de Cubelles cap a la Gavina, per on sortim al torrent d'en Pedro, la línia divisòria natural entre Cunit i Cubelles. Arribem a l'avinguda de Barcelona i d'allà retornem al punt de sortida.

Notes

Cal evitar les hores centrals del dia durant l'estiu. Ruta ideal per a fer-la al matí a l'hivern o a partir de mitja tarda o vespre durant l'estiu. Cal portar aigua i calçat esportiu o de muntanya, ja que hi ha trams pedregosos. Apta per a majors de 7 anys. Practicable en BTT en més d'un 95%.

Variant de l'itinerari: permet escurçar el recorregut, 0,5 km, al costat d'una torre elèctrica, sense anar a la masia de Puig de Tiula i Costa Cunit. Es retroba el camí dalt de la carena.

Ho sabies?

- Cunit i Cubelles havien format part del terme del castell de Cubelles.
- Cubelles va tenir sota el seu terme municipal el poble de Cunit fins al 1833. Aquell any Cunit va passar a tenir Ajuntament propi.
- Cunit està travessat per diverses rieres, i la més important és el torrent de Cunit.
- Al mirador de Cunit hi havia una talaia medieval.
- La carrerada de Santa Coloma era un camí ramader.

Parc públic carrer de la Creueta (Ramon Cornadó)

ABREVIATURES

ACA: Arxiu de la Corona d'Aragó.

ACBP: Arxiu Comarcal del Baix Penedès.

ADB: Arxiu Diocesà de Barcelona.

AHAT: Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona.

AHN: Archivo Histórico Nacional.

AMC: Arxiu Municipal de Cunit.

AVINYÓ: Avinyó Andreu, Joan: *Història de Cubelles.* Cubelles: Ajuntament, 1973, seguit de la pàgina.

CCAT: Dalmau, Rafael: *Els Castells Catalans*, seguit de volum i pàgina.

CODOIN: *Colección de Documentos Inéditos del Archivo de la Corona de Aragón*, seguit de volum i pàgina.

BIBLIOGRAFIA

— Ajuntament de Cunit: *Guia de patrimoni immaterial*. Cunit: Ajuntament de Cunit.

— Ajuntament de Cunit: *Guia de patrimoni.* Cunit: Ajuntament de Cunit.

— Ajuntament de Cunit: *Una breu Història de Cunit (I)*. Textos: Luís V. Rodríguez Martín. Cunit: Ajuntament de Cunit, 2002.

— Arnabat Mata, Ramon: «Els Matiners al Penedès: unes hipòtesis de treball». *Miscel·lània penedesenca*, núm. 18, 1994.

— Arnabat Mata, Ramon: «La Primera Guerra Carlina (1833-1840) als arxius judicials del Penedès». *Miscel·lània penedesenca*, núm. 20, 1995.

— Arnabat, Ramon (coord.): *Història de l'Alt i Baix Penedès. S. xx.* Vilafranca del Penedès: El 3 de vuit, 2000.

— Arnabat, Ramon; Sabanes, Anna: *Víctimes de la Guerra Civil (1936-1939) al Penedès. Soldats i població civil morta. Alt Penedès, Baix Penedès i Garraf.* Vilafranca del Penedès: Consell Comarcal de l'Alt Penedès, 2007.

— Avinyó Andreu, Joan: *Història de Cubelles*. Cubelles: Ajuntament, 1973.

— Baucells i Reig, Josep: *Vivir en la Edad Media*. Barcelona: CSIC, 2004-2007.

— Bertran, Prim: «Les respostes de la baixa noblesa catalana al reclam de Pere el Cerimoniós per anar a Sardenya (1354)». *La Corona catalanoaragonesa i el seu entorn mediterrani a la Baixa Edat Mitjana*. Barcelona: CSIC, 2005.

— Bofarull i Terrades, Manuel: «1874: Entrada dels carlins al Vendrell». *Miscel·lània Penedesenca*, vol. 7, pàg. 51-73, 1984.

— Bramon, Dolors: *De quan érem o no musulmans: textos del 713 al 1010*. Vic: Eumo Editorial, 2000.

— Cantarell, Elena; Comas, Mireia; Muntaner, Carme (ed.): *El llibre de la Baronia d'Eramprunyà*. Lleida: Pagès Editors, 2011.

— Carreras Candi, Francesc: «Notes dotzentistes d'Ausona». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, vol. 6, 1912.

— Casañas Mestre, Jaume: «El poblament ibèric al terme de Cunit». *Miscel·lània Penedesenca*, vol. 24, pàg. 161-176, 1999.

— *Chunido. Quaderns d'història local*, núm. 1, 2015.

— Colomer, Josep (coord.): *De l'aiguardent al cava*. Vilafranca del Penedès: El 3 de 8 Edicions.

— Coroleu i Inglada, Josep: *Historia de Villanueva i la Geltrú*. Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa / Ed. Kertes, 1979. L'edició original és de 1878.

— Dalmau, Rafael: *Els castells catalans*. Rafael Dalmau Editor.

— Diversos autors: «El fondo del Roig (Cunit). Un nucli camperol ibèric de la Cossetània». *Miscel·lània Penedesenc*a, vol. 24, pàg. 177-196, 1999.

— Diversos autors: *Coneguem la comarca. El Baix Penedès*, vol. II. Barcelona: Hurope, 1991.

— Diversos autors: *Història de Segur*. Calafell: Ajuntament, 2007.

— Farré Ferrando, Sílvia: *Cunit. Imatges i records*. Barcelona: Viena / Columna, 1997.

— Ferrer Soler, A.: *Las Iglesias románicas de Cunit*. Edició facsímil. Sant Sadurní d'Anoia: Institut d'Estudis Penedesencs, 1990.

— Garcia Mariñoso, Mònica: *El Baix Penedès: història i estructura social, medi ambient i lleure.* Saifores: Fundació Àngels Garriga de Mata, 2007.

— Garí i Siumell, Antonio: *Descripción e historia de la villa de Villanueva y Geltrú desde su fundación hasta nuestros días.* Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa, 1997. L'edició original és de 1860.

— González Reverté, Francesc: *Procés d'urbanització i espais turístics residencials: transformacions metropolitanes al sector septentrional de la Costa Daurada: Calafell, Cunit i el Vendrell.* UAB: tesi doctoral, 2000.

— Grau i Pujol, Josep; Güell, Manel: «Crònica negra de la destrucció d'arxius a la demarcació de Tarragona». *Lligall*, núm. 18, 2001.

— Madoz, Pascual: *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de ultramar,* vol. vii. Madrid, 1850.

— Martín, Eduard; Santacana, Joan: *Sants i mals esperits. Manuscrit d'un rector del Barroc*. Calafell: Llibres de Matrícula, 2001.

— Montserrat i Montsant, Joan; solé i bordes, Joan: *El ferrocarril al Penedès, més d'un segle de patrimoni.* Institut d'Estudis Penedesencs, 2007.

— Morera i Llauradó, Emili: *Tarragona Cristiana*, toms iv i v. Tarragona: Diputació de Tarragona.

— Muñoz i Lloret, Josep M.: *El Baix Penedès. El Garraf. Inventari arquitectònic de Catalunya*, 3. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1991.

— Ortí Gost, Pere: *Renda i fiscalitat en una ciutat medieval: Barcelona*. Barcelona: CSIC, 2000.

— Palomeque Torres, Antonio: «Restos de la Iglesia Románica de San Cristobal de Cunit (Tarragona)». *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*. Madrid, 1953.

— Pons I Guri, Josep Maria: «Un fogatjament desconegut de l'any 1358». *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, vol. 30, 1964.

— Recasens Llort, Josep: *La repressió franquista al Baix Penedès* (1938-1945). Valls: Cossetània Edicions, 2007.

— Remolà, Josep Anton (coord.): *El territori de Tarraco: vil·les romanes del Camp de Tarragona.* Actes del Seminari organitzat pel Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, la Societat Catalana d'Estudis Clàssics i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, amb la col·laboració de la Facultat de Lletres de la Universitat Rovira i Virgili. Tarragona, 14, 15 i 16 de febrer de 2006. Tarragona: Museu Nacional i Arqueològic de Tarragona, 2007.

— Riu i Riu, Manuel: «Inventario de los pergaminos de Santa María del Mar (Barcelona), correspondientes a la segunda mitad del siglo xiv». *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña Medieval*, vol. 2. Barcelona: CSIC, 1981.

— Rius i Morgades, Josep: *El Baix Penedès. Avantatges d'un diàleg respectuós i constructiu per aconseguir uns adequats nivells de convivència*. Barcelona: autoeditat, 1980.

— Rovira i Gómez, Salvador J.: «La desamortització del Bieni [sic] Progressista a la comarca del Baix Penedès (1855-1856)». *Miscel·lània penedesenca*, vol.

5., pàg. 97-121, 1982.

— Rovira i Gómez, Salvador J.: *La desamortització de Madoz a la província de Tarragona (1859-1886)*. Tarragona: Diputació de Tarragona, 1987.

— Saíz, María Dolores: «Opinión pública y Desamortización. La Ley general de desamortización de Madoz de 1 de mayo de 1855». *Desamortización y Hacienda Pública.* Santander: Universidad Internacional Menéndez y Pelayo, 1982.

— Santacana Mestre, Joan: *Història de Calafell*. Calafell: Llibres de matrícula, 2 vol., 2005.

— Solé i Bordes, Joan: «Notícies de la vila de Cubelles a la primera meitat del segle passat (1824-1853)». *Miscel·lània penedesenca*, núm. 23, 1998.

— Solé i Sabaté, Josep M.; VILLARROYA I FONT, Joan: *La repressió a la rereguarda de Catalunya:* 1936-1939, vol. 2. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989-1990.

— Virella I Bloda, Albert: «Presència de gascons a la costa del Penedès al segle XVII». *Miscel·lània penedesenca*, núm. 12, pàg. 9-30, 1988.

— Virella i Bloda, Albert: *El terme de Cubelles a través del temps*. Cubelles: Ajuntament, 1991.

— Virella i Bloda, Albert: *Vilanova i la Geltrú durant la invasió francesa*. Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs, 1998.

WEBGRAFIA

— http://bestiari.cat

— http://ca.wikipedia.com

— http://cunit.cat

— http://didcticadelpatrimonicultural.blogspot.com.es/2013/06/el-patrimoni-arqueologic-destruit-un.html

— http://dolorssans.com

— http://iccat.cat

— http://idescat.cat

— http://jaumecasanas.cat/2010/02/12/histories-dun-cunitenc-a-cuba

— http://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1956-7013

— http://www.cunitcarnaval.com

— http://www.ine.es

— http://www.radiocunit.cat/php/emisora.php

NOTES

[1]Garí i Siumell, Antonio: *Descripción e historia de la villa de Villanueva y Geltrú desde su fundación hasta nuestros días.* Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa, 1997. L'edició original és de 1860.

[2]Coroleu i Inglada, Josep: *Historia de Villanueva i la Geltrú*. Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa / Ed. Kertes, 1979. L'edició original és de 1878.

[3]Avinyó Andreu, Joan: *Història de Cubelles*. Cubelles: Ajuntament, 1973.

[4]Diversos autors: Història de Segur. Calafell: Ajuntament, 2007.

[5]Santacana Mestre, Joan: *Història de Calafell*. Calafell: Llibres de matrícula, 2 vol., 2005.

[6]Agraïm la valuosa informació facilitada a Jaume Casañas Mestre del grup d'estudis Delmacio de Conito, ja que no hi ha encara cap estudi fet sobre aquests jaciments. Hem localitzat alguna referència a Diversos autors: *Coneguem la comarca*. *El Baix Penedès*, vol. ii. Barcelona: Hurope, 1991.

[7]Per a l'estudi d'aquests jaciments ens hem ajudat de diversos articles publicats: Casañas Mestre, Jaume: «El poblament ibèric al terme de Cunit». *Miscel·lània Penedesenca*, vol. 24, pàg. 161-176, 1999; Diversos autors: «El fondo del Roig (Cunit). Un nucli camperol ibèric de la Cossetània». *Miscel·lània Penedesenca*, vol. 24, pàg. 177-196, 1999.

[8]Per a aprofundir sobre les vil·les romanes vegeu: Remolà, Josep Anton (coord.): *El territori de Tarraco: vil·les romanes del Camp de Tarragona*. Actes del Seminari organitzat pel Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, la Societat Catalana d'Estudis Clàssics i l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, amb la col·laboració de la Facultat de Lletres de la Universitat Rovira i Virgili. Tarragona, 14, 15 i 16 de febrer de 2006. Tarragona: Museu Nacional i Arqueològic de Tarragona, 2007.

[9]Garcia Mariñoso, Mònica: E*l Baix Penedès: història i estructura social, medi ambient i lleure*. Saifores: Fundació Àngels Garriga de Mata, 2007, pàg. 16.

[10]Vegeu l'interessant article titulat «El patrimoni arqueològic destruït. Un assentament germànic a Cubelles?», de Josep Santacana Mestre, al seu blog de didàctica del patrimoni cultural: http://didcticadelpatrimonicultural.blogspot.com.es/2013/06/el-patrimoni-arqueologic-destruit-un.html

[11]Bramon, Dolors: *De quan érem o no musulmans: textos del 713 al 1010.* Vic: Eumo Editorial, 2000.

[12]Citat per Virella i Bloda, Albert: *El terme de Cubelles a través del temps.* Cubelles: Ajuntament, 1991, pàg. 6.

[13]Virella i Bloda, Albert: *El terme*..., pàg. 16.

[14]Virella i Bloda, Albert: «Ressonàncies de mil anys enrere». *Miscel·lània Penedesenca*, núm. 14, 1990, pàg. 169-214.

[15]Virella i Bloda, Albert: *El terme*..., pàg. 18.

[16]Garcia Mariñoso, Mònica: *El Baix Penedès*..., pàg. 19.

[17]ADB, CD3, núm. 278, lletra C. Original perdut del Fons de Santa Eulàlia del Camp. Recollit per Alturo Perucho, Jesús: *L'Arxiu Antic de Santa Anna de Barcelona del 942 al 1200*. Barcelona: Fundació Noguera, 1985, pàg. 201.

[18]Transcrit a *Chunido*. *Quaderns d'història local*, núm. 1, 2015, pàg. 11-13.

[19]*Chunido. Quaderns d'història local,* núm. 1, 2015, pàg. 14.

[20]*Chunido. Quaderns d'història local*, núm. 1, 2015, pàg. 10.

[21]ACA, Registres de Cancelleria 19, f. 150v. Citat en llatí per AVINYÓ: pàg. 17. La traducció és de l'autor. Avinyó confongué la numeració del foli i col·locà el nombre 159v.

[22]Carreras Candi, Francesc: «Notes dotzentistes d'Ausona». *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, vol. 6, 1912, pàg. 82.

[23]CCAT, vol. 3, pàg. 853.

[24]CCAT, vol. 1, pàg. 248 i nota 9.

[25]Ortí Gost, Pere: *Renda i fiscalitat en una ciutat medieval: Barcelona*. Barcelona: CSIC, 2000, pàg. 155.

[26]Arxiu de la Catedral de Barcelona, Pergamins Pia Almoina del Garraf, 4-70-421.

[27]Cantarell, Elena; Comas, Mireia; Muntaner, Carme (ed.): *El llibre de la Baronia d'Eramprunyà*. Lleida: Pagès Editors, 2011.

[28]Consultada l'entrada «Jaume Marc» a l'Enciclopèdia Catalana en línia (www.enciclopedia.cat) [Consulta: 02/03/2015].

[29]Cantarell, Elena; Comas, Mireia; Muntaner, Carme (ed.): *El llibre de la Baronia*..., pàg. 140.

[30]Cantarell, Elena; Comas, Mireia; Muntaner, Carme (ed.): *El llibre de la Baronia*..., pàg. 141.

[31]Cantarell, Elena; Comas, Mireia; Muntaner, Carme (ed.): *El llibre de la Baronia*..., pàg. 141.

[32]Cantarell, Elena; Comas, Mireia; Muntaner, Carme (ed.): *El llibre de la Baronia*..., pàg. 144.

[33]Bertran, Prim: «Les respostes de la baixa noblesa catalana al reclam de Pere el Cerimoniós per anar a Sardenya (1354)». *La Corona catalanoaragonesa i el seu entorn mediterrani a la Baixa Edat Mitjana.* Barcelona: CSIC, 2005, pàg. 1-22.

[34]Riu i riu, Manuel: «Inventario de los pergaminos de Santa María del Mar (Barcelona), correspondientes a la segunda mitad del siglo xiv». *La pobreza y la asistencia a los pobres en la Cataluña Medieval*, vol. 2. Barcelona: CSIC, 1981, pàg. 105.

[35]Muñoz i Lloret, Josep M.: *El Baix Penedès. El Garraf. Inventari arquitectònic de Catalunya, 3.* Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1991, pàg. 69. Existeixen dos estudis dedicats a aquest temple: Palomeque Torres, Antonio: «Restos de la Iglesia Románica de San Cristobal de Cunit (Tarragona)». *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*. Madrid, 1953, pàg. 315-326; Ferrer Soler, A.: *Las Iglesias románicas de Cunit*. Edició facsímil. Sant Sadurní d'Anoia: Institut d'Estudis Penedesencs, 1990.

[36]AVINYÓ: pàg. 79.

[37]Hem extret aquestes dades dels 4 volums publicats per Baucells i Reig, Josep: *Vivir en la Edad Media*. Barcelona: CSIC, 2004-2007.

[38]Pons i guri, Josep Maria: «Un fogatjament desconegut de l'any 1358». *Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*, vol. 30, 1964, pàg. 131.

[39]Publicat a CODOIN XII.

[40]CODOIN XII, pàg. 35.

[41]CODOIN XII, pàg. 22.

[42]Virella i Bloda, Albert: *El terme*..., pàg. 20.

[43]Virella i Bloda, Albert: *El terme*..., pàg. 20.

[44]Virella i Bloda, Albert: *El terme*..., pàg. 21.

[45]CCAT, vol. 3, pàg. 896; AVINYÓ, pàg. 30.

[46]CODOIN XV, pàg. 4-45.

[47]CODOIN XXIII, pàg. 158-159.

[48]AVINYÓ: pàg. 80.

[49]AVINYÓ: pàg. 80.
[50]AVINYÓ: pàg. 63.
[51]VIRELLA I BLODA, Albert: *El terme...,* pàg. 21.
[52]AVINYÓ: pàg. 80.
[53]CCAT, vol. 3, pàg. 896.
[54]AVINYÓ: pàg. 81.
[55]AVINYÓ: pàg. 81.
[56]VIRELLA I BLODA, Albert: «Presència de gascons a la costa del Penedès al segle XVII». *Miscel·lània penedesenca*, núm. 12, pàg. 9-30, 1988.
[57]VIRELLA I BLODA, Albert: «Presència de gascons..., pàg. 23.
[58]MARTÍN, Eduard; SANTACANA, Joan: *Sants i mals esperits. Manuscrit d'un rector del Barroc*. Calafell: Llibres de Matrícula, 2001, pàg. 21-22.
[59]MORERA I LLAURADÓ, Emili: *Tarragona Cristiana*, tom IV. Tarragona: Diputació de Tarragona, pàg. 304.
[60]AVINYÓ: pàg. 80-81.
[61]AVINYÓ: pàg. 82.
[62]AVINYÓ: pàg. 82.
[63]MARTÍN, Eduard; SANTACANA, Joan: *Sants i mals*..., pàg. 24 i seg.; GARCIA MARIÑOSO, Mònica: *El Baix Penedès*..., pàg. 52.
[64]AVINYÓ: pàg. 84.
[65]Citat per AVINYÓ: pàg. 84.
[66]VIRELLA I BLODA, Albert: *El terme*..., pàg. 26.
[67]AVINYÓ: pàg. 84.
[68]VIRELLA I BLODA, Albert: *El terme*..., pàg. 26.
[69]MARTÍN, Eduard; SANTACANA, Joan: *Sants i mals*..., pàg. 24 i seg.; GARCIA MARIÑOSO, Mònica: *El Baix Penedès*..., pàg. 52.
[70]MARTÍN, Eduard; SANTACANA, Joan: *Sants i mals*..., pàg. 23.
[71]GARCIA MARIÑOSO, Mònica: *El Baix Penedès*..., pàg. 52.
[72]MORERA I LLAURADÓ, Emili: *Tarragona Cristiana*..., tom V, pàg. 93.
[73]VIRELLA I BLODA, Albert: *El terme*..., pàg. 61-62.
[74]AVINYÓ: pàg. 86.
[75]AVINYÓ: pàg. 86-87.
[76]VIRELLA I BLODA, Albert: *El terme*..., pàg. 23.
[77]Les dades del censos dels anys 1857, 1877 i 1900 es troben a la web de l'Institut Nacional d'Estadística (http://www.ine.es).
[78]COLOMER, Josep (coord.): *De l'aiguardent al cava*. Vilafranca del Penedès: El 3 de 8 Edicions, pàg. 80.
[79]COLOMER, Josep (coord.): *De l'aiguardent*..., pàg. 81; GARCIA MARIÑOSO, Mònica: *El Baix Penedès*..., pàg. 123-124.
[80]VIRELLA I BLODA, Albert: *Vilanova i la Geltrú durant la invasió francesa.* Vilafranca del Penedès: Institut d'Estudis Penedesencs, 1998, pàg. 46.
[81]GARCIA MARIÑOSO, Mònica: *El Baix Penedès*..., pàg. 66.
[82]GARCIA MARIÑOSO, Mònica: *El Baix Penedès*..., pàg. 66.
[83]ARNABAT MATA, Ramon: «La Primera Guerra Carlina (1833-1840) als arxius judicials del

Penedès». *Miscel·lània penedesenca*, núm. 20, 1995, pàg. 287-298.

[84]Solé i Bordes, Joan: «Notícies de la vila de Cubelles a la primera meitat del segle passat (1824-1853)». *Miscel·lània penedesenca*, núm. 23, 1998. pàg. 97-121.

[85]Solé i Bordes, Joan: «Notícies de la vila..., pàg. 97-121.

[86]Arnabat Mata, Ramon: «Els Matiners al Penedès: unes hipòtesis de treball». *Miscel·lània penedesenca*, núm. 18, 1994, pàg. 391-429.

[87]Tots dos llibres es troben a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona, d'ara endavant AHAT. Es poden consultar en línia.

[88]AHAT: *Llibre de Batejos de Cunit* (1805-1855), f. 1r.

[89]AVINYÓ: pàg. 87.

[90]AHAT: *Llibre d'òbits de Cunit* (1805-1855), f. 149.

[91]ADB: *Expedients i Informacions*. Segles xix i xx. Exp. 903. Any 1830. «Diligencia contra el Pbro. D. Nicolas Lluch vicario de Villanueva y Geltrú, y actualmente en San Quirico de Tarrassa [sic]».

[92]ADB: *Expedients i Informacions*. Segles xix i xx. Exp. 903. Any 1830. «Diligencia contra el Pbro. D. Nicolas Lluch vicario de Villanueva y Geltrú, y actualmente en San Quirico de Tarrassa [sic]».

[93]Solé i Bordes, Joan: «Notícies de la vila..., pàg. 110.

[94]Solé i Bordes, Joan: «Notícies de la vila..., pàg. 100.

[95]Solé i Bordes, Joan: «Notícies de la vila..., pàg. 117.

[96]ADB: Expedients i Informacions. Segles XIX i XX. Exp. 1180. Any 1855. «Diligencias formadas contra D. Miguel Busquet economo de la parroquia de Cunit sobre supuesto desacato al Alcalde del propio pueblo».

[97]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 91-92.

[98]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 154v.

[99]AHAT: Llibre de Batejos de Cunit (1805-1855), f. 22 (Pau Mestre i Pere Mestre), f. 177 (Francesc Font) i f. 179 (Joan Hivern).

[100]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 162v.

[101]Equivalències entre sous i diners: 1 lliura = 20 sous; 1 sou = 12 diners; 1 lliura = 240 diners. La pesseta no esdevindrà oficial fins l'any 1868.

[102]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 82.

[103]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 35.

[104]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 87.

[105]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 185.

[106]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 216.

[107]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 170r.

[108]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 173r.

[109]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 172v.

[110]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 67.

[111]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), folis inserits entre els folis 164 i 165.

[112]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), folis inserits entre els folis 164 i 165.

[113]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), folis inserits entre els folis 164 i 165.

[114]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 163r.

[115]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 3.

[116]AHAT: Llibre d'òbits de Cunit (1805-1855), f. 59.

[117]AHAT: Llibre de Batejos de Cunit (1805-1855), f. 151.

[118]AHAT: Llibre de Batejos de Cunit (1805-1855), f. 153.

[119]Citat a Saíz, María Dolores: «Opinión pública y Desamortización. La Ley general de desamortización de Madoz de 1 de mayo de 1855». *Desamortización y Hacienda Pública*. Santander: Universidad Internacional Menéndez y Pelayo, 1982.

[120]Dades extretes de Rovira i Gómez, Salvador J.: «La desamortització del Bieni [sic] Progressista a la comarca del Baix Penedès (1855-1856)». *Miscel·lània penedesenca*, vol. 5., pàg. 97-121, 1982, pàg. 97-121.

[121]Rovira i Gómez, Salvador J.: *La desamortització de Madoz a la província de Tarragona* (1859-1886). Tarragona: Diputació de Tarragona, 1987, pàg. 62.

[122]Madoz, Pascual: *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España y sus posesiones de ultramar,* vol. VII. Madrid, 1850, pàg. 286.

[123]Decisió recollida a ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. 1850-1889 (2-44-1). Exp. 1850-1859.

[124]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. 1850-1889 (2-44-1). Exp. 1860-1869.

[125]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. 1850-1889 (2-44-1). Exp. 1860-1869.

[126]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. 1850-1889 (2-44-1). Exp. 1860-1869.

[127]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Anuncis, bans, decrets d'alcaldia, disposicions, edictes, pregons, autoritzacions, etc. 1857-1869 (2-44-6). Exp. 1857-1894.

[128]Tots els acords són recollits a ACBP: Fons Municipal de Cunit. Anuncis, bans, decrets d'alcaldia, disposicions, edictes, pregons, autoritzacions, etc. 1857-1869 (2-44-6). Exp. 1857-1894.

[129]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Anuncis, bans, decrets d'alcaldia, disposicions, edictes, pregons, autoritzacions, etc. 1857-1894 (2-44-6). Exp. 1857-1894.

[130]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Anuncis, bans, decrets d'alcaldia, disposicions, edictes, pregons, autoritzacions, etc. 1857-1894 (2-44-6). Exp. 1857-1894.

[131]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Anuncis, bans, decrets d'alcaldia, disposicions, edictes, pregons, autoritzacions, etc. 1857-1894 (2-44-6). Exp. 1857-1894.

[132]ACBP: 300-3-T1-1836.

[133]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. 1850-1889 (2-44-1). Exp. 1860-1869. Sessió del 7 d'octubre de 1868.

[134]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. 1850-1889 (2-44-1). Exp. 1870-1879. Sessió del 16 de febrer de 1873.

[135]*El Vendrellense*, 19 d'abril de 1896, pàg. 3.

[136]*El Vendrellense*, 19 d'abril de 1896, pàg. 3.

[137]*El Vendrellense*, 3 de maig de 1896, pàg. 3.

[138]*El Vendrellense*, 10 de maig de 1896, pàg. 3.

[139]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Anuncis, bans, decrets d'alcaldia, disposicions, edictes, pregons, autoritzacions, etc. 1857-1894 (2-44-6). Exp. 1857-1894.

[140]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Anuncis, bans, decrets d'alcaldia, disposicions, edictes, pregons, autoritzacions, etc. 1857-1894 (2-44-6). Exp. 1857-1894.

[141]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Anuncis, bans, decrets d'alcaldia, disposicions, edictes,

pregons, autoritzacions, etc. 1857-1994 (2-44-6). Exp. 1857-1894. 6 d'abril de 1892. El subratllat és document.

[142]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. 1850-1889 (2-44-1). Exp. 1870-1879. Sessió del 13 de novembre de 1880. Malgrat que és del 1880, és a l'expedient de 1870-1879.

[143]Pàg. 5.

[144]Montserrat i Montsant, Joan; Solé i Bordes, Joan: *El ferrocarril al Penedès, més d'un segle de patrimoni*. Institut d'Estudis Penedesencs, 2007, pàg. 99-101.

[145]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Anuncis, bans, decrets d'alcaldia, disposicions, edictes, pregons, autoritzacions, etc. 1857-1894 (2-44-6). Exp. 1857-1894. 14 de febrer de 1885.

[146]Pàg. 5.

[147]*La Vanguardia*, 21 de juliol de 1890, pàg. 2.

[148]BOFARULL I TERRADES, Manuel: «1874: Entrada dels carlins al Vendrell». Miscel·lània Penedesenca, vol. 7, pàg. 51-73, 1984.

[149]BOFARULL I TERRADES, Manuel: «1874: Entrada dels carlins..., pàg. 58.

[150]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Anuncis, bans, decrets d'alcaldia, disposicions, edictes, pregons, autoritzacions, etc. 1857-1894 (2-44-6). Exp. 1857-1894.

[151]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Oficis. Exp.1872-1875.

[152]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Oficis. Exp.1872-1875.

[153]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Oficis. Exp.1872-1875.

[154]AMC: Fons municipal. 13.2. Danys a l'agricultura, plagues del camp, extinció d'animals perillosos. «Còpia de l'expedient sobre la malaltia de les vinyes "oidium turesis" i de la pedregada soferta al poble de Cunit. 1857». L'acord del Ple de l'Ajuntament per a la formació de l'expedient de danys, a ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. 1850-1889 (2-44-1). Exp. 1850-1859. Sessió del 30 d'agost de 1857.

[155]ACBP: Fons municipal de Cunit. Oficis. Exp. 1854-1860. Ofici (sense numeració ni foliació).

[156]*La Verdad*, 5 de juliol de 1884, pàg. 2.

[157]*La Vanguardia*, 2 de setembre de 1885, pàg. 4.

[158]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. 1850-1889 (2-44-1). Exp. 1880-1889. Sessió del 14 de gener de 1883.

[159]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. 1850-1889 (2-44-1). Exp. 1880-1889. Sessió del 23 d'octubre de 1887.

[160]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. 1850-1889 (2-44-1). Exp. 1880-1889. Sessió del 27 d'octubre de 1889.

[161]*La Vanguardia*, 9 de juliol de 1892, pàg. 4.

[162]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Hisenda. Fiscalitat. Repartiment per atendre les despeses de defensa contra la fil·loxera. 1883/1891. 3-62-260.

[163]*La Vanguardia*, 17 de novembre de 1896, pàg. 2.

[164]Arnabat, Ramon (coord.): *Història de l'Alt i Baix Penedès. S. xx.* Vilafranca del Penedès: El 3 de vuit, 2000, pàg. 13-14.

[165]AMC: Fons Municipal. 11.8. Juntes i Comissions municipals. Documentació referent a la Junta de Primera Instància. 1860-1948. Quadre escolar de l'any 1909.

[166]AMC: Fons Municipal. 11.8. Juntes i Comissions municipals. Documentació referent a la Junta de Primera Instància. 1860-1948. Llibre d'Actes de les sessions de la Junta Local d'Instrucció Pública. 1870-1891.

[167]AMC: Fons Municipal. 11.8. Juntes i Comissions municipals. Documentació referent a la Junta de Primera Instància. 1860-1948. Llibre d'Actes de la Junta Local d'Instrucció Pública 1902-1926. Document solt. 29 de setembre de 1921.

[168]Dades recollides a http://jaumecasanas.cat/2010/02/12/histories-dun-cunitenc-a-cuba

[169]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Serveis Agropecuaris. Censos agraris, estadístiques agrícoles i ramaderes, interrogatoris de collites. Estadística social agrària: estat dels obrers del camp, estat de la producció i consum. 1920. 3-82-457.

[170]ACBP: Fons municipal de Cunit. Oficis. Exp. 1918-1923.

[171]ACBP. Fons Municipal de Cunit. Anuncis, bans, decrets d'alcaldia, disposicions, edictes, pregons, autoritzacions, etc. 1857-1969 (2-44-6). Exp. 1903-1948.

[172]Diversos autors: Coneguem la comarca..., pàg. 585.

[173]*El Baix Panadés*, 1 de setembre de 1906, pàg. 3.

[174]*El Baix Panadés*, 2 de març de 1912, pàg. 3.

[175]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Anuncis, bans, decrets d'alcaldia, disposicions, edictes, pregons, autoritzacions, etc. 1857-1969 (2-44-6). Exp. 1903-1948.

[176]AJUNTAMENT DE CUNIT: Una breu Història de Cunit (I). Textos: Luís V. Rodríguez Martín. Cunit: Ajuntament de Cunit, 2002.

[177]Ho explica l'historiador Joan Santacana al documental Els anys del contraban, produït per Dipso Films.

[178]*La Vanguardia*, 17 d'abril de 1924, pàg. 17.

[179]*La Vanguardia*, 21 de maig de 1924, pàg. 7.

[180]Totes dues cites són d'ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. Llibre d'Actes de 1927-1933. Sessió del 16 d'abril de 1931.

[181]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. Llibre d'Actes de 1927-1933. Sessió del 15 de novembre de 1931.

[182]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. Llibre d'Actes de 1927-1933. Sessió del 10 d'abril de 1932.

[183]RIUS I MORGADES, Josep: El Baix Penedès. Avantatges d'un diàleg respectuós i constructiu per aconseguir uns adequats nivells de convivència. Barcelona: autoeditat, 1980, pàg. 102.

[184]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. Llibre d'Actes de 1927-1933. Sessió de l'11 de setembre de 1932.

[185]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament de Cunit. Llibre d'Actes de 1927-1933.

[186]El mateix Jaume Mestre i Jané ho explica a Josep Rius i Morgades en una trobada que van tenir l'any 1980 al mateix poble de Cunit. RIUS I MORGADES, Josep: El Baix Penedès..., pàg. 102; Diversos autors: Coneguem la comarca..., pàg. 575.

[187]*La Vanguardia*, 30 de novembre de 1933, pàg. 17.

[188]ACBP: Fons municipal de Cunit. Oficis. Exp. 1934.

[189]ARNABAT, Ramon (coord.): Història de l'Alt i Baix..., pàg. 85.

[190]SOLÉ I SABATÉ, Josep M.; VILLARROYA I FONT, Joan: La repressió a la rereguarda de Catalunya: 1936-1939, vol. 2. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1989-1990, pàg. 375-377.

[191]Tot i que en el llibre de La repressió a la rereguarda de Catalunya: 1936-1939 no situa cap assassinat directament a Cunit, a la tesi doctoral de VILLARROYA I FONT, Joan: Violència i repressió a la rereguarda republicana: 1936-1939, a l'annex de la Regió III, sí que apareixen

aquests assassinats. A més, en els documents rebuts a l'Ajuntament de Cunit el 1939-1940 provinents de les autoritats militars demanant antecedents politicosocials i de conducta, hi ha peticions d'informe de persones implicades, es diu, tant en l'assassinat de la família Marcé com en el de Lluís Pujol.

[192]Rius i Morgades, Josep: *El Baix Penedès*..., pàg. 102.

[193]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Oficis. 1940-1941.

[194]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Oficis. 1937.

[195]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Oficis. 1937.

[196]*La Vanguardia*, 11 de desembre de 1937, pàg. 7.

[197]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Oficis. 1937.

[198]Arnabat, Ramon; Sabanes, Anna: *Víctimes de la Guerra Civil (1936-1939) al Penedès. Soldats i població civil morta*. Alt Penedès, Baix Penedès i Garraf. Vilafranca del Penedès: Consell Comarcal de l'Alt Penedès, 2007, pàg. 29.

[199]Grau i Pujol, Josep; Güell, Manel: «Crònica negra de la destrucció d'arxius a la demarcació de Tarragona». Lligall, núm. 18, 2001, pàg. 65-118.

[200]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Serveis Militars. Juntes i Comissions municipals. Acta de constitució provisional de la Comissió Gestora de Cunit. Auditoria de Guerra de l'exèrcit d'ocupació. 1939.

[201]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament. Llibre d'Actes 1939-1941.

[202]Totes aquestes actuacions de la comissió gestora apareixen a ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament. Llibre d'Actes 1939-1941.

[203]Recasens Llort, Josep: *La repressió franquista al Baix Penedès (1938-1945)*. Valls: Cossetània Edicions, 2007.

[204]AMC: Fons Municipal. 1.6.3. Expedient relatiu a l'assassinat dels germans Marcé. 1939.

[205]Totes les referències de la depuració dels tres funcionaris es troben a AMC: Fons Municipal. 1.6.3. Expedients de depuració. 1939.

[206]*Vendrell*, 12 de maig de 1962. Portada.

[207]*Vendrell*, 27 de juny de 1962. Portada.

[208]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Oficis. 1966.

[209]González Reverté, Francesc: *Procés d'urbanització i espais turístics residencials: transformacions metropolitanes al sector septentrional de la Costa Daurada: Calafell, Cunit i el Vendrell*. UAB: tesi doctoral, 2000, pàg. 318.

[210]http://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1956-7013

[211]González Reverté, Francesc: Procés d'urbanització..., pàg. 303.

[212]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Anuncis, bans, decrets d'alcaldia, disposicions, edictes, pregons, autoritzacions, etc. 1857-1969 (2-44-6). Exp. 1961-1969.

[213]Arnabat, Ramon (coord.): Història de l'Alt i Baix..., pàg. 21

[214]ACBP: Fons Municipal de Cunit. Actes i acords de les sessions del Ple de l'Ajuntament. Llibre d'Actes de 1971. Sessió del 23 de maig de 1971.

[215]*La Vanguardia Española*, 27 de maig de 1971, pàg. 36

[216]Arnabat, Ramon (coord.): *Història de l'Alt i Baix*..., pàg. 183.

[217]Diversos autors: *Coneguem la comarca*..., pàg. 562-563.

[218]Diversos autors: *Coneguem la comarca*..., pàg. 581 i seg.

[219]AMC: Fons Municipal. 02.01.01. Expedient per a l'adopció de l'Acord Municipal sobre la integració del municipi a la comarca del Baix Penedès. 3 d'agost de 1987.